Mîzânü'l-İ'tidâl

Kitabından faydalar

Yazar - Rüstem İslam.

Editör – Reyhane İslam

ÜÇÜNCÜ CİLT

861) İbn Ebî Revvâd, İbn Cüreyc'den; o da Hüseyin b. Abdullah'tan; o da İkrime'den; o da İbn Abbâs'tan rivayet ettiğine göre şöyle dedi: "Resûlullah ﷺ'i Arafat'ta, göğsüne kadar ellerini kaldırmış, miskinin yiyecek ister gibi (dua ederken) gördüm."

Senedinde el-Hüseyn b. Abdullah b. Ubeydullah b. Abbas el-Haşimi el-Medeni vardır. İbn Maîn onun zayıf olduğunu ifade etmiştir. Ahmed b. Hanbel, kendisinden nakledilen bazı rivayetlerin münker olduğunu belirtmiştir. Buhârî ise Ali'den aktarımla, rivayetlerini terk ettiğini söylemiştir. Ebû Zur'a ve başkaları, onun güçlü bir râvi olmadığı kanaatini dile getirmiştir. Nesâî, hadisinin terk edildiğini belirtmiştir. Cûzcânî, onunla meşgul olunmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ukaylî şöyle aktarır: Âdem bize rivayet etti; Buhârî'yi şöyle söylerken işittim: "Hüseyin b. Abdullah b. Ubeydullah b. Abbâs ile Abdullah b. Yezîd b. Fıntıs'ın zındıklıkla itham edildikleri söylenir."[1]

Imam Ahmed, Hz Ebu Said el-Hudri'den rivayet etmiştir ki: "O avuç içlerini yere gelecek şekilde, ellerini göğüs hizasına kadar kaldırıp şöyle dedi: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Arafat'ta durmuş şöyle dua ediyordu." Senedinde Bişr b. Harb var, ve o zayıftır.[2]

Ebu Yala rivayet etmiştir: "Ebu Berze el-Eslemi der ki: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), dua ederken ellerini o kadar kaldırdı ki; koltuk albnın beyazlığı göründü." El-Heysemi Mecmai Zevaid"te (17/323/№17336) buyurmuştur : "Ebu Berze'nin ravisi olan Ebu Hilal'i tanımıyorum. Yezid b. Ebi Ziyad hakkında ihtilaf vardır. Diğer ravileri güvenilirdir."

Bezzar'ın rivayetinde, Ebu Hureyre söylemiştir ki: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), dua ederken ellerini o kadar kaldırdı ki; koltuk altının beyazlığı göründü." El-Heysemi Mecmai Zevaid"te (17/324/№17337) hadis hakkında demiştir: "Bezzar, hocası Muhammed b. Yezid'den rivayet etti. Onu tanımıyorum. Diğer ravileri güvenilirdir."

Imam Tirmizi "Sünen"de (№557) ve Ebu Davud rivayet etmiştir: "Âbillahm (r.a.)'den rivâyete göre: "Bizzat kendisi Rasûlullah ﷺ'i Medîne'nin Ahcaruzzeyt denilen mıntıkasında ellerini başı hizasını geçmeyecek şekilde kaldırmış yağmur istemek için dua ederken gördü."

Imam-ı Kastalani buyurmuştur: "Müslim'in Sahîh'inde İbn-i Abbas Ömer bin Hattâb'dan (Allah onların ikisin den de razı olsun) rivayet eylemiştir ki: " (Bedir günü) Resûlüllah Efendimiz müşriklere nazar eyledi: Bin kişi idiler. Ashâba nazar etti. Üç yüz on'dan ziyade kimse idiler. Sonra gölgeliğin altına girdi. İki elini yukarı kaldırıp uzattı ve: — "Ya Rab! Ettiğin vaade vefa eyle!" diye yakarmaya başladı. O kadar ellerini

[1] "Mizanul itidal" 2/292.
[2] "Mecmai Zevaid" 17/322/№17329, 17330, 17331.

uzatıp Hak Teâlâ Hazretlerine dua kıldı ki, omuzlarından ridası düştü. Ebu Bekir Sıddık, mübarek ridasını kaldırıp omuzlarına koydu."[3]

862) Abdürrezzâk rivayet etti; bize İbn Cüreyc rivayet etti; bana Hüseyin b. Abdullah b. Ubeydullah haber verdi; o da İkrime ve Küreyb'den naklen, İbn Abbâs'ın şöyle dediğini aktardı: "Size Resûlullah'ın ﷺ seferde kıldığı namazı haber vereyim mi? Evinde güneş zeval vaktine girdiğinde öğle ile ikindiyi birlikte kılardı; akşam vakti evinde olduğunda ise akşam ile yatsıyı birlikte kılardı."

el-Hüseyn b. Abdullah b. Ubeydullah el-Haşimi zayıftır.[4]

Yolcunun öğle ile ikindi namazım veya akşam ile yatsı na mazını cem' etmesi câiz midir? Fiilen câiz olsa da vakit olarak câiz değildir. Fiilen câiz kılmak, ikindiyi erken kılıp öğleyi geciktirmek demektir. Yani öğleyi son vaktinde, ikindiyi ise ilk vaktinde kılmak veya akşamı son vaktinde, yatsıyı ise ilk vaktinde kılmak demektir. Fıkıh âlimlerinin örfünde buna "sûrî cem"' denir. Öne alarak (takdim) veya geciktirerek (tehir) iki vakit namazından birini diğerinin vaktinde kılmaya gelince, biz Hanefîlere göre bu câiz değildir. İşte bu da fıkıh âlimlerinin "gerçek cem"" olarak isimlendir diği vaktî cem'dir.[5]

863) İbn Abbas'ın bildirdiğine göre ResuIullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Ey Haşim oğulları! Benden sonra kabalık ve sertlik göreceksiniz. Bunu aşabilmek için kölelerden yardım isteyin" buyurmuştur.

Bunu Taberani "el-Mu'cemu'l-evsat'ta" rivayet etmiş olup ravilerinden Hüseyin b. Abdullah el-Haşimi'yi çoğunluk zayıf görürken İbn Main bir rivayete göre güvenilir, bir rivayete göre ise zayıf görmüştür. Aynı hadisi Bezzar da muhtasar olarak rivayet etmiştir.[6]

864) Nuaym b. Hammâd rivayet etti; bize İbnü'l-Mübârek rivayet etti; Hüseyin b. Abdullah bize haber verdi; o da İkrime'den, o da İbn Abbâs'tan merfû olarak rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cuma günü oruç tutmayın; onu Yahudiler ve Hristiyanların yaptığı gibi bayram edinmeyin. Aksine, ondan bir gün önce veya bir gün sonra da oruç tutun."

Hüseyn b. Abdullah zayıftır.

[3] "Mevahid-i Ledünniyye" 1/128. Divan Yayınları.
[4] "Mizan" 2/292.
[5] Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Teshilud Daruri li Mesail Kuduri" sayfa 99-100.
[6] "Mecmai Zevaid" 12/520/№12213.

Tirmizi “Sünen” eserinde (№742), Ebu Davud ve ibn Mace rivayet etmiştir ki: “Abdullah (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Rasûlullah ﷺ her ayın parlak günlerinde üç gün oruç tutardı. Cuma günleri oruçlu olmadığı çok azdı.” İmam Tirmizi demiştir ki: “Abdullah hadisi hasen garibtir. ilim adamlarından bir kısmı Cuma günü oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir. Sadece Cuma günü oruç tutmak, öncesinde ve sonrasında tutmamak mekruhtur. Tirmîzî: Şu’be bu hadisi Âsım’dan rivâyet ediyor ve Peygamber ﷺ’e kadar ulaştırmamıştır. Bu konuda İbn Ömer ve Ebû Hüreyre’den de hadis rivâyet edilmiştir.”

İmam Ebu Davud, ibn Mace ve Tirmizi (№743) rivayet ettikleri başka bir hadiste, Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Biriniz tek olarak Cuma günü oruç tutmasın önce ve sonraki günler tutulursa olabilir.” Tirmizi hadis akabinde söylemiştir: “Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Sadece Cuma gününü oruca tahsis edip o günden önce ve sonra oruç tutmamayı mekruh görürler. Ahmed ve İshâk ta bu görüştedir. Bu konuda Ali, Câbir, Cünade el Ezdî, Cüveyriye, Enes ve Abdullah b. Amr’dan da hadis rivâyet edilmiştir.”

Binaenaleyh “Sadece cuma günü oruç tutmak mekruhtur.”[7]

865) İsmâil b. Ebî Uveys rivayet etti; bana Hüseyin b. Abdullah b. Dümeyre haber verdi; o da babasından, o da dedesinden, o da Temîm ed-Dârî’den merfû olarak rivayet ettiğine göre şöyle buyurulmuştur: ”Sarhoş edici olan her şey haramdır, dinde bir işkal yoktur.”

Ravi Hüseyin b. Abdullah b. Dümeyre b. Ebu Dümeyre Said el-Himeyri el-Medeni zayıftır. Mâlik onu yalanlamıştır. Ebû Hâtim: “Hadisi terk edilmiştir; yalancıdır” görüşünü dile getirmiştir. Ahmed b. Hanbel: “Hiçbir değeri yoktur” kanaatini belirtmiştir. İbn Maîn: “Güvenilir değildir ve kendisine itimat edilmez” demiştir. Buhârî: “Hadisi münkerdir; zayıftır” değerlendirmesinde bulunmuştur. Ebû Zur‘a ise: “Bir şey değildir; hadisini tamamen bırakırım” demiştir.[8]

Imam Taberani bu hadisi ayni isnad yoluyla, fakat farklı lafızla aktarmıştır: “Her müşkül haramdır; zira dinde işkal (kafa karıştırma) yoktur.” El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (1/419/№700) demiştir: “Hadisi Taberani, “el-Mu'cemu'l-kebir”de rivayet etmiş olup senedinde ismi geçen Hüseyin b. Abdullah b. Dümeyre'nin zayıflığı konusunda görüş birliği edilmiştir.”

İslam’a göre, aklı örten veya sağlıklı muhakemeyi engelleyen her türlü madde kesin olarak yasaktır.

[7] Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” sayfa 355.
[8] “Mizan” 2/293.

Buhari ve Müslim, Hz Aişe annemizden rivayet ettikleri hadiste, o'da Nebi sallallahu aleyhi ve sellemden bildirdi: O şöyle buyurdu: "Sarhoşluk veren her içecek haramdır."[9]

Ebu Yala, Hz Enes b. Malik'ten rivayet ettiği hadiste, Peyğamber (sallalahu aleyhi ve sellem) söylemiştir: "Sarhoş eden şey (ne olursa olsun) haramdır." Ravileri Sahih'in ravileridir.[10]

İmam Nesai "Sünen" (№5493-5502) eserinde bu hadisi ibn Ömer'den, Ebu Hüreyre'den, Aişe'den, Ebu Musa el-Eşari'den, Ebu Bürde'den rivayet etmiştir.

Esved b. Şeyban es Sedûşî (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam, Ata'ya biz seferlere çıkıyoruz pazarlarda çeşitli içkiler görüyorum ve nasıl kaplarda yapıldığını bilmiyoruz" diye sorunca, Ata: "Her sarhoşluk veren şey haramdır" dedi. Adam biraz gitti ve sözünü tekrar etti. Ata yine: "Sarhoş eden her içki haramdır" dedi. Adam aynen tekrar sorunca, Ata: "O sana dediğim gibidir" dedi.[11]

867) Umeyye b. Hâlid rivayet etti; bize Hüseyin b. Abdullah b. Dümeyre anlattı; o da babasından, o da dedesinden, o da Ali'den naklettiğine göre şöyle dedi: Resûlullah ﷺ şöyle buyururdu: "(Ey zorluk, kıtlık ve çile!) Ulaşabileceğin son sınıra ulaş, niha yetinde dağılıp gideceksin; huzur ve refah hakim olacak!"

Hüseyin b. Abdullah b. Dümeyre zayıftır.[12] İsmail Acluni "Keşful Hafa"da (1/312/№366) buyurmuştur: "Askeri, Deylemi ve Kuzai'nin, içerisinde yalancı bir ravinin bulunduğu bir isnadla Ali radıyallahu anh'dan naklettikleri bir rivayete göre, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bu sözü söylerdi." "Bu rivayetin manası şöyle olmaktadır: "Ey şiddet ve zorluk! Zorlukta son noktaya kadar ulaş ki dağılıp gidesin; huzur ve refah hakim olsun." Zira Araplar "zorluk, zirve noktasına çıktığı zaman dağılıp gider" derlerdi."

868) el-İhtiyâtî rivayet etti; bize Abdullah b. İdrîs anlattı; o da Hişâm b. Urve'den, o da babasından, o da Âişe'den naklettiğine göre şöyle dedi: "Meclislerinizi Resûlullah ﷺ'e salât getirmekle ve Ömer b. el-Hattâb'ı anmakla süsleyin."

Bu rivayet münkerdir ve mevkûftur. Senedinde el-Hüseyn (bazılarına göre el-Hasen) b. Abdurrahman b. Abbad b. el-Heysem, Ebu Ali el-İhtiyati vardır. Ali b. el-Medînî şöyle

[9] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 768, №1301.
[10] "Mecmai Zevaid" 8/197/№8102.
[11] Nesai "Sünen" №5504.
[12] "Mizan" 2/293.

dedi: ”Hadisini terk ettiler.” Ben (Zehebi) de dedim ki: “Muhtemelen bu, ihtiyat icindir; zira güvenilir değildir.” Mervazî ise şöyle aktarır: Ebû Abdullah’a el-İhtiyâtî hakkında sordum; o da: ”Ona Hüseyin denir; kendisini karıştırıp durmasıyla tanırım.” dedi ve ayrıca onun sultanın işlerine girdiğini zikretti.

Ismal Acluni “Keşful Hafa”da (2/497-498) söylemiştir: “Nümeyri'nin Aişe radıyallahu anha'nın kendi sözü olarak naklettiği bir rivayet de mevcuttur: "Meclislerinizi Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e salat ederek ve Ömer b. el-Hattab'ı anarak süsleyin." Deylemi, bu rivayetin sadece ikinci cümlesini isnadsız bir şekilde rivayet etmektedir. Lafzı da şöyledir: "Meclislerinizi Omer'i anmakla süsleyin." Buna karşılık Hatib de Tarih'inde Ebu Hureyre'den gelen bir rivayet olarak yalnızca ilk cümleyle yetinmektedir.”

Bu rivayet hakkında nakilde bir karışıklık / hata ihtimali bulunduğuna işaret etmek gerekir. Zira bazı kaynaklarda lafız şu şekilde gelmiştir: “Meclislerinizi Resûlullah ﷺ’e salât getirmekle ve Ömer’i anmakla (بِذِكْرِ عُمَر) (bi zikri Umar) süsleyin.” Ancak başka eserlerde rivayet şu şekilde kaydedilmiştir: “Meclislerinizi Allah’ın Peygamberi’ne salât getirmekle süsleyin.” Ardından da buna benzer bir sözün Hz. Ömer’den (radıyallahu teâlâ anh) de rivayet (وَيُذْكَرُ عَنْ عُمَر) (va yuzkaru an Umar) edildiği belirtilmiştir. Bu ikinci aktarım şekli, “İmtâʿu’l-Esmâ”[13] adlı eserde bu şekilde zikredilmiştir.

869) Heysem b. Halef şöyle dedi: Bize el-Hasen b. Abdurrahman el-İhtiyâtî haber verdi; bize Cerîr rivayet etti; o da Leys’ten, o da Mücâhid’den, o da İbn Abbâs’tan naklettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Cennette hiçbir ağaç yoktur ki, her bir yaprağında ‘Lâ ilâhe illallâh, Muhammed Resûlullah, Ebû Bekir es-Sıddîk, Ömer el-Fârûk, Osman Zü’n-Nûreyn’ yazılı olmasın.”

Ben (Zehebi) derim ki: Bu rivayet bâtıldır ve bunda itham edilen Hüseyin’dir. el-Hasen (el-Hüseyn) b. Abdurrahman el-İhtiyâtî.[14]

870) Ukaylî şöyle aktardı: Muhammed b. Hişâm el-Müstemlî bize rivayet etti; Hüseyin b. Ubeydullah bize rivayet etti; Şerîk rivayet etti; o da İbn Akîl’den, o da Câbir’den naklettiğine göre Peygamber ﷺ, ihtiyacını gidermek istediğinde, yere yaklaşmadan elbisesini kaldırmazdı.

Senedinde Hüseyn b. Ubeydullah et-Temimi’dir, kim olduğu bilinmiyor. Ukaylî ayrıca şunu belirtmiştir: Bu rivayette kendisine mutabaat edilmemiştir; bu konuda benzeri bir rivayet ancak A‘meş tarikiyle nakledilir.[15] El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (2/23/№1019) söylemiştir: “Bunu Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup

[13] Takiaddin Ahmed b. Ali b. Abdulkadir b. Muhammed el-Makrizi “İmtâʿu’l-Esmâʿ bimâ li’n-Nebiyyi ﷺ mine’l-ahvâli ve’l-emvâli ve’l-hafedeti ve’l-metâ” 11/130, DKİ.
[14] “Mizan” 2/295.
[15] “Mizan” 2/295.

senedinde yer alan Hüseyin b. Ubeydullah el-İcli hakkında "Hadis uydurdu" denilmiştir."

Hüseyin b. Ubeydullah el-İclî muhtemelen Hüseyn b. Ubeydullah et-Temimi'dir. Yalnızca nisbesi farklı olan, isimleri ve baba adları tamamen aynı iki râvinin aynı hadisi rivayet etmiş olması tasavvur edilmesi zor bir durumdur. Bu râvinin Hüseyin b. Ubeydullah et-Temîmî olması da mümkündür; ve İmam Taberânî'nin rivayet zincirinde râvinin nisbesi yanlış verilmiş olabilir.

İmam Ebu Davud "Sünen" (Taharet 14) eserinde böyle bir hadisi Hz Abdullah b. Ömer'den rivayet etmiştir: "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz abdest bozacağı vakit yere yaklaşmadan (ayakta) elbisesini toplamazdı (açmazdı)."

İmam Dârimî, Sünen'inde (№ 672) aynı mânâ ile hadisi Hz. Enes b. Mâlik'ten rivayet etmiştir: "Hz. Peygamber ﷺ, (def-i hâcete çıktığında) yere yaklaşmadıkça elbisesini kaldırmazdı." Hadisin ardından İmam Ebû Muhammed ed-Dârimî şöyle demiştir: "Bu, def-i hâcet âdabına dair bir edeptir ve bu hususta, el-Muğîre'nin rivayet ettiği hadisten daha elverişlidir."

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest bozmak istediğinde, aşağıya eğilip yere yaklaşmadan elbisesini toplamazdı. Çünkü; ayakta açılmak başkalarının görmesine sebep olabilir. Bilhassa duvarları veya sütresi yüksek olmayan yerlerde de sakıncalıdır.

871) Hüseyin b. Ubeydullah el-İclî'nin, Abdülazîz b. Ebî Hâzim tarikiyle Sehl b. Sa'd'dan rivayet ettiğine göre, Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Osman bir evden diğerine taşındıkça cennet onun için parıldar."

Hadis yalandır.[16]

Hadisi İmam Hakim "Müstedrek" kitabında senedi ile aktarmıştır: "Ebû Bekir b. İshâk rivayet etti; Muhammed b. Hişâm b. Ebî'd-Dümeyk haber verdi; Hüseyin b. Ubeydullah rivayet etti; Abdülazîz b. Ebî Hâzim, babasından; o da Sehl b. Sa'd'dan — radıyallahu anh— naklettiğine göre şöyle dedi: Bir adam Peygamber ﷺ'e sordu: "Cennette şimşek var mıdır?" Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Evet. Nefsim kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Osman bir evden diğerine taşındıkça cennet onun için parıldar."

Hadisin akabinde imam Hakim – rahimahullah – şöyle söylemiştir: "Eğer bu Hüseyin b. Ubeydullah, hadisi Abdülazîz b. Ebî Hâzim'den sahih bir şekilde muhafaza etmişse, bu rivayet Şeyhayn'ın şartlarına uygundur; ancak onlar bunu tahriç etmemişlerdir." Bu, ne yazık ki hadislerin sahihliğini belirleme konusunda İmam el-Hâkim'e güvenilemeyeceğini gösteren pek çok örnekten biridir. Zira Hüseyin b. Ubeydullah,

[16] "Mizan" 2/295.

yalan söylemekle ve hadis uydurmakla itham edilmiştir. Dârakutnî, onun hadis uydurduğunu belirtmiştir. İbn Adî ise, hadis uyduran kimselerden biri olmasının muhtemel göründüğünü ifade etmiştir.[17]

872) İbn Abbâs'tan naklettiğine göre şöyle denilmiştir: Peygamber ﷺ Fâtıma'yı öper ve şöyle buyururdu: "Cebrâil, İsrâ gecesi beni götürdüğünde cennete girdim ve bana cennetin bütün meyvelerinden yedirdi. Bu, benim sulbümde suya dönüştü; ardından Hatice Fâtıma'ya hamile kaldı. Onu her öptüğümde, o meyvelerin kokusunu alırım."

Bu hadis uydurmadır; yalan olduğu, senedine bakmaya bile gerek kalmadan anlaşılır. Zira Hz. Fâtıma, Cebrâil'in inişinden yıllar önce doğmuştur.

İmam Zehebî, hadisin yalan olduğunu belirtmiştir. Senedinde el-Hüseyin b. Ubeydullah b. el-Hasîb el-Ebzârî el-Bağdâdî bulunmaktadır. Ahmed b. Kâmil onun yalancı olduğunu ifade etmiştir.[18]

Hayâ ve akıldan yoksun olmaları sebebiyle, bazı Râfızî âlimler bu rivayeti kendi kitaplarında nakletmekte ve bunu İmam Zehebî'nin eserine nispet etmektedirler.

873) Zeyd b. Eslem, babasından, o da Ömer'den merfû olarak rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cebrâil, Ramazan'ın yirmi dördüncü gecesi bana geldi; yanında cennet hurmalarıyla dolu bir tabak vardı. Ondan yedim ve Hatice ile birlikte oldum; böylece Fâtıma'ya hamile kaldı."

Hadisi Amr b. Ziyâd es-Sevbânî'nin ed-Derâverdî üzerine uydurmuştur.[19]

874) Hüseyin b. Ubeydullah, Ebû Abdullah el-Gadâirî'dir; Râfızîlerin şeyhidir. el-Cu'âbî'den rivayet ederdi. "Yevmü'l-Gadîr" adlı bir kitap tasnif etmiştir. Dört yüz on bir yılında vefat etmiştir. Çok şey ezberlerdi; ancak basireti yoktu.[20]

875) Hüseyin b. Atâ b. Yesâr el-Medenî, Zeyd b. Eslem'den; o da İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre şöyle dedi: Ebû Zer'e: "Bana nasihatte bulun." dedim. O da: "Sen bana sorduğun gibi ben de Resûlullah ﷺ'e sordum." dedi ve Resûlullah ﷺ'in şöyle buyurduğunu aktardı: "Kuşluk namazını iki rek'at kılarsan gafillerden yazılmazsın; dört rek'at kılarsan kazananlardan yazılırsın..." (hadis bu şekilde uzun olarak devam eder).

---

[17] "Mizan" 2/296.
[18] "Mizan" 2/296; Burhanuddin el-Halebi "el-Keşfü'l-Hatîs fî men Rumiye bi-Vad'i'l-Hadîs" sayfa 100, №243.
[19] "Mizan" 2/296.
[20] "Mizan" 2/297.

Hadisi İmam Bezzar “Müsned”inde şu şekilde rivayet etmiştir: “İbn Ömer bildiriyor: Ebu Zer'e "Amca, bana nasihat et!" dedim. Şöyle karşılık verdi: “Sen benden, benim Allah Resulü'nden ﷺ istediğimi istedin. O zaman Allah Resulü ﷺ şöyle buyurmuştu: "İki rekat kuşluk namazı kılarsan, gafillerden biri olarak kaydedilmezsin. Ama dört rekat kuşluk namazı kılarsan, abidlerden biri olarak yazılırsın. Eğer altı rekat kılarsan, sana hiçbir günah bulaşmaz. Sekiz rekat kılarsan, kanaatkarlardan yazılırsın. Eğer on iki rekat kılarsan, cennette senin için bir ev inşa edilir. Hiçbir gün, gece ya da an yoktur ki Allah onda kullarından dilediğine bir sadaka ihsan ediyor olmasın. Hiçbir kuluna da zatını zikir duygusunu ilham etmesi gibi bir ihsanda bulunmamıştır."

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (4/100/№3418) hadisin akabinde söylemiştir: “Ravilerinden Hüseyin b. Ata'yı Ebu Hatim ve başkaları zayıf görürlerken, İbn Hibban es-Sikat'ta zikrederek "Bazen yanılır ve tedlis yapardı" demiştir.”

Hüseyn b. Ata zayıftır. Ebû Hâtim, onun hadisinin münker olduğunu belirtmiştir. İbn Hibbân ise, tek başına rivayet ettiğinde kendisiyle ihticac edilemeyeceğini ifade etmiştir.[21]

Benzer bir hadisi, İmam Taberani, Hz Ebu’d-Derda’dan rivayet etmiştir: “Kim kuşluk vakti iki rekat namaz kılarsa, artık gafillerden biri olarak yazılmaz. Dört rekat namaz kılarsa abidlerden biri olarak yazılır. Kim altı rekat namaz kılarsa, o gün korunur. Kim sekiz rekat kılarsa, Allah onu kanaatkarlardan yazar. Kim on iki rekat kılarsa, Allah cennette onun için bir ev inşa eder. Hiçbir gün ve gece yoktur ki onda Allah kullarına bir lütufta bulunuyor, bir sadaka ihsan ediyor olmasın. Üstelik Allah hiçbir kuluna kendisini zikirden daha değerli bir şey lütfetmemiştir."

Senedinde ismi geçen Musa b. Ya'kub ez-Zema'i'yi İbn Main ve İbn Hibban güvenilir olarak değerlendirirken, İbnü'l-Medini ve başkaları zayıf görmüşlerdir. Kalan ravileri ise güvenilir kimselerdir.[22]

Kuşluk namazı sahih sünnette:

İmam Müslim, Ebu Davud ve Tirmizi (№473) rivayet ettikleri bir hadiste, Rasûlullah ﷺ’şöyle buyurmuştur: “Kim on iki rek’at kuşluk namazı kılarsa Allah o kimseye Cennet’te altından bir köşk yapar.”

İmam Tirmizi söylemiştir ki: “Bu konuda Ümmü Hanî, Ebû Hüreyre, Nuaym b. Hemmar, Ebû Zerr, Âişe, Ebû Ümâme, Utbe b. Abdis Sülemî, İbn ebî Evfâ, Ebû Saîd, Zeyd b. Erkâm ve İbn Abbâs’tan da hadis rivâyet edilmiştir.”

Ebu Nuaym “Hilliye”de rivayet etmiştir ki, Ebu Hüreye şöyle buyurmuştur: “Ebü Hureyre der ki: "Dostum (sallallahu aleyhi ve sellem) bana her aydan üç gün oruç

[21] “Mizan” 2/297.
[22] “Mecmai Zevaid” 4/100-101/№3419.

tutmamı, kuşluk vakti iki rekat namaz kılmamı ve uyumadan önce vitir namazı kılmamı tavsiye etti." Bu Buhârî ile Müslim'in ittifak ettikleri sahih bir hadistir.[23]

Tirmizi, Ebu Davud ve Nesai (№1659) rivayet etmiştir ki, Hz Ebu Hüreyre söylemiştir: "Dostum Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bana üç şeyi tavsiye etti: 1- Vitir namazından sonra uyumayı, 2- Kameri ayların üç gününde oruç tutmayı, 3- Ve kuşluk namazı kılmayı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz Ali'den rivayet ettigi hadiste, o söylemiştir ki: "Resulullah (sailallahualeyhi vesellem) kuşluk vakti namaz kılardı." Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir kimselerdir.[24]

876) Hüseyin b. Alvân, Hişâm'dan; o da babasından; o da Âişe'den merfû olarak şu sözü rivayet etmiştir: "Dört şey dört şeyden doymaz: Toprak yağmurdan, göz bakmaktan, kadın erkekten, âlim de ilimden."

Ben (Zehebi) derim ki: "Yalancı da yalandan doymaz." Hadisin senedinde el-Hüseyn b. Alvan el-Kelbi vardır. Yahyâ onun hakkında: "Yalancıdır." demiştir. Ali ise: "Çok zayıftır." kanaatini belirtmiştir. Ebû Hâtim, Nesâî ve Dârakutnî: "Hadisi terk edilmiştir." demişlerdir. İbn Hibbân ise: "Hişâm ve başkaları üzerine uydurma hadisler isnat ederdi; onun hadislerini ancak hayret amacıyla yazmak caizdir." ifadesini kullanmıştır.[25]

877) "Cömertlik cennette bir ağaçtır; dalları dünyadadır. Kim onun bir dalına tutunursa, o dal onu cennete götürür. Cimrilik ise cehennemde bir ağaçtır."

Senedinde Hüseyn b. Alvan vardır, ve o metruktur. Şevkani "Fevaid el-Mecmua"da (sayfa 288, №39) buyurmuştur: "el-Beyhâkî bunu, Cafer İbn Muhammed'den babası ve dedesi yoluyla "merfu" olarak rivayet eder. Dedi ki: "Telid İbn Süleyman İbn Muhammed ve Said İbn Mesleme zayıf ravilerdir." el-Hatib bunu, Cabir'den isnâdında bir yalancı olduğu halde rivayet eder. İbn Adi ise, Ebu Hureyre'den senedinde zayıf bir ravi olan Davud İbnu'l-Husayn yoluyla rivayet eder. İbn Hibban ise, isnâdında "metruk" ve hadis uyduran kimseler olduğu halde rivayet eder. el-Beyhâkî: "Cömertlik, cennette biten bir ağaçtır, cennete ancak cömert olan girer. Cimrilik, cehennemde biten bir ağaçtır. Cehenneme de ancak cimri olan kimseler girer." el-Beyhâkî; "Bu hadisin isnâdı zayıftır" dedi."

İbnü'l-Cevzî, Mevdûʿât adlı eserinde (2/182) bu hadisi farklı lafızlarla Ebû Hüreyre, Hüseyin, Ebû Saîd, Câbir ve annemiz Âişe'den rivayet etmiştir. Hadisin senedlerini tek

[23] "Hilliye" 9/531/№1052.
[24] "Mecmai Zevaid" 4/94/№3404.
[25] "Mizan" 2/298.

tek sıraladıktan sonra İbnü'l-Cevzî şöyle demiştir: "Bu hadis, bütün yollarıyla sahih değildir."

878) Âişe'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resûlullah ﷺ helâya girdiğinde, ardından çıktığında ben içeri girerdim; onda herhangi bir şeyin izini görmezdim, sadece güzel bir koku hissederdim. Bunu kendisine arz edince şöyle buyurdu: "Biz peygamberler topluluğu, bedenlerimiz cennet ehlinin bedenleri üzere yaratılmıştır; bizden çıkan şeyleri yer yutar."

Hadisi Hüseyn b. Alvan uydurmuştur.[26]

879) "Ahmakların süt emzirmesinden sakının; çünkü ahmaklığın sütü bulaşıcıdır."

Kezzab Hüseyn b. Alvan el-Kelbi rivayetidir.

880) "Ümmetim, hulbede (çemen otunda) bulunan faydaları bilseydi, onu ağırlığınca altınla satın alırdı."

Hüseyn b. Alvan el-Kelbi rivayetidir.

881) Hüseyin b. Alvân, Mâlik'ten; o da Zührî'den; o da Ebû Seleme'den; o da Ebû Hüreyre'den merfû olarak rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cuma günü yolculuğa çıkan kimseye iki meleği beddua eder."

İbn Alvan bu hadisi İmam Malik üzerine uydurmuştur.[27]

882) Abbâs b. Velîd el-Hallâl rivayet etti; Mervân b. Muhammed rivayet etti; Saîd rivayet etti; Katâde, Enes'ten merfû olarak rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Dört şeyle üstün kılındım: cömertlikle, cesaretle, çokça cinsel güçle ve şiddetli kuvvetle."

Haber batıldır. Senedinde Hüseyin b. Ali en-Nehaî' vardır. İsmâilî'nin kendisinden yazdığı bir şeyhtir. Yaşlanmış ve hâli değişmiştir; kendisine güvenilmez.[28]

883) el-Hüseyn b. Ali el-Karabisi el-Fakih. Ezdî şöyle demiştir: "Düşmüştür; sözüne itibar edilmez." Hatîb ise şunu söylemiştir: "Hadisi son derece nadirdir; zira Ahmed b.

[26] "Mizan" 2/299.
[27] "Mizan" 2/299.
[28] "Mizan" 2/300.

Hanbel, lafız meselesi sebebiyle onun hakkında konuşmuş, o da Ahmed hakkında konuşmuştur. Bu yüzden insanlar ondan rivayet almayı terk etmişlerdir." Yahyâ b. Maîn'e, onun Ahmed hakkında konuştuğu haberi ulaşınca, ona lanet etmiş ve: "Ne kadar da dövülmeye muhtaç!" demiştir. El-Karabisi şöyle demiştir: "Kur'ân, Allah'ın kelâmıdır; mahlûk değildir. Onu telaffuz edişim ise mahlûktur." (Zehebi diyor ki) Eğer bununla kastedilen, telaffuz etme fiiliyse bu doğrudur; zira fiillerimiz mahlûktur. Ancak kastedilen, telaffuz edilenin (lafzın kendisinin) mahlûk olduğu ise, işte Ahmed ve selefin inkâr ettiği ve bunu Cehmiyye görüşü saydığı şey budur. İnsanların Hüseyin'den nefret etmesi de, Ahmed hakkında konuşmuş olmasındandır."[29]

884) Hüseyin bin İyaş el-Bacedai, Cafer bin Burkan'dan, o Hişam bin Urve'den, o da babasından, o da Aişe'den rivayet ettiğine göre — merfu olarak — şöyle buyurmuştur: "Veli olmaksızın nikah yoktur; velisi bulunmayan kimsenin velisi ise sultandır."

Hadisi imam Beyhaki kensi "Sünen el-Kübra" (7/172/№13608)[30] kitabında rivayet etmiştir: "Bize Ebu Abdullah el-Hafız haber verdi; dedi ki: Bize Ebu Abbas Muhammed bin Yakub rivayet etti; dedi ki: Bize Muhammed bin İshak rivayet etti; dedi ki: Esved bin Amir rivayet etti; dedi ki: İbn Mübarek bize Haccac'dan, o Zühri'den, o Urve'den, o da Ayşe'den rivayet etti; Ayşe şöyle dedi: Resulullah ﷺ buyurdu ki: "Veli olmaksızın nikah yoktur; velisi bulunmayan kimsenin velisi sultandır."

İmam Taberani "el-Mucem el-Evsat"ta, Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiği hadiste, o şöyle demiştir: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Velisinin izni olmaksızın evlenen kadının nikahı geçersizdir, nikahı geçersizdir. Onunla gerdeğe girmesi ve fercinden istifade etmesi sebebiyle (adamın) ona mehir vermesi gerekir. Devlet başkanı (ya da kamu adına bölgedeki temsilcisi), velisi olmayanlann velisidir." Ravilerden Ebu Ya'kub'un ismi belirtilmemiştir. Eğer bu kişi Tev'em ise İbn Hibban, kendisini güvenilir kabul etmiş, İbn Main ise zayıf görmüştür. Eğer başka biri ise, tanımıyorum. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[31]

Taberani başka bir rivayetinde, Abdullah b. Amr bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Velisinin izni olmaksızın evlenilen kadının nikahı geçersizdir. Eğer onu nikahlayan adam, onunla gerdeğe girmiş ise fercinden istifade ettiği için kadına mehir vermesi gerekir. (Sonrasında) birbirlerinden ayrılırlar. Eğer gerdeğe girememişse (yine) birbirinden ayrılırlar. Devlet başkanı (ya da onun bölgedeki temsilcisi), velisi olmayanının velisidir." Ravilerden Hamza b. Ebi Hamza metruk biridir.[32]

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Nikah, ancak veli ile olur. Devlet başkanı, velisi olmayanlann velisidir."

[29] "Mizan" 2/300.
[30] DKİ.
[31] "Mecmai Zevaid" 7/488/№7512.
[32] "Mecmai Zevaid" 7/489/№7513.

Hadisi Taberani rivayet etmiş olup, ravilerden Haccac b. Ertat tedlis yapan biridir. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[33]

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Nikah ancak rüşdüne ermiş bir veli ya da devlet başkanı ile beraber olur." Hadisi Taberani. "el-Mu'cemu'l-evsat'ta" rivayet etmiş olup, ravileri Sahih'in ravileridir.[34]

İmam Tirmizi "Sünen"de (№1102) ve ibn Mace, Hz Aişe'den rivayet ettiği hadiste, o şöyle demiştir: "Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Hangi kadına velisinin izni olmaksızın nikah kıyılırsa onun nikahı batıldır onun nikahı batıldır onun nikahı batıldır. Şayet bu izinsiz nikahlanan kişi o kadınla beraber olursa kadın için mehir verilmesi gerekir. Bu kadının velileri işi halledemeyip ihtilafa düşerlerse, yetkili devlet adamı bu tür velisi olmayan kimselerin velisidir."

İmam Tirmizi demiştir: "Bu hadis hasendir. Yahya b. Saîd el Ensarî, Yahya b. Eyyûb ve Sûfyân es Sevrî ve pek çok hadis hafızı İbn Cüreyc'den bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir."

Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Teshilud Daruri li Mesail Kuduri" (sayfa 364-365) diyor ki: "Nikâh velâyeti dört sebeple oluşur: 1. Akrabalık, 2. Velilik, 3. İmamlık, 4. Mülkiyet….. imamlık yönüne gelince, imamlıktan kasıt imamın, devlet reisinin ve hâkimin velâyetidir. Eğer kadının hiçbir velisi yoksa velâyet imamlara geçer."

885) İbn Abbas'tan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim bir dirhem faiz yerse, bu onun için otuz altı zina gibidir; eti haramdan beslenerek büyüyen kimseye ise ateş daha layıktır."

Münkerdir. Senedinde, Haneş künyesiyle tanınan Ebû Ali Hüseyin b. Kays Rahabiyyü el-Vâsıtî vardır. Ahmed, Nesai ve Darakutni şöyle demiştir: "Terk edilmiştir." Ebu Zur'a ve İbn Main şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Zayıftır." Buhari belirtmiştir ki: "Hadisi yazılmaz." Sadi ise şöyle demiştir: "Hadisleri son derece münkerdir."[35]

Allah Teala Kurani Kerimde şöyle buyurmuştur: "Riba (faiz) yiyen kimseler, şeytan çarpan kimse nasıl kalkarsa ancak öyle kalkarlar. Bu ceza onlara, "alışveriş de faiz gibidir" demeleri yüzündendir. Oysa Allah, alışverişi helal, faizi de haram kılmıştır. Bundan böyle her kim, Rabbinden kendisine gelen bir öğüt üzerine faizciliğe son verirse, geçmişte olanlar kendisine ve hakkındaki hüküm de Allah'a kalmıştır. Her kim de yeniden faize dönerse işte onlar cehennem ehlidirler ve orada süresiz kalacaklardır." (Bakara 275 ayet)

[33] "Mecmai Zevaid" 7/489/№7514.
[34] "Mecmai Zevaid" 7/490/№7517.
[35] "Mizan" 2/303.

Meleklerin yıkadığı Abdullah b. Hanzala'nun bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Faiz olduğunu bildiği halde kişinin yediği bir dirhemlik faiz, otuz altı kez zina yapmaktan daha kötüdür."

Hadisi Ahmed ve “el-Mu'cemu'l-evsat” ve “el-Mu'cemu'l-kebir”de Taberani rivayet etmiştir. Ahmed'in ravileri Sahih'in ravileridir. [36]

Beyhaki “Şuabul İman”da (5/585/№5129) rivayet etmiştir ki, Abdullah b. Selâm der ki: "Faizin günahı yetmiş çeşittir. Bunların en hafifi ise kişinin annesiyle zina etmesi gibidir. Faizin en ağırı ise kişinin haksız yere Müslüman kardeşinin namusuna dil uzatmasıdır.”

Başka bir yerde, Abdullah b. Selâm der ki: “Faizin günahı yetmiş iki çeşittir. Bunun en küçüğü, kişinin Müslüman olduktan sonra annesiyle zina yapması gibidir. Faizden alınan bir dirhem, otuz küsur zinadan daha kötüdür. Kıyamet günü Yüce Allah, iyilere ve kötülere kalkma izni verecek. Faiz yiyen: “Mahşerde ancak şeytanın kalktığı gibi kalkar” (Bakara 275) ve diğerleri gibi, kalkmasına izin verilmez.[37]

İbn Mace “Sünen” (№2274) eserinde, “... Ebû Hüreyre (Radiyallâhü anh)den rivâyet edildiğine göre; Resûlullah (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu, demiştir: «Faiz, yetmiş çeşit günahtır. Bunların en hafifi, erkeğin kendi anası ile zina etmesi (veya evlenmesi) günahı kadardır.” Bunun senedinde bulunan Necih bin Abdirrahman Ebû Maşer’ın zayıllığı üzerinde ittifak edildiği, Zevâid’de bildirilmiştir.

886) İbn Ömer’den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Kim helal olmayan bir yoldan mal biriktirirse, onu harcasa da kendisinden kabul edilmez; elinde tutarsa, bu onun için ateşe azık olur.”

Hüseyin b. Kays er-Râhabi rivayetidir, ve o metruktur.

887) İbn Abbas’tan, Nebi ﷺ’den rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur: “Bir mazeret olmaksızın iki namazı birleştiren kimse, büyük günah kapılarından birine gelmiş olur.”[38]

Şeyhül Allame Abdulḥayy el-Leknevi kendi eşsiz “Muvatta” şerhinde, şöyle buyurmuştur: “Bu rivayet yolunda Hüseyin bin Kays Rahabiyyü bulunmaktadır. Ahmed onun hakkında: “Hadisi terk edilmiştir.” hükmünü vermiştir. İbn Main ve Ebu Zur’a: “Zayıftır.” değerlendirmesinde bulunmuştur. Buhari: “Hadisleri çok münkerdir ve hadisi yazılmaz.” ifadesini kullanmıştır. Darakutni: “Terk edilmiştir.” demiştir. Ahmed, İbnü’l-Cevzi’nin naklettiğine göre ayrıca: “Yalancıdır.” demiştir. Hakkında başka görüşler de vardır; bunları İbn Hacer Tehzibü’t-Tehzib adlı eserinde ayrıntılı

[36] “Mecmai Zevaid” 6/608/№6573.
[37] “Şuabul İman” 5/583/№5126.
[38] “Mizan” 2/303.

şekilde aktarmış ve şunu kaydetmiştir: “İki namazı birleştiren kimseyle ilgili hadisi konusunda ona mutabaat eden yoktur, bu rivayet yalnızca onun yoluyla bilinmektedir ve aslı yoktur; buna karşılık İbn Abbas’tan sahih olarak, Nebi ﷺ’nin öğle ile ikindi namazlarını birleştirdiği sabittir.” Bitti.

Bunlardan biri de Hakim’in rivayetidir: Ebu Âliye’den, o da Ömer’den rivayetle şöyle denilmiştir: “Bir mazeret olmaksızın iki namazı birleştirmek büyük günahlardandır.” Ardından şu notu düşmüştür: “Ebu Âliye, Ömer’den işitmemiştir.” Daha sonra Ebu Katade yoluyla, Ömer’in bir valisine yazdığı mektubu isnad ederek rivayet etmiştir: “Üç şey büyük günahlardandır: mazeret olmaksızın iki namazı birleştirmek ve savaştan kaçmak…” hadisi. Ardından şunu söylemiştir: “Ebu Katade, Ömer’e yetişmiştir; bu rivayet öncekine eklendiğinde kuvvet kazanır.”[39]

Hadisi İmam Tirmizi “Sünen” (№188) eserinde aktarmıştır, ve hadisin yorumunda şöyle buyurmuş: “Hadisi rivâyet edenlerden Haneş’in künyesi Ebû Ali er Rahabiyyü olup adı Hüseyin b. Kays’tır. Hadisçilerden Ahmed ve başkaları bu kimseyi hadis rivâyeti konusunda zayıf sayarlar. İlim adamları bu hadise göre uygulama yapmışlar ve yolculukta ve Arafat’ta namazlar bir arada kılınabilir derler. Tabiinden bazı ilim adamları hasta olan kimsenin iki vakit namazını bir arada kılabileceğine izin vermişlerdir. Bazı ilim adamları aşırı yağmurlu havada iki vakit namazın bir arada kılınabileceğini söylemişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk gibi, Şâfii hastanın namazı cem etmesi görüşünde değildir.”

Vaktında namaz kılmanın önemi:

Buhari, Müslim ve Nesai (№606) Hz Abdullah b. Mesud’dan şöyle rivayet etmiştir: “Rasûlullah ﷺ’e: “Hangi amel, Allah’a daha sevimlidir” diye sordum. Şöyle buyurdu: “Vaktinde kılınan namaz, anaya babaya iyilik yapmak ve Allah yolunda cihad etmektir.”

888) İbn Ömer’den rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Bu ümmetin emini Ebu Ubeyde’dir; bu ümmetin alimi ise İbn Abbas’tır.”

Bu batıldır. Senedinde el-Hüseyn b. Muhammed b. Abbad Bağdadi vardır. Kim olduğu bilinmiyor.[40]

Hadisin ilk parçası sahihdir, Buhari ve Müslim, Enes b. Malik’ten şöyleü rivayet etmiştir: “Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Her ümme tin bir emini vardır. Ey Muhammed Ümmeti! Bizim eminimiz de Ebû Ubeyde ibnul-Cerrâh’tır.”[41]

---

[39] Ebû’l-Ḥasenât Muḥammed ʿAbdulḥayy bin Muḥammed ʿAbdulḥalîm el-Enṣârî el-Leknevî el-Hindî “Et-Taʿlîku’l-Mümecced ʿalâ Muvaṭṭaʾi Muḥammed” 1/427, DKİ.
[40] “Mizan” 2/304.
[41] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 923, №1566.

889) “Size yüzü en güzel olanınız imamlık yapsın; çünkü onun ahlak bakımından da en güzeliniz olması daha muhtemeldir.”

Uydurmadır. Senedinde el-Hüseyn b. el-Mübarek et-Taberani vardır; İbn Adi’nin söylediği gibi yalanla itham edilmiştir.[42]

890) “Mallarınızla ırzlarınızı koruyun.”

el-Hüseyn b. el-Mübarek et-Taberani rivayetidir. Hadisin tam metni böyledir: “Mallarınızla ırzlarınızı koruyun; dilinizle de dininizi savunun.”[43]

891) Ebu Hureyre’den merfu olarak rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Kişinin mutluluğundan biri sakalının seyrek olmasıdır.”

Bu bir yalandır.[44] İbn Cevzi, “Mevdua” (1/165) adlı eserinde hadisi Hz. Abdullah b. Abbas’tan üç tarikle, Ebu Hureyre’den ise bir senetle rivayet etmiş; senetlerin illetlerini zikrettikten sonra hadisin sahih olmadığı hükmünü vermiştir.
Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” (№8251) kitabında söylemiştir: “(Hadis) Muhammed b. Muhammed el-Mervezi - Ali b. Hucr - Yusuf b. el-Ferak - Sükeyn b. Ebu Sirac - el-Muğire b. Suveyd - İbn Abbas yoluyla rivayet edilmiştir. Heysemi bu senette Yusuf b. el-Ferak’ın bulunduğunu belirtmiş, Ezdi onun hakkında “Yalancıdır” demiştir. Başka bir tarik ise Meymun b. Seleme - Abdurrahman b. Ubeydullah el-Hilli - Ebu Davud en-Nahai - Hattab b. Haffaf - İbn Abbas yoluyla gelmiştir. İbn Cevzi bu hadis hakkında “mevzu” hükmünü vermiş; el-Muğire’nin meçhul olduğunu, Sükeyn’in sika ravilerden uydurma hadisler rivayet ettiğini, Yusuf’un yalancı olduğunu, Suveyd’i Yahya’nın zayıf saydığını, en-Nehai’nin “uydurmacıdır” dediğini, Hatib’in ise “Yusuf münkerü’l-hadistir” dediğini aktarmıştır. Ayrıca “lihiyetihi” lafzının da “lihyeyhi” lafzının da sahih olmadığını belirtmiştir. Mizan’da bu hadisin yalan olduğu ifade edilmiş, Hafız da el-Lisan’da bu görüşe katılmıştır.”

892) Hüseyin b. Muaz bize rivayet etti; Şaz b. Fiyaz da bize rivayet etti; Hammad b. Seleme’den, o da Hişam’dan, o da babasından, o da Aişe’den – merfu olarak – şöyle dedi: ‘Kıyamet günü olduğunda bir münadi şöyle seslenir: “Ey bütün mahlukat! Fatıma (aleyhesselam) geçinceye kadar başlarınızı eğin.”

---

[42] “Mizan” 2/305.
[43] Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kādîhân el-Müttakī el-Hindî (ö. 975/1567) “Kenzü’l-ʿummâl fî süneni’l-aḳvâl ve’l-efʿâl” 5/154/№16063, DKİ.
[44] “Mizan” 2/306.

Horasani ise şöyle dedi: Ebu Abdullah el-Ahfeş el-Müstemli bize rivayet etti; er-Rabi b. Yahya bize rivayet etti; Hammad b. Seleme'nin bir komşusu bana rivayet etti; Hammad bize rivayet etti… ve hadisi bu şekilde zikretti.

Haber münkerdir. Senedinde Hüseyin b. Muaz b. Harb el-Ahfeş vardır, künyesi Ebu Abdullah el-Hacebi'dir. Hatib onu zikretmiştir; ancak hakkında ne cerh ne de ta'dil kaydetmiştir. Hüseyin bu hadisin isnadında karışıklık etmiştir; zira ondan rivayet eden iki ravi sika olmasına rağmen, bu ızdırabla birlikte bu batıl rivayeti getirmiştir.[45]

893) Hüseyin b. Mansur el-Hallac'a gelince; zındıklık sebebiyle öldürülmüştür. Allah'a hamdolsun ki ilimden herhangi bir şey rivayet etmiş değildir. Başlangıcı iyi olmuş, zahidlik göstermiş ve tasavvufa yönelmiştir; ancak daha sonra dinden sıyrılmış, sihir öğrenmiş ve onlara birtakım göz boyayıcı hileler göstermiştir. Âlimler onun kanını mubah görmüşlerdir; bu sebeple hicri 311 yılında öldürülmüştür.[46]

894) Haşim b. el-Berîd, Hüseyin b. Meymun'dan; o da Rey kadısı Abdullah b. Abdullah'tan; o da İbn Ebi Leyla'dan rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: Ali'yi işittim, şöyle dedi: "Peygamber'e ﷺ humusla görevlendirmesini istedim, bana verdi; sonra Ebu Bekir, sonra da Ömer (aynı görevi bana verdiler)."

Senedinde Hüseyn b. Meymun el-Hendefi vardır. Ebu Hatim "kuvvetli değildir" demiştir. İbn Hibban ise onu sika saymıştır. Buhari onu zayıflar arasında zikretmiş ve "kendisine mutabaat edilmemiştir" demiştir.[47]

895) İbn Ömer'den, merfu olarak rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Keşke yanımızda esmer kepekli undan yapılmış, üzerine sade yağ ve süt sürülmüş beyaz bir ekmek olsaydı." Bu, bir adamın yanında vardı; gidip getirdi. Bunun üzerine Resulullah ﷺ "Bu sade yağ neyin içindeydi?" diye sordu. Adam "Keler derisinden yapılmış bir kapta" dedi. Bunun üzerine "Kaldır" buyurdu.

Hadisin senedinde Hüseyn b. Vakid el-Mervezi vardır. İbn Main ve başkaları sika kabul etmiştir. Ancak Ahmed, onun bazı hadislerini münker görmüş; kendisine bu hadisi rivayet ettiği söylendiğinde başını sallamış ve bundan hoşnut olmadığı anlaşılmıştır.[48]

Ebu Davud bu hadisi kendi "Sünen" (№3818) eserinde aktarmıştır: "Muhammed b. Abdülaziz b. Ebi Rızme bize rivayet etti; Fadl b. Musa bize haber verdi; o da Hüseyin b. Vakid'den; o da Eyyub'dan; o da Nafi'den; o da İbn Ömer'den rivayet etti. İbn Ömer

[45] "Mizan" 2/306.
[46] "Mizan" 2/306.
[47] "Mizan" 2/307.
[48] "Mizan" 2/307.

şöyle dedi: Resulullah ﷺ buyurdu ki: “Keşke yanımda esmer kepekli undan yapılmış, üzerine sade yağ ve süt sürülmüş beyaz bir ekmek olsaydı.” Bunun üzerine topluluktan bir adam kalktı, onu hazırladı ve getirdi. Resulullah ﷺ “Bu hangi şeyin içindeydi?” diye sordu. Adam “Bir kertenkele tulumundaydı” dedi. Bunun üzerine “Kaldır” buyurdu. Ebu Davud dedi ki: “Bu hadis münkerdir.” Ebu Davud ayrıca şunu da söyledi: “Buradaki Eyyub, es-Sahtiyani değildir.”

896) Ali b. Hüseyin b. Vakid bize rivayet etti; babam bize rivayet etti; Ebu’z-Zübeyr’den; o da Cabir’den – merfu olarak – şu rivayet edilmiştir: “Bana, üzerinde sündüsten yapılmış bir kadife örtü bulunan alaca bir at üzerinde dünyanın anahtarları verildi.”

Hadisi İbn Hibban “Sahih”inde (no: 6364), Kıvâmü’s-Sünne İsmail b. Muhammed b. el-Fadl el-İsfahani “Delâilü’n-Nübüvve”de (no: 249) ve İmam Ahmed “Müsned”inde rivayet etmişlerdir. Zehebi, “Bu rivayet münkerdir” demiştir.[49] Bu, Hüseyin b. Vakid’in rivayetidir. Hafız el-Heysemi ise “Mecmau’z-Zevâid” de (14/375, №14215) şöyle demiştir: “Ravileri sahih ravilerdir.”

İmam Taberani, Hz Abdullah b. Ömer’den, hasen isnadla rivayet ettiği hadiste, o şöyle demiştir: “Resullullah (sallallalu aleyhi ve sellem) dünya ile ahiret (hükümdarlığı) arasında tercih yapmak durumunda bırakıldı; o da ahireti tercih etti.”[50]

897) Ayetü’l-Kürsi indirildiğinde, Peygamber ﷺ Muaviye’ye şöyle buyurdu: “Onu yaz; çünkü onu okuyan herkes için sevabı mutlaka yazılır.”

Hadisi el-Hüseyn b. Yahya el-Canai uydurmuştur.[51]

898) Hatib şöyle demiştir: İbn es-Salt el-Ahvazi bize haber verdi; el-Muteyri bize haber verdi; Ali b. Hüseyin el-Haşimi bize rivayet etti; babam bana rivayet etti; Malik b. Enes’ten; o da Leys’ten; o da Tavus’tan; o da Cabir’den rivayet ettiğine göre Nebi ﷺ Ali’ye şöyle buyurmuştur: “Bu benim kardeşim ve arkadaşımdır, Allah'ın meleklerine karşı övündüğü kimselerdendir...” hadisin devamı vardır.

Senedinde Ali b. el-Hüseyn el-Haşimi vardır. Hatib şöyle demiştir: “O da babası da meçhuldür.” Ben (Zehebi) derim ki: Bu haber Malik’ten rivayetle batıldır.[52]

899) “Bunlar benden sonraki halifelerdir.”

[49] “Mizan” 2/308.
[50] “Mecmau’z-Zevâid” 14/375/№14214.
[51] “Mizan” 2/308.
[52] “Mizan” 2/309.

İbn Sa‘d bunu Tabakat’ta (1/529), Beyhaki ise Delailü’n-Nübüvve’de (7/223) rivayet etmiştir. “Ömer ve Osman: ‘Bunlar benden sonraki halifelerdir’” lafzı hakkında Buhari şöyle demiştir: “Bu rivayette kendisine mutabaat edilmemiştir; çünkü Ömer, Ali ve Osman, Nebi’nin ﷺ kimseyi halife tayin etmediğini söylemişlerdir.” Bitti.[53]

Imam Beyhaki “Delailu’n-Nubuvve” 5/542 rivayet etmiştir ki, Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Eğer halife olarak birini seçecek olursam (bu caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Ebû Bekr seçmişti. Eğer seçmeyecek olursam (bu da caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Resûlullah ﷺ seçmemişti." (Beyhaki demiştir) “Buhârî, Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî'den aktarmıştır. Buhârî ve Müslim, Sâlim kanalıyla İbn Ömer'den rivayet etmişlerdir.”

İmam Beyhaki yine “Delailu’n-Nubuvve” 5/543, şöyle bir hadis aktarmıştır: “Ebû Vail der ki: Ali b. Ebî Tâlib'e: "Bize halife olarak birini seçmeyecek misin? denilince: Resûlullah ﷺ halife olarak birini seçmedi ki ben de seçeyim. Ancak Allah insanlara hayrı murad ederse peygamberlerinden sonra onları hayır üzere topladığı gibi benden sonra da onları hayır üzere toplayacaktır" karşılığını verdi.”

Mezkur hadis İbn Hibban tarafından rivayet edilmiştir. O şöyle demiştir: Ebu Ya‘la bize rivayet etti; Yahya el-Cemmani bize rivayet etti; Haşrec bize rivayet etti; Sa‘id b. Cehman’dan; o da Sefine’den rivayet ettiğine göre, Resulullah ﷺ mescidi inşa ettiğinde binaya bir taş koydu ve Ebu Bekir’e “Taşını benim taşımın yanına koy” dedi. Sonra Ömer’e “Taşını Ebu Bekir’in taşının yanına koy” dedi. Ardından Osman’a “Taşını Ömer’in taşının yanına koy” dedi. Sonra da “Bunlar benden sonraki halifelerdir” buyurdu. Ebu Zur‘a şöyle demiştir: “İsnadı fena değildir.” Hakim bunu Müstedrek’te rivayet etmiş, Beyhaki de Delail’de ve başka eserlerinde sahih kabul etmiştir. [54]

Senedin sorunu Haşrec b. Nebate el-Eşçei el-Kufi’dedir. Ahmed, İbn Main, Ali ve başkaları onu sika kabul etmiştir. Ebu Hatim, “hadisi salihtir, ancak onunla hüccet getirilmez” değerlendirmesini yapmıştır. Nesai, “kuvvetli değildir” görüşünü bildirmiştir. Bir başka yerde ise “onda bir beis yoktur” ifadesini kullanmıştır. İbn Adi de onu el-Kamil’inde anmış ve kendisine ait birçok münker ve garip rivayeti sıralamıştır.[55]

900) Kadınların Kanı (Kısası) Affetmeleri hakkında hadis.

İmam Ebu Davud “Sünen”de (№4538), Beyhaki “es-Sünen el-Kübra”da (№15590), ve Nesai kendi “Sünen” (№4788) eserinde, Hz Aişe’den rivayet etmiştir ki: “Resulullah ﷺ buyurmuştur: “Maktulün kısas isteyen velilerinin, bundan vazgeçme hakları vardır. Bu kadın bile olsa maktule yakınlık sırasına göredir.”

[53] Suyuti “Tarihul Hulefa”.
[54] Suyuti “Tarihul Hulefa”.
[55] “Mizan” 2/310.

Ebu Davud demiştir ki: “Yani velilerden birisi oldukları zaman, kadınların katildeki afları caizdir. Bana Ebu Ubeyd “ondan vazgeçmeleri” sözü, “kısastan vazgeçmeleri” anlamına geldiği(ne dair açıklaması) ulaştı.”

Âlimlerin çoğunluğu, kadınların kan (kısas) konusundaki affının, erkeklerin affı gibi caiz olduğu görüşünü benimsemiştir.

Sünen-i Nesâî’nin (№4706) Türkçe tercümesinde mütercim, bu rivayeti lafzen değil, mana esas alınarak şu şekilde tercüme etmiştir: “Âişe (r.anha)’dan rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Öldürülen kimsenin velileri kısastan vazgeçip diyeti talep etmeliler. Aralarında biri bir kadın bile olsa affederse kısas düşer diyet almaları gerekir.”

901) Osman b. Affân (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Arab’ı aldatan benim şefaatime nail olamaz ve benim sevgim ona ulaşmaz.”[56]

İmam Tirmizi hadisi Sünen’inde (№ 3928) rivayet etmiş ve şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Bu hadis garibtir ve yalnızca Husayn b. Ömer el-Ahmesî’nin Muharîk’den rivayetiyle bilinmektedir. Husayn, hadis âlimleri nezdinde sağlam bir ravi değildir.” Buhari, “hadisi münkerdir” demiş ve Ahmed onu zayıf saymıştır. İbn Main “hiçbir değeri yoktur” değerlendirmesinde bulunmuştur. Ebu Hatim “çok zayıftır” demiş, bazıları da onu itham etmiştir. İbn Adi ise “hadislerinin çoğu mu‘daldır; kendisinden rivayette bulunanların hepsinden tek başına rivayet eder” demiştir.

Tirmizi “Sünnen”de (№3955) ve Ebu Davud rivayet ettikleri bir hadiste, Peyğamber (sallalahu aleyhi ve ala alihi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Bütün insanlar Adem’in oğullarıdır.” İmam Tirmizi hadisin hasen garib olduğunu söylemiştir.

Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir ki, Nebi (sallalahu aleyhi ve sellem) buyurmuştur: “Kimsenin kimseye dindarlıktan veya salih amelden başka üstünlüğü yoktur.” Senedinde hadiste "gevşek" olan İbn Lehia vardır. Diğer ravileri güvenilir görülmüştür.[57]

İmam Ahmed’in rivayet ettiği başka bir hadiste, Ebu Zer’in naklettiğine göre Hz. Peygamber ﷺ ona şöyle buyurmuştur: “Bak, sen ne kızıldan ne de siyahtan daha hayırlısın; onlara ancak takva ile üstün olabilirsin.” Ravileri güvenilir kimselerdir; ancak Bekir b. Abdillah el-Müzeni, Ebu Zer'den hadis işitmemiştir.[58]

İmam Taberani, Ebu Said el-Hudri’den rivayet etmiştir: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Rabbiniz de birdir, babanız da birdir. Arabın Acem üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Yine kızılın siyaha üstünlüğü yoktur. Yalnız takva bakımından biri diğerine üstün olur" buyurdu. Bezzar'ın da rivayet ettiği hadisin lafzı şöyledir: "Babanız birdir,

[56] “Mizan” 2/313.
[57] “Mecmai Zevaid” 13/346/№13076.
[58] “Mecmai Zevaid” 13/347/№13078.

dininiz de birdir. Babanız Adem'dir. Adem de topraktan yaratılmıştır." Bezzar'ın ricali, Sahih ricalidir.[59]

902) “Allah yolunda çıkan toz ile cehennem dumanı bir Müslümanın burun deliklerinde bir araya gelmez; cimrilik ile iman da bir Müslümanın kalbinde bir araya gelmez.”

Dr. Hamza Ahmed ez-Zeyn hadisin sahih olduğunu söylemiştir.[60] Hakim hadisin Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu buyurmuştur.[61]

Yani Allah yolunda savaşan bir mücahid, inşallah cehennemde azap görmez. Burada geçen “Allah yolundaki toz” ifadesiyle kastedilen, sahibinin yalnızca Allah Teala için ihlasla yaptığı, şöhret, gösteriş, öne çıkma arzusu veya amelleri boşa çıkaran başka hiçbir maksadı gözetmediği cihaddır.

Cimrilik de Müslümana yakışan bir haslet değildir; bu, cimri olan kimsenin kâfir olduğu anlamına gelmez.

Tirmizi “Sünen” (№1633) eserinde bu lafızı bir hadis parçası gibi zikr etmiştir: “Ebu Hureyre’den rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Allah korkusuyla ağlayan bir kimse, süt memeye geri dönmedikçe ateşe girmez. Allah yolundaki toz ile cehennem dumanı da bir araya gelmez.”

Tirmizi: “Bu hadis hasen sahihtir. Muhammed b. Abdurrahman, Ebû Talha’nın azâdlı kölesi olup Medînelidir”, demiştir.

Imam Tirmizi “Sünen” (№1632) Yezîd b. Ebî Meryem (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: “Ben Cuma namazına gitmekte iken Abaye b. Rifâa arkamdan yetişti ve dedi ki: Müjdeler olsun sana senin bu adımların Allah yolunda sayılır; Ebû Abs’den işittim şöyle diyordu: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Kimin Allah rızasını kazanma yolunda ayakları tozlanırsa o ayaklara Cehennem ateşi haramdır.”

İmam Tirmizi hadisin akabinde şöyle buyurmuştur: “Bu hadis hasen garib sahihtir. Ebû Abs’ın ismi ise Abdurrahman b. Cebr’dir. Bu konuda Ebû Bekir ve Rasûlullah ﷺ’in ashabından bir adam tarafından da hadis rivâyet edilmiştir. Büreyd b. Ebî Meryem, Şamlı bir kimse olup kendisinden Velid b. Müslim Yahya b. Hamza ve Şamlı pek çok kimse hadis rivâyet etmiştir. Bir de Küfeli Büreyd b. Ebû Meryem vardır ki bunun babası Peygamber ﷺ’in ashabından olup ismi Mâlik b. Rabia’dır. Bu Büreyd b. Ebî Meryem, Enes b. Mâlik’den hadis işitmiştir. Büreyd b. Ebî Meryem’den; Ebû İshâk el Hemedânî, Atâ b. Sâib, Yunus b. Ebî İshâk ve Şu’be pek çok hadis rivâyet etmişlerdir.”

---

[59] “Mecmai Zevaid” 13/347/№13079.
[60] Ebu Abdullah Muhammed b. Abdulvahid el-Hanbeli, Diya el-Makdisi “Sihahul hadis fima ittafaku aleyhi ahlelhadis” 7/36/№25565, thk Hamza Ahmed Zeyn, DKİ.
[61] “Müstedrek” 2/26, Darul Marifa.

903) Husayn b. Malik el-Fezari'den, o da bir adamdan, o da Huzeyfe'den rivayetle: "Kur'an'ı Arapların lahni ve sesleriyle okuyun."

Bu rivayette ondan (el-Fezari'den) yalnızca Bakiye rivayette bulunmuştur ve ona güvenilmez. Bu haber münkerdir.[62]

904) Husayn b. Muhammed el-Ensari, es-Salimi'dir; Sahihayn'da kendisiyle ihticac edilmiştir. Bununla birlikte, neredeyse tanınan bir ravi değildir.[63]

905) Mu'temir b. Süleyman, babasından rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: Hadrami bize haber verdi; o da Kasım b. Muhammed'den; o da Abdullah b. Amr'dan rivayet ettiğine göre, bir adam Nebi ﷺ'den, zina ile tanınan, Ümmü Mehzul denilen bir kadınla evlenmek için izin istedi. Kadın ona nafaka sağlamasını şart koşuyordu. Bunun üzerine Nebi ﷺ şu ayeti okudu: "zina eden kadınla da ancak zinakâr veya müşrik bir erkek evlenir" (Nur süresi 3 ayet)."

İmad el-Hilali "Muʿcem Aʿlâmi'n-Nisâʾ fi'l-Kurʾâni'l-Kerîm" söylemiştir ki: "Ümmü Mehzul, fahişe olup zinayı açıkça işleyen bir kadındı; ayrıca Resulullah ﷺ hakkında hicivli şiirler söylüyordu."[64]

Hadisi imam Vahidi "Esbâbü'n-nüzûl" (№314)[65] eserinde aktarmıştır: "Ebu Salih Mansur b. Abdülvehhab el-Bezzar bize haber verdi; Ebu Amr b. Hamdan bize haber verdi; Ahmed b. el-Hasan b. Abdülcebbar bize haber verdi; İbrahim b. Ar'ara bize rivayet etti; Mu'temir bize, o da babasından; o da el-Hadrami'den; o da Kasım b. Muhammed'den; o da Abdullah b. Amr'dan rivayet ettiğine göre: "Ümmü Mehzul adında bir kadın vardı; fuhuş yapıyordu ve kendisiyle evlenecek kimseye nafakasını üstleneceğini şart koşuyordu. Müslümanlardan bir adam onunla evlenmek istedi. Durumu Nebi'ye ﷺ arz etti. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: "zina eden kadınla da ancak zinakâr veya müşrik bir erkek evlenir."

Hadrami'den rivayet edilmiştir. Ondan Süleyman et-Teymi rivayette bulunmuştur. Tanınan bir ravi değildir. Basra'da kıssa anlatırdı. İbn Adi, "Umarım onda bir sakınca yoktur" demiştir.[66]

Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Müslümanlardan bir zat, fuhuş yapan ve kendisiyle evlenecek erkeğin nafakasını üstleneceğini söyleyen Ümmü Mehzul adında bir kadın ile evlenmek için Resulullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) izin ister. İbn

---

[62] "Mizan" 2/313.
[63] "Mizan" 2/313.
[64] Sayfa 64, №23, DKİ.
[65] Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed b. Muhammed en-Nîsâbûrî (ö. 468/1076) Müfessir ve Arap dili âlimi. "Esbâbü'n-nüzûl" sayfa 514, Darul Meyman, Suud.
[66] "Mizan" 2/316.

Amr der ki: O zat ya o kadınla evlenmek için Allah Resulü'nden (sallallahu aleyhi ve sellem) izin ister ya da kadının bu halini kendisine anlatır. Bunun üzerine Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şu ayeti okur: "Zina eden erkek, ancak zina eden veya putperest bir kadınla evlenebilir. Zina eden kadınla da, ancak zina eden veya müşrik olan bir erkek evlenebilir."

El-Heysemi "Mecmau'z-Zevâid"de (11/501/№11193) şöyle demiştir: "Bunu Ahmed b. Hanbel ve el-Mu'cemu'l-kebir ile el-Mu'cemu'l-evsat'ta Taberani rivayet etmiş olup Ahmed b. Hanbel'in ravileri, güvenilir kimselerdir."

İmam Hakim, hadisin senedinin sahih olduğu hükmünü vermiştir. [67]

906) Süleyman b. Harb ve başkaları, Hafs b. Eslem yoluyla şu rivayeti aktarmıştır: Sabit'ten, o da Enes'ten naklettiğine göre, bir bedevi satmak üzere develerle gelmişti. Ömer onunla pazarlık yaptı; develeri tek tek dürtüyor, sonra ayağıyla vurarak onları harekete geçiriyor, böylece güçlerini ve diriliklerini anlamaya çalışıyordu. Bunun üzerine bedevi: "Develerimi bırak, babasız kalasın!" dedi; fakat Ömer vazgeçmedi. Bunun üzerine "Seni kötü bir adam sanıyorum" dedi. Ömer işi bitirince develeri satın aldı ve "Onları sula, bedellerini al" dedi. Bedevi ise "Üzerlerindeki örtüleri ve semerleri çıkarayım" dedi. Ömer "Onları bu hâliyle satın aldım" deyince bedevi "Şahit olun, bu adam kötü biridir" dedi. Aralarında tartışma sürerken Ali geldi. Ömer ona "Bu adamla aramızda senin hakem olmanı kabul eder misin?" dedi. Bedevi de "Evet" dedi. Olayı Ali'ye anlattılar. Bunun üzerine Ali şöyle dedi: "Ey Müminlerin Emiri! Eğer örtüleri ve semerleri şart koşarak satın aldıysan onlar senindir; aksi hâlde bir kimse malını satarken, değerinden daha iyi göstermek ister."

Hafs b. Eslem el-Asfer'dir. İbn Adi onun hakkında "acayip rivayetleri vardır" demiştir. Buhari ise "ondan Süleyman rivayet etmiştir; ayrıca Hırmi b. Umare de ondan rivayet eden ve acayip rivayetleri bulunan bir kimsedir" demiştir. İbn Hibban da "aslı olmayan rivayetler aktarır; öyle ki insanın kalbine bunları uyduranın kendisi olduğu kanaati yerleşir" değerlendirmesinde bulunmuştur.[68]

907) Yahya İbnü'l-Kattan, bir ravi hakkında, onu çağdaşı olan bir imamdan yahut çağdaşlarından adaletine delalet eden bir söz nakledilmemişse, o ravi hakkında konuşmaktadır. Bu durum oldukça yaygındır. Nitekim Sahihayn'da bu nitelikte, yani hâli örtülü olan pek çok ravi bulunmaktadır; ne kimse onları zayıf saymıştır ne de onlar meçhul kabul edilmiştir.[69]

---

[67] Nebil b. Mansur b. Yakub el-Kuveyti "Enîsü's-Sârî fi Tahric ve Tahkik el-Ahadis allati zakkaruha el-Hafız ibn Hacer el-Askalani fi Feth el-Bari" 1/1321.
[68] "Mizan" 2/316.
[69] "Mizan" 2/317.

908) İbn Ömer'den merfu olarak rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Annesinin kabrini ziyaret eden kimse, umre yapmış gibi olur."[70]

Senedinde Hafs b. Süleyman ve Ebu Mukatil es-Semerkandi bulunmaktadır. Abdurrahman b. Mehdi, bu hadis sebebiyle onu yalanla itham etmiştir. Kuteybe ise onu son derece zayıf görmüştür.

909) Kuteybe b. Said şöyle demiştir: Ebu Mukatil'i şöyle derken işittim: "Ebu Hanife'nin yanında namaz kıldım ve ellerimi kaldırıyordum. Selam verdiğinde bana şöyle dedi: 'Ey Ebu Mukatil, herhâlde sen yelpaze kullananlardansın."[71]

910) Rey kadısı Halef b. Yahya rivayet etti; Ebu Mukatil'den; o da Abdülaziz b. Ebi Rivad'dan; o da İbn Tavus'tan; o da babasından; o da İbn Abbas'tan — merfu olarak — şöyle rivayet edilmiştir: "Annesinin iki kaşı arasını öpen kimse için, bu ateşe karşı bir perde olur."

Ebu Mukatil ittiham olunmuştur. Süleymani şöyle demiştir: Hafs b. Selm el-Fezari — "el-Âlim ve'l-Müteallim" adlı kitabın sahibi — hadis uyduranlar arasında sayılmıştır.[72]

911) Hafs b. Süleyman, Ebu Ömer el-Esadi el-Kufi. Kıraatte sağlam bir kimseydi; hadiste ise zayıftı. Çünkü hadisi iyi bilmezdi, buna karşılık Kur'an'ı iyi bilir, güzel okur ve titizlikle icra ederdi. Bununla birlikte, şahsı itibarıyla dürüst bir kimseydi.[73]

912) İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim hacceder ve vefatımdan sonra beni ziyaret ederse, beni hayatımda ziyaret etmiş gibi olur."

Senedinde Hafs b. Süleyman vardır. Hanbel b. İshak, Ahmed'den naklen "onda bir beis yoktur" demiştir. Abdullah b. Ahmed ise babasından naklen "hadisi terk edilmiştir" değerlendirmesini aktarmıştır; bu, İbn Ebi Hatim'in Abdullah'tan yaptığı rivayettir. İbn Main de "güvenilir değildir" demiştir. Buhari "onu terk ettiler" ifadesini kullanmıştır. Ebu Hatim "terk edilmiştir, doğru sözlü değildir" demiştir. İbn Hıraş "yalancıdır, hadis uydurur" demiştir. İbn Adi "hadislerinin çoğu mahfuz değildir" değerlendirmesini yapmıştır. İbn Hibban ise "isnadları tersine çevirir, mürsel

[70] "Mizan" 2/319.
[71] "Mizan" 2/319.
[72] "Mizan" 2/319.
[73] "Mizan" 2/319.

rivayetleri merfu hale getirir; insanların kitaplarını alır, işitmeden kopyalar ve rivayet ederdi" demiştir.[74]

İmam Beyhaki demiştir ki: "Zayıf biri olan Hafs b. Ebî Dâvud bunu Leys b. Ebî Süleym kanalıyla Mücâhid'den, o da îbn Ömer'den merfû olarak: "Ölümümden sonra kim hacceder ve beni ziyaret ederse beni hayattayken ziyaret etmiş gibi olur" şeklinde . aktarmıştır."[75]

913) Musa b. el-Esved rivayet etti; Şeyban b. Ferruh bize rivayet etti; İsa b. Şuayb bize rivayet etti; Hafs b. Süleyman, Yezid b. Abdurrahman'dan; o da babasından; o da Ebu Ümame'den – merfu olarak – rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "İyi ameller kötü akıbetleri önler; gizli verilen sadaka ise Aziz ve Celil olan Rabbin gazabını söndürür."

Taberani hadisi kendi "el-Kebir" kitabında ziyade ile aktarmıştır: "İyi ameller, kötü akıbetleri önler. Gizli sadaka, Rabbın öfkesini söndürür. Akraba ilişkilerinin sürdürülmesi (sıla-i rahim) ömrü uzatır."

Heysemi: "İsnadı hasendir", söylemiştir.[76] Maalesef bu konuda onunla uzlaşmamız mümkün değildir; zira Hafs b. Süleyman gerçekten zayıftır.

İmam Taberani benzi rivayeti Ümmü Seleme'den rivayet etmiştir: "O bildirdiğine göre Resfilullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İyi ameller, kötü iş ve ortamlardan korur. Gizli sadaka, Rabbın gazabını/ öfkesini söndürür. Akraba ilişkilerinin sürdürülmesi ömrü uzatıp fazlalaştınr. Her iyilik bir sadaka sayılır ve dünyada iyilik yapanlar, ahirette de iyilik sahibi kişilerdir. Dünyada çirkinlikler yapanlar ahirette de çirkindirler. Cennete ilk olarak iyilik yapanlar girecektir."

El-Heysemi demiştir ki: "İsnadında yer alan Ubeydullah b. el-Velid el-Vassafi zayıftır."[77]

914) Salih b. Muhammed ile Muhammed b. Bekkar şöyle rivayet etmişlerdir: Hafs b. Süleyman bize rivayet etti; o da Alkame b. Mertsad'dan; o da Sa'd b. Ubeyde'den; o da Ebu Abdurrahman es-Sülemi'den; o da Osman'dan naklettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: ""Kimde gizli bir iyilik ya da kötülük bulunursa, Allah onu mutlaka açığa çıkarır ve o hâl, kişi üzerinden tanınır."

Hafs b. Süleyman zayıftır. Seyid b. Hüseyn el-Affani "Ta'tîrü'l-enfâs min hadîsi'l-ihlâs"[78] bu hadisin cidden zayıf olduğunu söylemiştir.

---

[74] "Mizan" 2/320.
[75] "Şuabul İman" 4/557-558/№3857.
[76] "Mecmai Zevaid" 5/177/№4637.
[77] "Mecmai Zevaid" 5/178/№4639.
[78] Sayfa 638, Darul Affani.

İsmail Acluni “Keşful Hafa”da (2/80/№848) şöyle der: “Hangi şey gizli kalır? Dedi ki: Olmayan şey!” Sehavi Makasıd'da şöyler der: Hocamız (İbn Hacer) "Bunun bir aslı olduğunu bilmiyorum" demiştir. Ancak Sehavi daha sonra şöyle söyler: Benzer manada bir hadis şudur: "Kim iyi veya kötü bir niyeti sır gibi saklarsa, Allah ona, o niyetine göre insanlar arasında kendisiyle tanınacağı bir kıyafet giydirir. Dolayısıyla mü'min, bir duvardaki gediğe girerek bir amel işleyecek bile olsa, insanlar onu konuşmaya başlarlar." Öte yandan bize rivayet edildiğine göre, Yahya b. Muaz er-Razi "Gizli hallerinde Allah'tan korkmayan kişinin Allah, (ayıplarını örten) perdesini herkesin gözü önünde alenen yırtar" demiştir.”

915) Resulullah ﷺ, hüküm konusunda rüşvet vereni de rüşvet alanı da lanetlemiştir.

Hadisi İmam Hakim Müstedrek’te (4/103), Tirmizi ise Sünen’inde Hz. Ebu Hureyre’den rivayet etmişlerdir. Tirmizi, Ebu Hureyre rivayetinin hasen sahih olduğunu belirtmiş ve şu açıklamayı yapmıştır: “Bu konuda Abdullah b. Amr, Âişe, İbn Hadîde ve Ümmü Seleme’den de hadis rivayet edilmiştir.”

İmam Tirmizi bu hadisi “Sünen”de (№1337) Abdullah b. Amr’dan rivayet etmiştir: “Rasûlullah ﷺ, rüşvet verene de alana da lanet etmiştir.” Tirmizi hadisin hasen sahih olduğunu söylemiştir.

Hakim hadisin isnadın sahih olduğunu söylemiştir.[79]

916) “Ferâizi öğrenin.”

Senedinde Hafs b. Ömer b. Ebi Ataf el-Medeni vardır. Nesâî ve başkaları onu zayıf saymıştır. Buhari ise “hadisi münkerdir” demiştir.[80]

İbn Mace ve Tirmizi (№2091) rivayet ettiği hadiste, Ebu Hureyre şöyle demiştir: “Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Kur’ân’ı ve feraiz ilmini öğrenin ve insanlara da öğretin ben de mutlaka bir gün öleceğim.”

Tirmizi hadis yorumunda buyurmuştur: “Bu hadisin senedinde karışıklık vardır. Ebû usame bu hadisi Avf’tan, bir adamdan, Süleyman b. Câbir’den ve İbn Mes’ûd’tan rivâyet etmiştir. Aynı şekilde Hüseyin b. Hureys; Ebû Usame’den ve Avf’tan mana olarak bu hadisin bir benzerini aktarmıştır. Muhammed b. Kâsım el Esediyyi: Ahmed b. Hanbel ve başka hadisçiler zayıf saymışlardır.”

İmam Darimi “Sünen”de (№2853) rivayet etmiştir ki: “Ömer İbnu'l-Hattab dedi ki; "Kur’an'ı öğrendiğiniz gibi ferâizi, dilin (kaidelerini) ve Sünnetleri (yani dinin nakli hükümlerini) de öğrenin!"

[79] Muhammed Nasraddin el-Elbani “Sahih et-Tarğib et-Tarhib” 2/529/№2211.
[80] “Mizan” 2/322.

Ebu Ya'la ve Bezzar rivayet ettiği hadiste, Abdullah b. Mesud demiştir: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kur'an'ı öğrenin ve insanlara öğretin. İlmi öğrenin ve insanlara öğretin. Feraiz ilmini öğrenin ve insanlara öğretin. Çünkü ben, ölümlü biriyim. İlim yakında çekilip alınacak. O kadar ki, iki kişi (mirastaki) pay hususunda anlaşmazlığa düşer de, kendilerine (doğru hükmü) haber verecek kimseyi bulamazlar."

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (7/309/№7133) şöyle buyurdu: “Hadisin isnadında tanımadığım bir ravi bulunmaktadır.”

Yine imam Darimi “Sünen”de (№2854) İbrahim'den (naklen) nivayet etti ki, O şöyle dedi: Ömer dedi ki: "Ferâizi (miras paylarım) öğrenin! Çünkü onlar dininizin (hükümlerindendirler)

"Fâriza"nın çoğulu olan "ferâiz", dinin, “mükellef insanlardan kesin olarak yapılmasını istediği şeyler” demektir. "Ferâiz"in diğer ıstılahi bir manası ise, "ölenin bıraktığı şeylerden mirasçılarına takdir olunan paylar"dır. Ölenin bıraktığı mirasla ilgili hükümlerden, mirasın mirasçılara ne şekilde bölüştürüleceğinden bahseden ilme de "ferâiz ilmi= miras paylan ilmi" denmektedir. Bu ilmin büyük önemi vardır. Çünkü o, insanın, hayatta olma veya ölmüş olma şeklindeki iki temel durumundan ikincisiyle ilgili hükümleri ele almaktadır. Aynca o, mülk edinmenin genel olarak iki şeklinden, yani isteğe bağlı olan ile zaruri olan şekillerinden zaruri olan mülk edinme şeklini incelemektedir. Üstelik bu ilim, ele aldığı meselelerin alâkalı olduğu şahıslar ve menfaatleri bakımından da çok geniş bir sahaya sahiptir. İşte bu ve benzeri sebeplerden dolayı olmalıdır ki, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bu ilmi "İlmin yarısı" olarak nitelendirdiği nakledilmektedir. Bu hususta Sahabenin de, bir kısmını bu bölümde gördüğümüz açıklamaları vardır. Onlardan bazıları bu ilim dalındaki bilgileriyle de meşhur olmuşlardı. Bize intikal eden bilgilerden anlaşıldığına göre, Zeyd b. Sâbit, Hz. Osman, Hz. Ali, Abdullah b. Mes'ûd ve Hz. Aişe (Radıyallahu Anhum), ferâizi en iyi bilen Sahabilerin başında geliyorlardı.”[81]

917) Ukayli şöyle demiştir: Musa b. Muhammed b. Kesir el-Cedî bana rivayet etti; Hafs b. Ömer el-Adenî bize rivayet etti; Hakem b. Eban’dan; o da İkrime’den; o da Abbas’tan — merfu olarak — rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Ümmetimin münafıklarının çoğu, Kur’an okuyanlarıdır.”

Senedinde Hafs b. Ömer b. Meymun el-Adenî’dir; “el-Ferh” lakabıyla anılır. Ebu Hatim, “hadisi yumuşaktır (zayıflık taşır)” demiştir. İbn Adi, “rivayetlerinin çoğu mahfuz değildir” değerlendirmesini yapmıştır. Nesai ise “güvenilir değildir” demiştir. Bununla birlikte, bu rivayet Abdullah b. Amr’dan salih bir isnadla da rivayet edilmiştir.[82]

[81] Dr. Abdullah Aydınlı “Sünen-i Darimi” tercüme ve tahkik, 6/129, Madve.
[82] “Mizan” 2/323.

İmam Beyhaki “Şuabul İman”da (6/609/№6559) rivayet etmiştir ki: “Şurahbil b. Yezid el-Me’âfiri der ki, Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Ümmetimin münafıklanmn çoğu kurâ (Kur’ân hafızları) içinden çıkacaktır.”

Imam Beyhaki “Şuabul İman”da (6/610/№6560), ve Buhari “Halk”ta[83] Abdullah b. Amr el-Âs’ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): “Ümmetimin münafıklarının çoğu kurrâ (Kur’ân hafızları) içinden çıkacaktır” buyurmuştur. Hüseyn b. Haşan el-Mervezî Kitâbu’r-Rikâk’ta bunu İbnu’l-Mübârek’ten rivayet ederken “Şurahbil b. Yezid’den, o da bir adamdan, o da Abdullah b. Amr’dan” demiştir.

Yine Beyhaki (6/610/№6561) ve Buhari rivayet ettikleri hadiste, Ukbe b. Âmir der ki: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): “Ümmetimin münafıklarının çoğu kurrâ (Kur’ân hafızları) içinden çıkacaktır” buyururdu.

Ahmed Şakir, el-Elbânî ve Şuayb el-Arnaût, farklı rivayet yollarının toplamı dikkate alındığında hadisin sahih olduğu kanaatine varmışlardır.

918) İbn Abbas’ın sözü şöyledir: “Kim bir ayeti inkâr ederse, boynunun vurulması helal olur.” Bunu bir defasında merfu olarak da rivayet etmiştir.

Hafs b. Ömer b. Meymun el-Adenî rivayetidir.

Hadisi ibn Mace “Sünen” (№2539) rivayet etmiştir: “... (Abdullah) bin Abbâs (Radıyallâhü anhümâ)'dan rivâyet edildiğine göre; Resülullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu, demiştir: “Kim Kur’an’dan bir âyet’i inkâr ederse şüphesiz onun boynunu vurmak (öldürmek) helâl olur. Kim de: Allah’tan başka (hak) ilâh yoktur, O birdir, ortağı yoktur. Şüphesiz Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)de Allah’ın kulu ve Resulüdür, derse artık kimse ona dokunamaz. Meğer ki bir (suç işlemekle) bir had (cezây)a uğrar da cezâsı infaz edile.”

Zevâid’de şöyle denilmiştir: “Bu, zayıf bir sened’dır. Çünkü bunda Hafs bin Ömer el-Arabi el-Farh bulunur. İbn-i Muin, Ebû Hâtim, Nesâî, İbn-i Adî ve Dârekutni onu zayıf saymışlar. îbn-i Ebî Hâtim ise onu sıkâ saymıştır.”[84]

Kur’an-ı Kerîm’in tek bir âyetini inkâr eden kimse mürted olur. Yâni İslâmiyet’ten çıkmış olur. Şu noktayı da belirteyim: Kur’an’ın bir âyetini inkâr etmek sâdece bunun âyeti olduğunu inkâr etmekten ibâret değildir. Bunun âyet olduğunu, yâni Allah tarafından indirildiğini inkâr eden kimse dinden çıktığı gibi herhangi bir âyetin hükmünü tasvib etmeyen, meselâ falan âyetin hükmü 20. asrın uygarlığı ile bağdaşmaz veyâ şu âyetin hükmü uygulanmamalıdır, bunu uygulamayı uygun görmüyorum, diyen bir kimse de mürted olur ve İslâmiyet'ten çıkmış olur.

[83] İmam Buhari “Ḫalḳu ef`âli’l-ʿibâd” sayfa 121, Mueseset Risale.
[84] Haydar Hatipoğlu “Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi” 7/132-133.

919) Abbas et-Terakufî rivayet etti; Hafs b. Ömer el-Adenî'den; o da Hakem b. Eban'dan; o da İkrime'den; o da Aişe'den naklettiğine göre şöyle demiştir: "Ramazan ayında çocukları küttabdan alırdık, bize namaz kıldırırlardı; ardından da (onlar için) haşkanenc[85] ve kavrulmuş yiyecekler hazırlardık."

Hadisi imam Beyhaki "Sünen el-Kübra"da (2/697/№4613)[86]rivayet etmiştir. Hafs b. Ömer vardır, ve o zayıftır.

920) Zührî'den, o da Saîd'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Saîd'e "Resulullah'ın ﷺ Ali'ye bunu söylediğini sen mi işittin?" dedim. O da "Evet, Resulullah'ın ﷺ Ali'ye birden fazla kez şöyle dediğini işittim: "Medine ancak benimle ya da seninle ıslah olur. Sen bana, Musa'ya göre Harun'un konumu gibisin."

Hadisin senedinde Hafs b. Ömer el-Ubuli vardır. İbn Adi, "Hadislerinin tamamı ya metin ya da sened bakımından münkerdir; zayıflığa daha yakındır" demiştir. Ebu Hatim ise "yalancı bir şeyhti" değerlendirmesinde bulunmuştur.[87]

Hadisin Harun'a benzetmeyle ilgili ikinci kısmı sahih olup, birinci kısmı ise asılsızdır. Ebu Hatim hadise batil hükmü vermiştir.[88]

"Medine ancak benimle ya da seninle ıslah olur" hakkında Şeyhülİslam ibn Teymiyye buyurmuştur: "Bu, Nebi ﷺ adına uydurulmuş bir yalandır; güvenilir ilim kitaplarında bilinmez. Onun yalan olduğunu gösteren hususlardan biri şudur: Nebi ﷺ Medine'den birçok kez çıkmış ve Ali de onunla birlikte olmuştur; bu esnada Medine'de ne kendisi ne de Ali bulunuyordu. O hâlde nasıl "Medine ancak benimle ya da seninle ayakta durur" denilebilir? Bedir günü Ali onunlaydı; Bedir ile Medine arasında birkaç menzil vardır ve o sırada ikisi de Medine'de değildi. Ali'nin Bedir günü onunla olduğu mütevatirdir; Mekke'nin fethi günü de âlimlerin ittifakıyla onunlaydı."[89]

921) İbrahim b. Merzuk rivayet etti; Hafs b. Ömer Ebu İsmail el-Ubulî rivayet etti; Abdullah b. el-Mesnâ'dan; o da amcaları en-Nadr ve Musa'dan; onlar da babaları Enes b. Malik'ten rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ ashabına şöyle buyurmuştur: "Cuma günü gusledin; bir dirheme alınacak bir kap suyla bile olsa."

Hafs b. Ömer kezzabdır.

---

[85] Bu, buğday unundan yapılan ve badem, şeker ve gül suyu karışımıyla doldurulan ince bir ekmek türü olan geleneksel bir oryantal ekmektir.
[86] DKİ.
[87] "Mizan" 2/324.
[88] İbn Cevzi "Mevdua" 2/124.
[89] "Minhâcü's-sünneti'n-nebeviyye fî nakżi kelâmi'ş-Şîʿa ve'l-Ḳaderiyye" 4/274, thk Muhammed Reşit Selim.

Buhari ve Müslim, Ebu Said el-Hudri'den rivayet ettikleri hadiste, O şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Buluğa girmiş her erkeğin Cuma günü gusletmesi vâcibtir."[90]

922) Ukayli şöyle demiştir: Dedem bana rivayet etti; Hafs b. Ömer Ebu İsmail el-Ubulî bize rivayet etti; Sevr bize rivayet etti; Mekhul'den; o da es-Sunabihî'den; o da Ebu Bekir'i şöyle derken işittiğini aktarmıştır: Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Allah, ölümünüz anında mallarınızın üçte birini size bağışlamıştır; bu, size bir rahmettir ve amellerinizle sevaplarınıza bir ziyadedir."

Hafs b. Ömer kezzabdır.

923) Ukayli demiştir ki: Dedem bana rivayet etti; Hafs b. Ömer bize rivayet etti; o da Sevr'den; o da Mekhul'den; o da Kabisa b. Züeyb'den; o da Zeyd b. Sabit'ten rivayet ettiğine göre Nebi ﷺ, Nuayman'a içki sebebiyle dört defa had uygulamıştır. Zeyd şöyle demiştir: "Dördüncü defa içerse öldürün" hükmü bu uygulamayla neshedilmiştir.

Hafs b. Ömer kezzabdır.

Tirmizi "Sünen"de (№1444), Ebu Davud ve ibn Macer rivayet ettiği hadiste, Muaviye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Her kim içki içerse ona değnekle vurarak cezasını verin yine içmeye devam ederse dördüncüsünde onu öldürün."

İmam Ebu İsa hadis hakkında buyurmuştur: "Bu konuda Ebû Hüreyre, Şerid, Şurahbil b. Evs, Cerir, Ebû'r Ramed el Belevî ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Muaviye hadisini aynı şekilde Sevrî, Âsım'dan, Ebû Salih'den, Muaviye'den rivâyet etmiştir. İbn Cüreyc ve Ma'mer'de Süheyl b. Ebî Salih'den, babasından, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiler. Muhammed'den şöyle dediğini işittim: Ebû Salih'in Muaviye yoluyla rivâyet ettiği hadis Ebû Salih'in Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiğinden daha sahihtir. İçki içene uygulanan bu ceza ilk zamanlarda böyle idi sonradan nesh olundu. Muhammed b. İshâk'ın Muhammed b. Münkedir'den, Câbir b. Abdullah'tan yaptığı rivâyet şöyledir: "Kim içki içerse ceza olarak değnekleyin yine içmeye devam ederse dördüncüde öldürün." Câbir diyor ki: Bu sözden sonra Rasûlullah ﷺ'e dördüncü sefer içki içen bir adam getirildi de yine onu değnekle cezalandırdı ve öldürmedi. Aynı şekilde Zührî, Kabîsa b. Zûeyb vasıtasıyla benzeri bir hadis rivâyet etmekte ve şöyle demektedir. Böylece ölüm cezası kaldırıldı ve buna izin verilmiş oldu. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup geçmişte ve bu günde aralarında ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. Bu konuyu destekleyen delillerden biri de değişik yollarla Rasûlullah ﷺ'den rivâyet edilen şu hadistir: Allah'tan başka ilah olmadığına benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma şehâdet eden Müslüman bir kimsenin

[90] Muhammed Fuad Abdulbaki "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 281, №487.

kanı ancak şu üç şeyden biri ile helal olur: “Cana karşı can, zina işleyen evli kimse ve dinini terk eden kimse.”

924) Hafs b. Ömer’den; o da Sevr’den; o da Halid b. Ma‘dan’dan; o da Malik b. Yuhamir’den; o da Muaz’dan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “İnsanların en şerlileri âlimlerdir.”

Hafs b. Ömer rivayetidir.

925) Ukayli şöyle demiştir: Dedem bana rivayet etti; Hafs b. Ömer bize rivayet etti; o da Sevr’den; o da Mekhul’den; o da Ebu’d-Derda’dan — merfu olarak — rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Câriyeler edinin; çünkü onların rahimleri bereketlidir ve onlar daha çok çocuk doğururlar.”

Ukayli ayrıca şunu söylemiştir: “Bu Hafs b. Ömer, Şu‘be, Mis‘ar ve Malik b. Mugavvel gibi imamlar adına batıl rivayetler nakleder.”[91] Ukaylî hemçin şöyle demiştir: “Câriyeler hakkında Nebi ﷺ’den sahih olan hiçbir şey yoktur.”[92]

926) Ali b. Harb rivayet etti; Hafs b. Ömer b. Hakim bize rivayet etti; o da Amr b. Kays’tan; o da Ata’dan; o da İbn Abbas’tan — merfu olarak — rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Cennette öyle köşkler vardır ki, içinde bulunan kimse, onların içindeyken (önünde ve) arkasında olan her şeyi açıkça görür.” hadisin devamı vardır.

Senedinde Hafs b. Ömer b. Hakim vardır; “el-Kefer” lakabıyla anılır. İbn Hibban onu zayıf saymıştır. İbn Adi ise “batıl rivayetler nakletmiştir” demiş ve ardından ona ait birçok zayıf hadis zikretmiştir.[93]

927) Aişe’den rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Ey Ümmü Hânî! Koyun (Küçükbaş hayvan) edin; çünkü onlar (sabah) gider, (ve akşam dönerken) hayırla dönerler.”

Hafs “el-Kefer” rivayetidir. İbn Arrak şöyle buyurmuştur: “Koyun edinin; çünkü onlarda bereket vardır.” Bu rivayet Ahmed ve İbn Mace tarafından sahih bir senetle aktarılmıştır. Yine Urve el-Bârıkî’nin hadisinde şöyle geçer: “Develer sahiplerinin

---

[91] “Mizan” 2/325.
[92] Şeyh Allame Ebü’l-Mehâsin Şemsüddîn Muhammed b. Halîl b. İbrâhîm et-Trablusî el-Kāvukcî (ö. 1305/1888). Muhaddis, fakih ve mutasavvıf. “el-Lüʾlüʾü’l-merṣûʿ fîmâ lâ aṣle lehû ev bi-aṣlihî mevżu” sayfa 30, №8, Darul Beşairul İslamiye.
[93] “Mizan” 2/326.

izzetidir; koyunlar berekettir. Hayır ise kıyamet gününe kadar atların perçemlerine bağlanmıştır.” Bu rivayeti de İbn Mace, ravileri sika olan bir senetle nakletmiştir. Allah Teâlâ en doğrusunu bilir.”[94] Allame İsmail Acluni ise şöyle demiştir: “Taberani ve Hatib'in Ümmühani'den basen bir isnadla rivayet ettikleri bir hadistir.”[95]

928) Hafs b. Ömer’den; o da Amr b. Kays el-Mellâî’den; o da Ata’dan; o da İbn Abbas’tan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Bir gecede yüz ayet okuyan kimse gafillerden yazılmaz. Dört yüz ayet okuyan kimseye ise bir kantar ecir yazılır. Kantar yüz miskaldir; miskal yirmi kırattır; bir kırat da Uhud dağı gibidir.”

Hafs “el-Kefer” rivayetidir. Taberani, “el-Mu'cemu'l-kebir”de rivayet ettiği hadiste, Abdullah b. Mes'üd demiştir ki: "Kim gecede elli ayet okursa, gafillerden yazılmaz. Kim yüz ayet okursa, mutilerden yazılır. Kim üç yüz ayet okursa, onun için bir kantar sevap yazılır. Kim yedi yüz ayet okursa, arlık kurtuluşa ermiştir." Ravileri güvenilir kimselerdir.[96]

929) ““Kim bir harfi dinler ya da ona bakarak okursa, kendisine şu kadar ve şu kadar sevap yazılır.”

Hafs “el-Kefer” rivayetidir. Beyhaki bu hadisi “Şuabul İman”da (3/96/№1918) şu şekilde rivayet etmiştir: “İbn Abbâs’ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur; “Abdestli bir şekilde Kur’ân’dan dinlediği her bir harf için kişiye on iyilik sevabı yazılır, on kötülüğü silinir ve derecesi on derece yükseltilir. Oturarak kıldığı namazda Kur’ân’dan okuduğu her bir harf için kişiye elli iyilik sevabı yazılır, elü kötülüğü silinir ve derecesi elli derece yükseltilir. Ayakta kıldığı namazda Kur’ân’dan okuduğu her bir harf için kişiye yüz iyilik sevabı yazılır, yüz kötülüğü silinir ve derecesi yüz derece yükseltilir. Kur’ân’ı okuyup hatmeden kişiye de Yüce Allah, katında yakın veya uzakta kabul görecek bir dua yazar.” Ravi der ki: Adamın biri ibn Abbâs’a: “Ey Ebû Abbâs! Sadece bir veya iki sûre öğrenebilen kişinin duruldu nedir?” diye sorunca, ibn Abbâs şu karşılığı verdi: “Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) aynı şeyi sorduğunda: «Onun da hatmı bildiği kadardır! Onun da hatmi bildiği kadarıyladır» buyurdu.”

Hadisin akabinde imam Beyhaki demiştir ki: “Hafs b. Ömer bunu rivayette tek kalmıştır. Hafs da meçhul biridir.”

---

[94] Ebü’l-Hasen Nûruddîn (Sa‘düddîn) Alî b. Muhammed b. Alî ed-Dımaşkī el-Hicâzî el-Kinânî (ö. 963/1556) “Tenzîhü’ş-şerîʿati’l-merfûʿa ʿani’l-aḫbâri’ş-şenîʿati’l-mevżûa” 2/263/№116, DKİ.
[95] “Keşful Hafa” 1/82/№67.
[96] “Mecmai Zevaid” 4/193/№3616.

930) İbn Abbas'tan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "İlmi, ancak şahitliğini kabul edeceğiniz kimselerden alın."

Bu rivayetin senedinde Halep kadısı Hafs b. Ömer bulunmaktadır. Ebu Hatim onu zayıf saymıştır. Ebu Zur'a "hadisi münkerdir" demiştir. İbn Hibban ise "sika ravilerden uydurma rivayetler nakleder; onunla ihticac etmek helal değildir" değerlendirmesinde bulunmuştur.[97]

931) el-Vuhâzî rivayet etti; Hafs b. Ömer bize rivayet etti; Fadl b. İsa er-Rakkaşî'den; o da Ebu Osman en-Nehdî'den; o da Ebu Hureyre'den — merfu olarak — rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: "Allah aklı yarattığında ona 'Kalk' dedi; o da kalktı..." ve hadisi zikretti.

Halep kadısı Hafs b. Ömer rivayetidir.

932) Semure'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Ölümden kaçan kimsenin hâli, toprağın kendisinden alacaklı olduğu bir tilki gibidir. Tilki koşar; nihayet bitkin düşüp nefesi kesilince yuvasına girer. Toprak ona 'Ey tilki, alacağım!' der. Bunun üzerine tekrar çıkar; şiddetle koşar. Bu hâl böyle sürer; sonunda boynu kopar ve ölür."

Bu rivayetin ravisi Hafs b. Ömer el-Cedî'dir. Ezdi, onun hakkında "hadisi münkerdir" demiştir.[98]

933) Abdullah b. Ahmed şöyle dedi: Babamın, Hafs b. Gıyas'ın İbn Cüreyc'den, onun Ata'dan, onun da İbn Abbas'tan, Peygamber ﷺ'ten rivayet ettiği şu hadis hakkında şöyle dediğini işittim: "Ölülerinizin yüzlerini örtün ve Yahudilere benzemeyin." Babam bunu reddetti ve şöyle dedi: "Hata etmiştir; biz bu hadisi Haccac'ın İbn Cüreyc'den, onun Ata'dan mürsel olarak rivayet ettiğini aktardık."[99]

Hadisin senedinde Ebu Ömer Hafs b. Gıyas en-Nehai vardır. İbn Muin ve el-İcli onu güvenilir kabul etmiştir. Yakub b. Şeybe de "güvenilirdir" demiştir; sabittir. Ancak hafızasının bir kısmından sakınılır; kitabından rivayet ettiğinde ise sağlamdır. Ebu Zur'a şöyle demiştir: "Kadılık görevini üstlendikten sonra hafızası zayıfladı; ondan kitabından yazan kimsenin rivayeti ise salih (kabul edilebilir)dir." Davud b. Reşid şöyle demiştir: Hafs b. Gıyas çok hata yapardı.

934) İbn Hibban, şöyle dedi: Ebu Zekeriya'ya, Hafs b. Gıyas'ın Ubeydullah'tan, onun Nafi'den, onun da İbn Ömer'den rivayet ettiği şu hadis hakkında sordum: "Biz,

[97] "Mizan" 2/327.
[98] "Mizan" 2/331.
[99] "Mizan" 2/332.

yürürken Resulullah ﷺ ile birlikte yemek yerdik.” Bunun üzerine şöyle dedi: “Bunu Hafs’tan başka hiç kimse rivayet etmemiştir; sanki bunda vehme düşmüştür. İmran b. Hudayr’ın hadisini işitmiş, sonra bu hadiste yanılmıştır.”[100]

935) Ebu İsa Hakim b. Eban el-Adani. Ahmed el-İcli şöyle dedi: “Güvenilir, sünnete bağlı bir kimseydi; denize dizlerine kadar girer, denizin balıkları ve canlılarıyla birlikte sabaha kadar Allah’ı zikrederdi.” Bazıları da şöyle demiştir: Yemen ehlinin efendisidir. İbn Uyeyne ise şöyle demiştir: Aden’e geldim ve Hakem b. Eban gibisini görmedim.[101]

936) Hakem b. Said, el-Cuaydi’den, onun Nafi‘den, onun da İbn Ömer’den, Peygamber ﷺ’ten — yahut şöyle dedi: babasından, Peygamber ﷺ’ten — rivayet ettiğine göre: “Kaderiyye, ümmetimin Mecusileridir.”

Münkerdir. Senedinde Hakem b. Said el-Emevi el-Medeni vardır; onun hakkında “Hakem b. Sa‘d” diyen kimse hata etmiştir. Buhari şöyle demiştir: “Hadisi münkerdir.” el-Ezdi ve başkaları da onun zayıf olduğunu söylemiştir.[102]

Taberani “el-Mu'cemu'l-evsat”ta rivayet ettiği hadiste, Enes (b. Malik)'in bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Kaderiye ve Mürcie, bu ümmetin Mecusileridirler; hastalanırlarsa, ziyaretlerine gitmeyin, ölürlerse cenazelerine katılmayın" buyurmuştur. Ravileri, Harun b. Musa el Fervi hariç, Sahih'in ravileridirler.[103]

İmam Ebu Davud “Sünen” (№4692) eserinde rivayet etmiştir ki: “Peyğamber ﷺ buyurmuştur: “Her ümmetin bir mecusisi vardır. Bu ümmetin mecusisi de “kader yoktur” diyenlerdir. (Binaenaleyh) onlardan kim ölürse cenazelerinde bulunmayın, onlardan kim hastalanırsa onu ziyaret etmeyin. (Çünkü) o(nlar) Deccalın ordularıdır. Allah kesinlikle onları Deccale kavuşturacaktır.”

Ebu Davud yine “Sünen” (№4691) kitabında, Abdullah b. Ömer’den rivayet etmiştir ki: “Resulullah ﷺ söylemiştir: “Kaderiyye bu ümmetin mecusileridir. Eğer (onlar) hastalanırsa ziyaret etmeyiniz, ölürlerse cenazelerinde bulunmayız”.

937) Ali b. el-Ca‘d, Sakif’ten el-Hakem — yahut Ebu’l-Hakem — denilen bir adam, Peygamber ﷺ’ten abdest aldığını, ardından bir avuç su aldığını gördüğünü söylemiştir.

[100] “Mizan” 2/332.
[101] “Mizan” 2/334.
[102] “Mizan” 2/335.
[103] “Mecmai Zevaid” 12/305/№11873.

Ma‘mer, Mansur’dan, o da Mücahid’den, Süfyan b. el-Hakem — yahut el-Hakem b. Süfyan’dan — Nebi ﷺ’ten rivayet ettiğine göre: O, abdest aldığında — [ve bitirdiğinde] — bir avuç su alır ve onunla fercini serperdi.[104]

İmam Tirmizi “Sünen”de (№50) ve ibn Mace rivayet etmiştir ki: “Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Cibril bana geldi ve Ya Muhammed! Abdest aldığında (vesveseyi önlemek için elbisenin ön tarafına) su serp” dedi.

İmam Tirmizi hadis hakkında buyurmuştur: “Bu hadis gariptir. Buhârî’den işittim dedi ki: Hasen İbn Alî el Haşimî’nin hadisleri pek kabul edilmez. Bu konuda Ebû’l Hakem b. Sûfyân, İbn Abbâs, Zeyd b. Hârise, Ebû Saîd el Hudrî’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadiste görüldüğü gibi bazı hadisçiler Sûfyân b. Hakem derken bazıları da Hakem b. Sûfyân diyerek karışıklığa düşmüşlerdir.”

Usame b. Zeyd'in Hz. Peygamber'e ﷺ’dayandırarak naklettiğine göre Cebrail (aleyhisselam) Resulullah'a ﷺ’ vahiy indirdiğinde ona abdesti de öğretti. Abdest almayı bitirince bir avuç su alıp edep yerine doğru serpti. Bu yüzden Allah Resulü ﷺ’ abdest aldıktan sonra (edep yerine) su serperdi. El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te hadisin akabinde demiştir ki: “Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup senedinde yer alan Rişdeyn b. Sa'd'ı Heysem b. Harice ve bir rivayete göre Ahmed b. Hanbel güvenilir kabul ederken diğer bilginler zayıf görmüşlerdir.”

938) Hakem b. Zuhayr el-Fezari el-Kufi, Zeyd b. Refî‘den, o da Meymun b. Mihran’dan, o da İbn Abbas’tan — merfu olarak — rivayet etmiştir: “Yemekten önce abdest almak kolaylık getirir ve fakirliği giderir.”

Hakem b. Zuhayr zayıftır. İbn Muin şöyle demiştir: “Güvenilir değildir.” Bir defasında da şöyle demiştir: “Hiçbir değeri yoktur.” Buhari ise şöyle demiştir: “Hadisi münkerdir.” Bir defasında da: “Onu terk ettiler”, demiştir.[105]

Taberani hadisi farklı senedle rivayet etmiştir: “İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Yemekten önce ve sonra abdest almak, fakirliği giderir; üstelik bu, peygamberlerin sünnetlerindendir."

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (8/104/№7913) şöyle buyurmuştur: “Senedinde yer alan Nehşel b. Said metruktur.”

İmam Şevkani “Fevaid el-Mecmua”da (sayfa 339) söylemiştir: “Yemekten önce abdest almak fakirliği giderir. Yemekten sonra ise, tasayı giderir.” Yine; “Yemekten önce ve sonra fakirliği giderir.” “Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra abdest almaktır” lafızlarıyla rivayet edilmiştir. el-Muhtasar’da hepsinin “zayıf” olduğu söylenir. es-Sağânî, “uydurma” olduğunu söyler.”

---

[104] “Mizan” 2/335.
[105] “Mizan” 2/336.

İmam Tirmizi'nin (№1847) rivayet ettiği hadiste, yemekten önce abdest almanın gerekmediğine dair açık bir ifade bulunmaktadır. "Rasûlullah ﷺ tuvaletten çıktıktan sonra kendisine yemek hazırlanmıştı ve halk sana abdest suyu getirelim mi? dediler. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ben namaz kılacağım da abdest almakla emrolundum." Tirmizi hadisin akabinde buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahihtir. Amr b. Dinar bu hadisi Saîd b. Huveyris vasıtasıyla İbn Abbâs'tan rivâyet etmiştir. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd'in şöyle dediğini nakletti "Sûfyân es Sevrî, yemekten önce el yıkamayı ve tabağın altına pide ve yufka koymayı hoş görmezdi."

İmam Tirmizi (№1846) ve Ebu Davud rivayet ettiği hadiste, Selman (r.a.) şöyle demiştir: Tevratta okuduğuma göre yemeğin bereketinin yemekten sonra elleri yıkamak olduğunu okudum. Sonra bu konuyu Rasûlullah ﷺ'e hatırlatarak Tevratta okuduğumu haber verdim. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ: "Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır" buyurdular. İmam Tirmizi demiştir: "Bu konuda Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadisi sadece Kays b. Rabî'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Kays b. Rabi'in hadiste zayıf olduğu kaydedilmiştir. Ebû Haşim er Rummânî'nin ismi: Yahya b. Dinar'dır."

939) "Cuma günü tırnak kesmek hastalığı giderir ve şifayı getirir."

Hakem b. Zuhayr el-Fezari el-Kufi rivayetidir, ve o cidden zayıftır.

940) Abbad b. Yakub şöyle rivayet etmiştir: Bize Hakem b. Zuhayr rivayet etti; Asım'dan, o da Zerr'den, o da Abdullah'tan — merfu olarak: "Muaviye'yi minberimde görürseniz onu öldürün."

Hakem b. Zuhayr el-Fezari el-Kufi, hadisleri münkerdir. Hadis sahih değildir.

el-Ukaylî; "Bu metinle sahih olan bir tek hadis yoktur" dedi.[106]

941) İbn Hibban ise şöyle demiştir: Bize Ebu Ya'la rivayet etti; bize Zekeriya b. Yahya b. Subeyh rivayet etti; Hakem b. Zuhayr'dan, o da Suddî'den, o da Abdurrahman b. Sabit'ten, o da Cabir'den rivayetle: Bir Yahudi Resulullah ﷺ'te gelerek "Yusuf'un kendisine secde eder halde gördüğü yıldızlar hangileridir, bana haber ver" dedi. Resulullah ﷺ ona cevap vermedi; bunun üzerine Cebrail aleyhisselam ona geldi ve bunu haber verdi. Bunun ardından Yahudi tekrar çağrıldı ve şöyle dedi: "Eğer sana onların isimlerini haber verirsem Müslüman olur musun?" Sonra şöyle dedi: "Bunlar Hırâtan, ez-Zeyyal, et-Tarık, el-Ketifan, Kabis, Vesab, Amvedan, el-Feylek, el-Musbeh, es-Seruh ve Zu'l-Ferğ'dür."

Hakem b. Zuhayr el-Fezari sika değildir, münker el-hadistir.[107]

[106] "Fevaid el-Mecmua" sayfa 502.
[107] "Mizan" 2/337.

942) Zührî'den, o da Said'den, o da Âişe'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "Hayrı, güzel yüzlü kimselerin yanında arayın."

Senedinde Ebû Seleme el-Hâkim b. Abdullah b. Huttâf bulunmaktadır. Ebû Hâtim onun yalancı olduğunu söylemiştir. Dârekutnî ise onun hadis uydurduğunu belirtmiştir.[108]

İraki "Tahricul İhya"da söylemiştir: "Bu rivayeti Ebû Ya'lâ, İsmail b. Ayyâş'ın, Cebere bint Muhammed b. Sibâ'dan, onun da annesinden, onun da Âişe'den rivayetiyle aktarmıştır. Cebere'nin ve annesinin hâli bilinmemektedir. İbn Hibbân ise bunu başka bir yoldan, zayıflar arasında, yine onun hadisi olarak rivayet etmiştir. Ayrıca Bezzâr, Taberânî, İbn Adî ve İbn Hibbân "ed-Duafa"da, Beyhakî de Şuabu'l-İman'da İbn Ömer hadisi olarak rivayet etmiştir. Bu rivayetin yollarının tamamı zayıftır."

943) Buhari şöyle demiştir: Abdullah b. Muhammed bize rivayet etti; Muhammed b. İsa bize rivayet etti; Süleyman b. Seleme haber verdi; Abdussamed b. Muhammed bize rivayet etti; Hakem b. Abdullah bize rivayet etti; Zührî bize rivayet etti; Said, Âişe'den — merfu olarak — rivayet ettiğine göre: "Âlime saygı duyan kişi Allah'a saygı duymuş olur. Kim bunu yaparsa, Allaha dönüşü (mükâfatı/karşılığı) hak etmiş olur."

Hadisin senedinde Ebu Abdullah el-Hakem b. Abdullah b. Sadi el-Eyili vardır. Ahmed şöyle demiştir: Onun hadislerinin tamamı uydurmadır. İbn Muin ise "güvenilir değildir" demiştir. es-Sa'dî ve Ebû Hâtim onun yalancı olduğunu söylemiştir. Nesâî, Dârekutnî ve bir topluluk da "hadisi terk edilmiştir" demiştir. Buhârî ise: Onu terk ettiler, demiştir.[109]

Hadisin ilk kısmını, Ebü'l-Hasen el-Mâverdî'nin "Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn" adlı eserinde isnadsız olarak buldum.[110]

944) el-Kâmil'de yer alan bir rivayette şöyle geçer: Yahya b. Hamza, Hakem'den, o da Kasım'dan, o da Esma'dan — merfu olarak — rivayet ettiğine göre: "Kadınlar üzerine ezan yoktur, ikamet yoktur, cuma yoktur, cuma guslü yoktur ve onlara bir kadın imam olarak öne geçmez; ancak aralarında orta kısımda durur."

El-Hakem b. Abdullah b. Sadi kezzabdır.[111]

[108] "Mizan" 2/337.
[109] "Mizan" 2/337-338.
[110] Sayfa 101, İlk Harf yayınları.
[111] "Mizan" 2/338.

945) Henbel b. Muhammed bize rivayet etti; Abdullah b. Abdülcebbar el-Habâirî bize rivayet etti; Hakem b. Abdullah bize rivayet etti; Zührî bana rivayet etti; Said'den, Âişe'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "Bir kimse, cuma akşamı kavminin meclisini terk etmedikçe fıkhın tamamına ermiş sayılmaz."

El-Hakem b. Abdullah b. Sadi metruktur.

946) "Kim bir köle edinecek olursa, ona ilk yedireceği şey tatlı olsun."

Bununla kastedilen, bir köleye yahut yeni göreve başlayan bir çalışana hizmete girişinde tatlı bir şey yedirmenin müstehap oluşudur; amaç cömertliği ve güzel muameleyi göstermektir. El-Hakem b. Abdullah b. Sadi rivayetidir.

947) "Üç kişi namazı kısaltmaz: Ufku (ticaret bölgesi) içinde bulunan tüccar, kendi ailesi dışındakileri ziyaret eden kadın ve çoban."

El-Hakem b. Abdullah b. Sadi metruktur. İbn Cevzî, "Tahkîk fî Ehâdîsi'l-Hilâf" (№772) adlı eserinde şöyle demiştir: "Bu hadis sahih değildir; itham edilen râvi ise Hakem'dir. Ahmed b. Hanbel: 'Onun bütün hadisleri uydurmadır' demiştir. Ebû Hâtim er-Râzî de onun yalancı olduğunu söylemiştir. Bunu yalnızca bilinsin diye zikrettim."

948) "Bir zimmîyi yüceltme amacıyla selamlayan kimse, İslam'da bir gedik açmış olur."

El-Hakem b. Abdullah b. Sadi rivayetidir, metruktur.

949) "Unutkanlığa yol açan şeyler altıdır: farenin artığını yemek, lokmayı (yemeği) yere atmak, durgun suda idrar yapmak, kervanı/kafileyi bölmek, elma yemek, ve (karşında?) akgünlük sakızı[112] yemek."

El-Hakem b. Abdullah b. Sadi rivayetidir, metruktur.

950) "Fıtır zekâtını idarecilerinize verin; çünkü onun hesabı onlara aittir."

El-Hakem b. Abdullah b. Sadi rivayetidir, metruktur. Bu söz, İbn Ömer'e ait bir rivayet olarak aktarılmıştır.

951) Ebul Muti el-Belhi el-Fakih, imam Ebu Hanife'nin arkadaşı. Beldelerin halkı arasında fıkıh öğretilmesiyle tanınmıştı; rey ile hüküm vermede büyük şöhret sahibi

[112] Boswellia carterii ağacı.

bir kimse hâline gelmişti. Ancak rivayetlerin zabtında zayıftı. İbn Muin: "Hiçbir değeri yoktur" demiştir. Buhari: "Rey sahibi, zayıf biridir" demiştir. Nesâî de onu zayıf kabul etmiştir. İbn Cevzî, ed-Duafâ'da şöyle demiştir: Hakem b. Abdullah b. Mesleme, künyesi Ebû Mutî' el-Horasânî el-kadı olup İbrahim b. Tahman'dan, Ebû Hanife'den ve Malik'ten rivayette bulunurdu. Ahmed b. Hanbel: "Ondan hiçbir şey rivayet edilmemelidir" demiştir. Ebû Davud: "Hadisini terk ettiler; Cehmî idi" demiştir.

Ondan, "Cennet ve cehennem yaratılmıştır, fakat sonunda yok olacaklardır" dediği nakledilmiştir. Bu ise Cehm'in sözüdür.

Muhammed b. el-Fudayl el-Belhî şöyle dedi: Abdullah b. Muhammed el-Âbid'in şöyle dediğini işittim: Halifelikten — yani merkezden — bir yazı geldi; içinde veliaht için "Ve ona çocukken hüküm verdik" (Meryem süresi 12 ayetinin) okunması emrediliyordu. Ebû Mutî' bunu duyunca valinin yanına girdi ve şöyle dedi: "Bu dünyanın tehlikeleri öyle bir noktaya ulaştı ki, onun yüzünden küfre düşüyoruz." Bunu defalarca tekrarladı; sonunda emir ağladı ve şöyle dedi: "Ben seninleyim; fakat konuşmaya cesaret edemiyorum. Sen benden emin ol." Bunun üzerine (Ebû Mutî') cuma günü, minbere çıktı ve şöyle seslendi: "Ey Müslümanlar!" Sakalını tutup ağladı ve şöyle dedi: "Bu dünyanın tehlikesi öyle bir noktaya ulaştı ki, insanı küfre sürüklüyor. "Ve ona çocukken hüküm verdik" sözünü Yahya'dan başkası hakkında söyleyen kimse kâfirdir." Bunun üzerine mescidde bulunanlar ağlayarak dağıldı; yazıyı getiren iki kişi ise kaçtı."[113]

952) İbn Adî şöyle demiştir: Ubeyd b. Muhammed es-Serahsî bize rivayet etti; Muhammed b. el-Kasım el-Belhî bize rivayet etti; Ebû Mutî' bize rivayet etti; Ömer b. Zerr'den, o da Mücahid'den, o da İbn Ömer'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "Kadın namazda oturduğunda bir uyluğunu diğer uyluğunun üzerine koyar; secde ettiğinde ise mümkün olan en örtülü hâl üzere karnını uyluklarına yapıştırır. Allah ona bakar ve 'Ey meleklerim, sizi şahit tutuyorum ki onu bağışladım' der."[114]

Hadisi imam Beyhaki "es-Sünen el-Kübra"da rivayet etmiştir. Ravisi Ebul Muti el-Belhi zayıftır.

Kadın ile erkek arasında namazdaki farklar şunlardır.

Hanefilere göre, (iftitah tekbirinde) kişi baş parmaklarını kulak hizasına kadar kaldırır, kadınlar ise sadece omuz hizasına kadar kaldırırlar. Çünkü bu durum kadınların daha çok örtülü olmalarına sebeptir.[115]

Kiyamda, "Kadınlara gelince iki elini göğsü üzerine halka yapmaksızın koyarlar. Çünkü bu durum kadınların tesettürleri ile ahenk teşkil eder."[116]

---

[113] "Mizan" 2/339-340.
[114] "Mizan" 2/340.
[115] Prof. Dr. Vehbe Zuhayli "İslam fıkhı ansiklopedisi" 2/12.
[116] "İslam fıkhı ansiklopedisi" 2/15.

Rükada aşağıdaki hususlar sünnettir: İki eli diz kapaklan üzerine koymak, rükQ esnasında sırtı düzgün tutmak, er keklerin parmaklarının arasını ayınnalan (kadınlar ise ayırmazlar).[117]

Secdede, Erkeklerin karınlarını uyluklarından, dirseklerini böğürlerinden, secdede kollarını zahmet vermeyecek şekilde yerden ayırmaları, iki diz ile iki ayak arasını ayırmaları lazımdır. Kadınlar ise karınlarını uyluklarına bütün durumlarda bitiştirirler. Çünkü böyle yapmaları daha çok örtülü olmalarına sebeptir.[118]

İki secde arasında mutmain olarak oturmak, Kadınlara gelince: Hanefilere göre onlar teverrük şeklinde, yani butları üzerine oturup iki uyluklarını bir biri üzerine koyarlar, sol ayaklarını sağ taraftan çıkarmak suretiyle otururlar. Çünkü böyle oturuş onların örtünmelerine daha çok yardımcıdır.[119]

953) Abdullah b. Amr'dan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki, mescitlerde toplanacaklar ve namaz kılacaklar; fakat içlerinde tek bir mümin bile bulunmayacak. Bu, faizi yediklerinde ve binalarla övündüklerinde olacaktır..." hadisin devamı vardır.[120]

Ravisi Ebul Muti el-Belhi zayıftır.

954) Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Sakîf heyeti Nebi ﷺ'e imanın artıp artmadığını ya da eksilip eksilmediğini sordu. Nebi ﷺ şöyle buyurdu: "Hayır; onun artması küfür, eksilmesi ise şirktir."

Ravisi Ebul Muti el-Belhi zayıftır. Hadis uydurmadır.

955) "Kim kardeşini hoşuna gidecek bir şeyle karşılar ve onu sevindirirse, Allah da onu kıyamet günü sevindirir."

Senedinde el-Hakem b. Abdullah el-Ensari vardır. Alimler onun hakkında ihtilaf etmiştir. Buhârî şöyle demiştir: Hâfızası vardı. Bir başkası da: "Güvenilirdir", demiştir. Ben (Zehebi) derim ki: "Bu, Sahihayn râvilerindendir." Buna karşılık Ebû Hâtim onu meçhul kabul etmiştir. İbn Adî ise şöyle demiştir: "Ona ait, kendisine mutabaat edilmeyen münker rivayetler vardır."[121]

[117] "İslam fıkhı ansiklopedisi" 2/28.
[118] "İslam fıkhı ansiklopedisi" 2/32.
[119] "İslam fıkhı ansiklopedisi" 2/35.
[120] "Mizan" 2/340.
[121] "Mizan" 2/341.

Taberani ve Bezzar rivayet ettikleri bir hadiste, Ebu'd-Derda'nın bildirdiğine göre Resftlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Her kim, din kardeşinin (zevk türünden) bir isteğini yerine getirirse günahı affolunur."

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (8/86/№7874) buyurmuştur ki: “Senedinde yer alan Ziyad b. Numeyr en-Numeyri'yi, İbn Hibban güvenilir kabul edip hakkında: "Hata yapar" demiştir. Başkası ise zayıf saymıştır. Ayrıca hadisin senedinde tanımadığım bir ravi vardır.”

956) İmrân b. Husayn’dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resulullah ﷺ buyurdu: “Üzerine ağıt yakılan kimse azap görür.” Bunun üzerine bir adam: “Horasan’da biri ölür, burada onun için ağıt yakılırsa o mu azap görür!” dedi. İmrân ise şöyle dedi: “Resulullah ﷺ doğru söyledi; sen ise yalan söyledin.”

Hadisin senedinde el-Hakem b. Abdulmelik el-Basri vardır. İbn Muin onu zayıf kabul etmiştir. Nesâî ise “güçlü değildir” demiştir. Ebû Dâvûd da “hadisi münkerdir” demiştir.[122]

Hacıb b. Ömer bildiriyor: Hakem b. el-A'rac ile birlikte Bekr b. Abdillah el-Muzeni'nin yanına gitmiştim. Ölünün, mahalle halkının ona ağlaması sebebiyle azap edileceği konusunu görüşürlerken Bekr şunu, Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)' in ashabından birisi bu hadisi bize bildirdi. Ebu Hureyre ise ona bu konuda muhalefet ederek şöyle dedi: Şayet bir adam kalkıp ta Yüce Allah'ın yolunda cihat etmek için yeryüzünde herhangi bir yere (kıta veya benzeri uzak bir mekana) gitse ve orada şehit edilse, daha sonra da o kişinin hanımı gıcıklığına (ağlaması halinde o kişinin işkenceye maruz kalacağını) bilerek veya bilmeyerek tutupta ağlarsa, vallahi de o adam, o gıcık kadının ağlaması sebebiyle, azaba maruz kalır." Ebu Hureyre'nin bu konuşması üzerine adam dedi ki: "Resülullah ﷺ doğru söyledi, Ebu Hureyre yanıldı. Resfilullah ﷺ doğru söyledi, Ebu Hureyre yanıldı."

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (4/416/№4040) demiştir: “Hadisi, Ebu Ya'la rivayet etmiştir. İsnadında adı bilinmeyen birisi vardır.” Kitapın muhakkiki buyurmuştur: “Ebu Ya'la, Müsned (1592) ravileri güvenilir kimseler olup senedinin muttasıl olması, Salih b. Ömer'in Hacib'den hadis semiiının olup olmadığına bağlıdır.”

Ebu Yala “Müsned”inde Hz Enes b. Malik’ten rivayet etmiştir ki, Peygamber ﷺ buyurmuştur: “"Üç şey kıyamete kadar ümmetimin yakasını bırakmayacaktır: Ölüm sebebiyle feryat figan; soy-sopla övünme ve Ay'ın menzilleri (ile kehanet)." İsnadındaki güvenilir kimselerdir.[123]

Bezzar’ın rivayet ettiği hadiste, Enes b. Malik' in bildirdiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "İki ses dünya ve ahirette lanetlenmiştir: Bir nimetin verilmesi

[122] “Mizan” 2/342.
[123] El-Heysemi “Mecmai Zevaid” 4/403/№4008.

esnasında (hamdü sena ve şükür etmek yerine) çalıp oynamak ve herhangi bir felaket anında bağırıp çağırıp isyan etmek." İsnadında yer alan raviler güvenilir kimselerdir. [124]

Ebu Yala'nın, Hz Ebu Hüreryre'den şöyle rivayet etmiştir: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Yüce Allah, tövbe etmeden ölen her (ölüye) feryatçıyı ateşten bir elbise giydirilmiş olarak kıyamet günü insanlara teşhir eder." Isnadı hasendir. [125]

957) Ebû Dâvûd, Hakem'den, o da Sâbit'ten, o da Enes'ten rivayet etmiştir: Nebi ﷺ, Ümmü Seleme ile değeri on dirhem olan bir mehir karşılığında evlenmiştir.

El-Heysemi "Mecmai Zevaid"te (7/477/№7488) buyurmuştur: "Hadisi Ebu Yala, Bezzar ve Taberani rivayet etmiş olup, ravilerden Hakem b. Atiyye zayıftır."

Bu el-Hakem b. Atiye el-Aişi el-Basridir. İbn Muîn onu güvenilir kabul etmiştir; Ebû'l-Velîd ise zayıf görmüştür. Nesâî de "güçlü değildir" demiştir. Ebû Hâtim: "Hadisi yazılır, ancak onunla hüccet getirilmez" demiştir. Ahmed ise şöyle demiştir: "Onda bir sakınca yoktur; ancak Ebû Dâvûd ondan münker rivayetler nakletmiştir."[126]

Ebu Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ, Ümmü Seleme ile kıymeti on dirhem (gümüş) olan ev eşyası karşılığında evlenmiştir. Hadisi Taberani, el-Mu'cemu'l-evsat'ta rivayet etmiş olup, ravilerden Amr b. el Ezher metruktur.[127]

958) "Onlara Muhammed adını veriyorsunuz, sonra da onları lanetliyorsunuz."

Hadisi Abd b. Humeyd, Ebu Yala ve el-Hakim "Müstedrek"te rivayet etmiştir. el-Hakem b. Atiye el-Aişi el-Basri rivayetidir.

Muhammed ismiyle adlandırmanın mutlak olarak yasak olduğu, kişinin künyesi olsun ya da olmasın fark etmediği söylenmiştir. Bu konuda Nebi ﷺ'den şu hadis rivayet edilmiştir: "Çocuklarınıza Muhammed adını veriyorsunuz, sonra da onları lanetliyorsunuz." Ömer de Kûfe'ye yazarak: "Hiç bir kimseye peygamberin adı verilmesin" demiş ve Medine'de bazı kimselere çocuklarının Muhammed olan isimlerini değiştirmelerini emretmiştir. Ancak kendisine, Nebi ﷺ'in buna izin verdiği ve bazı kimseleri bizzat bu isimle adlandırdığı bildirilince onları bu uygulamadan muaf tutmuştur.

[124] "Mecmai Zevaid" 4/406/№4015.
[125] "Mecmai Zevaid" 4/407/№4018.
[126] "Mizan" 2/343.
[127] "Mecmai Zevaid" 7/477/№7489.

İmam Ahmed'in rivayetinde, Abdurrahman b. Ebi Amra, amcasından naklen Resulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): "Benim ismimle künyemi (bir kişide) bir arada kullanmayın" buyurduğunu bildirmiştir. Ravileri Sahih ravileridir.[128]

959) Abdurrahman b. Mehdi rivayet etti; Hakem rivayet etti; Tövbe el-Anberî, Ebû'l-Âliye'den rivayet etti ki, Israrla isteyen bir dilenci oldu; bir kadın ona bir parça ekmek verdi. Bunun üzerine (kendisine) şöyle denildi: "Onu bir köpeğe verseydin senin için daha hayırlı olurdu."

Münkerdir.[129] Hakem b. Atiye el-Aişi rivayetidir.

960) Kasım b. Zekeriyya bize rivayet etti; Süveyd bize rivayet etti; Hakem b. Fudayl haber verdi; Atiyye'den, o da Ebû Saîd'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "Eller kanattır, ayaklar habercidir, kulaklar hunidir, gözler kılavuzdur, dil tercümandır; dalak gülüştür, akciğer nefestir, böbrekler hiledir, karaciğer rahmettir, kalp ise hükümdardır. Hükümdar bozulursa askerleri de bozulur."

Hakem b. Fudayl zayıftır. Ebû Zur'a şöyle demiştir: "O kadar da (güçlü) değildir." el-Ezdî: "Hadisi münkerdir", demiştir. İbn Adî ise şöyle demiştir: "Hakem b. Fudayl el-Abdî, Atiyye'den ve Halid el-Hazzâ'dan rivayet eder; kendisine mutabaat edilmeyen rivayetlerde tek kalmıştır."[130] Buna ilaveten, Atiyye el-Avfî de zayıf bir ravidir; inşallah onun hakkında zamanı gelince konuşuruz.

İmam Beyhaki hadisi "Şuabul İman" (№108) kitabında rivayet etmiştir: "Ebû Hureyre der ki: "Kalp, askerleri olan bir kraldır. Kral iyi olursa, askerler de ona uyar. O fenalık yaparsa, emrindeki askerler de fena davranır. Kulaklar huni, gözler silahlık, dil tercüman, eller kanat, ayaklar postacı, karaciğer rahmet, dalak gülme, böbrekler hile, akciğer ise nefestir."

Beyhakî der ki: "Hadis bu şekilde mevkûf olarak nakledilmiştir. Kalple ilgili bölüm mânâ olarak Nu'mân b. Beşîr'den merfu olarak nakledilmiştir." Kitabın muhakiki hadisin senedin sahih olduğunu söylemiştir.

961) Cabir'den rivayet edildiğine göre: Nebi ﷺ, Arefe sabahından başlayarak Teşrik günlerinin sonuna kadar ikindi namazına dek tekbir getirmiştir.

El-Hakem b. Mervan el-Kufi ed-Darir rivayetidir. Ebû Hâtim şöyle demiştir: Onda bir sakınca yoktur. Abbas'ın Yahya'dan rivayetine göre de: Onda bir sakınca yoktur, demiştir. İbn Hibbân ise şöyle demiştir: İbn Muîn'e, "Hakem b. Mervân hakkında bir

[128] "Mecmai Zevaid" 13/240/№12833.
[129] "Mizan" 2/344.
[130] "Mizan" 2/345.

şeyi inkâr ettiniz mi?" diye sordum; o da: "Onu ancak doğru sözlü (sadûk) biri olarak görüyorum" dedi.

Hz. Ömer, Hz. Ali, Hz. Aişe ve Hz. İbn Mes'ud'a göre teşrik tekbirleri okumaya arafe günü sabah namazından sonra başlanır, bayramın dördüncü günü ikindi namazından sonra sona erdirilir. Ebu Hanife bu görüşü kabul etmiştir. Hz. Ali bayramın son günü ikindi namazından sonra teşrik tekbirlerini okuyup sona erdirirdi. Teşrik tekbirleri, namazın hürmetini çiğnemeden, namazların ardından okunur. İmam, imama uyanlar, tek başına namaz kılanlar, erkekler ve kadınlar teşrik tekbirini okur.[131]

962) Ma'mer şöyle dedi: Semmâk b. el-Fadl bize rivayet etti; Vehb b. Münebbih'i, o da Hakem b. Mes'ûd es-Sekafî'yi işittiğini aktardı. Hakem şöyle dedi: Ömer'in, baba ve anne bir kardeşleri, anne bir kardeşlerle birlikte mirasa ortak ettiğine şahit oldum. Kendisine: "Geçen yıl böyle hükmetmemiş, onları ortak etmemiştin" denildi. Bunun üzerine şöyle dedi: "O, o zaman verdiğimiz hükümdü; bu ise şimdi verdiğimiz hükümdür." Ben (Zehebi) derim ki: Bu isnad salihtir.

Hadisi İmam Beyhaki "es-Sünen el-Kübra"da (№12142) rivayet etmiştir. Senedinde Hakem b. Mesud vardır, rivayeti imam Buhari göre sahih değildir.[132]

İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid adlı eserinde şöyle demiştir: "Bu konuda âlimler icma etmiştir ki, baba ve anne bir kardeşler, baba bir kardeşleri mirastan mahrum bırakır..."

İbn Münzir de el-İşrâf alâ Mezâhibi'l-Ulemâ adlı eserinde şöyle demiştir: "Âlimler icma etmiştir ki, baba bir erkek ve kız kardeşler, baba ve anne bir erkek ve kız kardeşlerle birlikte mirastan hiçbir pay almazlar."

Ali b. Ebi Talib'in bildirdiğine göre Resullullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kişi, anne baba bir erkek kardeşine varis olur, baba bir erkek kardeşlerine varis olamaz." El-Heysemi "Mecmai Zevaid"te (7/327/№7168) demiştir ki: "Hadisi Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Hadisin manasını bilmiyorum. Ravilerden Haris zayıftır. Güvenilir kabul edildiği de olmuştur."

Hz. Ali diyor ki: "Anne bir erkek kardeşler, öldürüldükleri zaman da anne bir erkek kardeşinin diyetine varis olamazlar." Hadisi Ebu Ya'la rivayet etmiş olup ravileri Sahih'in ravileridir.[133]

963) Buhârî şöyle demiştir: Hakem b. Miskale el-Abdî'nin yanında acayip rivayetler vardır. Ardından Buhârî, ona mevzû bir hadis zikretmiştir; ancak bu rivayette İshak b. Bişr bulunduğundan, asıl âfet odur. Sonra şöyle rivayet etmiştir: Abdullah bana

[131] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 407.
[132] "Mizan" 2/346.
[133] "Mecmai Zevaid" 7/327/№7169.

rivayet etti; İshak b. Bişr bize rivayet etti; Muhâcir b. Kesîr bize rivayet etti; Hakem'den, o da Enes'ten — merfu olarak: "Bir kimse mescitte kandil yakarsa, Arş'ı taşıyan melekler onun için istiğfar etmeye devam ederler. Kim de yedi yıl boyunca sevabını umarak ezan okursa, Allah onun etini ve kanını, kabirde yerin canlılarının yemesine haram kılar."

Hadisin ilk kısmını, Muhammed b. Ebi Şeybe "Kitabul Arş"ta (№34) rivayet etmiştir: "Ebû Ya'kūb el-Kâhilî bize rivayet etti; Muhâcir b. Kesîr el-Esedî, künyesi Ebû Âmir bize rivayet etti; Hakem b. Meskale bize rivayet etti; Enes b. Mâlik'ten — Allah ondan razı olsun — rivayetle dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah'ın mescitlerinden birinde bir kandil yakan kimse için, o kandilin ışığı o mescitte kaldığı sürece melekler ve Arş'ı taşıyanlar istiğfara devam ederler."[134]

Senedinde el-Hakem b. Miskale vardır. El-Ezdi onu kezzab olduğunu söylemiştir.[135] Ebû Ya'kūb el-Kâhilî, İshak b. Bişr el-Kûfî'dir. Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Mûsâ b. Hârûn ve Ebû Zur'a onu yalancı saymışlardır. İlaveten Muhâcir b. Kesîr metrûktur.

Şevkani "Fevaid el-Mecmua"da (sayfa 249) buyurmuştur: "Kim bir mescide bir kandil asarsa, melekler ve arşı taşıyan melekler, o mescidde o kandilden bir aydınlık durduğu sürece onun bağışlanması için -dua- ederler." el-Mekâsıd'da "zayıf" olduğu söylenir."

"Kim bir mescide bir kandil asarsa yetmiş bin melek o kandil sönünceye kadar ona dua ederler. Kim de bir hasır sererse, o hasır eski yinceye kadar yetmiş bin melek ona dua eder." İsnadında Ömer İbn Subh vardır, yalan hadis uydurur."

İsmail Acluni "Keşful Hafa"da (3/544/№2371) şöyle demiştir: "Kim Allah'ın mescidlerinden birinde bir kandil yakacak olursa, söz konusu mescidde o kandilin ışığı olduğu müddetçe melekler ve Arş'ın taşıyıcıları o kişi için af dilemeye devam ederler." Haris b. Ebi Üsame ve Ebu'ş-Şeyh'in zayıf bir isnadla Enes'ten rivayet ettikleri bir hadistir."

İmam Sağani buyurmuştur: "Mescidde lamba, kandil ve hasırın faziletine dair uydurulan hadisler de bu kapsama girmektedir. Bunlara dair hiçbir şey sabit değildir."[136]

Hadisin ikinci kısmını, İmam Tirmizî (№206) ve İbn Mâce Sünen adlı eserlerinde rivayet etmişlerdir: "İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur. "Kim yedi sene Allah rızası için müezzinlik yaparsa Cehennem ateşinden kurtulacağı yazılır." Hadisin akabinde imam Tirmizi buyurmuştur ki: "İbn Abbâs hadisi garibtir. Ebû Tümeyle'nin adı: "Yahya b. Vazıh" dır. Ebû Hamza es Sükkerî'nin adı ise "Muhammed b. Meymun" dur. Câbir b. Yezîd el Cufî zayıf kabul edilmiştir. Bu yüzden Yahya b. Saîd ve Abdurrahman b. Mehdî, bunun hadislerini

[134] Sayfa 67, thk Ebu Abdullah Muhammed b. Hamad el-Humud, Darul Cil, Beirut.
[135] "Mizan" 2/347.
[136] "Keşful Hafa" 3/584.

kabul etmeyip terk etmişlerdir. Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Sevbân, Muaviye, Enes, Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir."

Imam Şevkani benzer rivayeti "Fevaid el-Mecmua"da (sayfa 246) zikretmiştir: ""Kim bir sene sadık bir niyetle ezan okursa, kıyamet günü haşr olduğunda cennetin kapısında durdurulur ve ona; dilediğine şefaat et, denilir." İsnadında "hadis uydurucu" bir kimse vardır."

964) Ebû Nuaym şöyle dedi: Taberânî bize haber verdi; Muhammed b. el-Hasen b. Kuteybe bize rivayet etti; Muhammed b. Halef bize rivayet etti; Ebû'l-Yemân bize rivayet etti; Safvân b. Amr'dan, o da Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da babasından, o da Nevvâs b. Sem'ân'dan rivayet etti ki, Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kur'an'la cedelleşmeyin; Allah'ın Kitabı'nın bir kısmını diğer bir kısmına karşı delil olarak kullanmayın. Vallahi mümin Kur'an'ı delil getirerek mücadele eder ve galip olur; münafık da Kur'an'ı delil getirerek mücadele eder ve galip olur."

Bunu Hâfız Ebû Mûsâ el-Medînî, İbn Ebî Âsım'ın tercemesinde zikretmiştir. Ebû Nuaym ise şöyle demiştir: Bunu bize Ebû'ş-Şeyh rivayet etti; o da İbn Ebî Âsım'dan, o da Muhammed b. Halef'ten rivayet etti. Ben (Zehebi) derim ki: İsnadı güçlü olmasına rağmen bu rivayet son derece gariptir.[137]

İbn Batta el-Ukberi benzer hadisi Cübeyr b. Nüfeyr'den rivayet etmiştir: "Cübeyr bin Nüfeyr'den (r.a.); Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Din hakkında kimseyle tartışmayın. Allah'ın Kitabı'nın bir kısmını diğer kıs- mina vurdurmayın. Allah'a yemin olsun ki, mümin Kur'ân'la galip gelmek, münâfik da Kur'ân'la Kur'ân'a galip gelmek için tartışır."[138] İsnadı sahihtir.

İmam Beyhakî, güvenilir râvilerden oluşan bir isnadla Abdullah b. Amr'dan rivayet etmiştir: "Resûlullah ﷺ: "Kur'ân hakkında başkalarıyla çekişmeyin. Zira Kur'ân hakkında çekişmek küfürdür" buyurmuştur.[139]

İmam Ebu Davud "Sünen" (№4603) eserinde Ebu Hureyre (r.a.)'den (rivayet edildiğine göre) Peygamber ﷺ: "Kur'ân-ı Kerim hakkında (şahsi kanaate dayanarak) münakaşa etmek küfürdür" buyurmuştur.

İmam Beyhakî, yine güvenilir râvilerden oluşan bir isnadla Cundub b. Abdullah'dan rivayet etmiştir ki: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kalpleriniz üzerinde bir olduğu sürece Kuran'ı okuyun . . Hakkında ihtilafa düştüğünüz zaman da oradan kalkıp gidin."[140]

---

[137] "Mizan" 2/348.
[138] Ebu Abdullah Ubeydullah b. Muhammed b. Muhammed el-Ukberi "el-İbanetül Kübra" 1/285/№642, Polen yayınları.
[139] "Şuabul İman" 3/171/№2061.
[140] "Şuabul İman" 3/173/№2064.

El-Ukberi rivayet ettiği başka bir hadiste, Ziyad bin Hudayr'dan; Ömer (r.a.) şöyle dedi: “Zaman şu üç şeyle yıkılır: Sapık önder, âlimin ayağının kayması ve münâfığın Kur'ân'la tartışması.”[141]

965) İbn Mes‘ûd hadisi: “Yanında elli dirhem bulunan kimseye sadaka helâl değildir.”

Hakim b. Cübeyr rivayetidir. Şiî eğilimli ve az rivayette bulunan biridir. Ahmed: “Zayıftır, hadisi münkerdir” demiştir. Buhârî: “Şu‘be onun hakkında konuşurdu (tenkit ederdi)” demiştir. Nesâî: “Güçlü değildir” demiştir. Dârekutnî: “Hadisi terk edilmiştir” demiştir. Muâz şöyle demiştir: Şu‘be’ye, “Bana Hakîm b. Cübeyr’in bir hadisini rivayet et” dedim. O da: “Ondan rivayet edersem ateşten korkarım” dedi. Ben derim ki: Bu, Şu‘be’nin daha sonra ondan rivayeti terk ettiğine delalet eder. İbn Mehdî ise şöyle demiştir: Ondan sadece az sayıda hadis rivayet edilmiştir ve bunların içinde münkerler vardır. Cûzcânî de: “Hakîm b. Cübeyr yalancıdır” demiştir.[142]

Rafizi âlimlerin nazarında Hakîm b. Cübeyr’in hâli meçhuldür.[143]

966) Sevrî’den, Hakîm’den, o da İbrâhim’den, o da Esved’den, o da Âişe’den rivayet edildiğine göre: “Öğle namazını Resulullah ﷺ’ten daha acele kılan kimse görmedim.”

Hakim b. Cübeyr rivayetidir, metruktur.

967) Ubeydullah b. Mûsâ’dan, Fıtr’dan, Hakîm b. Cübeyr’den, o da İbrâhim’den, o da Alkame’den, o da Ali’den rivayet edildiğine göre: “Nâkıslarla, kâsıtlarla ve mâriklerle savaşmakla emrolundum.”

Hakim b. Cübeyr rivayetidir, metruktur.

968) Ali b. Müshir’den, A‘meş’ten, Hakîm b. Cübeyr’den, o da Saîd b. Cübeyr’den, o da İbn Abbas’tan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: “Komşusu açken kendisi karnı tok uyuyan kimse bana gerçekten iman etmemiştir.”

Hakim b. Cübeyr rivayetidir, metruktur. Bu hadisi hasen bir isnadla, imam Bezzar, Enes b. Malik’ten rivayet etmiştir: “Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Yanındaki komşusu açken bunu bile bile tok yatan kimse bana iman etmemiştir" buyurdu.”[144]

---

[141] “el-İbanetül Kübra” 1/285/№643.
[142] “Mizan” 2/350-351.
[143] Abdullah el-Mamikani “Tenkîhu’l-Makâl fî İlmi’r-Ricâl” №1249, 23/430, Mueseset al el-Bayt, Kum, İran 1431.

[144] “Mecmai Zevaid” 13/582/№13554.

Taberani ve Ebu Yala, rivayet ettikleri bir hadiste: “İbn Abbas, İbnü'z-Zübeyr'in hurmalığında iken şöyle dedi: Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Komşusu aç olup da karnını doyuran kimse, mümin değildir" buyurdu.” Ravileri güvenilir ravilerdir.[145]

Âişe -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Cibril aleyhis-selam bana komşuluk hakları konusunda sürekli tavsiyede bulunurdu. Öyle ki ben komşuyu komşuya mirasçı kılacak zannettim.”[146]

969) Muhammed b. Humeyd rivayet etti; Seleme rivayet etti; İbn İshak’tan, o da Hakîm b. Cübeyr’den, o da İbn Süfyân’dan, o da Abdülaziz b. Mervân’dan, o da Ebû Hüreyre’den, o da Selmân’dan rivayetle şöyle dedi: “Ey Allah’ın Resulü, Allah her peygamber gönderdiğinde mutlaka kendisinden sonra kimin geleceğini ona bildirmiştir; sana da bildirildi mi?” Resulullah ﷺ: “Evet, Ali” buyurdu.

Bu hadis mevzûdur (uydurmadır). Öyleyse, Ali hakkında olumsuz tutumu (inhirafı) bilinen Abdülaziz b. Mervân böyle bir rivayeti nasıl nakledebilir? İbn Cevzî bunu el-Mevzû‘ât’ta, Ukaylî tarikiyle; Ahmed b. el-Hüseyin’den, o da İbn Humeyd’den rivayet etmiştir. İbn Humeyd güvenilir değildir.[147]

970) Ebû Ümâme’den, Ömer’den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: “Dayı mirasçıdır.” Tirmizî bu hadisi hasen kabul etmiştir; sahih saymamıştır. Aynı konuda Âişe’den gelen haber de hasen görülmüştür.

Hadisin tam metni böyledir: “Ebû Ümâme b. Sehl b. Huneyf (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb, Ubeyde’ye şöyle yazıp göndermişti: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Allah ve onun Peygamberi, varisi olmayan kimsenin varisidir. Dayı da varisi olmayan kimsenin varisidir.” Tirmizi söylemiştir ki: “Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Âişe ve Mıkdam b. Madi’kerib’den de hadis rivâyet edilmiştir.”

Hadisin senedinde, rivayette tek kalan Hakîm b. Hakîm b. Abbâd b. Huneyf el-Ensârî el-Medenî bulunmaktadır. İbn Hibbân onu güçlü kabul etmiştir. İbn Sa‘d ise: “Onunla hüccet getirmezler” demiştir.

971) İbn Mes‘ûd’dan: “Benden sonra başınıza öyle yöneticiler gelecek ki, bunlar bozgunculuk yapacak, ancak Allah’ın onlarla ıslah ettiği bozduklarından daha fazla olacaktır.”

---

[145] “Mecmai Zevaid” 13/582/№13555.
[146] Muhammed Fuad Abdulbaki “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 996, №1684.
[147] “Mizan” 2/352.

Hadisi imam Beyhaki “Şuabul İman”da (7/163/№6983): “Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Benden sonra başınıza öyle yöneticiler gelecek ki, bunlar bozgunculuk yapacak, ancak Allah'ın onlarla ıslah ettiği bozduklarından daha fazla olacaktır. Onlardan Allah'a itaat edenlere bunun sevabı size de buna şükür düşer. İçlerinden Allah'a isyan edenlere de bunun vebali ve size de sabır düşer.”

Senedinde Hakim b. Hizam vardır. Ebû Hâtim: “Hadisi terk edilmiştir” demiştir. Buhârî: “Hadisi münkerdir” demiştir. Kader görüşünü benimserdi. el-Kavârîrî ise şöyle demiştir: “Onunla karşılaştım; Allah’ın salih kullarındandı.”[148]

Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” (№4786) kitabında söylemiştir: “Ayrıca isnadda Abdülmelik b. Umeyr de bulunmaktadır. Zehebî, ed-Duafâ’da Ahmed’den naklen onun “hadiste muztarib” olduğunu söylemiştir.”

972) Ebû’l-Eş‘as el-İclî şöyle rivayet etmiştir: Hakîm b. Hızâm bize rivayet etti; A‘meş’ten, o da İbrâhim et-Teymî’den şöyle dedi: Ali (radi Allahu anhu), zırhını bir Yahudi’nin yanında tanıdı ve “Zırhım falan gün benden düşmüştü” dedi. Yahudi ise: “Zırh benimdir ve elimdedir; benimle senin aranda Müslümanların kadısı hükmetsin” dedi. Şurayh onu görünce meclisinden kalktı ve Ali’yi oturttu. Bunun üzerine Ali şöyle dedi: “Hasmım Müslüman olsaydı onunla birlikte otururdum; fakat Resulullah ﷺ’ten şunu işittim: ‘Meclislerde onlarla eşitlenmeyin, hastalarını ziyaret etmeyin, onları yolun en dar yerine sıkıştırın; size söverlerse vurun, size vururlarsa öldürün.’” Sonra da: “Zırh benimdir” dedi. Şurayh: “Doğru söylüyorsun ey Müminlerin Emiri; fakat delil gerekir” dedi. Bunun üzerine Kunber’i ve Hasan’ı çağırdı; onlar onun lehine şahitlik ettiler. Şurayh: “Kölenin şahitliği kabul edilir; fakat oğlunun şahitliği kabul edilmez” dedi. Ali dedi ki: “Seni Allah adına soruyorum; Ömer’in, Resulullah ﷺ’ten ‘Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir’ dediğini işittiğini duymadın mı?” Şurayh: “Allah’ım evet” dedi. Ali: “Öyleyse Hasan’ın şahitliğini kabul etmiyorsun; Allah’a yemin olsun ki, Bânikiyâ’ya gidecek ve oradaki halk arasında kırk gün hükmedeceksin” dedi; ardından zırhı Yahudi’ye teslim etti. Yahudi şöyle dedi: “Müminlerin Emiri benimle birlikte kadısına gitti; kadı onun aleyhine hükmetti ve o da buna razı oldu. Doğru söyledin; bu zırh senindir, ben onu bulmuştum.” Sonra Müslüman oldu. Ali de: “Zırh senindir; bu at da senindir” dedi, ona bir pay bağladı ve Siffinde öldürdü.

Hadisi Ebü’l-Ferec el-İsfahânî “el-Eğani”[149] kitabında rivayet etmiştir.[150]

Hakim b. Hizam rivayetidir.

---

[148] “Mizan” 2/352.
[149] Ebü’l-Ferec Alî b. el-Hüseyn b. Muhammed b. Ahmed el-Kureşî el-İsfahânî (ö. 356/967) *el-Eğānî* adlı eseriyle tanınan Arap tarihçisi ve edibi.
[150] 17/157-158, Darus Sader, Beirut.

973) Ebû Hüreyre'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "Bir kâhine giden, bir kadınla anüsünden ilişkiye giren ya da hayız hâlindeki bir kadınla ilişkiye giren kimse, Muhammed ﷺ'e indirilen (vahiyden) beri olmuş olur."

Hadisin senedinde Hakim el-Esram vardır. Nesâî şöyle demiştir: Onda bir sakınca yoktur. İbn Ebî Şeybe ise şöyle demiştir: Ali'ye onun hakkında sordum; "Bizim katımızda güvenilirdir" dedi. Buhârî de: Hadisinde kendisine mutabaat edilmemiştir, demiştir.[151]

Kâhinlere gitme yasağı ile hayız hâlindeyken eşle cinsel ilişki kurmanın veya anal ilişkinin haram oluşu, birçok sahih rivayetle bilinmektedir.

İmam Taberani "el-Mucemul Evsat"ta rivayet ettiği hadiste, İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: "Herkim falcıya giderse kırk gece namazı kabul olunmaz." Ravileri, güvenilir kimselerdir.[152]

Abdullah (b. Mes'ud) diyor ki: "Her kim bir falcı veya kahine giderse ve söylediklerine inanırsa Muhammed ﷺe indirileni inkar etmiş olur." Hadisi Taberani, "el-Mu'cemu'l-kebir"de ve "Onu tasdik ederse" ibaresiyle "el-Mu'cemu'l-evsat"'ta rivayet etmiştir. Bezzar'ın rivayetinde de böyledir. "el-Mu'cemu'l-Kebir" ve Bezzar'ın ravileri, güvenilir kimselerdir.[153]

İmam Ahmed ve Tirmizi (№2980) rivayet etmiştir ki: "İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Ömer, Rasûlullah ﷺ'e gelerek "Mahvoldum" dedi. Rasûlullah ﷺ de seni mahveden nedir? Buyurdu. Ömer: Bu gece binitime ters bindim yani hanımıma arkasından önüne yaklaştım dedi. Peygamber ﷺ, ona bir karşılık vermedi ve hemen Bakara 223. ayeti nazil oldu ve Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Önden yaklaş veya öne arkadan yaklaş ancak makad deliğinden ve hayız halinden sakın." Tirmizi şöyle buyurmuştur: "Bu hadis hasen sahihtir."

974) Muhammed b. Abdülvâhid en-Nâkid bize rivayet etti; İsa b. Yusuf et-Tabbâ' bize rivayet etti; Halbes b. Muhammed bize rivayet etti; Sevrî bize rivayet etti; Muğîre b. İbrâhim'den, o da Alkame'den, o da Abdullah'tan, Nebi ﷺ'ten rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur: "Cennette bir nur parladı; başlarını kaldırdılar; bir de baktılar ki bu, gülen bir hurinin ağzından gelen nurdur." Bu hadisi Ahmed b. Yusuf et-Tabbâ' da Halbas'ten rivayet etmiş, ancak Muğîre yerine Hammâd demiştir. Ben (Zehebi) derim ki: Bu rivayet batıldır. Halbes el-Kelbî, Sevrî'den rivayet eder. Dârekutnî: "Hadisi terk edilmiştir" demiştir. İbn Adî ise şöyle demiştir: Halbas b. Muhammed el-Kilâbî'dir; zannederim Halbes b. Gâlib'dir; Basralıdır ve hadisi münkerdir.[154]

---

[151] "Mizan" 2/355.
[152] El-Heysemi "Mecmaʿu'z-zevâʾid" 8/389/№8484.
[153] "Mecmaʿu'z-zevâʾid" 8/391/№8489.
[154] "Mizan" 2/356.

Ibn Ebi Dünya bu rivayeti, Sufyan es-Sevri'den aktarmıştır: "Hasan b. Yahya ve Kesîr el-Anberî bana rivayet etti; Huzeyme Ebû Muhammed Muhammed rivayet etti; Süfyân es-Sevrî şöyle dedi: "Cennette bir nur parladı; cennette o nurun ulaşmadığı hiçbir yer kalmadı. Başlarını kaldırıp baktılar; bunun, kocasının yüzüne gülümseyen bir huriden geldiğini gördüler."[155]

Muhtemelen istifade ettiğim Dârü'l-Atlas baskısında bir matbaa hatası bulunmaktadır; burada geçen "Hasan b. Yahya ve Kesîr el-Anberî" iki ayrı kişi değildir. Aslında bu tek kişidir: Hasan b. Yahya b. Kesîr el-Anberî. İmam Nesâî onun hakkında şöyle demiştir: "Hiçbir değeri yoktur; aklı hafiftir."

Hüzeyme Ebu Muhammed hakkında bir cerh ya tadil bulamadım.

975) İbn Adî şöyle demiştir: Ebû Ya'lâ bize rivayet etti; Bişr b. Seyhân bize rivayet etti; Halbes b. Gâlib bize rivayet etti; Sevrî'den, o da Ebû'z-Zinâd'dan, o da el-A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre: Bir adam şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü, kızımı evlendirdim ve bana bir konuda yardım etmeni istiyorum. Yanımda hiçbir şey yok; ancak iki kolum, bir cam şişe ve bir ağaç dalı var." Bunun üzerine Resulullah ﷺ adamın yanına gitti, kollarındaki teri silerek şişe doluncaya kadar biriktirdi. Sonra şöyle buyurdu: "Bunu al; kızına söyle, bu dalı şişeye batırsın ve bununla koku sürünsün." Rivayete göre, o koku süründüğünde Medine halkı onun kokusunu hissederdi; bu sebeple onlara "koku sürenlerin evleri" denildi.

Ben (Zehebi) derim ki: Bu rivayet son derece münkerdir.[156]

Taberânî, hadisi "el-Mu'cemü'l-Evsat" adlı eserinde cüzî bir farkla rivayet etmiştir: "Ebu Hureyre anlatıyor: Hz. Peygamber'e ﷺ bir adam geldi ve: "Ya Resulallah! Ben kızımı evlendirdim, herhangi bir şekilde sizden (maddi) yardım istiyorum!" dedi. Hz. Peygamber ﷺ ona "Şimdilik yanımda verecek bir şeyim yok. Ancak yarın bana ağzı geniş bir şişe, bir de çubuk getir. Aramızdaki işaret şu olsun: Ben kapı taraftnda dolaşıyor olacağım" buyurdu. Ertesi gün adam ağzı geniş bir şişe ile bir çubuk getirdi, Resulullah ﷺ kollarının terinden şişenin içine sıyırmaya başladı. Nihayet şişe doldu. Bunun üzerine "Onu al ve kızına, koku sürüneceği zaman, çubuğu şişeye daldırarak sürünmesini söyle!" buyurdu. Ravi diyor ki: Kızı o kokudan süründüğü zaman, Medine halkı bu hoş kokuyu hissederdi. O evi, "hoş kokulular evi" diye adlandırdılar.

El-Heysemi "Mecmai Zevaid"te (14/238/№14056) söylemiştir: "Senedinde, Halbes el-Kelbi vardır ki, bu zat metruk biridir."

Peygamber Efendimizin isimlerinden biri şudur: "Etyabü'n-nâsi rîhânen: insanların en güzel kokulusu."[157]

---

[155] "Mueseset ibn Ebi Dünya" 2/105/№14414(1624), Darul Atlas.
[156] "Mizan" 2/356.
[157] Imam-ı Kastalani "Mevahib-i ledünniyye" 1/288.

Hz. Aişe dedi ki: "Hz. Peygamber (sallalahu aleyhi ve sellem) vefat etti. Can verdiğinde etrafa öyle bir koku yayıldı ki, asla ondan daha hoş bir koku duymamışımdır!" Hadisi Bezzar rivayet etmiştir. Ravileri Sahih ravileridir.[158]

Rivayet olunduğuna göre mübarek omuzlarının ortasında nübüvvet mührü vardı, misk kokusu gibi koku verirdi. Ancak bu şerefli mührün ne şekilde olduğu hususunda hadîs âlimleri çok sözler söylemişlerdir. Buhârî'nin (Allah ona rahmet etsin) naklinde, o diyarda mâruf olan hacle dedikleri çadır düğmesi veya keklik yumurtası kadardı, demişlerdir. Müslim'in rivayetinde, avuç ortası kadardı ve üstünde siyah benler vardı, denilmiştir. Bir rivayette de güvercin yumurtası kadardı denilmiştir.[159]

İmam-ı Ahmed'in ve diğerlerinin naklinde Vâil bin Hucr'den (R.A.) rivayet edilmiştir: "Bir kere Resûlüllah Efendimiz Hazretlerine bir kova su getirdiler. Suyu içti, ondan sonra kalanı kuyunun içine döktü. Kuyudan misk kokuşu çıkmağa başladı." demiştir.[160]

976) Ümmü Şerîk'ten rivayet edildiğine göre: "Resulullah ﷺ bize cenazelerimizin üzerine Fâtiha'yı (Ümmü'l-Kur'ân) okumamızı emretti."

Senedinde Basralı Hammâd b. Ca'fer el-Abdî vardır. İbn Muîn ve İbn Hibbân onu güvenilir kabul etmiştir. İbn Adî ise: "Hadisi münkerdir" demiştir.

Hadisi, aynı Hammâd tarikiyle, İbn Mâce Sünen'inde (№1496) rivayet etmiştir: "Ümmü Şerîk el-Ensârîye (Radıyallâhü anhâ)'dan; Şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) cenâze üzerinde Kur'an-ı Kerîm'in Fâtihasını okumamızı emretti."

Zevâid'de şöyle denilmiştir: Senedindeki râvi Şehr bin Havşeb'i Ahmed, İbn-i Muîn ve başkaları sıka saymışlar, İbn-i Avf onu bırakmış, Beyhakî onu zayıf saymış, Nesâî, Hammâd ve başkaları onu gevşek görmüşlerdir.

Burada muhtemelen cenaze namazı sırasında Fâtiha sûresinin okunması kastedilmektedir.

977) Ahmed b. Amr bize rivayet etti; Muhammed b. Yezîd er-Ravvâs bize rivayet etti; Hammâd b. Saîd rivayet etti; İsmâil'den, o da Kays'tan, o da İbn Mes'ûd'dan rivayet ettiğine göre: Nebi ﷺ ölü bir koyunun yanından geçti ve şöyle buyurdu: "Onun derisinden faydalanmadınız mı?"

Senedinde Hammad b. Said el-Berra vardır. Buhârî şöyle demiştir: "Hadisi münkerdir." Ukaylî ise: "Rivayetlerinde vehim (yanılma) vardır", demiştir.[161]

---

[158] "Mecmai Zevaid" 14/424/№14270.
[159] "Mevahib-i ledünniyye" 1/57.
[160] "Mevahib-i ledünniyye" 1/423.
[161] "Mizan" 2/360.

Buhari ve Müslim rivayet ettikleri bir hadiste, İbnu Abbâs'tan, -Allah ondan ve babasından razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem, Meymûne'nin azâdlı cariye sine sadaka malından verilmiş olan koyunu ölmüş olarak buldu. Allah Rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Bu koyunun derisinden niçin faydalanmadınız?" Bu koyun ölüdür, dediler. Allah Rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Allah ancak, ölü hayvanın etini yemeyi haram kılmıştır."[162]

İmam Tirmizi (№1727) söylemiştir ki: "İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup ölmüş hayvan derileri hakkında şöyle derler: "O deriler tabaklanınca temiz olurlar."

978) Hammâd b. Seleme b. Dînâr, imam ve âlimdir; künyesi Ebû Seleme el-Basrî'dir. Güvenilir bir raviydi; ancak bazı vehimleri vardı. İbn Muîn şöyle demiştir: "Bir kimsenin Hammâd hakkında ileri geri konuştuğunu görürsen, onun İslamı konusunda şüphe et." Affân şöyle demiştir: "Hammâd'dan daha çok ibadet eden kimseler gördüm; fakat ondan daha hayra devamlı olanını, Kur'an okumaya ve Allah için amel etmeye ondan daha düşkün olanını görmedim." İbn Mehdî de şöyle demiştir: "Hammâd'a 'yarın öleceksin' denilseydi bile, amelinde artırabileceği bir şey bulamazdı." Yûnus el-Müeddib demiştir ki, Hammâd, namaz kılarken mescitte vefat etmiştir. Vehîb şöyle demiştir: "Hammâd b. Seleme bizim efendimiz ve en bilgili olanımızdı." Bir başkası da şöyle demiştir: "Arap dili konusunda imam, fıkıhta derin, fasih ve beliğ bir hatipti; kıraat ehliydi, bid'at ehline karşı sertti ve telifleri vardı." İbnü'l-Medînî şöyle demiştir: Hammâd hakkında konuştuğunu işittiğiniz kimseleri itham edin. Bir adam Affân'a: "Sana Hammâd hakkında bir şey anlatayım mı?" dedi. Affân: "Hangi Hammâd?" dedi. Adam: "İbn Seleme" deyince, Affân: "Yazıklar olsun sana! Ona 'Müminlerin emiri' demiyor musun?" dedi.[163]

Onu esas olarak Yüce Allah'ın sıfatlarıyla ilgili bazı rivayetleri nakletmesi sebebiyle eleştirmişlerdir.

Dûlâbî şöyle rivayet etmiştir: Muhammed b. Şucâ' b. es-Selcî bize rivayet etti; İbrâhim b. Abdurrahman b. Mehdî bana rivayet etti ve şöyle dedi: Hammâd b. Seleme bu tür hadisleri — yani sıfatlar hakkında olanları — bilmezdi. Ta ki bir defa Abâdân'a gidinceye kadar. Oradan döndüğünde bu rivayetleri aktarmaya başlamıştı. Ben ancak şunu düşünüyorum: Denizin içinden bir şeytan ona çıkmış ve bunları ona fısıldamıştır. [164]

[162] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 147, №205.
[163] "Mizan" 2/360-361.
[164] "Mizan" 2/362.

979) Hammâd b. Seleme'den, o da Sâbit'ten, o da İbn Ebî Leylâ'dan, o da Suheyb'den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: "İyilik yapanlar için en güzeli ve fazlası vardır." (Yunus 26 ayet) Buyurdu ki: "Bu, Allah'ın yüzüne bakmaktır."

Ehl-i Sünnet, müminlerin Kıyamet Günü ve cennette Allah'ı görecekleri inancı etrafında birleşmişlerdir.

Tayâlisî, Hennåd, Ahmed, Müslim, Tirmizî, İbn Mâce, ibn Cerir, İbnu'l- Münzir, İbn Ebi Hâtim, ibn Huzeyme, İbn Hibbân, Ebu'ş-Şeyh, Dârakutní, Rü'ye'de, İbn Merdûye ve Beyhakî, el-Esmâu ve´s-Sifât'ta Suheyb'den bildirir: Resûlullah ﷺ: "İyi davrananlara; daima daha iyisi ve ziyadesi verilir..." âyetini okudu ve şöyle buyurdu: "Cennetlikler Cennete. Cehennemlikler de Cehenneme girdikten sonra bir münadi: «Ey Cennet ahalisi! Yüce Allah'ın sizlere bir sözü vardı ve şimdi onu yerine getirmek istiyor» diye seslenir. Cennettekiler: «Nedir o? Mizan'da amellerimizi ağır kılmadı mı? Yüzümüzü ak çıkarıp Cehennem ateşinden uzaklaştırmadı mı?» dediklerinde. bu münadi perdeyi aralar ve Yüce Allah'a bakarlar. Vallahi Allahı Cennettekilere kendisine bakmaktan daha sevimli ve daha fazla huzur veren bir şey vermiş değildir."

Dârakutni ve İbn Merdûye'nin bildirdiğine göre Suheyb bu âyeti açıklarken şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ: "Ayette bahsedilen ziyadeden kasıt, Yüce Allah'ın yüzüne bakmaktır" buyurmuştur.

İbn Cerir, ibn Merdûye, Lâlakâî, Sünne'de ve Beyhakî, Rü'ye'de Ka'b v. Ucre'den bildirir: "lyi davrananlara; daima daha iyisi ve ziyadesi verilir..." âyeti hakkında Hz. Peygamber ﷺ: "Ziyadeden kasıt, Rahmân'ın yüzüne bakmaktır" buyurmuştur."

İbn Cerir, İbn Ebi Hâtim, Dârakutni, İbn Merdûye, Lâlakâî ve Beyhaki, Rü'ye'de Ubey b. Ka'b'dan bildirir: Resûlullah'a ﷺ, "lyi davrananlara; daima daha iyisi ve ziyadesi verilir..." âyetini sorduğumda: "İyi davrananlar tevhîd ahalisidir. Daha iyi olan Cennettir, ziyadesi ise Yüce Allah'ın yüzüne bakmaktır" karşılığını verdi.

İbn Merdûye, İbn Ömer'den bildirir: "İyi davrananlara; daima daha iyisi ve ziyadesi verilir..." âyeti hakkında Resûlullah ﷺ: "İyi davrananlar Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet edenlerdir. Daha iyi olan Cennettir, ziyadesi ise Yüce Allah'ın yüzüne bakmaktır" buyurmuştur.

Ebu'ş-Şeyh, Dârakutnî, Rü'ye'de, İbn Mende, er-Reddu Ala'l-Cehmiyye'de, İbn Merdûye, Lalakâî, Hatîb ve İbnu'n-Neccâr, Enes'ten bildirir: Resûlullah'a ﷺ, "İyi davrananlara; daima daha iyisi ve ziyadesi verilir..."? âyeti sorulunca şöyle buyurdu: "Dünyada iken iyi amellerde bulunanlara Cennette daha iyisi vardır. Ziyadesi de Yüce Allah'ın kerîm olan yüzüne bakmaktır."[165]

Hennâd b. es-Serî, Kitâbü'z-Zühd adlı eserinde, "İyi davrananlara en güzeli ve bir de ziyadesi vardır..." ayeti hakkında Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den, Ebû Bekir es-Sıddîk'tan ve

[165] "Ed-Dürrü'l-Mensûr" 7/612.

Huzeyfe b. el-Yemân'dan rivayet etmiştir ki, buradaki "ziyade", Allah'ın yüzüne bakmaktır.[166]

980) Hammâd'dan, o da Sâbit'ten, o da Enes'ten rivayet edildiğine göre: Nebi ﷺ "Rabbi dağa tecelli edince..." (Araf 143 ayet) ayetini okudu ve küçük parmağının ucunu çıkardı, başparmağına vurdu (yani - Allah bu kadar tecelli etti); bunun üzerine dağ çöktü. Bunun üzerine Humeyd et-Tavîl, Sâbit'e: "Buna benzer bir şeyi mi rivayet ediyorsun?" dedi. Sâbit de Humeyd'in göğsüne vurdu ve şöyle dedi: "Bunu Enes söylüyor, Resulullah ﷺ söylüyor; ben ise bunu gizleyecek miyim?" Bu rivayeti Hammâd'dan bir topluluk nakletmiştir.[167]

İmam Tirmizi bu hadisi "Sünen" (№3074) eserinde aktarmıştır: "Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ, Araf sûresi 143. ayetinden: "Rabbi dağa nuru ile tecelli edince onu tuzla buz etti..." ayetini okudu. Hammad, şu kadar diyerek hadisenin dehşetini anlatmak istedi. Süleyman ise baş parmağını diğer parmaklarına dokundurarak "Dağ yere gömüldü" dedi, "Musa'da bayılıp düştü." Tirmizî söylemiştir ki: "Bu hadis hasen sahih garibtir. Sadece Hammad b. Seleme'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdulvehhab el Verrak, Muâz b. Muâz vasıtasıyla, Hammad b. Seleme'den, Sabit'den, Enes'den bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Bu rivâyet hasendir."

Ebül Ferec ibn Cevzi hadisin sabit olmadığını söylemiştir.[168]

Ahmed, Abd b. Humeyd, Tirmizi, İbn Cerir, İbnu'l-Münzir, İbn Ebi Hâtim, İbn Adi, el-Kâmil'de, Ebu'ş-Şeyh, Hâkim (Müslim'in şartlarına göre sahih kaydıyla), ibn Merdûye ve Beyhakî, Kitabu'r-Ru'ye'de değişik kanallarla Enes b. Malik'ten Resûlullah'ın ﷺ: "Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti..." âyetini okuyup iki parmağıyla işaret ederek baş parmağının ucunu serçe parmağının boğumu üzerine koyup -Bir lafızda ise: serçe parmağının üst boğumuna koydu şeklindedir- "İşte Yüce Allah, dağa bu kadar tecelli etti ve dağ yere gömüldü ve Mûsa da bayılıp düştü. Kıyamet gününe kadar da Mûsa Allah'ı görmeyi arzu etmeye devam edecektir" buyurduğunu nakletmiştir."

Ebu'ş-Şeyh ve İbn Merdûye, Sâbit'in vasıtasıyla Enes'ten Resûlullah'ın ﷺ "Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti..." âyetini okuyup başparmağını serçe parmağının üzerine koydu ve: "Yüce Allah bu kadar dağa tecelli etti" buyurdu. Humeyd, (Resûlullah'ın ﷺ parmağını nasıl koyduğunu işaretle gösteren Ebû Muhammed'e): "Ey Ebû Muhammed! Bununla neyi kastediyorsun?" diye sorarak göğsüne vurdu. Ebû Muhammed: "Sana ne oluyor ey Humeyd! Sana ne oluyor ey

[166] Sayfa 98, №169, 170, Beka.
[167] "Mizan" 2/363.
[168] "Mevdua" 1/176, №259

Humeyd! Enes b. Mâlik bunu bana Resûlullah'tan ﷺ naklediyor, sen ise: “Bununla neyi kastediyorsun?» diyorsun” karşılığını verdi.

Ebu'ş-Şeyh'in İbn Abbâs'tan bildirdiğine göre, Yüce Allah'ın Hz. Mûsa'ya, bakmasını emrettiği dağ, Tür dağıdır.

İbn Cerir, ibn Ebi Hâtim, Ebu'ş-Şeyh ve Beyhaki, er-Ru'ye'de, ibn Abbas'ın, "Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti..."* âyetini açıklarken: "Yüce Allah sadece serçe parmağı kadar dağa tecelli etti ve onu toprak haline çevirdi. Bunun üzerine Hz. Mûsa bayıldı” dediğini bildirir.”[169]

İbn Ebi Asim hadisi “Sünen” (№481) eserinde rivayet etmiştir: “Ebû Mûsâ rivayet etti; Muâz b. Muâz rivayet etti; Hammâd b. Seleme rivayet etti; Sâbit’ten, o da Enes’ten, Nebi ﷺ’ten rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: “Rabbi dağa tecelli edince şöyle yaptı.” Ravi dedi ki: Yani küçük parmağının ucunu çıkardı. Bunun üzerine Humeyd et-Tavîl ona: “Ey Ebû Muhammed, bu sözle neyi kastediyorsun?” dedi. O da Humeyd’in göğsüne şiddetle vurdu ve şöyle dedi: “Sen kimsin ey Humeyd, sen nesin ki Enes b. Mâlik, Nebi ﷺ’ten bunu haber veriyor da sen ‘Bununla neyi kastediyorsun?’ diyorsun?”

Şeyh Elbani hadisin senedin imam Müslimin şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.[170] Allah en iyisini bilendir; ancak bu tür rivayetler güvenilir isnadlarla geliyorsa, en güvenli yol onları kabul etmek ve herhangi bir yorum eklemeden nakletmektir.

981) İbrâhim b. Ebî Süveyd ile Esved b. Âmir rivayet etti; Hammâd’dan, o da Katâde’den, o da İkrime’den, o da İbn Abbas’tan — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: “Rabbimi, saçı kıvırcık ve sakalsız olarak gördüm; üzerinde yeşil bir hülle vardı.”

Allah bunu uydurana lanet etsin! İbn Cevzi “el-İlel el-Mutenahiye” (1/35-36/№16-18) kitabında şöyle buyurdu: “Bu hadis sabit değildir; bütün tariklerinin Hammâd b. Seleme’ye dayandığı görülmektedir. İbn Adî şöyle demiştir: İbn Ebî’l-Avcâ’nın, Hammâd’ın üvey oğlu olduğu ve bu tür hadisleri onun kitaplarının arasına gizlice yerleştirdiği söylenmiştir..”

(Şûrâ Suresi 11. Ayet) - **Hiçbir şey, O'nun benzeri gibi bile olamaz.** O duyandır, görendir.

982) İbn Adî şöyle demiştir: Abdullah b. Abdülhamîd el-Vâsıtî bize rivayet etti; Nadr b. Seleme Şâzân bize rivayet etti; Esved b. Âmir, Hammâd’dan; o da Katâde’den; o da İkrime’den; o da İbn Abbas’tan rivayet ettiğine göre: Muhammed ﷺ, Rabbini sakalsız

[169] “Ed-Dürrü’l-Mensûr” 6/523-524.
[170] “Kitabu Sünnen ve maahu Zilal el-Cennet fi Tahric es-Sünnen” sayfa 211, Mektebetul islami.

bir genç suretinde görmüştür; onun önünde inciden bir perde vardı; ayakları — yahut bacakları — yeşillik içindeydi.

(Şûrâ Suresi 11. Ayet) - **Hiçbir şey, O'nun benzeri gibi bile olamaz.** O duyandır, görendir.

Ravi Nadr b. Seleme Şâzân sorunludur. Darakutni söylediği gibi, o hadis uydurmakla suçlanmıştır.

Heysemî, "Mecmai Zevaid"de şöyle demiştir: Ubey b. Ka'b'ın hanımı Ümmü't-Tufeyl anlatmaktadır: "Ben Allah Resulunu (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: "Ben uykuda Rabbimi gür saçlı bir genç suretinde gördüm. Mestli idi. Mestin üzerinde iki altın nalın vardı. Yüzünde de bir altın perde vardı .... " Hadisi Taberani rivayet etmiş olup **lbn Hibban demiştir ki: "Bu münker bir hadistir**. Çünkü Umire b. Amir b. Hazm el-Ensari, Ümmü't-Tufeyl'den hadisi işitmemiştir."[171]

"Esnâ'l-Metâlib fî Ehâdîsin Muhtelifeti'l-Merâtib" adlı eserin müellifi de şöyle demiştir: "Rabbimi sakalsız bir surette ve saçları olan bir hâlde gördüm" lafzıyla gelen hadis; yine "Rabbimi sakalsız bir genç suretinde gördüm" ve "Nefr günü, insanların önünde, boz renkli bir deve üzerinde, yün bir cübbe giymiş olarak" lafızlarıyla gelen rivayetler, ez-Zeyl'de belirtildiği üzere mevzudur. Sübkî ve başkaları da aynı şekilde söylemiştir.

Allâme Mollâ Ali el-Kârî, "el-Esrârü'l-Merfûa fi'l-Ahbâri'l-Mevdûa" adlı eserinde şöyle demiştir: "Rabbimi (hacıların) Mina'dan ayrılış günü insanların önünde gri renkli bir deve üzerinde, yün bir cübbe ile gördüm." Uydurmadır, aslı yoktur. Zeyl'de böyledir. Leâlî'de; İbn Abbas'dan gelen merfû rivayet şöy ledir: "'Rabbimi bol saçlı bir genç suretinde bir başka rivayette: sakalsız bıyıksız bir genç suretinde- gör düm."(uydurmadır.)[172]

Şeyh Abdulfettah Ebu Ğudde, Ali el-Kari'nin kitabına yazdığı notlarda, buyurmuştur: "Bu rivayetlerde şiddetli tenkit noktalan bulunmaktadır. Bu gibi sakat ve çürük rivayetlerle akide esası tesbit edilemez. imam Beyhaki'(r.a)nin beyanına göre; bu rivayetlerin tenkit noktaları, ya Hammad b. Seleme'nin hadis kitaplarına hadis ilave eden üvey evladından, ya da İbn Abbas'ın azatlı kölesi (İkrime)'den kaynaklanmaktadır. Beyhaki'nin açıklamasına göre; Said b. Müseyyeb'in İkrime hakkında tenkitleri bulunmaktadır. Aynı şekilde Ata, Tavus ve Muhammed b. Sirin de İkrime hakkında tenkitte bulunmaktadır. Malik b. Enes, İkrime'den hoşnut değildi. Müslim b. Haccac, sahih hadislerde İkrime'yi hüccet olarak almamıştır. Said b. Müseyyeb, kölesi (Bürd)'e hitaben; "İkrime'nin İbn Abbas adına yalan uydurduğu gibi, sen de benim adıma yalan uydurma", diyordu. Dolayısıyla senedleri ağır tenkitlere uğramış bu gibi hadislere itimad etmek doğru değildir. Özelikle Akide konularının en önemlisi olan Cenab-ı Bari (c.c)'nin sıfatlarını isbat etme konusunda bu çeşit uydurma

[171] "Mecmai Zevaid" 12/229/№11745.
[172] "Uydurma olduğunda ittifak edilen hadisler" sayfa 141, №137, İnkilab yayınları.

hadisler delil olamaz. Bu sebeple bu gibi hadislere güvenmek kesinlikle caiz değildir."[173]

Mütevazı kanaatime göre, bu rivayetlerin sorumluluğunu İkrime'ye yüklemek kesinlikle doğru değildir.

İbn Fudayl, Osman b. Hakîm'den rivayet ederek şöyle dedi: Ebû Umâme b. Sehl ile oturuyordum; bu sırada İkrime geldi ve şöyle dedi: "Ey Ebû Umâme, Allah adına sana soruyorum; İbn Abbas'ın 'İkrime'nin benden size aktardıklarını tasdik edin; çünkü bana yalan isnat etmemiştir' dediğini işittin mi?" Ebû Umâme: "Evet" dedi.

Eyyûb, Amr b. Dînâr'dan şöyle rivayet etti: Câbir b. Zeyd bana bazı meseleler verdi ve "Bunları İkrime'ye sor" dedi; sonra da, "İşte bu, İbn Abbas'ın azatlısı İkrime'dir; bu bir denizdir, ona sorun" demeye devam etti. İbn Uyeyne, Amr'dan rivayetle, Ebû'ş-Şa'sâ'nın şöyle dediğini işittiğini aktardı: "Bu, İbn Abbas'ın azatlısı İkrime'dir; insanların en âlimidir." Süfyân ise şöyle dedi: İkrime'nin öne çıktığı alan megāzîdir; konuştuğunda onu dinleyen kimse, sanki olayların üzerinde durup onları görüyormuş gibi hissederdi.

Mus'ab b. Abdullah şöyle dedi: İkrime, Sa'îd b. Cübeyr'in annesi Ümmü Sa'îd ile evlendi. Sa'îd öldürüldüğünde İbrahim şöyle dedi: "Ondan sonra onun gibisi kalmadı."

İsmail b. Ebî Hâlid şöyle dedi: Şa'bî'yi şöyle derken işittim: "İkrime'den daha bilgili, Allah'ın Kitabı'nı bilen kimse kalmadı."

Katâde şöyle dedi: "İnsanların helal ve haramda en bilgini Hasan'dır; menâsikte en bilgini Atâ'dır; tefsirde en bilgini ise İkrime'dir."

Sa'îd, Katâde'den rivayetle şöyle dedi: "Tâbiînin en âlimleri dört kişiydi: Atâ menâsikte en bilgiliydi; Sa'îd b. Cübeyr tefsirde en bilgiliydi; İkrime, Nebi ﷺ'in siyerinde en bilgiliydi; Hasan ise helal ve haramda en bilgiliydi."[174]

Peygamber Efendimizin bu dünyada Rabbini gördüğünü, Âişe annemiz en şiddetli şekilde inkâr etmiştir. O demiştir ki: "Her kim sana Muhammed ﷺ'in Rabbini gördüğünü veya kendisine emredilenlerden bir şeyi gizlediğini veya Lokman sûresi 34. ayetindeki bilinmeyenleri bildiğini söylerse en büyük yalanı ve iftirayı yapmış olur."[175]

Başka bir rivayette, o şöyle buyurmuştur: "Her kim Muhammed'in Rabbini gördüğünü iddia ederse çok büyük bir işin altına girmiştir." [176]

İmam Muslim ve Tirmizi (№3282) hasen hükmü ile, rivayet etmiştir ki: "Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Zerr (r.a.)'e Peygamber ﷺ"e ulaşmış olsaydım mutlaka kendisine sorardım dedim. Ebû Zerr, ona neyi soracaktın dedi. Ben

[173] "Uydurma olduğunda ittifak edilen hadisler" sayfa 142, Dipnot.
[174] İmam Zehebi "Siyer".
[175] Tirmizi "Sünen" №3278.
[176] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 93,№112.

de: Muhammed rabbini görmüş müdür? Diye sorardım, dedim. Ebû Zerr şu karşılığı verdi: Ben ona sormuştum da oda: “O bir nurdur, onu nasıl görebilirim” demişti.”

Ali el-Kârî bu tür hadisler hakkında şöyle demiştir: “Hadis, ‘Allah’ı rüyada görme’ şeklinde yorumlanırsa bir problem yoktur.”[177]

Bize ulaşan sahih rivayetlere göre, Peygamber ﷺ Rabbini rüyasında görmüştür.

İmam Ahmed b. Hanbel’in Müsned’inde rivayet ettiği bir hadiste, Abdurrahman b. Âiş’in Peygamber ﷺ’in ashabından birinden naklettiğine göre, bir sabah Allah Resulü ﷺ sevinç ve neşe içinde ashabının yanına çıktı. (Sahâbî anlatır:) Biz, “Ya Resulallah! Seni neşeli görüyoruz; bunun sebebi nedir?” diye sorduk. Bunun üzerine buyurdu ki: “Niçin neşeli olmayayım ki! Bu gece Rabbim bana en güzel surette geldi ve ‘Ey Muhammed’ diye nida etti. Ben de ‘Buyur Rabbim, emrine amadeyim’ diye karşılık verdim. Ardından ‘Mele-i a‘lâ hangi konuda tartışıyor, biliyor musun?’ buyurdu. ‘Bilmiyorum Rabbim’ dedim.” Bu soru iki üç kez tekrarlandı. (Hadisin devamı uzundur.) el-Heysemi “Mecmai Zevaid"te (12/223/№11738) söylemiştir ki: “Ravileri güvenilirdirler.”

983) el-Ayşî rivayet etti; Hammâd’dan, o da Katâde’den, o da Hasan’dan, o da Semüre’den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: “Kur’an üç harf üzere indirilmiştir.”

Hadisi imam Hakim “el-Müstedrek”te (№2939) rivayet etmiştir, akabinde ise söylemiştir: “Buhârî, Hasan’ın Semüre’den yaptığı rivayetle delil getirmiş; Müslim ise Hammâd b. Seleme’nin hadislerini hüccet kabul etmiştir. Bu hadis sahihtir ve herhangi bir illeti yoktur.”

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz Amr b. el-As’dan rivayet etmiştir ki, Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Kur'an yedi haif (yani farklı kıraat biçimi) üzere nazil olmuştur. Onu hangi harf üzere okursanız, isabet etmiş olursunuz. Sakın tarhşmaya girmeyin; zira tartışma küfür izi taşır" buyurmuştur.”[178]

Buhari ve Muslim rivayet etmiştir ki, Ömer ibnu Hattâb -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Ben Hişâm ibnu Hakîm ibnu Hizâm’ı Furkan Sûresi’ni benim okumakta olduğumdan başka lehçe üzerine okurken işittim. Bana o sûreyi Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem okutmuş idi. Hemen önüne geçmeyi düşündüm. Sonra ona namazdan ayrılıncaya kadar dokunmadım. Sonra ridâsına sarılıp onu çektim ve kendisini Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve selleme getirdim ve: Ben bundan Furkan Sûresi’ni Sen’in bana okuttuğun lehçeden başka bir lehçe üzerine okurken işittim, dedim. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem bana: “Onu serbest bırak!” buyurdu; sonra ona hitaben: “Oku!” buyurdu. O da okudu. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve

[177] “Uydurma olduğunda ittifak edilen hadisler” sayfa 143.
[178] “Mecmai Zevaid” 12/141/№11568.

sellem: “Bu sûre işte böyle indirildi” dedi; sonra bana: “Oku“ buyurdu. Ben de okudum. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Bu sûre işte böyle indirildi. Şüphesiz ki, Kurân yedi harf üzere indirilmiştir. Bundan kolay geleni okuyun.”[179]

Şeyhül-allâme es-Süyûtî, kendine özgü eseri “İtkân fî Ulûmi’l-Kur’ân”da şöyle demiştir: “Sahâbenin büyük çoğunluğundan rivayet edilen bir hadiste, ‘Kur’an yedi harf üzere indirilmiştir’ buyurulmuştur. Bu sahâbîler şunlardır: Übeyy b. Ka‘b, Enes, Huzeyfe b. el-Yemân, Zeyd b. Erkam, Semüre b. Cündeb, Süleyman b. Surad, İbn Abbas, İbn Mes‘ûd, Abdurrahman b. Avf, Osman b. Affân, Ömer b. Hattâb, Amr b. Ebî Seleme, Amr b. el-Âs, Muâz b. Cebel, Hişâm b. Hakîm, Ebû Bekre, Ebû Cehennem, Ebû Saîd el-Hudrî, Ebû Talha el-Ensârî, Ebû Hüreyre ve Ümmü Eyyûb. Bunlar yirmi bir sahâbîdir. Ebû Ubeyd ise bu hadisin mütevâtir olduğunu kaydetmiştir.”

Ebü Ya'lâ “Musned”inde, Hz. Osman’in minberde çöyle dedigini rivayet eder: Allah askma, içinizde Resúluliah’in çöyle dedigini duyan var midir? «Gerçekte Kur'an Yedi harf üzere nàzil olmuştur. Bunlardan her biri, şifali ve yeterlidir.” Duyan kimse ayaga kalkınca, sayilamayacak derecede cemaat da ayaga kalkip, bu hadise şahit oldular. Hz. Osman da bunun üzerine: Ben de onlarla beraber şahidim, dedi.[180]

İmam Ahmed rivayet ettigi başka bir hadiste, Peygamber ﷺ: "Ey Ômer! Mağfireti azaba, azabı mağfirete dönüştürmedikçe bütün Kur'an okuyuşları doğrudur" buyurdu.” Ravileri, güvenilir kimselerdir.[181]

İmam Tahâvî meseleyi şöyle yorumlamıştır: “Ashâb-ı kirâmın çoğu okuma yazma bilmediği için, tek bir lafızla okumaları ve bunu iyice ezberlemeleri zor olduğundan, Kur’an’ın yedi harf üzere okunmasına izin verilmiştir. Daha sonra bu mazeretin ortadan kalkması, yazma ve ezberlemenin kolaylaşmasıyla birlikte verilen bu ruhsat geçersiz kılınmıştır. İbn Abdülberr, Bâkıllânî ve başkaları da aynı görüşü savunmuştur.”[182]

Yedi harfin mânası hakkında otuz beş ayrı görüş ileri sürülmüştür. Bunları burada zikretsek kitabımızın hacmi fazlasıyla büyüyecektir. Dileyen, İmam Süyûtî’nin kitabına müracaat edebilir.

984) Hammad el-Kufi, Ebû’z-Zübeyr’den, o da Câbir’den rivayet edildiğine göre: Resulullah ﷺ, bel örtüsü olmadan suya girilmesini yasaklamıştır.

Imam Ebu Davud hadisin münker olduğunu söylemiştir.[183] Bu senetle hadisi Ebu Bekir ibnül Münzir “el-Evsat fi’s-Sünen ve’l-İcmâ ve’l-İhtilâf” (№644) kitabında rivayet

---

[179] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 271, №468.
[180] 1/107-108, Hikmet Neşriyat.
[181] “Mecmai Zevaid” 12/143/№11570.
[182] “İtkân fî Ulûmi’l-Kur’ân” 1/111.
[183] el-Allâme Abdurrahman b. Nuveyfiʿ b. Fâlih el-Benavî es-Sülemî “el-Hadîsü’l-Münker ʿinde Nukkādi’l-Hadîs: Dirâse Nazariyye ve Tatbîkıyye” sayfa 640, №122.

etmiştir. Hadisin ravisi Hammad b. Şuayb el-Hammani el-Kufidir. İbn Muîn ve başkaları onu zayıf görmüştür. Yahyâ bir defasında, hadisinin yazılmayacağını belirtmiştir. Buhârî, "hakkında tereddüt vardır" ifadesini kullanmıştır. Nesâî onu zayıf saymıştır. İbn Adî, rivayetlerinin çoğunda kendisine mutabaat edilmediğini kaydetmiştir. Ukaylî'ye göre bu rivayette ona ancak kendisinden daha zayıf yahut ona denk olanlar eşlik etmiştir. Ebû Hâtim ise onu güçlü kabul etmemiştir.[184]

Bu rivayet Ebû'z-Zübeyr'den yalnızca Hammâd tarafından aktarılmamıştır.

Hafız ibn Hüzeyme kendi "Sahih" (№249) kitabında bu hadisi farklı bir senetle aktarmıştır: "Ebu Tahir bize anlattı, Ebu Bekir bize anlattı, Muhammed ibn İsa ve Ahmed ibn el-Hüseyn ibn Abbad bize anlattı, onlar şöyle dediler: Hasan ibn Bişr bize anlattı, Zuhayr bize anlattı, Ebu el-Zübeyr'den, o da Cabir'den rivayetle: "Resulullah ﷺ, bel örtüsü olmadan suya girilmesini yasaklamıştır."

İbn Recep al-Hanbeli – rahimahullah – "Fethül Bari"de bu senet hakkında şöyle buyurdu: "Hasan hakkında ihtilaf vardır; buna rağmen Buhârî, onun rivayetlerini Sahîh'inde tahric etmiştir. Ahmed ise, (Hasen'in, Züheyr'den rivayet ettiği hadislerde münkerlik bulunduğunu belirtmiştir."[185]

İbn Hibban "Mecruhin" kitabında söylemiştir ki: "El-Hasan ibn Bişr bu rivayeti Hammad ibn Şuayb'tan işitti, sonra Zuhayr'dan hata olarak nakletti." [186]

Hadisi İmam Hâkim, el-Müstedrek adlı eserinde rivayet etmiş ve onun iki şeyhin şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir. İmam Zehebî ise hadisin Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ifade etmiştir.

Imam Tirmizi benzer rivayeti "Sünen" (№2801) eserinde rivayet etmiştir: "Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah'a ve ahiret gününe inanan kimse peştemalsız hamama girmesin…." Hadis akabinde şöyle buyurmuştur: "Bu hadis hasen garibtir."

İmam Nesai "Sünen"de (№398) hadisi şu lafızla nakletmiştir: "Câbir (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa hamama çıplak vaziyette girmesin, peştamal kullansın."

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah sizi çıplaklıktan menetmektedir. Öyleyse, üç durum hariç, sürekli sizinle birlikte bulunan Allah'ın meleklerinden utanın. O üç durum şunlardır: Büyük abdest, cünüp hali ve bir de yıkanma. Eğer sizden biriniz açık alanda yıkanırsa, elbisesi veya duvar yıkıntısı/parçası ya da devesiyle gizlensin/örtünsün."

El-Heysemi buyurmuştur: "Hadisi rivayet eden Bezzar ardından "Hadis İbn Abbas'dan sadece bu tarikten rivayet edilmektedir. Senette ismi geçen Cafer b. Süleyman da

---

[184] "Mizan" 2/366.
[185] Kitabul Gusl, Bâbü't-tesettür fi'l-gusl ʿinde'n-nâs.
[186] "el-Hadîsü'l-Münker ʿinde Nukkādi'l-Hadîs: Dirâse Nazariyye ve Tatbîkıyye" sayfa 642.

gevşektir" diye belirtmiştir. Ben derim ki: Cafer b. Süleyman Sahih'in ravilerindendir. Kalan raviler de öyledir. Doğrusunu Allah bilir."[187]

Enes b. Malik' in bildirdiğine göre Resulullah ﷺ: "Musab. İmran suya girmek istediğinde, avret mahalli suda iyice kaybolmadan elbisesini üzerinden atmazdı" buyurmuştur. Hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş olup ravileri güvenilir kabul edilmişlerdir. Yalnız Ali b. Zeyd'le ihticac konusu tartışmalıdır.[188]

Ebû Dâvûd şöyle demiştir: Ahmed'e sordum: "Bir cuma günü bir yerdeyim ve yanımda izar yok. Bir nehir kenarındayım; gusletmem mi yoksa vazgeçmem mi sana daha uygun gelir?" Ahmed şöyle cevap verdi: "Eğer seni kimse görmeyecekse." Ben: "Kimse görmeyecek mi?" deyince, "Umarım (sakınca yoktur)" dedi. Ardından Ahmed şunu da ekledi: "İzar olmadan suya girilmemesi müstehaptır."[189]

985) Hişâm b. Ammâr şöyle rivayet etmiştir: Hammâd b. Abdurrahman bize rivayet etti; o da İdrîs el-Ûdî'den; o da Sa'îd b. el-Müseyyeb'den rivayet etti. Sa'îd şöyle dedi: İbn Ömer'le bir cenazede hazır bulundum. Cenaze lahdine yerleştirildiğinde şöyle dedi: "Bismillah, Allah yolunda ve Resulullah'ın milleti üzere." Lahdin üzerindeki tuğlaları düzeltmeye başlayınca da şöyle dua etti: "Allah'ım, onu şeytandan, kabir azabından ve cehennem azabından koru." Toprak yığını düzeltildikten sonra kabrin yanına geçti ve şöyle dedi: "Allah'ım, toprağı iki yanından genişlet, ruhunu yücelt ve onu katından bir rıza ile karşıla." Bunun üzerine İbn Ömer'e sordum: "Bunu Resulullah ﷺ'ten mi işittin, yoksa kendi görüşünle mi söyledin?" O da şöyle cevap verdi: "Bunu söylemeye gerçekten kadirim; fakat bunu Resulullah ﷺ'ten işittim."

Hadisin senedinde Hammad ibn Abd al-Rahman al-Kelbi vardır. Ebu Hatim ve diğerleri tarafından zayıf biri olarak değerlendirilmiştir.[190]

Güvenilir rivayetlerle bize ulaşmış, cenazeler sırasında riayet edilmesi gereken, bazı sünnetler bulunmaktadır.

Ebu Umame dedi ki: Resulullah ﷺ 'in kızı Ümmü Külsüm kabre koyulurken Resulullah ﷺ: "Sizi yerden yarattık, oraya döndüreceğiz, sizi tekrar oradan çıkaracağız" (Taha 55 ayet) ayetini okuduktan sonra: "Allah'ın adıyla, Allah yolunda ve Resulullah ﷺ 'in dini üzere" dedi mi, demedi mi bilemiyorum? Onun mezar taşını koyunca hemen kurumuş balçık parçaları alıp onlara uzatarak: "Kerpiçler arasındaki boşlukları kapatın" buyurdu. Daha sonra da: "Aslında bu (yapılanlar), ölü için hiçbir anlam taşımaz; ancak dirilerin gönlünü hoş ediyor." Hadisi, İmam Ahmed rivayet etmiştir. İsnadı hasendir.[191]

---

[187] "Mecmai Zevaid" 2/226/№1454.
[188] "Mecmai Zevaid" 2/228/№1458.
[189] Hâlid er-Rıbât, Seyyid İzzet'Îd "el-Câmi' li-'Ulûmi'l-İmâm Ahmed" 5/335, №203. Dârü'l-Felâh li'l-Bahs el-İlmî ve Tahkîki't-Türâs, el-Feyyûm – Mısır Arap Cumhuriyeti.
[190] "Mizan" 2/367.
[191] "Mecmai Zevaid" 4/513/№4239.

Abdurrahman b. el-Ala b. el-Leclac bildiriyor: “Babam bana dedi ki: Öldüğümde kabrimin içini (sırt üstü değil de, yan duruş vaziyeti verecek şekilde) lahit yap, Beni oraya yerleştirdiğinde ise şöyle söyle: "Yüce Allah adıyla ve onun elçisinin dini üzere." Daha sonra da üzerime toprağı serpiştirip başucumda Bakara suresinin başı ve sonunu oku; zira ben, Resülullah ﷺ 'in böyle buyurduğunu işittim.” Hadisi Taberani, “el-Mu'cemu'l-kebir”'de rivayet etmiştir. Ricali güvenilir kimselerdir.[192]

İmam Ahmed “Müsned”inde, İbn Sirin'den rivayet edildiğine göre Enes b. Malik, Ensar'dan bir adamın cenazesinde bulunmuştu. İşte o ortamda oradakiler duyulacak şekilde istiğfar edince bu olayı kınamadı ve o ölüyü de ayakucu tarafından kabre soktular. Ravileri Sahih'in ravileridir.[193]

986) Abdurrahman b. Mufaddal bana haber verdi; Muhammed b. Süleyman bize rivayet etti; Hammâd b. Ubeyd el-Kûfî bize rivayet etti; Câbir’den, o da İkrime’den, o da İbn Abbas’tan rivayet edildiğine göre: “Kurbağalar, Allah korkusuyla kendilerini ateşe attılar; bunun üzerine Allah onları suyun serinliğiyle mükâfatlandırmış ve çıkardıkları sesi tesbih kılmıştır.”

Senedinde Hammâd b. Ubeyd — yahut İbn Ubeydullah vardır. Ebû Hâtim, onun hadislerinin sahih olmadığını ve kendisine itibar edilmediğini ifade etmiştir. Buhârî de rivayetlerinin sahih olmadığını belirtmiştir.[194] İlaveten Cabir el-Cufi’de cidden zayıftır.

987) Amr b. Hâlid el-Harrânî rivayet etti; Hammâd b. Amr en-Nasîbî’den; o da A‘meş’ten; o da Ebû Sâlih’ten; o da Ebû Hüreyre’den — merfu olarak — rivayet edildiğine göre: “Müşriklerle yolda karşılaştığınızda onlara selamı siz başlatmayın ve onları yolun en dar kısmına sıkıştırın.”

Hadisin senedinde Hammâd b. Amr en-Nasîbî vardır. Cûzcânî, onun yalan söylediği kanaatindedir. Buhârî, künyesinin Ebû İsmâil olduğunu belirtmiş ve hadisini münker olarak değerlendirmiştir. Nesâî, onun rivayetlerini terk edilmesi gerekenler arasında saymıştır. İbn Hibbân ise onun açıkça hadis uydurduğunu kaydetmiştir.

Imam Tirmizi “Sünen” (№1602) eserinde hadisi şu şekilde rivayet etmiştir: “Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Yahudi ve Hıristiyanlara önce siz selam vermeyin yolda onlardan biriyle karşılaşırsanız onları yolun en zor ve en dar yerinden geçmeye zorlayınız.” İmam Tirmizi söylemiştir ki: “Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Ömer, Enes ve Peygamber ﷺ’in arkadaşı Ebû Basra el Gıfârî’den de hadis rivâyet edilmiştir.”

---

[192] “Mecmai Zevaid” 4/515/№4243.
[193] “Mecmai Zevaid” 4/513/№4240.
[194] “Mizan” 2/367-368.

İmam Nesai “Sünen el-Kübra”da (№18153) hadisi farklı bir isnadla rivayet etmiştir: “Ebû Tâhir el-Fakîh bize haber verdi; Ebû Bekir Muhammed b. el-Hüseyin el-Kattân rivayet etti; Ahmed b. Yûsuf es-Sülemî rivayet etti; Muhammed b. Yûsuf şöyle dedi: Süfyân’dan, o da Süheyl b. Ebî Sâlih’ten, o da babasından, o da Ebû Hüreyre ﷺ’den rivayetle Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Müşriklerle yolda karşılaştığınızda onlara selamı siz başlatmayın ve onları yolun en dar kısmına sıkıştırın.” Bu rivayeti Müslim, Süfyân tarikiyle başka bir yoldan da tahric etmiştir.”

Ebu Basra bildiriyor: Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Biz şimdi Yahudilerin yanına gitmekteyiz. Siz onlardan önce selam vermeyin. Onlar size selam verirlerse “Ve aleykum”: Sizin de üzerinize olsun” deyin" buyurdu.

Hadisi Ahmed ve “el-Mu'cemu'l-kebir”de Taberani rivayet etmiştir. Taberani şu ilaveyle hadisi vermiştir: "Bunun üzerine onların yanına gittiğimizde bize selam verdiler, biz de “Ve aleykum dedik." Ahmed'in iki isnadından biri ile Taberani’nin ravileri, Sahih ravileridir.”[195]

İmam Ahmed Sahih’in ravileri ile aktardığı bir hadiste, Enes dedi ki: "Biz Ehl-i Kitab'ın selamına “Ve aleykum” ifadesinden daha fazla bir karşılık vermekten men olunduk - veya böyle yapmamız bize emredildi."[196]

Abdurrezak “Musannef”te (№9837) şöyle rivayet etmiştir: “Abdürrezzâk haber verdi; Ma‘mer ve Sevrî’nin, Süheyl b. Ebî Sâlih’ten; onun da babasından; onun da Ebû Hüreyre’den rivayetine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Müşriklerle yolda karşılaştığınızda onlara selamı siz başlatmayın ve onları yolun en dar kısmına yönlendirin.”

Başka bir rivayette, müşriklerin yerine Ehl-i Kitap zikredilir. Dr. Hamza Ahmed ez-Zeyn, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.[197]

988) Hammâd b. el-Mübârek, demiştir ki, Abdullah b. Meymûn’dan rivayette bulunmuş ve sahih olmayan bir haber getirmiştir. Rivayete göre: “Abdullah b. Meymûn el-Bağdâdî bize rivayet etti; İsmail b. Ümeyye’den; o da İbn Cüreyc’den; o da Atâ’dan; o da Câbir’den: Nebi ﷺ minbere her çıktığında mutlaka “Osman cennettedir” derdi.”

Hadisi ibn Asakir “Tarih”inde aktarmıştır.

---

[195] “Mecmai Zevaid” 13/222/№12791.
[196] “Mecmai Zevaid” 13/222/№12792.
197 Diya el-Makdisi “Sihahul hadis fima ittafaku aleyhi ahlelhadis” 1/338/№2302-2303, thk Hamza Ahmed Zeyn, DKİ.

Osman Efendimizin cennet ehlinden olduğu, sahih hadislerle sabit olmuştur. Amma bu hadis sahih değildir. Hammâd b. el-Mübârek, Bağdatlıdır; tanınmış (ma'rûf) değildir.[198]

989) Hammâd b. Muhammed bize rivayet etti; Eyyûb b. Utbe'den; o da Kays b. Talak'tan; o da babasından rivayetle, Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kendisine ilim sorulup da onu gizleyen kimse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir."

Senedinde Hammâd b. Muhammed vardır. Sâlih b. Muhammed el-Hâfız onu zayıf kabul etmiştir. Ukaylî ise şöyle değerlendirmiştir: Hammâd b. Muhammed el-Fezârî'nin hadisi sahih değildir.[199]

İmam Tirmizî (no. 2649), Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin rivayet ettikleri bir hadiste, Ebû Hüreyre'den rivayete göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kendisine öğrendiği dinî ilim sorulduğu hâlde, çeşitli sebeplerle bilgisini gizleyen kimseye, kıyamet gününde ateşten bir gem vurulur." Tirmizî, hadisin ardından şu değerlendirmeyi yapmıştır: "Ebû Hüreyre hadisi hasendir. Bu konuda Câbir ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivayet edilmiştir."

İbn Abbas'ın bildirdiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim kendisinden istenen bir bilgiyi gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenmiş olarak gelir. Kim, Kur'an hakkında bilgisizce bir söz söylerse, yine kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenmiş olarak gelir." Hadisi Ebu Ya'la ve "el-Mu'cemu'l-kebir"de, Kur'an'la ilgili kısım olmaksızın muhtasar olarak Taberani rivayet etmiş olup Ebu Ya'la'nın ravileri Sahih'in ravileridir.[200]

Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resulullah ﷺ: "Kim kendisinden istenen bir ilmi gizlerse, kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir" buyurmuştur." Taberani "el-Mu'cemu'l-kebir" ve "el-Mu'cemu's-sağir"de rivayet etmiş olup ravileri güvenilir olarak değerlendirilmiştir.[201]

990) İbn Ömer anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evinin yanında otururken bir kadın geçti. Oradakilerden bir kişi: "Bu, Resûlullah'ın (lalahu aleyhi vesellem) kızıdır" deyince Ebû Süfyân: "Hâşim oğulları arasında Muhammed, çöplük ortasındaki reyhana benzer" dedi. Bunun üzerine kadın gidip bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) anlatınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) öfkeli bir şekilde geldi ve şöyle buyurdu: "Bazılarından işittiğim bu sözler de nedir! Yüce Allah semayı yedi kat yaratıp bu yedi katın en yükseğini seçip, mahlukattan dilediği varlıkları da oraya yerleştirdi. (Sonra mahlukatı yaratıp, onlar arasından Âdem

[198] "Mizan" 2/369.
[199] "Mizan" 2/370.
[200] "Mecmai Zevaid" 1/442/№741.
[201] "Mecmai Zevaid" 1/443/№743.

oğullarını seçti. Âdem oğulları arasından da Arapları seçti. Araplar arasından da Mudar'ı seçti. Mudar'dan da Kureyş'i seçti. Kureyş'ten de Hâşim oğullarını seçti. Hâşim oğulları arasından da beni seçti. Ben seçkinlerin en seçkiniyim. Arapları seven, bana olan sevgisinden dolayı sevmiştir. Araplara buğzeden de bana buğzettiği için buğzetmiştir.)"

Senedinde Hammad b. Vaakid el-Ayaşi es-Saffar vardır. İbn Muin onu zayıf saymıştır. Buhari "hadisi münkerdir" demiştir. Ebu Zura ve başkaları onun için "zayıflığı bulunan (lein)" ifadesini kullanmıştır. İbn Adi onun Basralı olduğunu ve künyesinin Ebu Amr olduğunu söylemiştir. Fellas ise "çok hata ve vehme düşer" demiştir.

Hadisi İmam Beyhakî, "Delâilü'n-Nübüvve" adlı eserinde (1/137–138), ve Taberani "el-Mucem el-Kebir"de (№13650), Ebu Süfyan'ın ismini zikr etmeden, rivayet etmiştir; parantez içinde yer alan kısmı da onun kitabından naklettim. Beyhakî bu hadisi hem zikredilen Hammâd yolu ile hem de bu senetle rivayet etmiştir: "Ebû Abdullah el-Hâfız ve Ebû Saîd b. Ebî Amr haber verdiler; ikisi de şöyle dedi: Ebû'l-Abbâs Muhammed b. Yakub bize rivayet etti; o da Muhammed b. İshâk es-Sagānî'den; o da Abdullah b. Bekr es-Sehmî'den; o da Yezîd b. Avâne'den; o da Hammâd b. Zeyd'in çocuklarının dayısı olan Muhammed b. Zekvân'dan rivayet etti. Ebû Vehb şöyle dedi: 'Muhammed'in bunu bana mutlaka rivayet ettiğini düşünüyorum.' Rivayet, Amr b. Dînâr'dan, o da İbn Ömer'den gelmektedir."

Muhammed b. Zekvan cidden zayıftır. Ebu Hatim şöyle demiştir: "Muhammed b. Zekvan, Hammad b. Zeyd'in çocuklarının dayısıdır; hadisi münkerdir, zayıf bir ravidir, çok hata yapar." Buhari ise "Muhammed b. Zekvan, el-Cehadım'ın mevlasıdır; hadisi münkerdir" demiştir. Nesai de "Muhammed b. Zekvan, Mansur ve Mucalid'den rivayette bulunur; güvenilir değildir ve hadisi yazılmaz" demiştir.

991) İbrahim'den, Alkame'den, Abdullah'tan merfu olarak rivayet edilmiştir: "Başına bir felaket gelene geçmiş olsun ziyaretinde bulunan kimseye felaket gelen kimseye verilecek sevâbın aynısı vardır."

Senedinde Hammad b. Velid el-Kufi el-Ezdi vardır. İbn Adi şöyle demiştir: "Rivayetlerinin çoğunda kendisine mutabaat edilmez." Ebu Hatim'e onun hakkında sorulduğunda "(sadece) bir şeyhtir" demiştir. İbn Hibban ise "hadis çalar ve sika ravilerin hadislerinden olmayan şeyleri onlara yapıştırır" demiştir.[202]

Hadisi Tirmizi (№1073) ve ibn Mace (№1602) rivayet etmiştir, hadis hakkında Tirmizi söylemiştir: "Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece Ali b. Âsım'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı râvîler bu hadisi Muhammed b. Suka'dan aynı senedle mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Ali b. Âsım'ın ençok imtihan olunduğu konunun bu hadis olduğu söylenir. Hadisçiler bu rivâyetinden dolayı ona öfkelenirler."

[202] "Mizan" 2/372.

El-Beyhaki “es-Sünen el-Kübra”da (№6934) benzer bir hadisi rivayet etmiştir: “Abdullah b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm el-Ensârî’den, o da babasından, o da dedesinden rivayet ettiğine göre, Resulullah ﷺ’ı şöyle buyururken işitmiştir: “Bir hastayı ziyaret eden kimse, onun yanında oturuncaya kadar rahmet içinde olmaya devam eder; yanında oturduğunda rahmette bütünüyle yerleşir. Ondan kalktıktan sonra da, çıktığı yere geri dönünceye kadar rahmet içinde kalır. Kim de mümin kardeşine bir musibet sebebiyle taziyede bulunursa, Allah Teala onu kıyamet gününde şeref elbiseleriyle giydirir.”

Hadisin senedinde Kays Ebû Ammâr isimli bir râvi vardır. İbn Hibban’ın onu “es-Sikât” adlı eserinde zikretmesi dışında, hakkında herhangi bir cerh veya ta‘dîl tespit edemedim. İbn Hibban’ın bu tür meselelerde mütesâhil olduğu bilinmektedir. Bu hadisin başka ravisi İsmail b. Ebi Üveys hakkında alimler ihtilaf etmiştir.

“Hanefiler, Mâlikiler, Şâfiiler’in cumhuru ve Ahmed’e göre ta’ziyet definden önce ve definden sonra 10 güne kadar müstehabtır. Daha sonra ta’ziyet mekruhtur. Çünkü ta’ziyetten gaye, musibet sahibini teskin etmektir, üç gün sonra ekseriyetle acı ve keder hızını kesmiş olur. Ta’ziyet, üzüntüyü yeniletir. Âlimler, ta’ziyet edenin veyâ ta’ziyet edilenin hazır olmadığı zamanı üç günlük süreden istisnâ etmişlerdir. Ne zaman hazır olursa, o zaman ta’ziyet işi yapılır, demişlerdir. Taberî: Hazır olmayan için geldiği andan itibaren üç günlük süre vardır. Hastalık ve ölüm haberini duymamak mâzeretleri de hazır olmamak özürü gi'bidir yoktur. Şafiiler’in bir kısmına göre ta’ziyet için sınırlı bir süre yoktur.

Hanefiler’e göre erkeklerin mescidden başka bir yerde ta’ziyet için üç gün oturmaları câizdir. Kadınların oturması câiz değildir. Hanefi1er’den bir cemâata göre ta’ziyeti için oturmak mekruhtur. Dîne aykırı bir şey yapıldığı takdirde oturmak ve ta’ziyet etmek haram olur. [203]

992) Hammâd’dan, o da Ebû İshâk’tan, o da İkrime’den, o da Abdullah b. Abbas’tan rivayet edilmiştir: “Hızır’ın öldürdüğü çocuk, küfür üzere yaratılmıştı.”

Senedinde Ebu Bekir Hammad b. Yahya el-Ebh el-Sulemi el-Basri isminde bir ravi vardır. Alimler onun hakkında ihtilaf etmiştir. İbn Muin onu sika kabul etmiştir. Ahmed ise “onda bir sakınca görmüyorum” demiştir. Ebu Zura “kuvvetli değildir” demiştir. Ebu Davud da “insanların hata ettiği gibi hata eder” demiştir. İbn Adi şöyle demiştir: “Hadislerinin bir kısmında kendisine mutabaat edilmez; ancak hadisi yazılan kimselerdendir.” Buhari ise onu zayıflar arasında zikretmiş ve “zaman zaman hata eder” demiştir.[204]

203 “Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi” 4/471.
[204] “Mizan” 2/372.

Hadis sahihtir; Müslim ve Tirmizî (№3150) rivayet etmiştir. Tirmizî, hadisin hasen sahih garib olduğunu belirtmiştir.

Yani: küfür üzere yoğrulmuş, annesinin karnındayken bedbahtlardan olarak yazılmıştır. Bu durum "Her doğan fıtrat üzere doğar" hadisiyle çelişmez; zira fıtratla kastedilen İslam'ı kabul etmeye elverişli bir istidattır. Bu ise, onun yaratılış itibarıyla bedbaht olmasına aykırı değildir. Kastedilen şudur ki: Allah Teala, onun ergenlik çağına ulaşsaydı kâfir olacağını bilmekteydi; zira şu anda da kâfirdi, her ne kadar anne ve babası mümin olsa da. Fakat (yaşayıp) buluğ çağına ulaşsaydı, (onlara baskı yaparak) anne ve babasını kendisine uymaya, yani küfrüne sürükleyecekti. Bu ise (tuğyan) yani isyanda sınırı aşma ve (küfür) yani nimeti inkâr etme olurdu. 'Tab' ile kastedilen şudur: Allah onun kalbini, kâfirin kalbinin vasfı üzere; katılık, cehalet, fesadı sevme ve kullara zarar verme özellikleriyle yaratmıştır. Allah Teala onda bunu bildiği için Hızır'a onu öldürmesini emretmiş, Hızır da onu öldürmüştür. Bu, yükümlülükten kaynaklanan bir öldürme değil; yılanların ve saldırgan yırtıcıların öldürülmesi gibi zararı defetme babındandır. Ehl-i sünnetin usullerine göre bunda bir problem yoktur; zira Allah Teala dilediğini yapandır, O'nun üzerine vacip olan bir şey yoktur. Ayrıca bu, Hızır'ın fiilindeki hikmeti açıklamaktadır; sanki onun fiiline dair bir özür beyanı mahiyetindedir.[205]

993) Hammâd b. Yahyâ b. el-Muhtâr, Atiyye el-Avfî'den rivayet etmiştir. İbn Adi onun hakkında "meçhuldür" demiştir. Yusuf b. Adi şöyle demiştir: Hammâd b. el-Muhtâr bize rivayet etti; o da Abdülmelik b. Umeyr'den; o da Enes'ten rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: "Peygamber ﷺ'e bir kuş hediye edildi. Bunun üzerine 'Allah'ım, katında en sevgili olan kulunu bana gönder' buyurdu." Ardından hadisi zikretmiştir. Bu hadis münkerdir.[206]

994) Hamdân b. Saîd, Abdullah b. Numeyr'den rivayet etmiştir. O, Ubeydullah'tan, o da Nâfi'den, o da İbn Ömer'den nakledilen "Peygamber ﷺ'in kâtibinin adı Sicil idi" yalan hadis aktarmıştır.[207]

995) Hamdân b. el-Heysem, Ahmed b. Hanbel'den, Resulullah ﷺ'in "Şüphesiz Allah Âdem'i kendi sûreti üzere yaratmıştır" buyruğuna dair şu manayı nakletmiştir: "Allah Teala, Âdem'i yaratmadan önce onun sûretini takdir etmiş, ardından onu bu sûret üzere yaratmıştır; yoksa "Allah, Âdem'i kendi sûreti üzere yarattı" şeklinde anlaşılması doğru değildir. Zira Yüce Allah "O'nun benzeri hiçbir şey yoktur" buyurmuştur."

[205] Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaġîr" №5821.
[206] "Mizan" 2/373.
[207] "Mizan" 2/374.

Haber münkerdir.[208] Nakledildiğine göre Ebû Ömer b. Abdülvehhâb, Hamdân'la ilgili bu rivayet sebebiyle Ebû'ş-Şeyh'ten uzak durmuştur. Hatta "Eğer bana selam vermek istiyorsan, kitabından Hamdân b. el-Heysem'e dair bu rivayeti çıkar" demiştir.[209]

Yahyâ b. Mende, Ahmed'in menâkıbına dair eserinde şunları aktarır: Muzaffer b. Ahmed el-Hayyât, "es-Sünne" adlı kitabında Hamdân b. el-Heysem'in, Ahmed b. Hanbel'in "Allah, Âdem'in sûretini onu yaratmadan önce takdir etti" dediğini ileri sürdüğünü nakleder. Ne var ki Hamdân b. el-Heysem'in bu rivayetinin bâtıl olduğu, ondan daha meşhur ve daha eski bir ravi olan Hamdân b. Ali el-Verrâk'ın nakliyle ortaya çıkmaktadır. Zira Hamdân b. Ali, Ahmed b. Hanbel'i bizzat işitmiş; bir kimsenin kendisine "Âdem'in kendi sûreti üzere yaratılması" hadisini sorması üzerine Ahmed şöyle demiştir: "Resulullah ﷺ'ten 'Şüphesiz Allah Âdem'i Rahmân'ın sûreti üzere yarattı' diye rivayet eden kim nerededir?" Ardından da şu ifadeyi eklemiştir: "Âdem henüz yaratılmadan önce onun hangi sûreti vardı?"

Taberânî şöyle rivayet eder: Abdullah b. Ahmed'i işittim; dedi ki: Bir adam babama gelerek "Falanca kimse, Resulullah ﷺ'in 'Şüphesiz Allah Âdem'i kendi sûreti üzere yarattı' hadisi hakkında 'erkeğin sûreti üzere' diyor" dedi. Bunun üzerine babam şöyle cevap verdi: "Bu bir yalandır; bu, Cehmiyye'nin sözüdür. Bunun ne faydası vardır?" [210]

Resulullah ﷺ'in "Şüphesiz Allah Âdem'i kendi sûreti üzere yaratmıştır" hadisini Buhari (№6627) ve Muslim (№2841) rivayet etmiştir. Hadisin tam metni şöyledir: "(2841) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) Bize Abdurrezzâk ri- vayet etti. (Dedi ki) Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'ten naklen haber verdi. Hemmâm: "Bize Ebû Hureyre'nin, Resûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem rivayet ettikleri şunlardır..." diyerek birtakım hadisler nakletmiştir. Onlardan biri de şudur: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Allah azze ve celle Âdem'i kendi suretinde yarattı. Onun uzunluğu altmış arşındır. Âdem'i yaratınca (ona) "Git de şu cemaate selâm ver." buyurdu. Bunlar me- leklerden bir cemaat olup, oturuyorlardı. "Sana ne cevap vereceklerini dinle çünkü bu senin ve zürriyetin için selâm olacaktır." dedi. Âdem de giderek "Selâm size!" dedi. Melekler: "Selâm sana, Allah'ın rahmeti de sana." dedi ve ona Allah'ın rahmeti sözünü ziyade etti. İmdi cennete her giren kimse Âdem'in suretinde ve uzunluğu altmış arşın olacaktır ama Âdem'den sonra halk ta şimdiye kadar eksilmekte devam etmiştir." buyurdular.

En önemlisi, her zaman şunu hatırlamak ve buna iman etmektir: **"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur; O, işitendir, görendir."** (Şûrâ, 11) Allah, Âdem'i işiten, gören ve dilediği zaman konuşan bir varlık olarak yaratmıştır. Bu, Yüce Allah'ın sıfatıdır; zira O da işitendir, görendir ve dilediği zaman konuşandır. Buradaki mana teşbih ve temsil değildir; zira O'na ait sûret, mahlûkun sûretine benzemez. Kastedilen yalnızca şudur: O, işiten, gören ve dilediği zaman konuşandır; Allah da Âdem'i işiten ve gören bir

[208] "Mizan" 2/374.
[209] "Mizan" 2/375.
[210] "Mizan" 2/375.

varlık olarak yaratmıştır. Bu tür rivayetlerle ilgili yapabileceğimiz en isabetli şey, onları geldikleri şekliyle bırakmak ve herhangi bir açıklama getirmekten kaçınmaktır.

996) Hamza'dan, o da Humrân b. A'yun'den rivayet ettiğine göre, Peygamber ﷺ "Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş, boğazdan geçmez bir yiyecek ve elem verici bir azap vardır" (Muzemmil 12) ayetini okumuş ve bunun üzerine bayılmıştır. Aynı senetle rivayet edildiğine göre bir adam "Ey Nebîullah" dediğinde, Peygamber ﷺ "Ben Nebîullah değilim; ben Allah'ın nebîsiyim" buyurmuş, bunu söylerken de kelimeyi vurgulamamıştır.

Humran b. Ayun zayıftır. İbn Muin şöyle demiştir: "Bir değeri yoktur." Ebu Hatim "(sadece) bir şeyhtir" demiştir. Ebu Davud "Râfızîdir" demiştir. Nesai ise "güvenilir değildir" demiştir.[211]

997) "Kim bir bina inşa ederse, komşusunun duvarına da destek versin."

Hadisi Ukayli "ed-Duafa" eserinde rivayet etmiştir: "Hasan b. el-Abbâs er-Râzî bize rivayet etti; dedi ki: Hafs b. Ömer el-Mihrakânî bize rivayet etti; dedi ki: Hamza b. İsmail bize rivayet etti; Ebû Hayseme'den, o da Simâk'tan, o da Câbir b. Semure'den rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim bir bina inşa ederse, komşusunun duvarına destek versin." Bu hadisi Sevrî, Zâide ve Şerîk de Simâk'tan, o da İkrime'den, o da İbn Abbas'tan, Peygamber ﷺ'den buna benzer lafızla rivayet etmiştir."

Ebu Bekir ibn Munzir "el-Evsat"ta: "Hâmid b. Mahmûd'dan rivayet edilmiştir; dedi ki: Abdurrahman —yani ed-Deştakî— bize rivayet etti; dedi ki: Amr b. Ebî Kays bize rivayet etti; Simâk'tan, o da İkrime'den, o da İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Sokak hakkında ihtilafa düşerseniz onu yedi zira' genişliğinde yapın, sonra binaları inşa edin. Kim bir bina inşa ederse, komşusunun duvarına da destek versin."[212]

Bütün isnad zincirleri Simâk üzerinden geçmektedir. Bu Simâk b. Harb b. Evs b. Hâlid b. Nizâr b. Muâviye b. Hârise b. Rebîa b. Âmir b. Zehl b. Sa'lebe ed-Dehlî el-Bekrî, künyesi Ebû'l-Muğîre olan Kûfeli bir ravidir. Ebû Tâlib'in, Ahmed b. Hanbel'den nakline göre "hadisleri ıztıraplıdır." Ebû Bekr b. Ebî Hayseme şöyle demiştir: Yahyâ b. Muîn'e Simâk b. Harb soruldu; "Ona ne kusur isnat edilmiştir?" denildiğinde, "Başkalarının isnat etmediği hadisleri isnat etmiştir" cevabını verdi. Muhammed b. Abdullah b. Ammâr el-Mevsılî, "Hata yaptığı söylenir ve hadisleri hakkında ihtilaf edilmiştir" demiştir. Zekeriyyâ b. Adî'nin, İbnü'l-Mübârek'ten nakline göre "Simâk hadiste zayıftır." Sâlih b. Muhammed el-Bağdâdî de onu zayıf saymıştır. Nesâî ise

[211] "Mizan" 2/376.
[212] Ebu Bekir Muhammed b. İbrahim b. Munzir en-Neysaburi eş-Şafi "el-Evsat fi's-Sünen ve'l-İcmâ ve'l-İhtilâf" 4/109/№6658, DKİ.

“Kendisinde bir beis yoktur; ancak hadislerinde bir şey vardır” demiştir. Abdurrahman b. Yusuf b. Haraş, “Hadislerinde bir yumuşaklık (lin) vardır” ifadesini kullanmıştır. Yakub da şöyle demiştir: “Özellikle İkrime’den yaptığı rivayetler ıztıraplıdır; İkrime dışındaki rivayetlerinde ise salihtir, ancak sabitlerden değildir.”

998) Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Sizden biriniz bir mektup yazdığı zaman onu anlaşılır ve okunaklı yazsın çünkü bu ihtiyacın giderilmesi için en başarılı bir yoldur.”

Hadisi Tirmizi (№2713) ve ibn Mace rivayet etmiştir, Tirmizi hadis hakkında söylemiştir: “Bu hadis münkerdir. Bu hadisin Ebû’z Zübeyr’in rivâyeti olduğunu sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Hamza, İbn Amr en Nusaybî’dir ve hadis konusunda zayıf sayılır.” Hadisin ravisi Hamza b. Ebi Hamza el-Cezeri en-Nusaybi cidden zayıftır. İbn Muin şöyle demiştir: “Beş para etmez.” Buhari “hadisi münkerdir” demiştir. Dârakutnî “terk edilmiştir” demiştir. İbn Adî ise “rivayetlerinin çoğu mevzudur” ifadesini kullanmıştır.[213]

Bu faydada, okuyucunun dikkatini özellikle çekmek istediğim bir nokta vardır. İmam Tirmizî, eserinde bir rivayeti nakletmekte, ardından da bizzat kendisi bu rivayetin münker olduğunu belirtmektedir. Bu durum bize şunu göstermektedir: Hadis alanındaki meşhur altı kitabı “Sıhâh-ı Sitte” yani “Sahih Altılı” şeklinde adlandırmak doğru değildir. Zira müelliflerin kendileri, bu eserlerde yer alan bazı rivayetlerin zayıflığına açıkça işaret etmişlerdir. Müellifleri tarafından zayıf olduğu belirtilen rivayetleri ihtiva eden kitaplara nasıl “sahih” denilebilir? Bu sebeple, onları “Kütüb-i Sitte”, yani “Altı Kitap” olarak adlandırmak daha isabetlidir. Bu altı kitap arasında tam anlamıyla sahih olanlar yalnızca iki tanesidir: Buhârî ve Müslim.

999) Ali b. Sâbit’ten, o da Ebû Hamza en-Nusaybî’den, o da Ebû’z-Zübeyr’den, o da Câbir’den merfu olarak rivayet edilmiştir: “Yemeğe başlarken besmeleyi söylemeyi unutan kimse, yemeğini bitirdiğinde ‘Kul hüvallâhu ehad’ suresini okusun.”

Hamza en-Nusaybi metruktur.

Ebu Yala rivayet ettiği bir hadiste, Bir kadın anlatıyor: Resulullah ﷺ 'e hays (hurma, un, çökelek ve tereyağı karıştırılarak hazırlanan) yemeği getirildi. Yanında bulunan bir Bedevi üç lokmada yemeği yedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Şayet o «Bismillah» deseydi, elbette size de yeterdi." Sonra ekledi: "Her kim yemeğe başlarken Besmele çekmeyi unutursa, hatırladığı zaman «Başında da, sonunda da Bismillah (Allah'ın ismiyle başlarım)” desin." Ravileri güvenilir kimselerdir.[214]

---

[213] “Mizan” 2/379.
[214] “Mecmai Zevaid” 8/98/№7902.

1000) İbn Hibban şöyle rivayet etmiştir: Hasan b. Süfyân bize rivayet etti; dedi ki: Süveyd bize rivayet etti; dedi ki: Hafs b. Meysere bize rivayet etti; dedi ki: Hamza b. Ebî Hamza bize rivayet etti; Atâ'dan, o da İbn Ömer'den naklettiğine göre Resulullah ﷺ bir kabristan hakkında dua etti. Bunun üzerine "Ey Allah'ın Resulü, bu hangi kabristandır?" denildi. O da şöyle buyurdu: "Bu, düşman diyarında bulunan ve Askalan adı verilen bir kabristandır; ümmetimden bir topluluk orayı fethedecektir. Allah oradan yetmiş bin şehidi diriltecektir; onların her biri Rebîa ve Mudar kadar kimseye şefaat edecektir. Cennetin gelini Askalan'dır."[215]

Hamza en-Nusaybi metruktur.

1001) Hamza'dan, o da Nâfi'den, o da İbn Ömer'den rivayet edilen hadiste şöyle buyrulmuştur: "Ashabım yıldızlar gibidir; hangisinin sözüne uyarsanız hidayete erersiniz."

Hamza en-Nusaybi metruktur.

Şeyhül Allame Ali el-Kari el-Hanefi "Mirkat"ında şöyle buyurmuştur: "Bil ki "Ashabım yıldızlar gibidir; hangisine uyarsanız hidayete erersiniz" hadisini İbn Mâce rivayet etmiştir diye Celâleddîn es-Süyûtî, eş-Şifâ hadislerinin tahricinde zikretmiştir; ancak yaptığım araştırmada bu rivayeti Sünen-i İbn Mâce'de bulamadım. İbn Hacer el-Askalânî ise, Râfiî'nin hadislerinin tahricinde, kaza adabı bahsinde bu hadisi anmış, üzerinde uzun uzadıya durmuş ve onun zayıf, hatta son derece zayıf olduğunu belirtmiştir. Hatta İbn Hazm'dan naklen, bu rivayetin mevzu ve bâtıl olduğunu da aktarmıştır. Bununla birlikte Beyhakî'den, Müslim'deki bir hadisin bu rivayetin manasının bir kısmına delalet ettiğini söylediğini nakletmiştir; kastedilen, Resulullah ﷺ'in "Yıldızlar gök için emniyettir" buyruğudur. İbn Hacer der ki: Beyhakî doğru söylemiştir; bu, sahabenin yıldızlara benzetilmesinin sahihliğine delalet eder. Ancak "iktida" meselesine gelince, bu açıkça görünmez; evet, yıldızlarla yol bulma manasından böyle bir işaret sezilebilir. Ben derim ki: Zahir olan şudur; hidayete erme, iktidaya tâbidir. İbn Hacer devamla der ki: Hadisin zahiri, sahabenin neslinin tükenmesinden sonra ortaya çıkacak fitnelere; sünnetlerin silinmesine, bidatlerin zuhuruna ve yeryüzünün dört bir yanında zulmün yayılmasına bir işaret mahiyetindedir."[216]

Bu hadisin sahih olmadığına dair, ilim ehlinin ifadeleri art arda gelmiştir: İmam Ahmed şöyle demiştir: "Bu hadis sahih değildir." (Şeyh el-Elbânî, Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe, 1/145). İbnü'l-Mülakkın "Bütün tarikleri zayıftır" demiştir (el-Bedru'l-Münîr, 9/587). Hâfız Ahmed b. Amr b. Abdülhâlik el-Bezzâr ise "Bu söz, Peygamber ﷺ'den

[215] "Mizan" 2/379.
[216] "Mırkātü'l-Mefâtîḥ Şerḥu Mişkâti'l-Meṣâbîḥ" №6018.

sahih olarak sabit değildir" demiştir. İbn Kayyim ise "Sabit değildir" demiştir[217]. Şevkânî de el-Fethu'r-Rabbânî'de (5/179) "Cerh ve ta'dîl imamları, bu rivayetlerin hiçbirinin sahih olmadığını ve hadisin Resulullah ﷺ'den sabit bulunmadığını açıkça ifade etmişlerdir" demiştir. El-Elbânî ise es-Silsiletü'd-Daîfe'de (№58) bu hadisi "mevzû" olarak nitelemiştir.

İmam İbn Hazm *rahimahullāh* bu hadisin metin bakımından geçersizliğini açıklarken şöyle demiştir: "Resulullah ﷺ'in sahabeden her bir kimsenin sözünü mutlak surette takip etmeyi emretmesi imkânsızdır; çünkü onların arasında bir şeyi helal sayan da vardır, aynı şeyi haram sayan da."

1002) Osman b. Abdurrahman'dan, o da Hamza'dan, o da Nâfi'den, o da İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre Resulullah ﷺ yarasa ile kırlangıcın öldürülmesini yasaklamıştır; zira Beytülmakdis yanıp tutuştuğu sırada, bu iki canlı ateşi söndürmeye gayret etmişlerdir.

Hamza en-Nusaybi metruktur.

1003) "Şeker kamışını kürdan olarak kullanmayın; ağızda yara (ülser) meydana getirir. Eğer bunu mutlaka yapacaksanız, dış kabuğunu soyun."

Hamza en-Nusaybi metruktur.

1004) İbn Allân ve Ahmed b. Ebû Bekir yazılı olarak bize haber verdi; Kındî bize haber verdi; Şeybânî bize haber verdi; Hatîb bize haber verdi; İbn Mehdî bize haber verdi; İbn Muhalled bize haber verdi; Muhammed b. Hamza b. Ziyâd bize rivayet etti; babası bize rivayet etti; Kays b. Rebî', Ubeyd el-Mektebî'den; o da Mücâhid'den; o da İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cehennem dünyayı kuşatmıştır, cennetse onun arkasındadır; bu sebeple sırat, cehennemin üzerinden cennete giden bir yol olmuştur."

Bu hadis son derece, hem de çok son derece münkerdir; Muhammed zayıftır. Ilaveten babası Hamza b. Ziyad et-Tusi'de cidden zayıftır. Ahmed onu terk etmiştir. İbn Maîn ise "onda bir sakınca yoktur" demiştir. Henâ şöyle demiştir: Ahmed'e Hamza et-Tûsî hakkında sordum; o da "Bu habisten rivayet yazılmaz" diye cevap verdi.[218] Kays b. Rebî' ve İbn Muhalled de zayıftır; inşallah onlar hakkında ileride konuşacağız.

[217] "İ'lâmü'l-Muvakkı'în" 3/543, Darul İbn Hazm.
[218] "Mizan" 2/380.

1005) Dârakutni şöyle rivayet etmiştir: “Muhammed b. Muhalled bize rivayet etti; Ebü’l-Hasan Abdurrahman b. el-Ezher b. Hâlid el-A‘ver ile Muhammed b. Saîd el-Kureşî bize rivayet ettiler; Hamza b. Vâsıl el-Munkirî bize rivayet etti. (H) Yine Ebû Abdullah b. Abdüssamed b. el-Mehdî bize rivayet etti; Abdurrahman b. Muâviye b. Ebî’l-Kâsım el-Utbî bize rivayet etti; Muhammed b. Hâtim el-Masîsî bize rivayet etti; Muhammed b. Saîd el-Kureşî bize rivayet etti; Hamza b. Vâsıl el-Munkirî bize rivayet etti; Katâde b. Diâme bize haber verdi ve şöyle dediğini işittim: Enes b. Mâlik bize rivayet etti ve dedi ki: Biz Resulullah ﷺ’in etrafında bulunurken birden şöyle buyurdu: "Bir defasında Cebrail yanıma geldiğinde elinde, üzerinde siyah nokta bulunan beyaz bir ayna vardı. Ona: “Ey Cebrâîl! Bu ne?” diye sorduğumda: “Bu Cuma'dır. Yüce Allah bu günün hem senin, hem de senden sonra ümmetinin bayramı olmasını istiyor» dedi. Ona: “Ey Cebrail! Üzerindeki bu siyah nokta ne?” diye sorduğumda: “Bu siyah nokta kıyamettir ve bir Cuma gününde kopacaktır. Cuma günü dünya günlerinin efendisidir. Biz bu güne Cennette 'Arttırma günü (Yevmu'l-Mezîd)' diyoruz” dedi. Ona: “Ey Cebrâil! Neden ona arttırma günü diyorsunuz?” diye sorduğumda da şöyle dedi: “Çünkü Yüce Allah Cennette beyaz miskten geniş bir vadi edinmiştir. Cuma günü olduğu zaman Yüce Allah bu vadide bulunan kürsüsüne (Arşına) iner. Arş'ın çevresinde de çeşitli mücevherlerle süslenmiş altından minberler, bu minberlerin çevresinde de nurdan tahtlar olur. Daha sonra Yüce Allah Cennette meskenleri bulunan kişilerin o vadiye gelmelerine izin verir. Onlar da dizlerine kadar vadideki misk yığınlarına dalarlar. Üzerlerinde altın ve gümüşten bilezikler, altın ve gümüş işlemeli ipekten giysiler bulunur. O vadinin içine geldikten sonra oturup iyice yerleştiklerinde Yüce Allah adına Musîre denilen bir rüzgarı gönderir. Bu rüzgar beyaz miskleri de içine katıp oradaki müminlerin yüzlerine ve giysilerine doğru eser. O gün Cennetlikler sakalsız bıyıksız ve gözleri sürmelidir. Hepsi de otuz üç yaşındadır ve saçları bellerine kadar uzanır. Hepsi de Yüce Allah'ın Âdem'i yarattığı surette olurlar.”

Daha sonra Yüce Allah Cennet bekçisi olan Rıdvan'ı çağırır ve: “Ey Ridvan! Kullarım, misafirlerim ile aramdaki perdeleri kaldır” buyurur. Perdeler kalkıp da oradaki müminler Yüce Allah'ın güzelliği ve nurunu görünce hemen secdeye kapanırlar. Ancak Yüce Allah kendi sesiyle onlara: “Başınızı kaldırın! İbadet dünyada idi. Sizler şimdi mükafat diyarındasınız. Dileyin benden ne dilerseniz, zira vaad ettiklerine dünyada iken inandığınız ve sizlere nimetlerini tamamlayan Rabbiniz benim! Lütuflarda bulunacağım yer burasıdır. Onun için dileyin benden ne dilerseniz» diye seslenir. Oradakiler: “Rabbimiz! Bize yapmadığınız hayır kaldı mı ki? Ölüm sarhoşluğunda bizleri kendimize getirmedin mi? Mezarlarımızın karanlığında yalnızlığımızı gidermedin mi? Sûr'a üfürülüş anındaki o büyük korkudan yana bizleri güvende kılmadın mı? Hatalarımızı bağışlayıp, yaptığımız çirkin işleri gizli tutmadın mı? Cehennemin üzerindeki köprüde ayaklarımızı sabit kılmadın mı? Bizleri kendine yakın tutmadın mı? Bizlere sesinin lezzetini tattırıp nurunla bizlere tecelli etmedin mi? Bize ihsan etmediğin hayır kaldı mı ki?” karşılığınıı verirler.

Yüce Allah kendi sesiyle tekrar: “Vaad ettiklerine dünyada iken inandığınız ve sizlere nimetlerini tamamlayan Rabbiniz benim! Dileyin benden ne dilerseniz” diye seslenir.

Oradakiler: “Senden rızanı istiyoruz” dediklerinde, Yüce Allah: “Zaten sizden razı olduğum için hatalarınızı bağışladım, çirkin işlerinizi gizli tuttum, sizleri kendime yakınlaştırdım, sesimin lezzetini tattırdım ve nurumla sizlere tecelli ettim. Lütuflarda bulunacağım yer burasıdır. Onun için dileyin benden ne dilerseniz” buyurur. Bunun üzerine akıllarına gelen bütün istekleri dile getirirler. Yüce Allah bir daha: “Dileyin benden ne dilerseniz» buyurunca yine akıllarına geleni isterler. Yüce Allah bir daha: “Dileyin benden ne dilerseniz” buyurunca, onlar: “Rabbimiz! Bu kadarına razı olduk ve kabul ettik” derler. Ancak Yüce Allah bu isteklerinin yanında lütfu ve kereminden daha fazlasını verir. Cenneti onlar için öyle bir güzelleştirir ki böylesini ne bir göz görmüş, ne bir kulak duymuş ne de akla hayale gelmiştir. Bütün bunlar da sadece bir daha buluşuncaya kadar verilenlerdir."

Enes der ki: "Ya Resûlallah! Anam babam sana feda olsun! Hangi aralıklarla buluşurlar?” diye sorduğumda: "Haftada bir ve Cuma günleri buluşurlar" buyurdu ve şöyle devam etti: "Daha sonra Rabbimizin Arş'ını en yakın melekler taşırlar. Bunların yanında diğer melekler ile peygamberler de bulunur. Daha sonra Cennete meskenleri olanların bu meskenlere dönmelerine izin verilir. Her birinin de Cennette yeşil zümrütten yapılmış iki tane meskeni olur. Bu şekilde oradan ayrıldıklarında Rablerini hir daha görmek ve lütuf ile kereminden daha fazla nasiplenmek için diğer Cuma gününün gelmesini özlemle beklerler."

Enes der ki: "Bunu, aramızda kimseler (raviler) bulunmadan bizzat Resûlullah'ın ﷺ ağzından işittim."[219]

Kitabın muhakiki şöyle buyurmuştur: “İsnadı zayıftır ve Katâde’den gelen rivayetler arasında aslının bulunduğu bilinmemektedir. Râvilerinin tamamı sika olmakla birlikte, Basralı Münkirî nisbesiyle bilinen Hamza b. Vâsıl müstesnadır; zira o meçhuldür, tanınmamaktadır ve hüccet kabul edilecek bir râvi değildir. Ukaylî, “Onun hadisi mahfûz değildir” demiştir. Yine hadisinin ardından “Bu, Katâde’nin hadisi olarak sabit değildir; bu hadis, Osman b. Umeyr Ebû’l-Yakzân’ın Enes’ten rivayetidir” demiştir.”

Hadisi muhtasar şekilde imam Taberani “el-Mucem el-Evsat”ta rivayet etmiştir: “Enes b. Malik, Resulullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu nakleder: "Cebrail yanıma geldi. Elinde, üzerinde siyah bir nokta bulunan beyaz bir ayna da vardı. Ona: Ey Cebrail! Bu ne?” diye sorduğumda, bana: “Bu, Rabbinin sana ve senden sonra gelen kavmine bayram olsun diye sunduğu Cuma'dır. Bu şekilde senin günün önce, Yahudi ve Hıristiyanlann günü de senin gününden sonra gelecek” karşılığını verdi. Ona: “Peki bu günde bizim için ne var?” diye sorduğumda, Cebrail: “Onda sizler için hayırlar vardır. Bu günde bir saat var ki bu saatte kişi kendisi için takdir edilmiş bir hayır için Rabbine dua ederse Yüce Allah bu dilediğini ona mutlaka verir. Takdir edilmiş değilse de bu dileğinden daha büyüğünü (kıyamet gününde vermek üzere) kendisi için saklar. Kişi bu saatte kendisi için takdir edilmiş bir kötülükten sakınmak üzere dua ederse, Yüce Allah onu

[219] Darakutni “Ruyetullah” №64, sayfa 179, Mektebetul Menar; “Ed-Dürrü’l-Mensûr” 15/124-126.

mutlaka bu kötülüğün daha büyüğünden korur" karşılığını verdi. Ona: "Peki aynanın üzerindeki bu siyah nokta ne?" diye sorduğumda, bana: "Bizde Cuma gününün yerini tutan saattir. Bizim yanımızda günlerin efendisidir ve ahirette ona "Yevmu'l-Mezid" diyoruz" karşılığını verdi." Ben: "Neden ona "Yevmu'l-Mezid" diyorsunuz?" diye sorduğumda; "Rabbin, Cennette misk kokan beyaz bir vadi edindi. Cuma günü olduğunda, Yüce Allah, İlliyyun'den Kürsi'sine iner, hatta Kürsü nurdan olan minberlerle çevrilir. Peygamberler gelip bu minberlere otururlar. Sonra minberler altın sandalyelerle çevrilir, sonra sıddıklar ve şehitler gelip sandalyelere otururlar. Sonra Cennet ahalisi gelip bir arada otururlar. Sonra Yüce Allah, yüzüne bakabilecekleri derecede onlara tecelli ederek şöyle buyurur: "Ben size verdiğim sözde duran ve nimetimi size tamamlayanım. Burası benim cömertlik yapacağım yerdir. Benden isteyiniz." Kendilerinden razı olmasını isterler. Yüce Allah: "Zaten sizden razı olduğum için buradasınız. Cömertliğim size ulaşmıştır. İsteyiniz" buyurur. İstekleri bitinceye kadar Yüce Allah'tan isterler. O zaman yüce Allah onlar için, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir insanın aklına gelmeyecek şeylerin kapısını, insanlann Cuma günü yürüdükleri mesafe kadar da mesafe açar. Sonra Yüce Allah Kürsi'sine istiva eder, Onunla beraber şehitler ve sıdıklar da kürsülerine çıkarlar. Oda sahipleri, kırığı ve çatlağı olmayan beyaz inciden veya kırmızı yakuttan ya da yeşil zebercedden yapılmış, içinde hanımlar ve hizmetçiler olan odalarına dönerler. Allah'ın keremine mazhar olabilmek, Allah'ın cemaline nazar edebilmek için hiçbir şeye olmadığı kadar Cumaya ihtiyaçları vardır. Bunun için bu güne «Mezid günü» denmiştir."

El-Heysemi hadisin akabinde şöyle demiştir: "Bezzar, yakın metinle Taberani, "el-Mu'cemu'l-evsat"ında ve kısa metinle Ebu Ya'la rivayet etti. Ebu Ya'la'nın ravileri Sahih'in ravileridir. Taberani'nin isnadlarından birinin, Abdurrahman b. Sabit b. Sevban dışındaki ravileri Sahih'in ravileridir. Onu da birden çok kişi güvenilir bulmuş, bazıları ise zayıf olduğunu söylemiştir. Bezzar'ın senedinde ihtilaf vardır."[220]

Bu hadisi ayrıca İbn Ebî Dünya, "Sıfatü'l-Cennet" adlı eserinde rivayet etmiştir.[221]

1006) Hamviye şöyle demiştir: Ahmed bize rivayet etti; Yezîd b. Hârûn bize rivayet etti; o da İbn İshak'tan, o da Nâfi'den, o da İbn Ömer'den merfû' olarak rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: " Hiçbir ürün veya meyve yoktur ki üzerinde 'Bismillâhirrahmânirrahîm; bu, falan oğlu falanın rızkıdır' diye yazılı olmasın."

Hamviye b. Hüseyin; Ahmed b. el-Halîl'den rivayet etmiştir. İbn Sâid'in çağdaşıdır; kendisi güvenilir kabul edilmez ve rivayeti batıldır.[222]

[220] "Mecmai Zevaid" 18/575-576/№18771.
[221] №90, sayfa 41, thk Tarik et-Tantavi, Mektebetul Kuran.
[222] "Mizan" 2/382-383.

1007) Amr b. Âsım rivayet etti; Humeyd bize rivayet etti; o da Hasan'dan, o da Enes'ten merfû' olarak naklettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "İki büyük nimet vardır ki insanların çoğu bu ikisinde aldanmıştır: sağlık ve boş vakit."

Humeyd b. el-Hakem; Hasan'dan rivayet etmiştir. İbn Hibbân şöyle demiştir: "Hadisi çok şiddetli şekilde münkerdir."

Hadis sahihtir, Imam Buhari[223]ve Tirmizi (№2304) rivayet etmiştir. Tirmizi: "Bu hadis hasen sahihtir", demiştir.

Bunun manası şudur ki, insan ancak geçimi temin edilmiş ve bedeni sağlıklı olduğunda ibadete gerçekten vakit ayırabilir; çünkü kimi zaman kişi maddî bakımdan yeterli olur fakat bedeni sağlıklı olmaz, kimi zaman da bedeni sağlıklı olur fakat geçimini sağlayacak imkâna sahip olmaz. Böyle bir durumda kazanç telaşı onu meşgul eder ve ilimle meşgul olmaya, amel etmeye vakit bulamaz. İşte her iki nimete birden sahip olduğu hâlde ibadette gevşeklik gösteren kimse bu "ticarette" zarara uğramış, kaybeden kimsedir.

1008) Dâvûd b. Mansûr, Humeyd b. el-Hakem'den rivayet ettiğini; onun da Hasan'ı şöyle derken işittiğini nakleder: Enes bize rivayet etti; Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Üç şey kurtarıcıdır, üç şey de helâk edicidir: kulak verilen cimrilik, peşinden gidilen hevâ ve kişinin kendini beğenmesi."

Humeyd b. el-Hakemi söylediğimiz gibi ibn Hibban cerh etmiştir.

Bu hadisi Taberânî ve Bezzâr, daha geniş bir lafızla rivayet etmiştir: "Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Üç şey kefaret olur, üç şey mertebeyi yükseltir, üç şey kurtuluşa vesile olur, üç şey de helak eder. Kefaretler, soğuk sabahlarda abdesti tam almak, namazları kıldıktan sonra diğer namazları beklemek, cumalara/cemaatle namazlara katılmak için gayret etmek. Mertebeyi yükselten ameller, yemek yedirmek, selamı yaymak ve insanlar uykuda iken gece namazı kılmak. Kurtuluş vesileleri; hem öfkeliyken, hem de neşeliyken adil davranmak, fakirlikte de zenginlikte de iktisatlı olmak ve tenha da, açıkta da Allah'tan sakınmak. Helak edici davranışlara gelince bunlar da, kulak verilen cimrilik, uyulan nefsi arzu ve bir de kişinin kendisini beğenmesidir."

El-Heysemi söylemiştir: "Hadisi Bezzar ve "Kişinin gurur sebebiyle kendini beğenmesidir" ifadesine kadarki kısmını "el-Mu'cemu'l-evsa"t'ta Taberani rivayet etmiş olup senedinde geçen İbn Ebi'r Rukad ve Ziyad en-Nümeyri'nin ikisiyle de ihticac konusu tartışmalıdır."[224] Muhakik dipnotta bele bir not eklemiştir: "Münziri, "et-Terğib ve't-terhib"de (l, 1612) demiştir ki: "Bunu Bezzar, Beyhaki ve başkaları rivayet etmiş

[223] Yusuf Efendizade Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Yusuf er-Rumi el-Hanefi "Necâḥu'l-ḳārî li-Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî." 28/490/№6412, DKI.
[224] "Mecmai Zevaid" 1/234/№314.

olup hadis bir grup sahabiden menkuldür. Senetlerinden hiçbiri bir tür tenkitten hali olmasa da, geneli itibariyle hadis hasen derecesindedir, inşaallah."

1009) "Mercanköşkünü arşın altında bitmiş hâlde gördüm."[225]

Bu hadis uydurmadır; Humeyd b. er-Rabî' es-Semerkandî tarafından rivayet edilmiştir.

Hadisi Hatîb el-Bağdâdî, "Târîh"inde rivayet etmiştir:
"Hasan b. Hüseyin b. el-Abbâs en-Nuʿâlî bize haber verdi; o da Ahmed b. Nasr b. Abdullah ez-Zâriʿ'dan haber verdi; o da Rebîʿ mahallesinde, 290 yılında hac maksadıyla geldiğinde Humeyd b. er-Rabîʿ Ebü'l-Hasan es-Semerkandî'nin kendilerine rivayet ettiğini söyledi. Humeyd dedi ki: Kuteybe b. Saîd bize rivayet etti; o da Mâlik'ten, o da Humeyd'den, o da Enes'ten rivayet etti ki: 'Nebî ﷺ'e çeşitli aromatik bitkiler hediye edildi; o, bunların diğerlerini geri çevirdi ve mercanköşkünü seçti. Bunun üzerine "Ey Allah'ın Resulü, diğer reyhanları geri çevirdin de mercanköşkünü seçtin?" denildi. O da şöyle buyurdu: "Semaya götürüldüğüm gece mercanköşkünü arşın altında bitmiş hâlde gördüm."'

Hadisin akabinde Hatîb şöyle demiştir: "Bu hadis hem metin hem de isnad bakımından uydurmadır; zira senedde adı geçen Humeyd b. er-Rabîʿ meçhuldür ve Ahmed b. Nasr ez-Zâriʿ güvenilir değildir."

1010) İbn Vehb, Ebû Sahr'dan; o da Ebû Hâzim'den; o da Ebû Sâlih'ten; o da Ebû Hureyre'den merfû' olarak rivayet ettiğine göre Nebî ﷺ şöyle buyurmuştur: "Müminle ünsiyet kurulabilir. Kimseyle ünsiyet kurmayan ve kendisiyle ünsiyet kurulmayan müminde hayır yoktur." Ebû Sahr şöyle demiştir: "Bu hadisi bana Safvân b. Süleym ve Zeyd b. Eslem de Nebî ﷺ den rivayet ederek aktarmışlardır."

Ebu Sahr, bu Humeyd b. Ziyâd, Ebû Sahr el-Medenî el-Harrât'tır; "sâhibü'l-abâ" diye tanınırdı. Hâtim b. İsmâil onu Humeyd b. Sahr diye adlandırırdı. Ebû Sâlih Zekvân'dan, Kureyb'den ve daha birçok kişiden rivayette bulunmuştur. Mısır'a yerleşmiştir. Ondan İbn Vehb, Yahyâ el-Kattân ve başkaları rivayet etmiştir. Ahmed, "onda bir sakınca yoktur" demiştir. İbn Maîn ise "zayıftır" demiş; başka bir rivayette yine "onda bir sakınca yoktur" ifadesini kullanmıştır. İbn Adî, "bana göre hadisi salihtir; yalnızca bazı hadisleri kendisine tenkit edilmiştir" demiştir. Daha sonra İbn Adî, onu başka bir yerde yeniden zikretmiş ve zayıf saymıştır.[226]

Hadisi farklı senetle imam Taberani rivayet etmiştir. El-Heysemi "Mecmai Zevaid"te (13/356/№13099) hadis hakkında buyurmuştur: "Bu hadisi Ali b. Behram, Abdulmelik b. Ebi Kerime kanalından "el-Mu'cemu'l-evsat"ta Taberani rivayet etmiştir. Ben bu iki raviyi de tanımıyorum. Diğer ravileri, Sahih ravileridir."

[225] "Mizan" 2/385.
[226] "Mizan" 2/386.

Abdulmelik b. Ebi Kerime bu Ebu Yezid Abdulmelik b. Ebi Kerime el-Ensari'dir. Ebû't-Tâhir b. es-Serh şöyle demiştir: "O, Müslümanların hayırlıları arasındaydı." Ebû Saîd b. Yûnus ise şöyle demiştir: "Hicrî yüz seksen yılında Mısır'a geldi ve hicrî iki yüz dört yılında vefat etti." Ebû Dâvûd ondan yalnızca bir hadis rivayet etmiştir.

Ali b. Behrama gelince, onun biyografisini veren kimseyi bulamadım. el-Mizzî, "Tehzîb"inin içinde, Abdülmelik b. Ebî Kerîme'den rivayette bulunanlar arasında onu zikretmiş ve şöyle demiştir: Ondan Ali b. Yezîd b. Behrâm rivayet etmiştir. Burada el-Heysemî'nin de andığı şekilde ismini bu biçimde vermiştir. "el-Evsat"ta ise dedesine nispetle Ali b. Behrâm adıyla geçmektedir. Ancak el-Hatîb, "Târîh"inde ona tercüme ayırmış, "Ali b. Behrâm b. Yezîd" şeklinde zikretmiş, ardından bu hadisini rivayet etmiş; hakkında ne cerh ne de ta'dîl kaydetmiştir.[227]

İmam Beyhaki hadisi, Cabir b. Abdullah'tan, "Şuabul İman"da (7/327/№7252) şu ilave ile aktarmıştır: "İnsanların en hayırlısı da insanlarla en faydalı olandır". Muhakik isnadın hasen olduğunu söyledi.

Irâkî şöyle demiştir: Bu hadisi Ahmed ve Taberânî, Sehl b. Sa'd hadisi olarak; Hâkim ise Ebû Hüreyre hadisi olarak rivayet etmiş ve sahih kabul etmiştir.

Hâkim bu hadisi "el-Müstedrek" te Sahr tarikiyle, Ebû Hâzim'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etmiş ve "Bu hadis her ikisinin (Buhârî ve Müslim'in) şartlarına göre sahihtir; onda bir illet bilmiyorum" demiştir. Zehebî ise buna itiraz etmiş ve şöyle demiştir: Buradaki Ebû Hâzim, Eşca'î değil Medineli Ebû Hâzim'dir; o, Ebû Hüreyre ile görüşmemiştir; ayrıca Ebû Sahr da onunla görüşmemiştir.

İbn Ebî Şeybe, "el-Musannef"inde bu rivayeti mevkuf olarak Abdullah b. Mesud'dan nakletmiştir: "Vekî' bize rivayet etti; o da Süfyân'dan, o da Mes'ûdî'den, o da Ebû Hâzim'den, o da Ebû Avn'dan rivayet ettiğine göre Abdullah şöyle demiştir: "Mümin ülfet eder; ülfet etmeyen ve kendisiyle ülfet edilmeyen kimsede hayır yoktur."

1011) Humeyd b. Tarhân; Abdullah b. Şekîk'ten, Âişe'den rivayet ettiğine göre: Peygamber ﷺ bağdaş kurarak namaz kıldı.

Hadisi imam Nesai "Sünnen" (№1643) eserinde, ibn Hüzeyme "Sahih"inde (№1238) rivayet etmiştir.

Humeyd b. Tarhanı, İbn Maîn sika kabul etmiştir; rivayetin garipliği bulunmakla birlikte, bildiğim kadarıyla onu zayıf sayan kimse olmamıştır.[228]

Büyük ihtimalle İmam Zehebî, rivayetin garipliğinden söz ederken, bunun bu sened yoluyla rivayet edilmemiş olmasını kastetmektedir.

---

[227] Ebû Abdullâh Halîl bin Muhammed bin Avadullâh el-Mutayrî el-Arabî "el-Ferâid alâ Mecmaʿ ez-Zevâid" №385, sayfa 187, Darul İmam Buhari.
[228] "Mizan" 2/387.

İmam Malik b. Enes “Muvatta”da şöyle rivayet etmiştir: “Abdullah b. Ömer'in oğlu Abdullah anlatır: Babam Abdulah namazda bağdaş kurup oturuyordu. Ben de öyle yaptım. O zaman henüz gençtim.— Babam Abdullah: “Öyle oturma. Namazda sünnet olan oturma, sağ ayağı dikip sol ayağın üzerine oturmaktır.” dedi. Ben de: “Sen bağdaş kurup oturuyorsun” deyince: “Ayaklarım beni taşımıyor.”[229]

İbn Abdilberr el-Maliki[230] “et-Temhîd limâ fi’l-Muvaṭṭaʾ mine’l-meʿânî ve’l-esânîd”te şöyle der: “İbn Abbas, Enes, Mücahid, Ebû Ca‘fer Muhammed b. Ali, Sâlim, İbn Sîrîn ve Bekir el-Müzenî’den bağdaş kurarak namaz kıldıkları rivayet edilmiştir. Ehl-i ilme göre bu durum, onların ayakta durmaya güç yetiremedikleri için oturarak namaz kılmaları yahut nafile namazı oturarak eda etmeleri şeklinde anlaşılır; zira bu kimselerin tamamından, namazda oturuşta bağdaş kurmanın ancak hastalık hâlinde veya nafile namazda caiz olduğuna dair rivayetler aktarılmıştır.”

Abdullah b. Mes'ud der ki: "Sizden birinizin kızgın ocak taşı üzerine oturması, namazda bağdaş kurarak oturmasından daha hayırlıdır." Abdürrezzak demiştir ki: (Abdullah) şöyle derdi: "Kişi eğer ayakta namaz kılıyorsa, teşehhüde bağdaş kurarak oturmasın. Ama oturarak namaz kılıyorsa, o zaman bağdaş kurabilir." Hadisi Taberani, “el-Mu'cemu'l-kebir”de rivayet etmiş olup ravilerinden Heysem b. Şihab'ı İbn Hibban güvenilir olarak değerlendirmiştir. Kalan ravileri ise Sahih'in ravileridirler.[231]

1012) İbn Hibbân şöyle demiştir, Humeyd b. Ali’den, Abdülvâhid b. Gıyâs’tan, o da Hafs b. Gıyâs’tan, o da el-A‘meş’ten, o da Ebû Sâlih’ten, o da Ebû Hüreyre’den merfû olarak şu hadisi imlâ etti: ”Ezan ve ikamet ikişer ikişerdir. Allah’ım, imamları doğru yola ilet ve müezzinleri bağ”ışla.”

Hadisin râvisi Humeyd b. Ali b. Hârûn el-Kaysî’dir. İbn Hibbân onun hakkında şöyle demiştir: “Basra’da kendisine gittik; salâh ve hayır ehli olduğu izlenimini veren bir ihtiyardı.” Onun rivayet ettiği birkaç hadisi zikrettikten sonra İbn Hibbân sözlerine şöyle devam etmiştir: “Bunun üzerine kalkıp onu terk ettik ve anladık ki, kasıtlı yapmıyorsa bile ne söylediğini bilmiyordu.” Ibn Hacer el-Askalani “Lisanul Mizan”da, rivayet ediyor ki: “Hâkim şöyle demiştir: Sonraki dönem râvilerindendir; yalancı ve habis biridir. Üç yüz yılından sonra Basra’da Abdülvâhid b. Gıyâs ve eş-Şâzekûnî’den uydurma hadisler rivayet etmiştir. en-Nekkâş da buna benzer şeyler söylemiştir.”

Hadisin birinci kısmını, Tirmizi (№194) Abdullah b. Zeyd’den rivayet etmiştir: “Rasûlullah ﷺ’in ezanı da kameti de ikişer ikişerdi.”

---

[229] “Muvatta” 1/165/№51. Beyan.
[230] Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî (ö. 463/1071). Endülüslü muhaddis, münekkit, edip, tarihçi ve Mâlikî fakihi.
[231] el-Heysemi “Mecmai Zevaid” 3/336/№2841.

İmam Tirmizi hadisin yorumunda demiştir ki: “Bazı ilim adamlarına göre ezan da kamet de ikişer ikişerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn’ül Mübarek ve Küfelilerin görüşü budur.”

Şeyh el-Mubarekpuri hadisin şerhinde, buyurmuştur: “Buna dayanarak ikametin ikişer ikişer olduğu görüşünü savunanlar istidlâlde bulunmuştur; ancak ikametin tek yapılmasına dair hadis daha sahih ve daha sabittir. Nitekim Abdullah b. Zeyd’den, ikametin tek olduğu hususu iki sahih sened yoluyla sabit olmuştur; önce geçen kısımda da bildiğin üzere.”[232]

Bizlere göre hem ezan hem de ikamet ikişer ikişer okunmalıdır. Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, “el-Eser” (№ 62) adlı eserinde şöyle demiştir: “Muhammed dedi ki: Ebû Hanîfe’den, o da Hammâd’dan, o da İbrâhîm’den haber verdi; İbrâhîm şöyle dedi: ”Ezan ve ikamet ikişer ikişerdir.” Muhammed dedi ki: Biz de bununla amel ederiz; bu, Ebû Hanîfe’nin görüşüdür.”[233]

Hadisin ikinci parçasını Tirmizi (№207), Ebu Davud (№517) ve Beyhaki “es-Sünen el-Kübra”da[234] rivayet etmiştirler: “Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “İmam mü’minleri kollayıp gözetendir, müezzin ise güvenilen kimsedir. Ey Allah’ım imâmları doğru yoldan ayırma, müezzinleri de bağışla.”

İmam Tirmizi hadisin akabinde demiştir: “Bu konuda Âişe, Sehl b. Sa’d ve Ukbe b. Âmir’den de hadis rivâyet edilmiştir.” Selefi şeyhi Elbani hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Ali b. el-Medînî’nin şöyle dediği aktarılmıştır: “Bu konuda ne Ebû Hüreyre’nin hadisi sabittir ne de Âişe’nin hadisi.” İbn Hacer ise şöyle demiştir: “Bu zayıf bir hadistir; buna rağmen ashabımızdan bir grup, Şâfiî’nin ”el-Ümm”de açıkça belirttiği üzere ezanın imamlıktan daha faziletli olduğu görüşüne bu hadisle istidlâl etmiştir. .. Onlar, zayıflığına rağmen bu hadisle istidlâl etmişlerdir; çünkü bu rivayet, İbn Hibbân ve el-Ukaylî’nin sahih kabul ettiği bir rivayetle desteklenmiştir; her ne kadar İbn el-Medînî onu illetli görmüş olsa da. Ahmed ise şöyle demiştir: Bunun bir aslı yoktur.”[235] Munavi hadisin senedinin sahih olduğunu söylemiştir.[236]

Imam Bezzar hadisi “Müsned”inde rivayet etmiştir: “Ebu Hureyre'nin bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "İmam kefil, müezzin de emindir. Allahım! İmamlara doğruyu göster, müezzinleri bağışla" diye dua etti. Ashabı: "Ya Resulallah! Sen bizi öyle bir halde bıraktın ki, senin vefatından soma biz ezan konusunda rekabet ederiz" deyince "Benden sonra -veya sizden sonra- öyle bir topluluk gelecektir ki, onların ahmakları/sefihleri müezzinleri olacaktır" buyurdu.

---

[232] Ebü’l-Ulâ Muhammed Abdurrahmân b. Abdirrahîm el-Mübârekpûrî (1865-1935). Hindistanlı hadis âlimi. “Tuḥfetü’l-aḥvezî şerḥu Câmiʿi’t-Tirmizî”.
[233] Şeyh Latîf er-Rahmân el-Behrâicî el-Kâsimî “el-Mevsûʿatü’l-Hadîsiyye li-Merviyyâti’l-İmâm Ebî Hanîfe” 6/49/№1834, DKİ, birinci baskı, 2021.
[234] 1/430. Hindistan çapı.
[235] “Mırkātü’l-Mefâtîḥ Şerḥu Mişkâti’l-Meṣâbîḥ” №663
[236] Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” №3076.

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (2/453/№1903) demiştir: “Ravilerinin hepsi güvenilir olarak değerlendirilmişlerdir.”

1013) Ebû Hüreyre’den merfû olarak rivayet edildiğine göre: Peygamber ﷺ ayakları şişinceye kadar namaz kılardı.

Humeyd b. Ali b. Hârûn el-Kaysî rivayetidir.

Hadis sahihtir. Mugire’den, -Allah ondan razı olsun- O şöyle dedi: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ayakları şişinceye kadar gece namaz kılardı. Bu kendisine söylendiğinde, O sallallahu aleyhi ve sellem şöyle derdi: “Şükreden bir kul olmayayım mı?”[237]

1014) Humeyd b. Ali, Hodaba’dan, Hammad, Sabit’ten, Enes’ten merfû olarak rivayet edildiğine göre: ”Kıyamet günü olduğunda Allah bir topluluğu yeşil elbiseler ve yeşil kanatlarla diriltir; onlar cennetin duvarları üzerine konarlar. Bunun üzerine cennetin bekçileri onlara: ‘Siz kimsiniz? Hesabı görmediniz mi? Mahşer yerinde bulunmadınız mı?’ derler. Onlar da şöyle cevap verirler: ‘Hayır; biz Allah’a gizlice kulluk ettik, O da bizi gizlice cennete koymayı diledi.”[238]

Humeyd b. Ali b. Hârûn el-Kaysî rivayetidir. Bu hadisin başka bir isnadını bulamadım. Senedinde yalancılıkla itham edilmiş Humeyd b. Ali’nin bulunması dikkate alındığında, senedi gerçekten zayıftır.

1015) İbn Mes‘ûd’dan, Peygamber ﷺ’ten rivayet edildiğine göre: “Allah için birbirini sevenler, kırmızı yakuttan bir sütun üzerindedir; sütunun tepesinde yetmiş bin oda vardır. (Onların güzelliği, dünya ehline güneşin ışık verdiği gibi, cennet ehline ışık saçar).”

Hadisi ibn Ebi Şeybe “Musannef”te (№148), Kitabul – Cennet’te rivayet etmiştir. el-Irâkî şöyle demiştir: el-Hakîm Tirmizî, bunu İbn Mes‘ûd hadisi olarak “en-Nevâdir” adlı eserinde zayıf bir senedle rivayet etmiştir; dedi.

Senedinde Humeyd b. Ammâr isminde ravi vardır. Onun hakkında ibn Ali olduğu da, ibn Ubeyd olduğu da söylenmiştir; ayrıca el-A‘rec İbn Atâ diye de anılır. Kendisi metrûktur. Ahmed: “Zayıftır” demiştir. Ebû Zur‘a: “Çok zayıftır” demiştir. Dârakutnî: “Metrûktur” demiştir. İbn Hibbân: İbnü’l-Hâris’ten, o da İbn Mes‘ûd’dan olmak üzere bir nüsha rivayet eder ki, sanki tamamı uydurmadır, demiştir. Nesâî ise: “Güçlü değildir” demiştir.[239]

[237] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 1093, №1795.
[238] “Mizan” 2/388.
[239] “Mizan” 2/389.

1016) “Bir kuşa bakarsın da onu canın çeker; o da kızarmış hâlde önüne düşer.”

Hadisi senediyle İbn Kesîr’in “el-Bidâye ve’n-Nihâye” adlı eserinde ve İbn Hacer’in “el-Metâlibü’l-Âliye” adlı kitabında, Ebû Ya‘lâ’ya isnatla buldum: “Hasan b. Arefe şöyle demiştir: Halef b. Halîfe bize rivayet etti; o da Humeyd el-A‘rec’ten, o da Abdullah b. el-Hâris’ten, o da İbn Mes‘ûd’dan rivayet ettiğine göre, Resûlullah ﷺ bana şöyle buyurdu: “Cennette bir kuşa bakarsın da onu canın çeker; o da kızarmış hâlde önüne düşer.”

Süyûtî, “ed-Dürrü’l-Mensûr” adlı eserinde bu hadisi İbn Ebî’d-Dünyâ, el-Bezzâr, İbn Merdûye ve Beyhakî’ye isnat ederek aktarmıştır.

el-Heysemi “Mecmai Zevaid” (18/554/№18734) şöyle buyurmuş: “Bezzar rivayet etti. Ravilerden Humeyd b. Ata el-A'rec zayıftır.”

Humeyd el-A‘rec, yukarıda zikrettiğimiz Humeyd b. Ammâr’dır. Metrûktur.

1017) Abdullah b. Mes'ud'un bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) secdeye gidince secdede: “Hayalim ve karanlığım sana secde etti, kalbim sana iman etti. Bu onunla nefsime karşı zülm ettiğim elimdir” diye niyaz ederdi.

İmam Hakim “el-Müstedrek”te (№2000) bu hadisi böyle bir senetle aktarmıştır: “Hüseyin b. el-Hasan b. Eyyûb bize haber verdi; Hâtim er-Râzî rivayet etti; İbrâhîm b. Yûsuf rivayet etti; Halef b. Halîfe, Humeyd el-A‘rec’ten, o da Abdullah b. el-Hâris’ten, o da Abdullah b. Mes‘ûd’dan (radıyallahu anh) rivayet etmiştir.”

el-Irâkî şöyle demiştir: Hâkim bunu İbn Mes‘ûd hadisi olarak rivayet etmiş ve “senedi sahih” demiştir; ancak dediği gibi değildir, bilakis zayıftır; dedi.

Bazı âlimler, bu rivayette Halef b. Halîfe’nin şeyhinin, sika ve güvenilir bir râvi olan Humeyd b. Kays el-A‘rec el-Mekkî olduğunu zannederek hata etmişlerdir. Humeyd’in biyografisinde Hâfız el-Mizzî, “Tehzîbü’l-Kemâl” adlı eserinde şöyle yazar: “İbrâhîm b. Abdullah b. el-Cüneyd şöyle demiştir: Yahyâ b. Maîn’e Humeyd el-A‘rec hakkında sordum. Bana: “O, Humeyd b. Kays el-A‘rec el-Mekkî’dir; sikadır” dedi. Ben: “O, Ömer b. Kays’ın kardeşi midir?” dedim. “Evet” dedi. Ardından: “Ömer b. Kays ise bir şey değildir” dedi. Yahyâ’ya: “Peki Halef b. Halîfe’nin kendisinden rivayet ettiği diğer Humeyd hangisidir?” diye sordum. O da: “O, Humeyd b. Atâ el-Kass el-Muallim’dir; o da bir şey değildir” dedi.”

İmam Bezzar hadisi kendi “Müsned” (№2034) kitabında farklı bir isnatla rivayet etmiştir: “Yûsuf b. Mûsâ ve İbrâhîm b. Ziyâd bize rivayet ettiler; ikisi de şöyle dedi: Ubeydullah b. Mûsâ bize rivayet etti; o da Humeyd el-A‘rec’ten, o da Abdullah b. el-Hâris’ten, o da Abdullah b. Mes‘ûd’dan rivayet ettiğine göre, Resûlullah ﷺ secdesinde şöyle derdi: “Karanlığım ve hayalim sana secde etti; kalbim sana iman etti. Bana verdiğin nimeti itiraf ederim; işte bu iki elimdir ve nefsime karşı işlediğim (yahut: nefsime karşı işlediğim şeylerdir).” Bu hadisin, Abdullah’tan yalnızca bu yolla rivayet

edildiğini biliyoruz; buna benzer bir söz ise, bu lafızla olmaksızın, Abdullah dışındaki kimselerden de rivayet edilmiştir."

el-Heysemi "Mecmai Zevaid" (3/305/№2779) demiştir: "Hadisi Bezzar rivayet etmiş olup ravileri güvenilir ravilerdir." Allah, İmam el-Heysemî'ye rahmet etsin; zira bu rivayetin senedinde yine aynı Humeyd el-A'rec bulunmaktadır ki, imam onu kitabının başka bir yerinde zayıf olarak nitelemiştir. Ebû Hâtim onun hakkında şöyle demiştir: "Hadisi zayıftır; münker hadis rivayet eder. İddia etmiştir ki Abdullah b. el-Hâris'ten, o da İbn Mes'ûd'dan rivayet etmiştir. Oysa Abdullah b. el-Hâris'in, İbn Mes'ûd'dan rivayet ettiği herhangi bir şey bilmiyoruz."[240]

İmam Taberânî, "Duâ" (№606) adlı eserinde bu sözleri, uzun bir hadisin parçası olarak, Hz. Âişe'den rivayet etmiştir: "Bekir b. Sehl bize rivayet etti; Amr b. Hâşim el-Beyrûtî bize rivayet etti; Süleyman b. Ebî Kerîme, Hişâm b. Urve'den, o da babasından, o da Âişe (radıyallahu anhâ)'dan rivayet etti..."

Taberani'nin şeyhi Bekir, imam Nesai göre zayıftır. İlaveten bu rivayetin senedinde Süleyman b. Ebî Kerîme bulunmaktadır. İbn Adî onu zayıf görmüş ve şöyle demiştir: "Hadislerinin çoğu münkerdir."

Ebu Yala "Müsned"inde (№4661) hadisi Hz Aişe annemizden rivayet etmiştir: "Abdüla'lâ bize rivayet etti; Mu'temir b. Süleyman rivayet etti ve şöyle dedi: Muhammed b. Useym Ebû Zer el-Hadramî'yi işittim; o şöyle dedi: Useym bana rivayet etti; o da Osman b. Atâ el-Horasânî'den, o da babasından, o da Âişe'den rivayet etti. Âişe şöyle dedi: Resûlullah ﷺ ile geçirdiğim gece benim gecemdi. O sessizce çıktı; ben de onu hanımlarından birinin yanına gitti sandım. Kıskançlıkla dışarı çıktım; bir de baktım ki yere serilmiş bir elbise gibi secde hâlindeydi ve şöyle dediğini işittim…."

Ata b. Ebu Muslim el-Horasaninin sahabilerden olan her bir rivayet mürseldir. Bunu Mizzi "Tehzbul Kemal"da söylemiştir. Oğlu Osman b. Ata el-Horasani cidden zayıftır. Yahya b. Main, Nesai, ibn Huzeyme, Ebu Hatim, Buhari, Cuzcani ve başkaları onu cerh etmiştirler. Muhammed b. Useym'de zayıftır. Yahyâ b. Maîn şöyle demiştir: Mu'temir'in kendisinden rivayet ettiği Muhammed b. Useym bir şey değildir.

Beyhaki "Kitab Fedailul Evkat"de (№35, sayfa 31)[241] hadisi kendi isnadıyla rivayet eder: "Ebû Abdullah el-Hâfız bize rivayet etti; Ebû Sâlih Halef b. Muhammed el-Buhârî bana haber verdi; Sâlih b. Muhammed el-Bağdâdî el-Hâfız bize rivayet etti; Muhammed b. Abbâd bize rivayet etti; Hâtim b. İsmâil el-Medenî bana haber verdi; o da Nadr b. Kesîr'den, o da Yahyâ b. Saîd'den, o da Urve b. ez-Zübeyr'den, o da Âişe'den rivayet etti. Âişe şöyle dedi: "Şa'bân'ın yarı gecesi olunca Resûlullah ﷺ örtümden sessizce çıktı…."

Râvi Nadr b. Kesîr es-Sa'dî el-Ezdî zayıftır. Ebû Hâtim, Buhârî, Dârakutnî ve İbn Hibbân onu cerh etmiştir. Ayrıca Ebû Sâlih Halef b. Muhammed el-Buhârî de cerh

[240] "Tehzîbü'l-Kemâl" №1545.
[241] Thk Halef Mahmud Abdussamiy, DKI; Beyhaki "ed-Daʿavâtü'l-Kebîr" №530, sayfa 145.

edilmiştir. el-Halîlî şöyle demiştir: “Onun ezberi ve bilgisi vardı; ancak kendisi çok zayıftır.”

1018) Useym b. Ali’den; o da Humeyd b. Atâ’dan; o da Abdullah b. el-Hâris’ten; o da İbn Mes‘ûd’dan; Peygamber ﷺ’ten rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur: “Üzerinde iki yamalı elbise bulunan, kimsenin itibar etmediği nice kimse vardır ki, Allah adına yemin etse Allah onu mutlaka yerine getirir. ‘Allah’ım, senden cenneti istiyorum’ dese, Allah ona cenneti verir ve dünyadan ona hiçbir şey vermez.”

İbn Adî şöyle demiştir: “Humeyd el-A‘rac el-Kûfî, Humeyd b. Ali’dir. Bazıları onun Humeyd b. Atâ olduğunu söylemiştir. Yine bazılarına göre Humeyd b. Abdullah’tır. Bir görüşe göre de Humeyd b. Ubeyd el-Mellâî’dir.” Bu ravi söylediğimiz gibi zayıftır.

Imam Tirmizi benzer rivayeti kendi “Sünen” (№3854) eserinde aktarmıştır: “Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ, şöyle buyurmuştur: Nice saçı başı dağınık toza toprağa bulanmış paçavra gibi elbiseliler vardır ki: Kendileriyle ilgilenilmez. Fakat bu tip kimseler Allah’a yemin etseler Allah onlar yeminlerinde yalancı çıkarmaz. Berâ b. Mâlik’te onlardandır.” Tirmizî: “Bu hadis bu şekliyle sahih hasendir” söylemiştir.

Ebu Nuaym “Hilliye”de rivayet eder ki: “Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “Saçı sakalı birbirine karışmış, eski püskü elbiseler içinde, kimsenin itibar etmediği niceleri vardır ki, Allah adına yemin ederse, Allah onun yeminini boşa çıkarmaz. Berâ b. Mâlik bunlardandır." Bir defasında Berâ müşriklerle çarpışırken, Müslümanlar müşrikler karşısında zayıf düşmüşlerdi. Kendisine: "Ey Berâ! Resûlullah senin hakkında: “Allah adına yemin edersen, Allah senin yeminini boşa çıkarmaz” buyurmuştur. Öyleyse sen de Allah'a yemin ederek dilekte bulun” dediler. Berâ: "Ey Rabbim! Şu kâfirlerin boyunlarını teslim almak için adını anarak sana niyazda bulunuyorum" dedi. Bu duadan sonra müslümanlar müşrikleri yendiler. Daha sonra Sûs köprüsünde müşriklerle karşılaştılar ve Müslümanlar zor durumda kaldılar. Yine kendisine: "Allah adına yemin ederek dua et" dediklerinde Berâ: "Ey Rabbim! Şu kâfirlerin boyunlarını teslim almak ve beni Peygamber'ine kavuşturmak için adını anarak sana niyazda bulunuyorum" dedi. Bundan sonra müşrikler hezimete uğradı, Berâ da şehid edildi.”[242]

İmam Taberani hadisi “el-Mucemul Evsat”ta rivayet etmiştir: “Sevban, Resulullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu nakleder: “Ümmetimden öyle kişiler vardır ki; gelip birinizden bir dinar, bir dirhem hatta bir fils (altın ve gümüş olmayan para, dinann 1/1.000'i) istese, ona istediği verilmez. Bu kişi, Allah'tan Cenneti istese, eski püskü elbiseli ve itibar etmediğiniz bu kişiye, Allah istediğini ona verir. Bu tür kişiler, Allah adına yemin etseler, Allah onların yeminini boşa çıkarmaz.”

[242] “Hilliyetul Evliya” 11/481/№3439.

el-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (18/77/№17920) buyurmuştur ki: “Ravileri Sahih'in ravileridir.”

Yine imam Taberani aktardığı başka bir hadiste, Enes, Resulullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu nakleder: "Nice saçı başı dağınık, üstü başı tozlu ve eski püskü elbiseli olup kapılardan kovulan kişiler vardır ki; Allah adına yemin etseler, Allah onlann yeminini boşa çıkarmaz." Ravilerden Abdullah b. Musa et Teymi güvenilir bulunmuştur. Diğer ravileri Sahih'in ravileridir.[243]

Imam Ahmed “Zühd” (№2355) eserinde mürsel şeklinde Hasen el-Basri’den rivayet etmiştir ki: “Resûlullah ﷺ şöyle buyurur: "Size cennet ehlinden haber vereyim mi?" "Evet" derler. Bunun üzerine şöyle der: "Her zayıf, mustaz'af ve giydiği yırtık elbisesinden başka bir şeyi olmayanlardır. Allah'tan yemin ederek bir şey isteseler Allah onları doğru çıkarır ve verir.”

İmam Beyhaki bunu merfu olarak, Hz Ebu Hureyre’den rivayet eder: “Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur. “Size Cehennem ahalisini haber vereyim mi? İriyanı olup ta büyüklenip kibirlenen her kişidir. Size Cennet ahalisini haber vereyim mi? Zayıf olan, insanlar tarafından zayıf görülen eski püskü giyinip bu elbiseden utanç duymayan her kişidir. Eğer bu kişi Allah'a yemin etse Allah onun yeminini doğru çıkarır.”[244]

1019) Bize Ahmed b. Hibetullah haber verdi; o da Abdülmuiz el-Bezzaz’dan; o da Muhammed b. İsmail el-Fudayli’den; o da Muhlim b. İsmail b. Mudar’dan; o da Halil b. Ahmed el-Kadı’dan; o da Ebü’l-Abbas es-Serrac’dan; o da Kuteybe’den; o da Halef b. Halife’den; o da Humeyd el-A‘rac’dan; o da Abdullah b. el-Haris’ten; o da İbn Mesud’dan; Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: “Allah Musa ile konuştuğu gün, üzerinde yün bir cübbe, yün bir örtü, yün bir şalvar vardı ve ayakkabıları kesilmeden ölmüş bir eşeğin derisindendi.”

Humeyd el-Arac metruktur.

Hakim “Müstedrek”te (№84) hadisi iki yerde zikretmiştir. Kitabul İman’da, şöyle buyurmuştur: “Ebû Bekir b. İshak el-Fakih bize rivayet etti; Beşir b. Musa haber verdi; Saîd b. Mansur bize rivayet etti; Halef b. Halife rivayet etti; o da Humeyd el-A‘rac’dan; o da Abdullah b. el-Hâris’ten; o da İbn Mesud’dan; Peygamber’den ﷺ şöyle buyurdu: “Allah Musa ile konuştuğu gün, üzerinde yün bir cübbe, yün bir şalvar, yün bir külah, yün bir örtü vardı ve ayakkabıları usulüne uygun şekilde kesilmemiş bir eşeğin derisindendi.” Hadisin akabinde ise şöyle buyurmuş İmam: “Her ikisi de (yani Buhari ve Muslim) Saîd b. Mansur’un hadisiyle ihticac etme konusunda ittifak etmiştir. Bu Humeyd, İbn Kays el-A‘rac değildir. Buhârî, et-Târîh’te şöyle demiştir: Humeyd b. Ali el-A‘rac el-Kûfî münkerü’l-hadistir. Abdullah b. el-Hâris en-Necranî ise

[243] “Mecmai Zevaid” 18/76/№17918.
[244] es-Suyuti “Ed-Dürrü’l-Mensûr” 9/46. Nahl süresi 23 ayetin tefsiri.

kendisiyle ihticac edilen bir ravidir. Müslim, Halef b. Halife ile tek başına ihticac etmiştir. Bu hadis tasavvuf ve (Allah ile) konuşma konusu bakımından büyük bir hadistir; ancak Buhârî ve Müslim onu rivayet etmemiştir."

Birincisi, âlimlerin açıkça ifade ettiğine göre, Abdullah b. el-Hâris'ten İbn Mesud'a nispet edilen rivayetleri aktaran tek Humeyd, metrûk kabul edilen Humeyd el-A'rac'tır. İkincisi ise, İmam Hâkim, kendi eseri "el-Müstedrek"in başka bir yerinde bu değerlendirmesiyle çelişen bir tutum sergilemiştir.

Kitabın tefsir bölmünde (№3483), imam Hakim ayni hadisi şöyle rivayet ediyor: "Şeyh Ebû Bekir Ahmed b. İshak bize haber verdi; Muhammed b. Galib haber verdi; Ömer b. Hafs b. Gıyâs bize rivayet etti; babası ve Halef b. Halife rivayet etti; o da Humeyd b. Kays'tan; o da Abdullah b. el-Hâris'ten; o da Abdullah b. Mesud'dan naklettiğine göre, Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Allah Musa ile konuştuğu gün, üzerinde yün bir cübbe, yün bir örtü, yün bir şalvar, yün bir başlık vardı; ayakkabıları ise usulüne uygun şekilde kesilmemiş bir eşeğin derisindendi." Bu hadis, Buhârî'nin şartlarına göre sahih olup, Buhârî tarafından rivayet edilmemiştir."

Şimdi, her iki hadisin senedi Halef b. Halife – Humeyd – İbnü'l-Hâris – İbn Mesud şeklindedir. Hadisi ilk zikrettiği yerde Hâkim, bu ravinin Humeyd b. Kays olmadığını söylemiştir; hadisi ikinci defa kaydettiği yerde ise, aynı ravinin Humeyd b. Kays olduğunu belirtmektedir. Biz daha önce de konuştuk ve imamların sözlerini aktardık: İbn Mesud'dan, Abdullah b. el-Hâris yoluyla hadis rivayet eden ve metrûk kabul edilen ravi, Humeyd el-A'rac'ın kendisidir. Ayrıca burada, Halef b. Halife'nin hocaları arasında iki farklı Humeyd'in bulunması gibi bir durum da söz konusu olamaz. Nitekim İmam Mizzî'nin "Tehzîbü'l-Kemâl" adlı eserinde, Halef b. Halife'nin şeyhleri arasında açıkça Humeyd b. Ata el-Arac zikredilmektedir.

1020) İsmail bize rivayet etti; o da Humeyd b. Malik'ten, o da Mekhûl'den, o da Muaz'dan naklettiğine göre, Resulullah ﷺ bana şöyle buyurdu: "Onun nezdinde yeryüzünde boşanmadan daha çok nefret edilen bir şey yoktur; azat etmekten daha sevimli bir şey de yoktur. Bir kimse kölesine 'İnşallah hürsün' derse, köle hür olur ve bu sözde istisna geçerli değildir. Fakat eşine 'İnşallah boşsun' derse, bu sözünde istisna hakkı vardır ve boşama gerçekleşmiş sayılmaz."

İbnü'l-Cevzî hadis hakkında şöyle demiştir: "Bu hadis sahih değildir; her iki senedi de Humeyd b. Mâlik el-Lehmî'den geçmektedir."[245]

Hadisi imam Darakutni "Sünen" (№3920) eserinde muhtasar rivayet eder: "Osman b. Ahmed ed-Dekkāk bize rivayet etti; İshak b. İbrahim b. Sinîn rivayet etti; Ömer b. İbrahim b. Hâlid rivayet etti; Humeyd b. Abdurrahman b. Mâlik el-Lahmî rivayet etti; o da Mekhûl'den; o da Mâlik b. Yuhâmir'den; o da Muaz b. Cebel'den naklettiğine göre,

[245] "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/644, №1066, 1067.

Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Allah’ın helal kıldığı şeyler arasında O’nun nezdinde boşanmadan daha çok nefret edilen bir şey yoktur; kim boşar ve (sözünde) istisna yaparsa, bu istisnası geçerlidir.”

Sened esas sorunu Humeyd b. Malik el-Lehmi’dir. Yahyâ, Ebû Zür‘a ve başkaları onu zayıf kabul etmiştir.”[246] Beyhakî şöyle demiştir: “Bu hadis zayıftır; Mekhûl’ün Muaz’dan rivayeti kopuktur.” İbnü’l-Cevzî de “et-Tahkîk”te şöyle demiştir: “Mekhûl, Muaz ile görüşmemiştir.” Ayrıca İbn Ayyâş, Humeyd ve Mekhûl’ün tamamı zayıftır.[247]

İmam Hakim “Müstedrek”te (№2848), Kitabul Talak’ta, rivayet etmiştir: “Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. Bâlûye bize rivayet etti; Muhammed b. Osman b. Ebî Şeybe rivayet etti; Ahmed b. Yûnus rivayet etti; Ma‘rûf b. Vâsıl rivayet etti; o da Muhârib b. Dithâr’dan; o da Abdullah b. Ömer’den naklettiğine göre, Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Allah’ın helal kıldığı şeyler arasında O’nun nezdinde boşanmadan daha çok nefret edilen bir şey yoktur.” Bu hadis isnadı sahih bir hadistir ve (iki şeyh) onu rivayet etmemiştir; bu hadisin gereği olarak da, talak kitabına bununla başlanması uygun görülmüştür.”

Imam Ebu Davud “Sünen”de (№2177) hadisi Muharib’den, ve (№2178) Abdullah b. Ömer’den rivayet etmiştir.

“İrvâü’l-Galîl”de (2040) şöyle denilmiştir: “Sözün özü şudur: Bu hadisi Ma‘rûf b. Vâsıl’dan dört güvenilir ravi rivayet etmiştir; bunlar Muhammed b. Hâlid el-Vâhibî, Ahmed b. Yûnus, Vekî‘ b. el-Cerrâh ve Yahyâ b. Bükeyr’dir. Ancak onun rivayetinde ihtilafa düşmüşlerdir. Bunlardan ilki hadisi ondan, Muhârib b. Disâr’dan, İbn Ömer’den merfû olarak rivayet etmiştir; diğerleri ise ondan, Muhârib’den mürsel olarak rivayet etmişlerdir. Hadis ilminde ehil olan hiç kimse, bu son rivayetlerin daha tercih edilir olduğundan şüphe etmez; zira bunlar sayıca daha fazladır ve hafızaları daha sağlamdır. Üstelik hepsi de iki şeyhin “Sahih”lerinde kendileriyle ihticac edilen ravilerdendir. Bu sebeple İbn Ebî Hâtim, babasından naklen irsali tercih etmiş; Dârekutnî de “el-İlel”de, Beyhakî de –Hâfız’ın “et-Telhîs”te (3/205) aktardığı üzere– aynı tercihte bulunmuştur. Hattâbî de bunu söylemiş, Münzirî de “Muhtasaru’s-Sünen”de (3/92) ona tabi olmuş ve “Bu hadiste meşhur olan mürsel rivayettir” demiştir.”

Acluni “Keşful hafa”da (2/63) buyurmuştur: “İbnü'd-Deyba' da Te myfz'de Asıl' dan naklen şöyle demiştir: “Bu hadis, hem mevsul hem de mürsel olarak rivayet edilmiştir. Beyhaki, mürsel olan rivayeti sahih saymıştır. Ebu Hatim de bu görüştedir. Hattabi de “Meşhur olan bu mürsel rivayettir” demiştir.”

Deylemi, Muaz'dan şu lafızla nakletmektedir: “Şüphesiz Allah, talakı sevmez, köle azadını sever.” Ancak bu rivayet, isnadındaki kopukluk sebebiyle zayıftır. Yine

[246] “Mizan” 2/390-391.
[247] İmam Zeylayi “Naṣbü’r-râye li-taḫrîci eḥâdîṯi’l-Hidâye”.

Deylemi'nin, zayıf bir isnadla Ali radıyallahu anh'dan rivayet ettiği merfu hadisin lafzı şöyledir: “Evlenin ve boşanmayın. Çünkü boşanmadan dolayı Arş titrer.”

Bu hadisi destekleyen rivayetlerden biri olarak, İmam Müslim’in (2813 b) naklettiği haber zikredilebilir: “Bize Ebû Küreyb Muhammed b. el-Alâ ile İshâk b. İbrâhîm rivayet etti. -Lafız Ebû Küreyb'indir.- (Dediler ki) Bize Ebû Muâviye haber verdi. (Dedi ki) Bize A'meş, Ebû Süfyân'dan, o da Câbir'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Gerçekten İblis tahtını suyun üzerine koyar sonra çetelerini gönderir. Bunların ona derece itibarıyla en yakın olanı, en büyük fitne çıkaranıdır. Bunlardan biri gelerek: “Şöyle şöyle yaptım." der. O da "Hiçbir şey yapmamışsın.” der sonra biri gelerek “Onu karısıyla birbirinden ayırmadan bırakmadım.” der. Bunu kendisine yaklaştırır ve “Sen ne iyisin, der.” buyurdular.”

A'meş demiş ki: “Zannederim onu iltizam eder, dedi.” [248]

İblîs’in, kocayla karısını birbirine düşüren kimseyle bu derece memnun olması dikkate alındığında, eşlerin boşanmasının, İblîs’in diğer fitneleriyle karşılaştırıldığında, Allah katında son derece nefret edilen bir durum olduğu sonucuna varılabilir.

Şüphesiz Allah Teâlâ boşanmayı kerih görür; ancak kullarına bir kolaylık olması için onu haram kılmamıştır. Bu sebeple boşanma, şer‘î veya örfî bir gerekçe bulunduğunda caiz hâle gelir.

Geriye, talak sırasında “inşallah” demenin hükmü meselesi kalmaktadır; mezhebimizin bu konudaki görüşü şöyledir:

Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Teshilud Daruri li Mesail Kuduri” (sayfa 388-389) diyor ki: “Hangi şart olursa olsun, şart yerine geldiğinde talâk gerçekleşir. Ancak talâka bitişik olarak, "İnşallah (Allah isterse) sen boşsun" demesi ile talâk gerçekleşmez.”

İbn Hazm “el-Muhalla” eserinde buyurmuştur: “Evzâî, görüşlerinden birinde şöyle demiştir: “Bir kimse ‘Şunu yaparsam sen boşsun — inşallah’ derse, bu istisna geçerlidir ve talak vuku bulmaz; azat etme de bunun gibidir.” Bu görüşü Şâfiî ve ashabı, Ebû Sevr, Osman el-Bettî, İshak, Ebû Süleyman ve bizim ashabımız da benimsemiştir.”

1021) Humeyd b. Hilâl. Basra’da tâbiînin önde gelenlerinden ve güvenilir râvilerindendir. Hişâm b. Âmir, Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî, Enes, Mutarrif b. eş-Şıhhîr ve başkalarından rivayette bulunmuştur. Ondan da Şu‘be, Cerîr b. Hâzim ve Süleyman b. el-Muğîre rivayet etmiştir. İbn Maîn ve başkaları onu sika kabul etmiştir.

[248] “Sahih Muslim Tercüme ve Şerhi” 6/5015.

Yahyâ el-Kattân ise şöyle demiştir: “İbn Sîrîn onu hoş görmezdi; yani sultanın işlerinden bir kısmına girmiş olması sebebiyle.”[249]

Selef âlimleri, yöneticilerin işlerine karışmayı veya devlet görevleri üstlenmeyi çoğu zaman kınanacak bir durum olarak görmüşlerdir; zira yöneticiler, sıkça zulüm ve haksızlıklarla ilişkilendirilmişti. Bu sebeple, onlarla yakınlık kurmanın insanı farkında olmadan bu yanlışlara ortak edebileceğinden endişe etmişlerdir. Öyleyse, adaletsizliğin çok daha yaygın ve karmaşık hâle geldiği günümüzde bu hususta ne demek gerekir?

1022) İmam Buhari “Duafa” eserinde rivayet etmiştir: “Simmâk b. Harb, Haneş’ten rivayet ettiğine göre Ali Yemen’deyken bazı kimseler bir aslan için çukur kazmıştı. Bir adam çukura düştü; ardından insanlar çukurun başında sıkışınca bir başkası da düştü, o bir başkasına tutundu, o da bir diğerine tutundu ve böylece hepsi çukura yuvarlandı. Aslan onları yaraladı; içlerinden kimi öldü, kimi de aslanın yaralaması sebebiyle sonra öldü. Bunun üzerine aralarında ihtilaf çıktı, hatta silaha sarıldılar. Ali yanlarına gelerek “Dört kişi yüzünden iki yüz canı mı öldürmek istiyorsunuz? Gelin, aranızda bir hüküm vereyim; razı olursanız ne âlâ, olmazsa Resulullah ﷺ’e gidin” dedi. Ardından hükmetti: Birincinin diyetinin dörtte biri, ikincinin üçte biri, üçüncünün yarısı, dördüncünün ise tam diyet ödenecekti; diyetleri de çukurun başında sıkışan kabilelere yükledi. Kimi razı oldu, kimi hoşnutsuz kaldı ve Resulullah ﷺ’e başvurdular. Resulullah ﷺ “Aranızda bir hüküm vereceğim” buyurdu. Onlar da “Ali şöyle şöyle hükmetti” deyince, verdiği hükmü onayladı.

Senedinde Haneş b. el-Mu‘temir — kendisine İbn Rebîa el-Kinânî el-Kûfî de denilmiştir. Ebû Dâvûd onu sika kabul etmiştir. Ebû Hâtim ise “salih” demiş, ancak “(alimlerin) onunla ihticac ettiklerini görmüyorum” ifadesini kullanmıştır. Nesâî “kuvvetli değildir” demiştir. Buhârî “hadisi hakkında konuşulur” değerlendirmesinde bulunmuştur. İbn Hibbân da “onunla ihticac edilmez” demiştir. Ayrıca Ali’den bazı rivayetlerde tek kalmış olup, bu rivayetler sika râvilerin hadislerine benzememektedir.[250]

1023) Yine Haneş b. el-Mu‘temir, Ali’den rivayet etdiğine göre: “Resulullah ﷺ bana, kendisi adına iki koç kurban etmemi emretti; ben de bunu yapmayı severim.”

Tirmizi (№1495) ve Ebu Davud rivayet etmiştir ki, Ali (r.a.)’den rivâyete göre, kendisi bizzat iki kurban keserdi; biri Rasûlullah ﷺ adına diğeri de kendi adına olmak üzere… Kendisine bunun sebebi sorulunca şöyle dedi: “Böyle yapmamı bana Rasûlullah ﷺ emretti ve bu şekilde yapmayı hiç terk etmeyeceğim.” İmam Tirmizi hadisin akabinde şöyle demiştir: “Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Şerîk’in rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları ölen kimse için kurban kesilebileceğine izin veriyorlar. Bazıları ise

[249] “Mizan” 2/391.
[250] “Mizan” 2/395.

bunu kabul etmiyorlar. Abdullah b. Mübarek diyor ki: Bana göre kurban kesmek yarine onun bedelini sadaka olarak dağıtması daha hoştur. Kurban keserse bile etinden asla yemesin tamamını sadaka olarak versin. Ali b. el Medinî ve Muhammed diyor ki: Şerik'den başkalarıda bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Ebûl Hasna'nın ismi nedir diye sordum bilemedi, Müslim ise isminin Hasen olduğunu söyledi."

1024) "Birbirimize eğilip selam verelim mi?" diye soruldu. O da: "Hayır." dedi.

Hadisi İmam Tirmizî, "Sünen"inde (№2728) rivayet etmiştir: Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivayete göre şöyle demiştir: "Bir adam 'Ey Allah'ın Resulü! Birimiz kardeşiyle veya dostuyla karşılaştığında ona eğilebilir mi?' diye sordu. Resulullah ﷺ 'Hayır' buyurdu. Adam 'Onu kucaklayıp öpebilir mi?' diye sordu; Resulullah ﷺ yine 'Hayır' buyurdu. Adam 'Elini tutup musafaha yapabilir mi?' deyince, Resulullah ﷺ 'Evet' buyurdu." Hadis, İmam Tirmizî'ye göre hasendir.

İbn Mace hadisi muhtasaran aktarmıştır (№3702): "Biz: Yâ Resûlallah! Bâzımız bâzımız için (saygı mâhiyetinde) eğilebilir (yâni başını ve belini eğebilir) mi? dedik. O: «Hayır», diye cevab verdi. Biz : Bâzımız bâzımızla kucaklaşabilir mi? diye sorduk. O: Hayır ve lâkin tokalaşınız», buyurdu.

Senedinde Hanzala es-Sedûsî vardır, kendisine İbn Abdullah, İbn Ubeydullah ve — denildiğine göre— İbn Ebî Safiyye de denilmiştir. Yahyâ şöyle demiştir: "Onu bilerek terk ettim; çünkü ihtilât yaşamıştı." Ahmed onu zayıf saymış ve "münker hadis rivayet eder, garip şeyler anlatır" demiştir. İbn Maîn ise "bir şey değildir; ömrünün sonlarında değişime uğramıştır" demiştir. Nesâî "kuvvetli değildir" demiş, bir başka yerde de "zayıftır" ifadesini kullanmıştır.

Hadisi Tahavi "Şerhul Meanil Esar"da (7/48-49/№6761) rivayet etmiştir, ve akabinda demiştir ki: "Bu sebeple bazıları, kucaklaşmanın mekruh olduğu kanaatini benimsemiştir. Ebu Hanife ve Muhammed -Allah'ın rahmeti üzerle rine olsun- bunlardandır. Bu hükümde başkaları, onlara muhalefet ederek kucaklaşmada bir sa kınca görmemişlerdir. Bu görüşü benimseyenler arasında Ebu Yusuf -Allah'ın rahmeti üzerine olsun- da vardır."

1025) "Kadir gecesi on dokuzuncu gecedir."

Hadisi Havt adlı bir ravi, Zeyd b. Erkam'dan rivayet etmiştir; bu ravinin kimliği bilinmemektedir. Buhârî ise onun rivayetlerinin münker olduğunu belirtmiştir.[251]

Kadir gecesi hakkında gelen bazı güvenilir rivayetler şunlardır:

[251] "Mizan" 2/399.

Ebû Ya'lâ ve Bezzâr'ın, Ömer b. el-Hattâb'dan (r.a.) nakledildiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Onu, son on günün tek gecelerinde arayın." Ebû Ya'lâ'nın rivayet zincirindeki râviler güvenilir kimselerdir.[252]

İmam Ahmed'in Câbir b. Semüre'den rivayet ettiğine göre, Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kadir gecesini, son on günün gecelerinde arayın." Ahmed'in oğlu şu ziyadeyi nakletmiştir: "Ramazan ayının son on gününün tek gecelerinde arayın. Ben onu gördüm, sonra bana unutturuldu. O, rüzgâr ve çisenin bulunduğu bir gecedir." Veya şöyle buyurmuştur: "Yağmur ve rüzgârın bulunduğu bir gecedir." Bezzâr ve Taberânî de "el-Mu'cemü'l-Kebîr"de "şimşek" ziyadesiyle rivayet etmiştir. Ahmed'in rivayet zincirindeki râviler Sahih ricalindendir.[253]

İmam Ahmed'in Muaz b. Cebel'den aktardığı bir hadiste, Resulullaha ﷺ Kadir gecesi sorulunca, şöyle buyurmuştur: "O, son on gündedir. Üçüncü veya beşincisinde." Ravileri güvenilir kimselerdir.[254]

İmam Ahmed'in hasen isnadla rivayet ettiği başka bir hadiste, Nebi söylemiştir ki: "Onu, ayın kalan bu yedi gecesinde arayın."[255]

Bezzâr, İmam Ahmed ve Taberânî'nin el-Mu'cemü'l-Evsat'ta rivayet ettiklerine göre, Ebû Hüreyre'nin (r.a.) bildirdiğine göre Resulullah ﷺ Kadir gecesi hakkında şöyle buyurmuştur: "O, yirmi yedinci veya yirmi dokuzuncu gecedir. O gece yeryüzündeki meleklerin sayısı, çakıl taşlarının sayısından daha fazladır." Rivayet zincirindeki râviler güvenilir kimselerdir.[256]

Übey b. Ka'b, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğuna dair yemin eder ve şöyle derdi: Rasûlullah ﷺ, Kadir gecesinin alametlerini bize bildirdi bizde saydık ve öğrendik.[257]

Muslim, Tirmizi (№793) ve ibn Mace rivayet ettikleri bir hadiste, Zirr İbn Hubeyş şöyle demiştir: "Übey b. Ka'b'a; Ey Ebûl Münzir, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğunu nereden bildin? Dedi ki: Evet biliyorum Rasûlullah ﷺ'in bize haber verdiğine göre: "O öyle bir gecedir ki sabahında güneş parlak olarak doğmaz" bunu böylece saydık ve öğrendik. Allah'a yemin ederim ki; İbn Mes'ûd, o gecenin Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğunu mutlaka biliyordu. Fakat böyle bir söze güvenirler ve ibadetlerini azaltırlar diye insanlara bu bu gecenin bu günde olduğunu söylemeyi hoş karşılamamıştır."

1026) Hayyan bin Abdullah, Ebu Ceble ed-Darimi. Fellas şöyle demiştir: "Yalancıdır." Kendisi kuyumcuydu. Amr el-Enumati'yi şöyle derken işittim: Onu şöyle derken

[252] "Mecmai Zevaid" 5/366/№5034.
[253] "Mecmai Zevaid" 5/367/№5037.
[254] "Mecmai Zevaid" 5/368/№5038.
[255] "Mecmai Zevaid" 5/368/№5039.
[256] "Mecmai Zevaid" 5/370/№5042.
[257] Tirmizi "Sünen" №792.

duydum: “Bize rivayet edildi ki Hasan şöyle demiş: Ömer’e bir hırsız getirildi, o da onun elini kestirdi. Sonra ona “Seni buna sevk eden nedir?” diye sordu. O da ‘Kader’ dedi. Bunun üzerine ona kırk değnek vurdu.” Daha sonra bu sözü Hasan’dan işitmediğini itiraf etti, artık rivayette bulunmamaya yemin etti ve aleyhine şahitler huzurunda yazılı bir belge düzenlendi.[258]

1027) İbrahim bin el-Haccac eş-Şami şöyle demiştir: “Bize Hayyan bin Ubeydullah Ebu Zuheyr el-Adevi rivayet etti, bize Ebu Micliz rivayet etti, o da İbn Abbas’tan; ayrıca bize İbn Bureyde babasından rivayet etti ki, Resulullah’ın ﷺ rayesi siyah, livası ise beyazdı.”

Senedinde Hayyan bin Ubeydullah, Ebu Zuheyr, Basralı bir şeyhtir. Ebu Micliz’den rivayet etmiştir. Buhari şöyle demiştir: “Salt onun hakkında ihtilat bulunduğunu zikretmiştir.” İbn Adi de onu zayıflar arasında zikretmiştir.[259]

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (9/430/№9638) demiştir: “Hadisi Ebu Ya'la ve Taberani rivayet etmiş olup, ravilerden Hayyan b. Ubeydillah hakkında Zehebi: "İbn Ebi Hatim kendisini aklamıştır. Ancak meçhul biridir!" demiştir. Ebu Ya'la'nın Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.”

Ebu Davud, ibn Mace ve Tirmizi (№1679) rivayet ettikleri hadiste, Câbir (r.a.)’den rivâyete göre, Peygamber ﷺ, Mekke’yi feth edip oraya girdiğinde sancağı beyaz renkte idi.

İmam Tirmizi hadise garip hükmü vermiştir. Hadisin akabinde şöyle buyurmuştur: “Muhammed’e bu hadis hakkında sordum. Bu hadisi sadece Yahya b. Adem’in, Şerik’den, rivâyeti olarak bildi ve şöyle dedi. Rasûlullah ﷺ’in başında siyah sarık olduğu halde Mekke’ye girdiğini pek çok râvî Şerik’den, Ammâr’dan, Ebû’z Zübeyr’den ve Câbir’den rivâyet etmişlerdir. Muhammed diyor ki: Câbir’in hadisi işte budur.”

Cabir' den rivayet edildiğine göre Resulullah'ın ﷺ bayrağı siyahtı. Hadisi Taberani, üç Mu'cem'inde rivayet etmiştir. “el-Mu'cemu'l-kebir”'in senedinde geçen Şerik en-Nehai'yi Nesai ve başkaları güvenilir kabul etmiştir. Kendisinde zayıflık bulunmaktadır. Diğer ravileri, güvenilir kimselerdir.[260]

1028) Ebû Eyyûb (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ’in şöyle buyurduğunu işittim: “Her kim savaşta elde edilen esirlerden anne ile çocuğunu birbirinden ayırırsa Allah’ta o kimseyi kıyamette sevdiklerinden ayırır.”

İmam Ebu İsa et-Tirmizi (№1566) şöylemiştir: “Tirmizî: Bu konuda Ali’den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah ﷺ’in ashabından ve

[258] “Mizan” 2/400.
[259] “Mizan” 2/400.
[260] “Mecmai Zevaid” 9/431/№9640.

başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup savaşta elde edilen esirler arasında anneyi çocuğundan çocuğu babasından ve kardeşleri birbirinden ayırmanın hoş olmadığını söylemişlerdir."

Hadisin senedinde Hayyâ bin Abdullah bin Şureyh el-Muafiri el-Mısri vardır. Buhari şöyle demiştir: "Onda nazar vardır." İbn Muin şöyle demiştir: "Onda bir sakınca yoktur." Nesai ise şöyle demiştir: "Güçlü değildir." Ahmed şöyle demiştir: "Onun hadisleri münkerdir." İbn Adi şöyle demiştir: "Güvenilir bir ravinin ondan rivayet etmesi hâlinde onda bir sakınca olmadığını umarım." Ben (Zehebi) derim ki: "İbn Adi ona karşı insaflı davranmamıştır; zira onun biyografisinde, İbn Lehia'nın ondan yaptığı rivayetlerden birkaç hadisi zikretmiştir. Oysa bu rivayetlerin İbn Lehia'nın biyografisinde yer alması gerekirdi."[261]

1029) İbn Adi şöyle demiştir: "Bize Mısır'da Abbas bin Muhammed haber verdi, bize Ahmed bin Salih rivayet etti, bize İbn Vehb rivayet etti, bana Hayya bin Abdullah haber verdi, o da Ebu Abdurrahman el-Hubla'dan, o da Abdullah bin Amr'dan naklettiğine göre Resulullah ﷺ kabir imtihan eden iki meleği zikretti. Bunun üzerine Ömer: 'Ey Allah'ın Resulü, akıllarımız bize geri verilecek mi?' dedi. O da: 'Evet, bugün olduğunuz hâliniz gibi.' buyurdu. Bunun üzerine Ömer: 'O zaman ben de onların ağzına taş dolduracağım (yani cevapların en güzellerini/ ağzının payını vereceğim)" dedi."

El-Heysemi bu hadisi "Mecmau'z-Zevaid"de (4/526, № 4262) rivayet etmiş ve ardından şöyle demiştir: "Bu hadisi İmam Ahmed ile Taberani 'el-Mu'cemü'l-Kebir'de rivayet etmiştir. Ahmed'in ravileri Sahih ravileridir."

Hayya b. Abdullah'ın zayıf olduğunu daha önce belirtmiştik. El-Heysemi'nin işaret ettiği isnadda ondan rivayette bulunan Abdullah b. Lehîa da ciddi derecede zayıf kabul edilmiştir.

İbn Adi şöyle demiştir: "Bu isnadla yirmi beş hadis vardır; çoğuna mutabaat bulunmamaktadır."[262]

1030) Hasan bize rivayet etti, İbn Lehîa bize rivayet etti, bana Hayy bin Abdullah rivayet etti; o da Ebu Abdurrahman el-Hubli'den, o da Abdullah bin Amr'dan naklettiğine göre bir adam Resulullah'ın ﷺ yanına gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, bana hadım olmam için izin ver." dedi. Bunun üzerine Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ümmetimin hadım olması oruç ve gece namazıdır."

[261] "Mizan" 2/401.
[262] "Mizan" 2/401.

Muhammed bin Muhammed el-Hüseyni ez-Zebidi "İthafü's-Sadeti'l-Muttakin bi-Şerhi İhyai Ulumi'd-Din"[263] de bu rivayetin Ahmed ve Taberani'nin ceyyid bir isnadla naklettiklerini belirtmiştir. El-Heysemi "Mecmai Zevaid"te ise (7/394/№7320) demiştir ki: "Hadisi Ahmed ve Taberani rivayet etmiş olup, ravileri güvenilir kimselerdir. Bazıları hakkında tenkitler yapılmıştır."

Ben diyorum ki: İbn Lehia ve Hayy b. Abdullah zayıftırlar. İbn Adi hadise münker hükmü vermiştir.[264]

1031) Ali şöyle demiştir: "Nebî ﷺ bana (ilimden) bin bab öğretti; her bir bab da bin bab açar."

Hadisin tam metni şöyledir: Abdullah bin Amr'dan nakledildiğine göre Resulullah ﷺ hastalığında şöyle buyurdu: "Kardeşimi bana çağırın." Bunun üzerine Ebu Bekir çağrıldı; ancak ondan yüz çevirdi. Sonra yine: "Kardeşimi bana çağırın." buyurdu. Bu defa Ömer çağrıldı; yine ondan yüz çevirdi. Ardından: "Kardeşimi bana çağırın." buyurdu. Osman çağrıldı; ondan da yüz çevirdi. Sonra tekrar: "Kardeşimi bana çağırın." buyurdu. Bunun üzerine Ali bin Ebi Talib çağrıldı. Onu bir örtü ile örttü ve üzerine eğildi. Ali yanından çıkınca kendisine: "O sana ne söyledi?" diye soruldu. O da: "Bana bin bab öğretti; her bir bab bin bab açar." dedi.

İbn Adi, el-Kamil'de şöyle demiştir: "Bu hadis münkerdir. Muhtemelen kusur İbn Lehîa'dandır; zira o teşeyyuda aşırı derecede ileri gitmiştir. İmamlar onun hakkında konuşmuş ve onu zayıflıkla nitelemişlerdir."[265] Zehebi, Siyer'de bu hadis hakkında şöyle demiştir: "Bu hadis münkerdir; hatta mevzuya benzemektedir." İbn Lehia ve Hayy b. Abdullah zayıftırlar

Rafızilerin en meşhur ve itikadlarına göre en sahih kitaplarından biri olan "Nehcül-Belağa", Hz. Ali'nin sahabenin bilmediği özel bir ilme sahip olduğu iddiasını tamamen çürütmektedir. Bu kitapta Rafıziler, Hz. Ali'nin Hz. Osman'a şöyle söylediğini naklederler: "Vallahi, sana ne diyeceğimi bilemiyorum; senin bilmediğin bir şeyi biliyor değilim. Benim sana göstereceğim, senin bilmediğin bir iş yok. Bizim bildiğimizi sen de biliyorsun. Seni geçtiğimiz bir şey yok ki sana haber verelim ve gizlice bir şey yapmış değiliz ki sana iletelim. Bizim gördüğümüz gibi sen de gördün, bizim duyduğumuz gibi sende duydun. Bizim Resulullah ile arkadaşlık ettiğimiz gibi sen de ettin."[266]

İbn Hacer el-Askalani "Fethül Bari"de[267] buyurmuştur ki: "Rafizilerin yalanlarından biri de şudur: Büyüklerinden olan Kesir bin Yahya, Ebu Avane'den, o da el-Acelah'tan, o da Zeyd bin Ali bin el-Huseyn'den rivayet ederek şöyle demiştir: "Resulullah'ın ﷺ vefat ettiği gün…" ardından içinde uzun bir kıssanın yer aldığı rivayeti zikreder ve

[263] 8/548, DKİ.
[264] "Mizan" 2/401.
[265] "Kamil Fi Duafa" 3/389, DKİ.
[266] Er-Razi "Nehcül-Belağa" sayfa 245, Hütbe 164. Çeviri - Kadri Çelik, Kevser yayincilik.
[267] 5/427/№2742. Thk Abdulkadir Şueyb el-Ahmed, Riad.

şöyle der: “Ali içeri girdi, Aişe kalktı; onun üzerine eğildi ve ona kıyamet gününden önce olacak şeyler hakkında bin bab haber verdi; her bir bab da bin bab açıyordu.” Bu rivayet mürsel yahut mu‘dal’dır.”

1032) Hayy, Ebu Hayye el-Kelbi, künyesi Ebu Yahya’dır. İbn Ömer’den işitmiştir. Ondan, oğlu Ebu Cenab el-Kelbi dışında rivayette bulunanı bilmiyorum. Ebu Zur‘a şöyle demiştir: “O doğru sözlüdür.” Ben derim ki: Onun “Öyleyse ilkini kim uyuz etti?” hadisi vardır.[268]

Hadisi ibn Ebi Şeybe “el-Musannef” eserinde rivayet etmiştir: “Ebu Bekir bize rivayet etti, dedi ki: Veki‘ bize rivayet etti; Ebu Cenab’dan, o da babasından, o da İbn Ömer’den naklettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: “(Islâm dininde) hastalığın (kendiliğinden) bulaşması yok, kuşlarda uğursuzluk yok, baykuş ye Ükey’in (ötmesi veya evin damına konmasının) uğursuzluğu da yoktur.” Bunun üzerine bir adam ayağa kalkarak: “Ey Allah’ın Resulü, bir deve uyuz oluyor da diğer develeri de uyuz ediyor, bu nasıl olur?” dedi. Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: “Bu kaderdir. Öyleyse ilkini kim uyuz etti?”

İmam Taberani “el-Mucem el-Kebir”de: “Muhammed bin Abdullah el-Hadrami bize rivayet etti; Ebu Kureyb rivayet etti. Ayrıca Hüseyin bin İshak bize rivayet etti; Yahya el-Hammani rivayet etti. Her ikisi de Hüseyin bin İsa’dan, o da el-Hakem bin Aban’dan, o da İkrime’den, o da İbn Abbas’tan naklettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: “Bulaşıcılık yoktur.” Bunun üzerine bir bedevi: “Ey Allah’ın Resulü, biz uyuz bir koyunu sürüye katıyoruz da sürü uyuz oluyor.” dedi. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: “Ey bedevi, ilkini kim uyuz etti?”

Zevâid’de, “Bu hadisin senedi zayıftır” denilmiştir.

Tirmizi hadisi (№2143) İbn Mesud’den rivayet etmiştir: “Rasûlullah ﷺ aramızda otururken kalkıp bir hutbe verdi ve şöyle dedi: “Bulaşıcılık yoktur.” Bir bedevi dedi ki: Uyuz bir deveyi ağıla alıyoruz sonunda tüm develer uyuz oluyor. Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: Peki ilk deveyi uyuz yapan kimdir? Bulaşıcılık ve uğursuzluk diye bir şey yoktur. Allah her canlıyı yaratmış onun hayatını rızkını ve başına geleceklerini de takdir etmiştir.” Hadisin yorumunda, imam Ebu İsa söylemiştir: “Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Enes’den de hadis rivâyet edilmiştir.”

Tirmizi’nin rivayet ettiği başka bir hadiste, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Ümmetimde dört özellik cahiliyye adetlerinden olup onları pek bırakmak istemezler. 1- Ölünün arkasından yüksek sesle ağlamak. 2- İnsanların şeref ve neseplerine dil uzatmak. 3- Bulaşıcılık (ki bir deve uyuz oldu, yüz deveyi uyuz yaptı ilk deveyi kim uyuz yaptı? 4- Yıldızlardan yağmur ve hava şartları hakkındaki tahminler ki; (falan yıldız vasıtasıyla bize yağmur yağdırıldı gibi sözler.)” Tirmizi hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

[268] “Mizan” 2/402.

Bu rivayetlerde sebepleri inkâr eden kimse için bir delil yoktur. Bilakis bunda kaderin ispatı ve bütün sebeplerin ilk fail'e nispet edilmesi vardır. Zira her sebep kendinden önceki bir sebebe dayanır da nihai bir noktaya varmazsa, sebepler zincirinin sonsuza kadar sürmesi gerekir ki bu imkânsızdır. Nebî ﷺ "Öyleyse ilkini kim bulaştırdı?" sözüyle bu teselsülü kesmiştir. Çünkü eğer ilk olan da ondan önceki bir bulaşma ile meydana gelmiş olsaydı ve bu böyle nihayetsiz devam etseydi, imkânsız olan teselsül ortaya çıkardı.

Kader'in varlığını isbatlayan bu hadis müteaddit senedler ile ye mânayı değiştirmeyen biraz lâfız değişikliği ile Buharî ve Müslim'de de rivâyet edilmiştir. Bu hadîs câhiliyet devrinin kökleşmiş hurâfe ve efsanelerinden bir dizisini yıkmıştır. Şöyle ki: Câhiliyet devrinde bulaşıcı hastalıkların ilâhi takdirin etkisi olmadan kendiliğinden bulaştığına inanılıyordu. Islâm dinine göre sebeplerin etkisi zahirîdir. Asıl müessir Allah'tır, Meselâ ateş ya kar. Fakat ateşe yakma gücünü veren ve yaktıran Allah'tır. Ö, dilerse yakma gücünü ateşten alır. Nitekim Hz. İbrahim (aleyhim selam) için Nemrud'un koca ateşini gül bahçesine dönüştürdü. Bulaşıcı hastalıkların sirayeti de ancak Allah'ın kaza ve kader, hükmü ile olabilir. Kâinatta hiç bir olay kaderin dışında meydana gelmediğine göre bu sirayet olayı da kendiliğinden olamaz. Bununla beraber bulaşıcı hastalıklardan korunmak ve gerekli tedbirlerde kusur etmemek yolunda da Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) buyurduğu hadislerle ışık tutmuştur. Buhari'nin "Tıb kita"bında Ebû Hüreyre (Radiy allahü anh)'den rivayet ettiği bu hadisin sonunda geçen; "Bulaşıcı olan, cüzzâm hastasından aslandan kaçar gibi kaç" cümlesi, Peygamber ﷺ'in bulaşıcı hastalıklara karşı nasıl bir tavır takınılmasının gerekliliğini emrettiğini göstermektedir. Buhari'nin "Tıb Kitabı" nda Ebu Hüreyre (Radıyallâhü anh)'den rivayet ettiği; "Sakın hasta deveyi sağlam devenin yanma uğratmayınız!" hadisi de bulaşıcı hastalıklara karşı gerekli tedbiri almanın lüzumunu bildiriyor. Ebû Nuaym'ın İbn-i Ebî Evfa (Radiyallahüanh)'dan rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem): "Cüzzamlı ile görüşürken aranızda bir veya iki süngü boyu mesafe bulunsun", buyurmuştur. Buhari ve Müslim'in Tıb kitabına aldıkları bir hadîs-i şerife göre, Resûl-i Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): "Bir yerde tâun olduğunu duyarsanız oraya girmeyiniz. Bulun duğunuz bir yerde tâun hastalığı çıkarsa oradan çıkmayınız" buyur muştur. Bu ve benzeri hadîsler, bulaşıcı hastalıklara karşı uygulanan karantina usulünün en güzel şekilleridir. Keza, Buhari ve Müslim, Tıb bölümünde rivayet ettiklerine göre Hz. Ömer (Radiyallahü anh) halife iken Şam'a gittiğinde, varacağı mıntıkada taâun hastalığı olduğunu duyunca Ashâb-ı Kirim ile istişare ettikten sonra Şam'a girmemeye karar verip oradan geri dönmüştür.[269]

1033) "Abdestin bir şeytanı vardır; ona el-Velehan denir."

[269] Haydar Hatipoğlu "Süneni ibn Mace" tercüme ve şerhi 1/152-153.

İmam Ebu İsa hadisi "Sünen"de (№57), Hakim "el-Müstedrek"te rivayet etmiştir: "Übey b. Ka'b'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah ﷺ' şöyle buyurdu: "Her ibadette olduğu gibi; abdest'e vesvese sokmak için abdestin de bir şeytanı vardır ona Velehan denilir. Evham ve vesveseye kaptırıp suyu fazla kullandırmasından dolayı onun vesvesesin den sakınıp uzak durun." Tirmizi bu hadis hakkında şöyle demiştir: "Bu konuda Abdullah b. Amr ve Abdullah b. Muğaffel'den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmîzî: Übey b. Ka'b'ın hadisi garibtir, hadisin senedi hadisçilerce pek sağlam değildir. Çünkü Hârice'den başka bu hadisi rivâyet eden birini bilmiyoruz. Bu hadis Hasan'dan başka yollarla rivâyet edilmiş olup bu konuda, Peygamber ﷺ'den sahih bir hadis rivâyet edilmiş değildir. Hadisçiler arasında Hârice pek sağlam sayılmaz İbn'ül Mübarek, bu kimseyi zayıf kimselerden saymaktadır."

Bu Harice bin Musab, Ebu'l-Haccac es-Serahsi el-fakih'dir. Ahmed onu zayıf saymıştır. İbn Muin: "Sika değildir." demiştir. Yine onun hakkında: "Yalancıdır." demiştir. Buhari: "İbn Mübarek ve Veki onu terk etmiştir." demiştir. Darekütni ve başkaları da: "Zayıftır." demişlerdir.[270]

İbn Hacer el-Askalani "et-Telhisü'l-Habir"de buyurmuştur: "Tirmizi ve başkaları, Übey bin Ka'b'dan merfu olarak şu hadisi rivayet etmiştir: "Abdestin bir şeytanı vardır; ona el-Velehan denir. Suyun vesvesesinden sakının." Bu hadisin isnadında zayıflık vardır. Beyhaki de İmran bin Husayn'dan buna benzer bir rivayeti zayıf bir senedle nakletmiştir."

Hüsen b. Mesud el-Beğavi "Şerhü Sünne"de (№279) hadisin senedinin zayıf olduğunu belirtmiştir.

1034) Şebabe şöyle demiştir: Bize Harice bin Musab rivayet etti; o da Selam bin Ebi'l-Kasım'dan, o da Osman bin Ebi Osman'dan naklettiğine göre bazı kimseler Hz Ali 'nin yanına gelerek: "Sen O'sun!" dediler. Ali: "Ben kimim?" dedi. Onlar: "Sen O'sun!" dediler. Ali: "Yazıklar olsun size! Ben kimim?" dedi. Onlar: "Sen Rabbimizsin, sen Rabbimizsin!" dediler. Ali: "Geri dönün." dedi; fakat onlar kabul etmediler. Bunun üzerine boyunlarını vurdurdu. Sonra onlar için yerde çukurlar kazdırdı ve: "Ey Kunber, bana odun demetleri getir ve onları yak." dedi.

Ebû Ömer Cemâlüddîn b. Abdilberr en-Nemerî şöyle demiştir: "Bize çeşitli rivayet yollarıyla ulaşmıştır ki, Ali onları ancak öldürdükten sonra yakmıştır. Bu rivayeti Akili zikretmiş ve şöyle demiştir: Muhammed bin İsmail bize rivayet etti; o da Şebabe'den nakletti. Aynı şekilde Ebu Zeyd Ömer bin Şebbe de zikretmiş ve şöyle demiştir: Bana Muhammed bin Hatim rivayet etti; o da Şebabe bin Sevvar'dan, o da Harice bin Musab'dan, o da Selam bin Ebi'l-Kasım'dan, o da Osman bin Ebi Osman el-Ensari'den nakletti. O şöyle demiştir: Şiadan bazı kimseler Ali'nin yanına gelerek: "Ey Müminlerin Emiri, sen O'sun." dediler. Ali: "Ben kimim?" dedi. Onlar: "Sen O'sun." dediler. Ali:

[270] "Mizan" 2/404.

“Yazıklar olsun size, ben kimim?” dedi. Onlar: “Sen Rabbimizsin.” dediler. Bunun üzerine Ali: “Yazıklar olsun size, geri dönün ve tevbe edin.” dedi. Ancak onlar bunu kabul etmediler. Bunun üzerine boyunlarını vurdurdu. Sonra: “Ey Kunber, bana odun demetleri getir.” dedi. Onlar için yerde bir hendek kazdırdı ve onları ateşle yaktı. Ardından şöyle dedi:

“Bu işi apaçık bir sapkınlık olarak görünce
Ateşimi harladım ve Kunber’i çağırdım.”[271]

Harice b. Musab rivayetidir ve o zayıftır.

Buhari, Darimi ve Ebu İsa (№1571) rivayet ettikleri bir hadiste, Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, o şöyle demiştir: “Rasûlullah ﷺ, bir miktar askerle beraber bizi savaş için gönderdi ve Kureyşten falan ve filanı bulursanız onları ateşte yakın buyurdu.” Çıkacağımız esnada ise şöyle dedi: Falan ve filanı ateşte yakınız diye emretmiştim fakat ateşle sadece Allah azâb eder, siz onları yakalarsanız öldürünüz.”

Tirmizî demiştir: “Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının görüşü de bu hadise göredir. Bu konuda İbn Abbâs, Hamza b. Amr ve Eslemî’den de hadis rivâyet edilmiştir.”

1035) “Ebu Bekir ve Ömer’i sevmek imandır; onlara buğz etmek nifaktır.”

Hadisin manası sahih olsada, rivayet cidden zayıftır. Senedinde Hazim bin el-Huseyn, Ebu İshak el-Humeysi vardır. İbn Muin: “Hiçbir şey değildir.” demiştir. Ebu Davud: “Münker rivayetler nakletmiştir.” demiştir. İbn Adi ise: “Rivayetlerinin çoğunda kendisine mutabaat yoktur.” demiştir.[272]

1036) “Teveddüd aklın yarısıdır.”

Teveddüd (التودد) - Sevgi göstermek, muhabbet beslemek, gönül almak, insanlara yakınlık ve iyi niyetle yaklaşmak. Ebu İshak el-Humeysi rivayetdir, ve söylediğimiz gibi ciddenz zayıftır.

Hadisin tam metni: “Tedbir geçimin yarısıdır; teveddüd aklın yarısıdır; kaygı ihtiyarlığın yarısıdır; az çocuk ise iki kolaylıktan biridir.”

Allame Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” kitabında söylemiştir: “Kudai, “Müsnedü’ş-Şihab”da bunu Müminlerin Emiri Ali’den rivayet etmiştir. Ameri, “Şerhu’ş-Şihab”da: “Garib hasendir.” demiştir. Ben derim ki: Bu isnadda İshak bin İbrahim eş-Şami vardır; Zehebi onu “ed-Duafa”da zikretmiş ve “Münker rivayetleri vardır.” demiştir. Ayrıca İbn Lehîa da bulunmaktadır; onun

[271] et-Temhîd limâ fi’l-Muvaṭṭaʾ mine’l-meʿânî ve’l-esânîd.
[272] “Mizan” 2/404-405.

durumu daha önce defalarca geçmiştir. Deylemi her ikisini de Enes'ten rivayet etmiştir. Iraki şöyle demiştir: "Bu isnadda Hallad bin İsa vardır; Ukayli onu meçhul saymış, İbn Muin ise onu sika kabul etmiştir."

1037) Sa'dan bin Nasr şöyle demiştir: Halid bin İsmail, Haşim'den, o da babasından, o da Aişe'den rivayet ettiğine göre "Nebî ﷺ eşlerinden birine gizlice bir söz söylemişti." (Tahrim Suresi, 66/3) ayetinin tefsirinde, bu gizli sözün "Benden sonra halifem Ebu Bekir'dir." ifadesi olduğu zikredilmiştir.

Senedinde Halid bin İsmail el-Mahzumi el-Medeni vardır, künyesi Ebu'l-Velid'dir. İbn Adi şöyle demiştir: "Sikalara isnad ederek hadis uydururdu." Darekütni: "Metruktur." demiştir. İbn Hibban ise: "Hiçbir surette onun rivayetiyle ihticac edilmez." demiştir.

1038) Ebu Hureyre'den merfu olarak da: "Sizin en kötüleriniz bekârlarınızdır." şeklinde rivayet edilmiştir.

Hadisin Ebu Yala ve Taberani rivayet etmiştir: "Ebu Hureyre bildiriyor: Ecelime bir gün kalmış olsa bile Allah'a hanım ile (evlenerek) kavuşurum. Çünkü ben, Resftlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: "En şerlileriniz bekfirlannızdır."

Halid bin İsmail el-Mahzumi el-Medeni rivayeti, metruktur.[273]

Imam Ahmed "Müsned" eserinde şöyle bir hadis rivayet etmiştir: "Abdürrezzak bize rivayet etti; Muhammed bin Raşid, Mekhul'dan, o da bir adamdan, o da Ebu Zer'den naklettiğine göre: Resûlullah ﷺ 'in yanına Akkâf b. Bişr et-Temîmî adında bir adam gelmişti. Resûlullah ﷺ, ona: "Ey Akkâf! Zevcen var mı?" diye sorunca, "Hayır" dedi. "Cariyen var mı?" diye sorunca, "Hayır" dedi. "Malın var mı, zengin misin?" diye sorunca, "Evet, malım var" cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "O zaman sen şeytanların kardeşlerindensin. Hristiyanlardan olsaydın onların ruhbanlarından olurdun. Hiç şüphesiz bizim sünnetimiz evlenmektir. En şerlileriniz bekârlarınızdır. Ölülerinizin en rezilleri, bekâr olarak ölenlerdir. Şeytanlara mı sürtünüyorsun? Şeytanların salih kişileri (yoldan çıkarma) hususunda kadınlardan daha kuvvetli silahı yoktur. Evli olanlar müstesna. Onlar ziyadesiyle temizlenenler ve fuhuştan uzak duranlardır. Yazık sana ey Akkâf! Kadınlar, Dâvûd, Eyyûb, Yûsuf ve Kürsüfün yoldaşlarıdır." Bişr b. Atiyye: "Ya Resûlallah! Kürsüf kimdir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle cevap verdi: "Bir adamdır. Deniz sahillerinden birinde Allah'a üç yüz sene ibadet etti. Gündüzleri oruç tutar, geceleri kıyamla (namazla) geçirirdi. Sonra bu kişi aşık olduğu bir kadın sebebiyle yüce Allah'a küfretti ve O'na ibadet etmeyi bıraktı. Daha sonra Allah, yaptığı bazı (iyi) şeyler sebebiyle onun yanlışını düzeltti ve onun tövbesini kabul etti. Yazık sana Ey Akkâf!

[273] "Mecmai Zevaid" 7/386/№7299.

Evlen, yoksa şaşıranlardan olursun." Akkâf, Resûlullah ﷺ 'e: "Ya Resûlallah! O halde beni evlendir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Seni Gülsûm el- Himyeri'nin kızı Kerîme ile evlendirdim."

Senedinde ismi belirtilmeyen bir ravi bulunmaktadır. Geri kalan raviler güvenilir kimselerdir.[274] Mekhul eş-Şami’nin şeyhi mechuldur.

Hadisi Ebu Ya'la ve Taberani de, Atiyye b. Büsr el-Mazini’den rivayet etmiştir, ravilerden Muaviye b. Yahya es-Sadefı zayıftır.[275]

İslam’da evliliğin önemini anlamamız için sahih rivayetler yeterlidir. Nitekim Sahihayn’da Enes’ten rivayet edildiğine göre Nebî ﷺ şöyle buyurmuştur: “Ben hem oruç tutarım hem iftar ederim, kadınlarla evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.”

Ebu Necih'in bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Evlenecek kadar zengin olup da sonra evlenmeyen benden değildir."

Hadisi Taberani, “el-Mu'cemu'l-evsat” ve “el-Mu'cemu'l-kebir” de rivayet etmiştir. Hadisin isnadı mürsel ve hasendir. Nitekim İbn Main de böyle demiştir.[276]

1039) Halid bin Enes. Enes bin Malik’ten rivayet eder; tanınmış değildir ve hadisi son derece münkerdir. Rivayeti şöyledir: “Kim benim sünnetimi ihya ederse beni sevmiş olur; kim beni severse cennette benimle birlikte olur.” Bu hadisi Bekiyye, Asım bin Said’den rivayet etmiştir; o da meçhuldür.[277]

Bu hadisi Tirmizi, Taberani el-Evsat’ta ve Lâlekai “Şerhu Usuli’l-İtikad”da rivayet etmiştir. Ukayli de “el-Müsnedü’d-Daif”te rivayet etmiş, Suyuti ise “el-Camiu’s-Sagir”de onu Siczi’ye nispet etmiştir. Rivayet yollarının hiçbirinin senedi tenkitten hâli değildir. İbn Hacer “Lisanü’l-Mizan”da hadisi zayıf saymış, Münavi de “Şerhu’l-Camiu’s-Sagir”de ona tâbi olmuştur. Şeyh el-Albani de “ed-Daife” ve “Daifu’l-Cami”de hadisi zayıf kabul etmiştir.

Tirmizi “Sünen” (№2678) eserinde şöyle demiştir: “Enes b. Mâlik (r.a.)’den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ bana şöyle buyurdu: “Evlatçığım hiçbir kimseye karşı kalbinde bir hile ve kin beslemek olmaksızın sabahlamaya ve akşamlamaya gücün yeterse bunu mutlaka yap sonra bana şöyle dedi: Evlatçığım işte benim sünnetim budur kim benim sünnetimi yaşatırsa beni sevmiş olur kim de beni severse Cennet’te benimle birlikte olur.” Hadisin akabinde imam Ebu İsa buyurmuş: “Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Muhammed b. Abdullah el Ensârî de babası da güvenilir kimselerdir. Ali b. Zeyd doğru kimsedir. Fakat başkalarından mevkuf olarak rivâyet ettiği bir hadisi merfu olarak rivâyet eder. Muhammed b. Beşşâr’dan işittim.

[274] “Mecmai Zevaid” 7/384-385/№7297.
[275] “Mecmai Zevaid” 7/386/№7298.
[276] “Mecmai Zevaid” 7/388/№7303.
[277] “Mizan” 2/407.

Şu'be'den naklederek Ebû'l Velîd'in şöyle dediğini bildirdi: Bize Ali b. Zeyd anlattı bu kimse mevkuf hadisleri merfu yapan bir kimsedir. Saîd b. Müseyyeb'in, Enes'den rivâyeti olarak tam metniyle sadece bu hadisi bilmekteyiz ve buradakinden uzuncadır. Abbâd b. Meysere el Mınkarî bu hadisi Ali b. Zeyd'den ve Enes'den rivâyet ederek senedinde "Saîd b. Müseyyeb"i zikretmemiştir. Meseleyi Muhammed b. İsmail'e (Buhari'ye) götürdüm ve sordum, bunu bilmediğini ve Saîd b. Müseyyeb'in Enes'den bu hadisi ve başka herhangi bir hadisi rivâyeti hakkında bilgisi olmadığını söyledi. Enes b. Mâlik hicrî doksan üç yılında vefat etmiştir. Saîd b. Müseyyeb'te ondan iki sene sonra vefat etmiştir."

1040) Abdullah bin Nafi', Halid bin İlyas'tan, o da Yahya bin Said'den, o da Ebu'z-Zübeyr'den, o da Cabir'den rivayet ettiğine göre Nebî ﷺ "caiha" hakkında hüküm vermiştir. Caiha; çekirge, yangın, sel, dolu ve rüzgârdır.

Câiha (الجائحة) - malı telef eden doğal afet. Senedinde Halid bin İlyas el-Medeni vardır. Buhari onun hakkında: "Hiçbir şey değildir." demiştir. Ahmed ve Nesai: "Metruuktur." demişlerdir. Onun ismi bazı rivayetlerde İbn İyas şeklinde de geçmektedir.[278]

1041) Ebu Muaviye şöyle rivayet etmiştir: Bize Halid bin İlyas, Salih Mevla't-Tev'eme'den, o da Ebu Hureyre'den naklettiğine göre Resulullah ﷺ iki rekâttan doğrulduğunda ellerini uyluklarının üzerine koyardı.

İbn Adi şöyle demiştir: O, Halid bin İlyas bin Sahr'dır; künyesi Ebu'l-Heysem el-Kureşi el-Adevi'dir. İbn Muin ise: "Hiçbir şey değildir; hadisi yazılmaz." demiştir.[279]

Imam Tirmizi "Sünen" (№288) eserinde demiştir ki: "Hâlid b. İyas, Muhaddisler tarafından zayıf kabul edilir."

1042) Maan bin İsa rivayet etti: Halid bin Ebi Bekr, Salim bin Abdullah bin Ömer'den, o da babasından naklettiğine göre Nebî ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cennet ehlinin gireceği kapının genişliği, hızlı giden bir bineğin üç günlük mesafesi kadardır. Buna rağmen orada öyle sıkışırlar ki neredeyse omuzları yerinden çıkacak gibi olur."

Hadis münkerdir. Imam Tirmizi hadisi (№2548) "Sünen" eserinde rivayet etmiştir: "Fadl bin es-Sabah el-Bağdadi rivayet etti; Maan bin İsa el-Kazzaz, Halid bin Ebi Bekr'den, o da Salim bin Abdullah'tan, o da babasından naklettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Ümmetimin cennete gireceği kapının genişliği, hızlı giden bir bineğin üç günlük mesafesi kadardır. Buna rağmen orada öyle sıkışırlar ki neredeyse omuzları yerinden çıkacak gibi olur."

[278] "Mizan" 2/407.
[279] "Mizan" 2/407.

Ebu İsa şöyle demiştir: “Bu hadis gariptir.” Muhammed’e bu hadisi sordum; onu tanımadı ve ‘Halid bin Ebi Bekr’in Salim bin Abdullah’tan münker rivayetleri vardır.’ dedi.”

Ravi Halid bin Ebi Bekr el-Ömeri. Ebu Hatim: “Hadisi yazılır.” demiştir. Buhari ise: “Onun münker rivayetleri vardır.” demiştir.[280]

Beyhaki “el-Ba‘s ve’n-Nüşur” kitabında bu hadisi rivayet etmiştir, ve akabinde demiştir: “Sahih hadiste ise Utbe bin Gazvan’ın hutbesinde şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Bize zikredildi ki cennetin iki kanadı arasındaki mesafe kırk yıllık yol kadardır. Öyle bir gün gelecektir ki orası izdihamdan dolayı dolup taşacaktır.” Bu rivayet daha sahihtir.”

1043) “Şüphesiz tavşanlar hayız görür.”

Bu hadisi Halid bin el-Huveyres el-Mekki rivayet etmiştir. İbn Main onun hakkında: “Onu tanımıyorum.” demiştir.[281]

1044) Ramadi, “Tarih”inde şöyle rivayet etmiştir: Bize Halid bin Hudaş, bize Hammad bin Zeyd’den, o da Eyyub’dan, o da Hasan’dan, o da Sahr bin Kudame’den — merfu olarak — rivayet etti ki şöyle demiştir: “Altı yüz yılından sonra doğacak hiçbir kimseye Allah’ın ihtiyacı yoktur.”

Eyyub şöyle demiştir: “Sahr ile karşılaştım; o da ‘Bunu bilmiyorum.’ dedi.”

Ben (Zehebi) derim ki: Sahr bir tabiidir ve hadis münkerdir.

Ravi Halid bin Hudaş el-Muhellebi’dir. Sika kabul edilmiştir. Ebu Hatim ve başkaları: “Saduktur.” demiştir. İbn Muin: “Hammad’dan bazı hadisleri tek başına rivayet eder.” demiştir. İbn el-Medini ve Zekeriyya es-Saci ise: “Zayıftır.” demişlerdir.[282]

1045) Halid bin Sara. Abdullah bin Cafer’den “Âl-i Cafer için yemek yapın.” hadisini rivayet etmiştir.

Tirmizi bu hadisi Cafer bin Halid’in babasından yaptığı rivayet yoluyla hasen kabul etmiştir; ancak sahih dememiştir. Halid ise açıkça tevsik edilmemiştir. Bununla birlikte, Ata’nın da ondan rivayette bulunmuş olması onun için yeterli görülmüştür.[283]

Hadisi İbn Mace “Sünen”de (№1610), Tirmizi “Sünen”de (998) Ahmed “Müsned”inde ve Abdurrezzak “el-Musannef”te rivayet etmiştir. Abdullah bin Cafer bin Ebi Talib şöyle

[280] “Mizan” 2/409.
[281] “Mizan” 2/409.
[282] “Mizan” 2/410.
[283] “Mizan” 2/411.

demiştir: “Cafer bin Ebi Talib’in şehadet haberi geldiğinde Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: ‘Cafer’in ailesi için yemek hazırlayın. Çünkü onların başına kendilerini meşgul eden bir hâl gelmiştir.’”

Abdullah bin Cafer hadisini ayrıca Şafii rivayet etmiş, İbn es-Seken sahih kabul etmiş, Tirmizi ise hasen görmüştür.[284] İmam Ebu İsa et-Tirmizi buyurmuştur ki: “Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ölünün ailesinin sıkıntıyla meşgul olduklarından dolayı bir miktar yiyecek ile gitmeyi müstehab görmüşlerdir. Şâfii bu görüştedir.”

Bu rivayette İslam ümmeti için büyük bir ders vardır. Ne yazık ki bazı Müslüman ülkelerde bir kimse vefat ettiğinde, yakınlarını kaybeden aileler taziyeye gelenler için çokça yemek hazırlamak zorunda bırakılmaktadır. Oysa Nebî ﷺ’in sünnetine göre yemeği, yakınını kaybeden aileye başkalarının hazırlaması gerekir; o ailenin insanlara yemek hazırlaması değil.

“Ölen kimsenin ailesinin insanlar için yemek hazırlamasına gelince, bu mekruhtur; çünkü bu, musibetlerine ek bir yük getirir, onları kendi meşguliyetleri üzerine yeni bir meşguliyetle oyalandırır ve cahiliye ehlinin uygulamasına benzemektir.”[285]

Ancak buna bir ihtiyaç doğarsa caiz olur; zira bazen cenazeleri için uzak köy ve beldelerden gelenler olur, onların yanında gecelemek durumunda kalırlar ve kendilerine ikramda bulunmaktan başka imkân olmaz.[286]

1046) Halid bin Sa‘d. Ebu Mesud el-Ensarî’den nebiz hakkında rivayet etmiştir. Bu sahih değildir; ayrıca mevkuf bir rivayettir. Lafzı şöyledir: “O, küp nebizi içerdi.” Bunu Mansur, İbrahim’den, o da Halid bin Sa‘d’dan, o da ondan rivayet etmiştir. Mansur şöyle demiştir: “Sonra bunu bana Halid de rivayet etti.” Yahya bin Yeman da Süfyan’dan, o da Mansur’dan, o da Halid bin Sa‘d’dan, o da Ebu Mesud’dan rivayet etmiştir ki: Nebi (ﷺ)’e nebiz getirildi, o da üzerine su döktü. Buhari şöyle demiştir: “Bu sahih değildir.”[287]

1047) el-Ezrak bin Ali rivayet etti; dedi ki: Hassan bin İbrahim bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin Said bize rivayet etti; o, Ebu Hazim’den, o da Sehl’den – merfu olarak – şöyle rivayet etti: “Şüphesiz her şeyin bir zirvesi vardır; Kur’an’ın zirvesi de Bakara suresidir.”

Bu rivayetin senedinde Halid bin Said el-Medenî bulunmaktadır. el-Ukaylî şöyle demiştir: “Hadisi üzerinde kendisine tabi olunan biri değildir.”[288]

---

[284] Muhammed bin Ali bin Muhammed eş-Şevkani “Neylü’l-Evtar”.
[285] Abdülkadir bin Muhammed Haydar el-Benurî “el-Muarrib an Ahtâi Ehli’l-Mağrib fi’l-Emsâl ve’l-Akâid ve’l-Mefâhim el-Garâib” sayfa 273, DKİ.
[286] Muvaffakuddin Abdullah bin Ahmed bin Kudâme el-Makdisî “el-Muğnî”
[287] “Mizan” 2/412.
[288] “Mizan” 2/412.

İmam Beyhaki “Şuabul İman”da (3/236/№2159) rivayet etmiştir ki: “Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara Sûresi'dir. Şeytan bir evde Bakara Sûresi'nin okunduğunu işittiği zaman o evden çıkar." Kitabın muhakiki hadisin senedin hasen olduğunu söylemiştir.

Sahih İbn Hibban’da, el-Hakim’de ve diğerlerinde rivayet edildiğine göre Resulullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz her şeyin bir zirvesi vardır; Kur’an’ın zirvesi Bakara suresidir. Kim onu evinde geceleyin okursa, üç gece boyunca şeytan onun evine girmez.” el-Hakim bu hadisi sahih kabul etmiş, el-Elbani ise hasen görmüştür.

1048) Müemmel bin İsmail rivayet etti; dedi ki: Süfyan bize rivayet etti; o da Halid bin Seleme el-Mahzûmî’den, o da Saîd bin el-Müseyyeb’den, o da Sa‘d’dan – merfu olarak – şöyle rivayet etti: “Kadın, halasının üzerine nikâhlanmaz; teyzesinin üzerine de nikâhlanmaz.” Bu rivayet Müemmel’den yapılan nakilde ihtilaflıdır; bazıları Saîd bin el-Müseyyeb yerine İsa bin Talha demiş, bazıları ise mürsel olarak rivayet etmiştir. el-Fefâfâ (Halid bin Seleme) ise sika kabul edilmiştir.[289]

Buhari ve Muslim rivayet ettikleri bir hadiste, Ebû Hureyre -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: “Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Bir kadınla onun halası, yine böyle bir kadınla onun teyzesi aynı nikah altında tutulmaz.”[290]

1049) Halid bin Süleyman es-Sadefî. ed-Dârakutnî, es-Sünen’inde onun tarikiyle münker bir haber rivayet etmiştir; şöyle demiştir: Hüseyin el-Kevkebî bize rivayet etti; dedi ki: Halid bize rivayet etti; dedi ki: Ebu Âsım bize rivayet etti; o da İbn Cüreyc’den, o da Ebu’z-Zübeyr’den, o da Şureyh’ten – ki onun sahabeliği vardır – rivayet etti: Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz Allah, denizde olanları Âdemoğulları için boğazlamıştır.”[291]

Burada kastedilen, deniz hayvanlarının kesim yapılmaksızın yenilebileceğidir.

1050) Halid bin Şerik. el-İrbad bin Sariye’den rivayet etmiştir. Ondan da Süfyan bin Hüseyin, “Bir adam hanımına su içirirse ecir kazanır” hadisiyle rivayette bulunmuştur. el-Ezdî şöyle demiştir: “Bu rivayette kendisine tabi olunan biri değildir.” Dedim (Zehebi) ki: Onun kim olduğu da bilinmemektedir.[292]

Hadisin manası sahih rivayetlerle desteklenmektedir.

---

[289] “Mizan” 2/412.
[290] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 493, №890.
[291] “Mizan” 2/413.
[292] “Mizan” 2/413.

Buhari ve Muslim rivayet ettikleri bir hadiste, Sa'd ibnu Ebî Vakkas -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Sen Allah'ın rızasını isteyerek harcayacağın her bir nafakadan dolayı sevabını alırsın. Hatta yemek yerken eşinin ağzına vere ceğin bir lokmadan bile"[293]

1051) Halid bin Ebi's-Salt. Neredeyse tanınmamaktadır. Irak bin Malik'ten, o da Aişe'den şu hadisle rivayet etmiştir: "Oturağımı kıbleye çevириniz." Yahut "Onu kıbleye çevirdiler." Bu rivayeti ondan yalnızca Halid el-Hazzâ rivayet etmiştir ve bu hadis münkerdir. el-Hazzâ bazen bunu Irak'tan müdelles olarak rivayet etmiş, bazen de "bir adamdan, o da Irak'tan" demiştir.[294]

İmam Tahavi "Şerhul Meanil Asar" kitabında rivayet etmiştir: "Halid b. Ebi's-Salt şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz'in yanındaydık. Avret mahallinin kıbleye doğru çevrilmesinden söz ettiler. Irâk b. Malik bu nun üzerine dedi ki: Aişe şöyle dedi: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzurunda bazı kimselerin avret yerlerini kıbleye doğru çevirmekten hoşlan madıklarından söz edilince Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Bunu da mı yaptılar? Benim oturağımı kıble tarafına çevirin." buyurdu."[295]

Yine "Şerhul Meanil Asar"da: "Halid b. Ebi's-Salt şöyle dedi: Ömer b. Abdulaziz'in yanın daydık. Kişinin helâda otururken kıbleye yüzünü çevirmesinden söz ettiler ve bunu hoş karşılamadılar. Bunun üzerine Irâk b. Malik, Urve b. ez-Zübeyr yolu ile Aişe'den şunu tahdis etti: Bu hususta Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzurunda söz edilince o: "Bunu da mı yaptılar? Oturağımı kıble tarafına çevirin." buyurdu."[296]

Ebu'l-Hasan Nureddin Muhammed bin Abdülhadi es-Sindî "Haşiyetü Müsnedil-İmam Ahmed bin Hanbel"de şöyle buyurmuştur: ""Makadımı kıbleye doğru çevириniz" sözü, onların nehiyden genel bir yasak anlamış olmalarını reddetmek için söylenmiştir. Hüküm ise açık arazide bulunma durumuna mahsustu. Ayrıca bunun, nehiy gelmeden önce söylenmiş olması da muhtemeldir. Allah Teâlâ daha iyi bilir."

el-Buhârî şöyle demiştir: Halid bin Ebi's-Salt'ın Irak'tan rivayeti mürseldir; Tehzib'de de bu şekilde zikredilmiştir. İbn Hazm ise el-Muhalla'da şöyle demiştir: Bu rivayet sakıttır; çünkü Halid'den rivayet eden ravi sikadır, fakat onun Halid bin Ebi's-Salt'tan rivayeti söz konusudur ve Halid bin Ebi's-Salt meçhuldür, kim olduğu bilinmemektedir. Abdürrezzak bu hususta hata etmiş ve rivayeti Halid el-Hazzâ'dan, o da Kesir bin es-Salt'tan şeklinde aktarmıştır. Bu ise daha da batıldır; çünkü Halid el-Hazzâ, Kesir bin es-Salt'a yetişmemiştir.[297]

---

[293] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 598, №1053.
[294] "Mizan" 2/414.
[295] 6/554/№6457.
[296] 6/555/№6460.
[297] Muhammed bin Abdurrahman bin Abdurrahim el-Mübarekfûrî "Tuhfetü'l-Ahvezî".

1052) Ebu Ahmed ez-Zübeyrî rivayet etti; dedi ki: Halid bin Tahman bize rivayet etti; o da Nafi bin Ebi Nafi'den, o da Ma'kil bin Yesar'dan, o da Nebi ﷺ'den rivayet etti; şöyle buyurdu: "Kim sabahladığında üç defa 'Eûzü billâhi's-semî'i mine'ş-şeytâni'r-racîm' der, sonra Haşr suresinin son üç ayetini okursa, Allah onun için yetmiş bin meleği görevlendirir; akşama kadar ona salat ederler. O gün ölürse şehid olarak ölür." Ve şöyle buyurdu: "Kim bunu akşamleyin söylerse, aynı mertebede olur." Tirmizî bu hadisi hasen görmemiştir; bu hadis oldukça gariptir. Nafi ise sikadır.[298]

İmam Tirmizi hadisi "Sünen" eserinde (№2922) aktarmıştır: "Ma'kıl b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kim sabah olduğunda üç kere Eûzû billahissemiil âlimi minşeytanirracim (Allah'ın rahmetinden kovulan taşlanmış şeytanın şerrinden her şeyi bilen Allah'a sığınırım) diyerek; Haşr sûresinin sonundan üç ayet okursa, Allah o kimseye yetmiş bin melek vekil eder de o melekler akşama kadar o kimseyi duâ ve istiğfar ederler. Eğer o gün ölürse şehîd olarak ölür. Akşam olunca okuyan kimse de sabaha kadar aynı durumdadır."

Ebu İsa şöyle demiştir: "Bu hadis gariptir; onu yalnızca bu yoldan biliyoruz." Bu ifade, hadise yönelik bir illet beyanıdır. Nevevî senedini zayıf görmüş; el-Elbani ve Şuayb el-Arnaut da onu zayıf kabul etmiştir.

Senedinde Halid bin Tahman, Ebu'l-Alâ el-Kûfî bulunmaktadır. Enes'ten ve Husayn bin Malik'ten rivayet etmiştir. Ondan da Ebu Nuaym, el-Firyabî ve başkaları rivayet etmiştir. Sika kabul edilmiştir. İbn Maîn ise onu zayıf görmüş ve şöyle demiştir: "Vefatından on yıl önce ihtilat etti; ondan önce ise sikaydı." İhtilat döneminde kendisine getirilen her şeyi okurdu. Ebu Hatem ise şöyle demiştir: "Şianın eskilerindendir; doğruluk mertebesindedir."

1053) Halid bin Abdullah el-Kasrî [ed-Dımeşkî] el-Belcî, emirdir. Babasından rivayet etmiştir. O da dedesinden rivayet etmiştir. Saduktur; ancak nasıbî, buğz eden ve zalimdir. İbn Maîn şöyle demiştir: "Kötü bir adamdır; Ali hakkında ileri geri konuşurdu."[299]

1054) Halid bin Abdurrahman, Ebu'l-Heysem el-Attar el-Abdî el-Kûfî'. Simak bin Harb'den rivayet etmiştir. Ondan da İshak bin el-Furat rivayette bulunmuştur. ed-Dârakutnî şöyle demiştir: "Onun bu batıl hadisten başka bir rivayetini bilmiyorum." Bununla, İsa bin Ahmed el-Askalânî'nin Belh'te rivayet ettiği şu isnadı kastetmektedir: İshak bin el-Furat bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin Abdurrahman Ebu'l-Heysem bize rivayet etti; o da Simak bin Harb'den, o da Tarık bin Şihab'dan, o da Ömer'den – merfu

[298] "Mizan" 2/414.
[299] "Mizan" 2/415.

olarak – şöyle rivayet etti: “Ben davetçi ve tebliğ edici olarak gönderildim; hidayetten hiçbir payım yoktur. İblis de süsleyici kılındı; dalaletten ona ait bir şey yoktur.”[300]

Hadisi, Halid b. Abdurrahman – Simak b. Harb – İbn Şihab tarikiyle; Lalekâî “Şerhu Usûli İ‘tikâdi Ehlis-Sünne vel-Cemâa”da, İsmail bin Muhammed bin el-Fadl el-İsfehanî “el-Huccetü fi Beyânil-Mehace”de, İbn Batta “el-İbânetü’l-Kübrâ”da, Beyhakî ise “el-Kadâ ve’l-Kader”de rivayet etmiştir.

Hadisi tahric eden el-Ukaylî şöyle demiştir: “Halid rivayet yönünden bilinmiş biri değildir; hadisi mahfuz değildir ve onun Ömer’den, (yani İbn el-Hattab’dan) ait bir asıl da bilinmemektedir.” Ardından – yani İbn Adî – şöyle demiştir: “Bu hadis hakkında kalbimde bir tereddüt vardır; Halid’in Simak’tan işitip işitmediğini de bilmiyorum. Şüphem yok ki bu Halid, Horasanlı olan kişidir; dolayısıyla hadis Simak’tan mürseldir.” İbn el-Cevzî bu hadisi el-Mevzuat’ta zikretmiştir. Müellif (Suyuti) ise buna itiraz ederek, Halid’den Ebu Davud’un rivayette bulunduğunu ve İbn Maîn’in onu sika kabul ettiğini söylemiş, “Bu durumda hadiste yalnızca irsal vardır” demiştir.[301]

1055) Saîd el-Cermî rivayet etti; dedi ki: Ebu Temîle bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin Ubeyd bana rivayet etti; dedi ki: İbn Büreyde bana rivayet etti; o da babasından rivayet etti; şöyle dedi: “Resulullah ﷺ bana, dâbbenin çıkacağı yeri gösterdi. Babam da bana orayı gösterdi; kumla çevrili bir araziydi ve içinde, aralıklı biçimde uzanan yarıklar vardı.” Bu rivayeti Ahmed el-Müsned’de nakletmiştir.

Senedinde Halid bin Ubeyd, Ebu Asım bulunmaktadır. Basralıdır, Merv’e yerleşmiştir. Vakar ve heybet sahibiydi. el-Buhârî şöyle demiştir: “Hadisinde nazar vardır.” Hakim ise: “Enes’ten mevzu rivayetlerde bulunmuştur” demiştir. İbn Adî ise yanılmış ve bunun, Şu‘be ile Abdülvaris’in kendisinden rivayet ettiği o sika Ebu Asım olduğunu zannetmiştir; bu sebeple Müslim’in tahric ettiği “(su içinde) nefes alma üç defadır” hadisini onun tercemesinde zikretmiştir.[302]

1056) Abdullah bin Mahmud rivayet etti; dedi ki: el-Alâ bin İmran bize rivayet etti; o da Ebu Asım Halid’den, o da Enes’ten, o da Selman’dan, o da Nebi ﷺ’den rivayet etti ki, Ali’ye şöyle buyurmuştur: “Bu benim vasîm, sırrımın emanet edildiği kişidir ve geride bıraktıklarımın en hayırlısıdır.”

İmam Ebu Abdullah el-Hakim’in söylediği gibi, Ebu Asım Halid, Enes’ten mevzu hadisler rivayet ederdi.

Taberani, Hz Selman’dan rivayet etmiştir ki: Resulullah'a ﷺ: "Ey Allah'ın Resulü! Her peygamberin bir vasisi vardır. Senin vasin kimdir?" dedim. Dedi ki: "Musa'nın

[300] “Mizan” 2/416.
[301] Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” №3153.
[302] “Mizan” 2/416-417.

vasisinin kim olduğunu biliyor musun?" "Evet, Yuşa b. Nun" dedim. "Neden?" diye sorunca: "Çünkü o, en bilgililerdi" dedim. "Benim vasim ve sırdaşım, benden sonra bıraktığım en hayırlı kişi, benim işlerimi tamamlayacak, borcumu ödeyecek kişi, Ali b. Ebi Talib'dir" buyurdu." Senedinde Nasıh b. Abdillah metruktur.[303]

İbn Hacer el-Askalani "Fethül Bari"de buyurmuştur ki: "el-Ukaylî ve başkaları "ed-Duafa"da, Hakim bin Cübeyr'in tercemesinde, Abdülaziz bin Mervan tarikiyle Ebu Hureyre'den, o da Selman'dan şu rivayeti nakletmiştir: Selman şöyle demiştir: "Ya Resulallah, Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki kendisinden sonra kimin geleceğini ona bildirmemiş olsun; sana da bildirildi mi?" Buyurdu ki: "Evet, Ali bin Ebi Talib." Yine Cerir bin Abdülhamid tarikiyle, kavminden bazı şeyhlerden, o da Selman'dan rivayet edilmiştir: "Ya Resulallah, senin vasin kimdir?" Buyurdu ki: "Vasim, sırrımın mahalli, ehlim üzerinde halifem ve benden sonra geride bıraktıklarımın en hayırlısı Ali bin Ebi Talib'tir." Ebu Rabia el-İyadi tarikiyle, İbn Büreyde'den, o da babasından merfu olarak: "Her peygamberin bir vasisi vardır; Ali de benim vasim ve veliahdımdır." Yine Abdullah bin es-Saib tarikiyle, Ebu Zer'den merfu olarak: "Ben peygamberlerin sonuncusuyum; Ali de vasilerin sonuncusudur." İbn el-Cevzî bunları ve benzerlerini "el-Mevzuat"ta zikretmiştir." [304]

1057) Halid bin Osman el-Osmanî el-Emevî. Malik'ten rivayet etmiştir. İbn Hibban şöyle demiştir: "Makul rivayetleri ters çevirerek ve aslı olmayan şeyler ekleyerek naklederdi; bunu çokça yapınca onun haberiyle ihticac düşmüştür." Malik'ten, o da Nafi'den, o da İbn Ömer'den şu rivayeti nakletmiştir: "Nebi ﷺ'i saçını sarı boyayla boyarken gördüm." [305]

İmam Ebu Davud "Sünen"de (№4210) Hz Abdullah b. Ömer'den rivayet etmiştir ki: "Rasûlullah ﷺ sibtî (denilen) pabuçlar giyer, sakalını vers ve zaferanlar boyardı. (Nâfî) " Aynısını İbn Ömer'de yapardı" der."

Sibt: Kılları tıraş edilmiş ve tabaklanmış sığır de rîsidir. Sibtî de, böyle deriden yapılmış pabuçlardır. Vers: Yemen taraflarında yetişen, sarı renkli bir bitkidir. Boyacılıkta kullanılır. Zaferan: Boyacılıkta kullanılan, sarı renkte bir bitkidir.

Hâdis-i şerifin zahiri, Hz. Peygamber ﷺ 'in sakalını vers ve zaferanla boyadığına delâlet eder. Bezlü'l Mechûd sahibi, bu hadisin izahında şöyle der. "Atfın zahiri, Rasûlullah'ın sakalını zaferanla boyadığını gösterir. Sakalını vers, elbisesini de zaferanla, boyamış olması da muhtemeldir. Bunu İbn Reslân söylemiştir. Ben derim ki, Hz. Peygamber ﷺ elbiseyi zaferanla boyamayı nehyettiği sabit olduğu halde, bu nasıl mümkün olur? Böyle olunca, söylenmesi gereken; Rasûlullah'm sakalını bunların ikisi ile de (boyamış) olduğudur."

---

[303] "Mecmai Zevaid" 15/54/№14668.
[304] 7/757/№4283. Thk Abdulkadir Şueyb el-Ahmed, Riad.
[305] "Mizan" 2/418.

İbnü'l Hûmam bu hadisle ilgili olarak şöyle demiştir: "Her ne kadar Ibnü'l Kettan bu hâdise sahîh demişse de erkeklerin zaferan sürünmesini nehy konusunda Sahihayn'da mevcut olan hadis bundan daha kuvvetlidir."[306]

Osmân b. Abdillah b. Sürâka dedi ki: "Ebû Katâde, Ebû Hureyre, İbn Ömer ve Ebû Useyd es-Sâidî'nin Kur'ân kursunda iken yanıma uğradıklarını gördüm. Onlardan safran kokusunu hissediyorduk. Sakallarını da sarıya boyamışlardı." Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup, ravileri Sahîh'in ravileridir.[307]

1058) Ebu Ubeyd rivayet etti; dedi ki: Halid bin Amr bize rivayet etti; o da Süfyan'dan, o da Ebu Hazim'den, o da Sehl'den rivayet etti ki, Nebi ﷺ bir adama öğüt vererek şöyle buyurdu: "Dünyaya karşı zahid ol ki Allah seni sevsin; insanların ellerindekine karşı da zahid ol ki insanlar seni sevsin."

Hadisi imam Hakim "Müstedrek" eserinde rivayet etmiştir: Ebu Bekir Muhammed bin Cafer el-Âdemî el-Kârî, Bağdat'ta rivayet etti; dedi ki: Ebu Cafer Ahmed bin Ubeyd bin Nâsıh bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin Amr el-Kureşî bize rivayet etti; dedi ki: Süfyan es-Sevrî bize rivayet etti; o da Ebu Hazim'den, o da Sehl bin Sa'd'dan rivayet ettiğine göre Nebi ﷺ bir adama öğüt vererek şöyle buyurmuştur: "Dünyaya karşı zahid ol ki Allah seni sevsin; insanların ellerindekine karşı da zahid ol ki insanlar seni sevsin." Hadisin akabinde İmam demiştir: "Bu hadis isnadı sahih olan bir hadistir; ancak o ikisi (Buhârî ve Müslim) bunu tahric etmemiştir."

Bu, hadislerin sahih sayılması hususunda İmam Hakim'e dayanmanın ne kadar isabetli olmayabileceğine dair bir başka örnektir. Rivayetin senedinde Halid bin Amr, el-Kureşî el-Emevî es-Saîdî bulunmaktadır. Ahmed bin Sinan el-Vâsıtî, Ahmed bin Hanbel'den şöyle aktarmıştır: "Münkeru'l-hadistir." Abdullah bin Ahmed bin Hanbel, babasının değerlendirmesini şu sözlerle iletmiştir: "Sika değildir; batıl rivayetlerde bulunur." Abbas ed-Dûrî'nin Yahya bin Maîn'den aktardığına göre: "Onun rivayeti hiçbir değer ifade etmez." Hüseyin bin Hibban'ın, yine Yahya bin Maîn'den bildirdiğine göre: "Yalancıydı; Şu'be'den mevzu hadisler nakletmiştir." el-Buhârî ile Zekeriya bin Yahya es-Sâcî onu "münkeru'l-hadis" olarak nitelemiştir. İbn Ebi Hatim'in, Ebu Zur'a'dan aktardığı değerlendirmeye göre: "Münkeru'l-hadistir." Ebu Hatim ise onu "hadisi terk edilmiş, zayıf bir ravi" olarak tanımlamıştır. Ebu Davud hakkında "bir kıymeti yoktur" ifadesini kullanmıştır. Nesaî de "sika değildir" hükmünü vermiştir. Salih bin Muhammed el-Bağdadî ise onun hadis uydurduğunu belirtmiştir.

İbn Mace "Sünen" (№4102) eserinde hadisi biraz farklı lafızla aktarmıştır: "Ebu Ubeyde bin Ebi's-Sefer rivayet etti; dedi ki: Şihab bin Abbad bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin Amr el-Kureşî bize rivayet etti; o da Süfyan es-Sevrî'den, o da Ebu Hazim'den, o da Sehl bin Sa'd es-Saîdî'den rivayet etti; şöyle dedi: Nebi ﷺ'e bir adam geldi ve "Ya

[306] Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 14/287.
[307] "Mecmai Zevaid" 8/535/№8822.

Resulallah, bana öyle bir amel göster ki onu yaptığımda Allah da beni sevsin, insanlar da beni sevsin" dedi. Bunun üzerine Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: "Dünyaya karşı zahid ol ki Allah seni sevsin; insanların ellerindekine karşı zahid ol ki insanlar seni sevsin."

Zevâid'de şöyle denilmiştir: "Bunun senedinde Hâlid bin Amr bulunur. Bu râvi zayıf olup, zayıflığı hakkında ittifak edilmiş ve hadis uydurmakla itham edilmiştir. El-Ukayli onun bu hadisini rivâyet ederek: "Bunun Sevri'den rivayetinin aslı yoktur", demiştir.[308]

1059) Ebu Nuaym el-Halebî rivayet etti; dedi ki: Halid bin Amr bize rivayet etti; o da Leys'ten, o da Yezid bin Ebi Habib'den, o da Ebu Kubeyl'den, o da Ebu Hureyre ile İbn Ömer'den rivayet etti; ikisi şöyle anlatmıştır: Resulullah ﷺ bir bedevîden vadeli olarak genç dişi develer satın aldı. Bunun üzerine bedevî, "Eğer Allah'ın takdiri gelip seni vefat ettirirse bu borç ne olacak?" diye sordu. Ebu Bekir, "Onun borcunu ben öder, verdiği sözü yerine getiririm" dedi.

"Ya o da vefat ederse?" denildi. "O zaman Ömer onun yolunu takip eder ve yerini doldurur; Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınaması onu etkilemez" cevabı verildi.

"Peki, Ömer'in de eceli gelirse?" denildi. Bunun üzerine, "O zaman yapabileceğin tek şey, eğer gücün yetiyorsa ölmek olur" buyurdu.

Ravi Halid b. Amr el-Kureşî el-Emevî kezzabdır.[309]İbn Adi hadise uydurma söylemiştir.

1060) Ebu Hureyre'den merfu olarak rivayet edilmiştir; şöyle buyurmuştur: "Sana Allah'ın sevdiği bir sadakayı göstereyim mi?" Dedim ki: "Evet."

Buyurdu ki: "Kızın sana geri dönmüş ve senden başka sığınacak bir yer bulamıyorsa (ona sahip çıkmandır)."

Halid b. Amr el-Kureşî el-Emevî rivayetidir. İbn Adi hadise uydurma söylemiştir.

1061) Ebu Bekir'den merfu olarak rivayet edilmiştir: Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Eğer benim rahmetimi istiyorsanız, kullarıma merhamet edin."

Halid b. Amr el-Kureşî el-Emevî rivayetidir. İbn Adi hadise uydurma hükmünü vermiştir.

İmam Muslim ve Tirmizi "Sünen"de (№1924) rivayet etmiştir ki: "Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Merhametlilere Rahman olan Allah merhamet eder. Siz yeryüzündekilere acıyın ki göktekiler de size

308 "Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi" 10/369.
309 "Mizan" 2/420.

acısın Rahm; Rahman isminden bir damardır; Her kim bağları koparmaz ilgiyi kesmezse Allah'ta onu rahmetine ulaştırır. Her kim de bağları koparırsa Allah'ta o kimseden rahmetini keser."

İmam Tirmizi'ye göre hadis hasen sahihtir.

1062) Yezid'den, o da Salim'den, o da babasından merfu olarak rivayet edilmiştir: "Ey Ensar kadınları, ellerinizi tamamen boyayarak kına yakın; sünnet olun fakat aşırı gitmeyin. Çünkü bu yüz için daha parlaktır ve koca yanında daha makbuldür."

Halid b. Amr el-Kureşî el-Emevî rivayetidir. İbn Adi hadise uydurma söylemiştir.[310]

Hadisi imam Bezzar rivayet etmiştir, senedinde Mundel b. Ali var, ve o zayıftır.

İmam Taberani rivayet ettigi hadiste, Ahmed bin Yahya Sa'leb en-Nahvî rivayet etti; dedi ki: Muhammed bin Selam el-Humahî bize rivayet etti; dedi ki: Zâide bin Ebi'r-Rukkad bize rivayet etti; o da Sabit el-Bunanî'den, o da Enes bin Malik'ten rivayet ettiğine göre Nebi ﷺ Ümmü Atıyye'ye şöyle buyurmuştur: "Sünnet yaptığında hafifçe kes, aşırı gitme. Çünkü bu yüz için daha parlaktır ve koca yanında daha makbuldür."

İmam Heysemî, "Mecmaʿu'z-Zevâid"de (8/560, № 8886) hadisin senedinin hasen olduğunu belirtmiştir; ancak ben bu değerlendirmeye katılamıyorum. Zira hadisin senedinde Zâide b. Ebi'r-Rukkâd isimli bir ravi bulunmaktadır ve o zayıftır. Ebu Hatem şöyle demiştir: "Ziyad en-Nümeyrî'den, o da Enes'ten merfu ve münker hadisler rivayet ederdi. Bu rivayetlerin ondan mı yoksa Ziyad'dan mı kaynaklandığını bilmiyoruz. Bildiğim kadarıyla Ziyad'dan başkasından rivayet etmemiştir; bu sebeple hadisini ihtiyatla değerlendirirdik." Buhârî ise: "Münkeru'l-hadistir" demiştir.

İmam Ebu Davud "Sünen" (№5271) eserinde rivayet etmiştir ki, Ümmü Atiyye el-Ensariyye'den (rivayet edildiğine göre) Medine'de kızları sünnet eden bir kadın varmış da Peygamber ﷺ ona: "Çok derinden kesme, çünkü bu kadına daha çok tat verir. Kocası için de daha hoştur" buyurdu. Ebu Davud dedi ki: "Bu hadisin manası aynı senetle Ubeydullah b. Amr vasıtasıyla Abdülmelik'den de rivayet edilmiştir. Bu hadis sağlam değildir. Mürsel olarak da rivayet edilmiştir, (Ravilerden) Muhammed b. Hassanın kimliği) meçhuldür. (Binaenaleyh) bu hadis zayıftır."

Beyhaki "Şuabul İman"da (8/268/№8278) – Muhammed b. Hassan – Abdulmelik b. Umeyr – Ummü Atiye senediyle rivayet etmiştir: "Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kadınları sünnet eden kıza: "Sünnet edeceğin zaman derinden kesme. Bu şekilde kadın daha çok haz alır ve bu kocasının daha çok hoşuna gider" buyurdu.

Imam Ebu Davud söylediği gibi, Muhammed b. Hassan bilinmiyor.

[310] "Mizan" 2/420.

Imam Beyhaki “Şuabul İman”da (8/268/№8279) rivayet etmiştir ki: “İbn Ömer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'dan bazı kadınların yanına girdi ve şöyle buyurdu: “Ey Ensârlı kadınlar! Ellerinize desen yakın. Sünnet de olun, ancak derinden kesmeyin. Bu şekilde kadınlarınız kocalarından daha çok haz alır. Kocalarınıza karşı nankör davranmaktan da sakının!”

Hadisin akabinde imam söylemiştir ki ravi Mendel b. Ali zayıf biridir.

İbn el-Münzir şöyle demiştir: “(Kadın) Sünnet(i) hakkında başvurulacak bir haber ve tâbi olunacak bir sünnet yoktur.”[311]

Allame Muhammed b. Ali eş-Şevkani buyurmuştur ki: “(Kadınlar için) Onun sünnet olduğunu söyleyenler, “Sünnet erkekler için sünnettir, kadınlar için ise bir ikramdır” hadisiyle delil getirmişlerdir. Bu hadisi Ahmed ve Beyhakî, Haccac bin Ertât’ın Ebu’l-Melîh bin Üsâme’den, onun da babasından rivayetiyle nakletmiştir. Haccac müdellistir. Ayrıca Katade bu rivayette ihtilaf etmiştir; bazen bu şekilde rivayet etmiş, bazen Ebu’l-Melîh’in babasından sonra Şeddad bin Evs’i ilave ederek nakletmiştir. Bu rivayeti İbn Ebi Şeybe, İbn Ebi Hatem “el-İlel”de ve Taberanî “el-Kebir”de çıkarmıştır. Bazen de onu Mekhul’den, o da Ebu Eyyub’dan şeklinde rivayet etmiştir; bunu Ahmed rivayet etmiş, İbn Ebi Hatem de “el-İlel”de zikretmiştir. Babasından nakledildiğine göre bunun hata olduğu, hatanın ya Haccac’tan ya da ondan rivayet eden Abdülvahid bin Ziyad’dan kaynaklandığı söylenmiştir.

Beyhakî şöyle demiştir: “Zayıf ve munkatı‘dır.” İbn Abdülberr de “et-Temhid”de şöyle demiştir: “Bu hadis Haccac bin Ertât etrafında dönmektedir; o ise ihticac edilecek biri değildir.” Hafız şöyle demiştir: “Bu hadisin Haccac dışında başka bir tariki daha vardır.” Taberanî “el-Kebir”de ve Beyhakî, İbn Abbas’tan merfu olarak rivayet etmiştir. Ancak Beyhakî “es-Sünen”de onu zayıf saymış, “el-Ma‘rife”de ise merfu oluşunun sahih olmadığını belirtmiştir. Rivayet, Velid’in Ebu Sevban’dan, onun da İbn Aclan’dan, onun da İkrime’den, onun da İbn Abbas’tan nakliyledir. Ravileri güvenilir olmakla birlikte rivayette tedlis bulunmaktadır.

Hadis ihticaca elverişli olmasa da, istenen hüküm için de açık bir delil değildir; çünkü şer‘î dilde “sünnet” kelimesi, usulcülerin terim anlamındaki sünnetten daha geniştir. Erkekler için vacip olduğunu söyleyenler, birinci görüşün delillerine dayanmışlardır. Kadınlar için vacip olmadığını savunanlar ise ikinci görüşün delil getirdiği hadiste geçen “kadınlar için bir ikramdır” ifadesine dayanmışlardır. Doğrusu şudur ki, vacip olduğuna dair sahih bir delil bulunmamaktadır; kesin olan, bunun sünnet oluşudur; “Beş şey fıtrattandır” hadisi ve benzerlerinde olduğu gibi. Gerekli olan, aksi yönde kesin bir delil ortaya çıkıncaya kadar bu kesin olana bağlı kalmaktır.”[312]

[311] Mahmud Muhammed Hattab es-Sübkî “Menhelü’l-Azbü’l-Mevrûd Şerhu Süneni’l-İmam Ebi Davud” 1/195
[312] “Neylü’l-Evtâr min Esrâri Münteka’l-Ahbâr” 1/135.

1063) Sünenü'd-Dârakutnî'de şöyle geçmektedir: Osman bin es-Semmâk bize rivayet etti; dedi ki: Ahmed bin Halid bin Amr el-Hımsî bize rivayet etti; dedi ki: Babam bize rivayet etti; dedi ki: el-Haris bin Ubeyde el-Kelâî bize rivayet etti; dedi ki: Mukatil bin Süleyman bize rivayet etti; o da Ata'dan, o da Cabir'den rivayet etti; şöyle dedi: Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ramazan'dan bir gün iftar eden kimse bir deve kurban etsin, (eğer bula mazsa otuz avuç hurmayı yoksullara dağıtsın.)"

Senedinde Halid bin Amr Ebu'l-Ahîl es-Selefî el-Hımsî bulunmaktadır. Cafer el-Firyabî onu yalancılıkla itham etmiş, İbn Adî ve başkaları da onu zayıf saymıştır. Bu hadis batıldır; onu reddetmek için Halid'in zayıflığı yeterlidir. Kaldı ki şeyhi de zayıftır ve Mukatil de sika değildir. [313]

1064) Halid bin Amr Ebu'l-Ahil şöyle demiştir: Ubeydullah bin Musa bize rivayet etti; dedi ki: Süfyan bize rivayet etti; o da el-A'meş'ten, o da İbrahim'den, o da Alkame'den, o da Abdullah'tan rivayet etti; şöyle dedi: Nebi ﷺ şöyle buyurdu: "Ey Fatıma, Ben seni Ali ile evlendirmek istediğimde, Allah Cebrail'e emretti; o da melekleri sıraya dizdi ve onlara seslendi, sonra da seni Ali ile evlendirdi."

Bu, İbn Şazan'ın "Meşyeha"sında yer alan uydurma bir hadistir. Halid bin Amr Ebu'l-Ahil ittiham altındadır.

1065) İbn Ebi Asım "Kitabu'r-Rahim"de şöyle rivayet etmiştir: Ahmed bin el-Furat bize rivayet etti; dedi ki: Halid el-Medainî bize rivayet etti; dedi ki: Leys bize rivayet etti; o da Yunus'tan, o da Zührî'den, o da Harice bin Zeyd'den rivayet etti ki, babası Resulullah ﷺ'den şu duayı naklederdi: "Allah'ım, akrabalık bağını kestiğim bir kimseye beddua etmekten Sana sığınırım."

Bu rivayetin senedinde yer alan Halid bin el-Kasım el-Medainî, Ebu'l-Heysem'dir. İbn Ebi Hatem ise şöyle demiştir: "Halid, hadisi terk edilmiş bir ravidir." Ahmed bin Hanbel: "Halid el-Medainî'den hiçbir şey rivayet etmem" demiştir. İbn Rahuye: "Yalancıydı" demiştir. el-Ezdî: "Onu terk etme hususunda ittifak ettiler" demiştir. Yakub bin Şeybe ise şöyle demiştir: "Halid el-Medainî hadis sahibidir, sağlam rivayet eder; fakat hadisi terk edilmiştir. Bizim hocalarımızın tamamı onu terk etme konusunda ittifak etmiştir; yalnız İbn el-Medinî onun hakkında olumlu düşünürdü." Buhârî, Ali'nin de onu terk ettiğini nakletmiş ve "Ali de terk etti, insanlar da" demiştir. Dârakutnî ise onu zayıf saymıştır.[314]

1066) İbn Hibban şöyle rivayet etmiştir: Ahmed bin Yahya bin Zuheyr bize rivayet etti; dedi ki: İsa bin Ebi Harb bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin el-Kasım bize rivayet etti; o

[313] "Mizan" 2/420.
[314] "Mizan" 2/422.

da Leys'ten, o da Ukayl'den, o da Zührî'den, o da Urve'den, o da Aişe'den merfu olarak şöyle rivayet etmiştir: "Kim ikindiden sonra uyur da aklı çalınırsa, kendisinden başkasını kınamasın."

Halid bin el-Kasım el-Medainî metruktur. İbn Maîn, Halid'den yazdığı rivayetleri yakmıştır.[315] Muhammed bin Ahmed bin Salim es-Seffârînî "Gıdâü'l-Elbâb fî Şerhi Manzûmeti'l-Âdâb"da hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.[316]Muhammed b. Yusuf es-Salihi eş-Şami hadisin senedinin zayıf olduğunu belirtmiştir.[317]

Hadisi Ebu Yala "Müsned"inde rivayet etmiştir: "Amr bin el-Husayn bize rivayet etti; dedi ki: İbn Ulāse bize rivayet etti; dedi ki: Evzâî bana rivayet etti; o da Zührî'den, o da Urve'den, o da Aişe'den rivayet ettiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim ikindiden sonra uyur da aklı çalınırsa, kendisinden başkasını kınamasın."

Bu isnad zayıftır. İbn Ulāse, Muhammed bin Abdullah bin Ulāse el-Ukaylî el-Harrânî Ebu'l-Yesîr'dir. el-Buhârî onun hakkında "Hadisinde nazar vardır" demiştir. İbn Maîn ve başkaları onu sika saymışlardır; ancak ed-Dârakutnî "metruk" demiştir. İbn Hibban, el-Ezdî ve başkaları da onu zayıf kabul etmiştir. Amr bin el-Husayn ise Ebu Hatem, Ebu Zur'a, İbn Adî, el-Ezdî ve ed-Dârakutnî tarafından zayıf görülmüştür. el-Hatib de "Bu isnaddaki illet Amr bin el-Husayn'dır; zira o yalancı idi" demiştir.

Bu hadisi Ebu'l-Ferec İbn el-Cevzî, "el-Mevzuat"ta Halid bin el-Kasım tarikiyle, o da Leys bin Sa'd'dan, o da Ukayl'den, o da Zührî'den aynı şekilde rivayet etmiş ve "Bu hadis sahih değildir" demiştir.[318]

el-Heysemi "Mecmai Zevaid"de (8/384/№8471) söylemiştir ki: "Ebu Ya'la şeyhi Amr b. el-Husayn'dan rivayet etmiş olup, metruktur."

Ebu Cafer et-Tahavî, "Şerhu Müşkili'l-Âsâr" (№1073) adlı eserinde başka bir hadisi zikretmiştir: "Muhammed bin İsa bin Fuleyh el-Huzaî Ebu Abdullah bize rivayet etti; dedi ki: Abdullah bin Yusuf şöyle dedi: Leys bin Sa'd'ı, akşam namazına yakın bir vakitte mescide gelirken gördüm. Bekr bin Mudar ona, "Ey Ebu'l-Haris, yüzünün rengi niçin değişmiş?" dedi. Leys, "İkindi namazını kıldım, sonra evime döndüm ve uyudum; şimdi de bu vakitte geldim" dedi. Bekr ona, "Resulullah ﷺ'den ikindiden sonra uyumak hakkında rivayet edilen hadisi bilmiyor musun?" dedi. Leys, "Hayır" dedi. Bunun üzerine Bekr, "Akîl bin Halid bana, o da İbn Şihab'dan rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: 'Kim ikindiden sonra uyur da aklı çalınırsa, kendisinden başkasını kınamasın'" dedi. Leys, "Ben bunu Resulullah ﷺ'den işitmedim" dedi. (Tahavi:) Bu hadis munkatıdır, demiştir."

---

[315] "Mizan" 2/422.
[316] 2/278, DKİ.
[317] "Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd fî Sîreti Hayri'l-İbâd" 12/134. DKİ.
[318] Ahmed bin Ebi Bekir bin İsmail el-Busîrî "İthafü'l-Hiyere el-Mehere bi Zevaidil-Mesanidil-Aşere" 4/451/№3923.

1067) el-Velid bin Seleme, Süleyman bin Hişam el-Ensarî'den, o da Ebu'r-Rehhâl'den, o da Enes'ten merfu olarak şöyle rivayet etmiştir: "Ey Osman, benden sonra hilafeti üstleneceksin. Münafıklar seni onu bırakmaya zorlayacaklar; sakın onu bırakma. O gün oruç tut; iftarını benim yanımda yaparsın."

Senedinde Halid bin Muhammed, Ebu'r-Rehhâl el-Ensarî bulunmaktadır. Onun yanında garip rivayetler vardır. İbn Adî, "Hadislerinde bazı münkerlikler vardır" demiştir. İbn Hibban ise "Onunla ihticac edilmez" demiştir.[319]

Hadisin aslı hasen rivayetlerde mövcuttur. Ebu İsa ve ibn Mace rivayet etmiştirler ki: "Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: "Ey Osman! Belki Allah sana bir gömlek giydirecektir. Senden o gömleği çıkarmanı isterlerse onlar için o gömleği çıkarma." Tirmizi (№3705) hadisin akabinde demiştir: "Bu hadis hasen garibtir."

1068) Süleyman bin Bint Şurahbil rivayet etti; dedi ki: Sa'dan bin Yahya bize rivayet etti; dedi ki: Ebu'r-Rehhâl bize rivayet etti; o da Nadr bin Enes'ten, o da babasından rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ öğle sıcağında namaz kıldırdı ve sesini yükselterek "Güneşe ve onun aydınlığına andolsun" (eş-Şems suresi 1 ayet) ile "Gece örtüp bürüdüğü zaman andolsun" (el-Leyl suresi 1 ayet) ayetlerini okudu.

Übey bin Ka'b şöyle dedi: "Ya Resulallah, bu namaz hakkında özel bir emir mi aldın?" Buyurdu ki: "Hayır, ancak namazınız için bir vakit belirlemek istedim."

Ebu'r-Rehhâl zayıftır.

1069) "Yolculuk azaptan bir parçadır."

Bu rivayetin senedinde Halid bin Mahled el-Katvânî el-Kûfî, Ebu'l-Heysem, Becîle'nin mevlası yer almaktadır.

Ebu Davud onu "saduk, ancak teşeyyu' eğilimi bulunan biri" olarak nitelemiştir. Ahmed, bazı rivayetlerinde münkerlik bulunduğunu belirtmiştir. Yahya ve bazı alimler hakkında "onda bir sakınca yoktur" kanaatini dile getirmiştir. Ebu Hatem, hadislerinin yazılabileceğini fakat delil olarak kullanılmayacağını ifade etmiştir. İbn Sa'd ise onu münkeru'l-hadis ve teşeyyu'da aşırı olmakla değerlendirmiştir.

İbn Adî, onu zikrettikten sonra on rivayetini aktararak bunları münker görmüş, ardından da "Çok rivayet edenlerdendir; inşaallah kendisinde ciddi bir beis yoktur" şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.[320]

---

[319] "Mizan" 2/424.
[320] "Mizan" 2/425.

Hadis sahihtir. Buhari ve Muslim rivayet etmiştir: “Ebû Hureyre –Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Yolculuk azaptan bir parçadır; O sizden birinin yemeğine, içmesine ve uyu masına engel olur, düzenini bozar. İşi biten menziline, ailesine dönmekte acele etsin”.[321]

1070) Halid b. Mahled, Malik’ten, o da Ebu’z-Zinad’dan, o da el-A‘rec’ten rivayet edilmiştir: “Komşu, komşusunun (duvarına) kiriş yerleştirmesine engel olmasın.”

Bu rivayet “el-Muvatta”da Ebu’z-Zinad yerine Zührî tarikiyle yer almaktadır.[322]

Imam Muslim “Sahih”inde (№1609) rivayet etmiştir: “Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) Mâlik’e, İbn Şihâb’dan dinlediğim, onun da Arac’dan, onun da Ebû Hureyre’den naklettiği şu hadisi oku dum: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Hiçbiriniz komşusunu duvarına mertek çakmaktan menetmesin." buyurmuşlar. Bundan sonra Ebû Hureyre şunları söylemiş: “Aceb neden sizleri buna yanaşmaz görüyorum? Vallahi bunu sizin omuzlarınız arasına atacağım!”[323]

1071) İbn Mesud’dan merfu olarak rivayet edilmiştir: “Kıyamet günü bana en yakın olanlar, bana en çok salavat getirenlerdir.”

Hadisi imam Tirmizi “Sünen”de (№484), hasen garib hükmü ile, ve ibn Hibban “Sahih”inde (№911) rivayet etmiştir. Mansur bin Yunus el-Buhûtî “Keşşâfü’l-Kınâ‘ an Metni’l-İknâ”da hadisin senedin hasen olduğunu söylemiştir.

el-Mübarekfûrî şöyle buyurmuştur: “İbn Hibban bu hadisin ardından şöyle demiştir: “Bu haberde, kıyamet gününde Resulullah ﷺ’e en yakın olanların hadis ehli olduğuna dair sahih bir işaret vardır; zira bu ümmet içinde ona en çok salavat getiren topluluk onlardır.” Başka bir alim ise şöyle demiştir: “Çünkü onlar ona hem sözle hem fiille salat ederler.”[324]

Ebu Nuaym şöyle demiştir: “Bu, rivayet ehline ve hadis nakledenlere mahsus şerefli bir fazilettir; zira alimlerden hiçbir topluluk için, Resulullah ﷺ’e salat getirme hususunda bu topluluğa nispetle daha fazla yazma ve anma bilinmemektedir.”[325]

1072) ed-Dârakutnî “es-Sünen”inde şöyle rivayet etmiştir: Ahmed bin Muhammed bin Saîd bize rivayet etti; dedi ki: Ebu Şeybe İbrahim bin Abdullah bize rivayet etti; dedi ki: Halid bin Mahlad bize rivayet etti; dedi ki: Süleyman bin Bilal bize rivayet etti; o da

---

[321] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 744, №1251.
[322] “Mizan” 2/426.
[323] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 587, №1037.
[324] Ebu’l-Ulâ Muhammed Abdurrahman bin Abdürrahim el-Mübarekfûrî “Tuhfetü’l-Ahvezî bi Şerhi Câmiʿi’t-Tirmizî” 2/608. Darul Fikr.
[325] Zekeriyyâ el-Kandehlevî “Evcezü’l-Mesâlik ilâ Muvatta’i Mâlik” 1/86, DKİ.

Amr bin Ebi Amr'dan, o da İkrime'den, o da İbn Abbas'tan merfu olarak rivayet ettiğine göre Nebi ﷺ şöyle buyurmuştur: "Eğer meyiti yıkarsanız, ondan dolayı üzerinize gusül gerekmez, (zira o necis değildir)."

İmam Ahmed "Müsned"inde Hz. Muğire b. Şu'be'den rivayet etmiştir ki, Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: "Ölüyü yıkayan gusül alsın." Eserin muhakkiki Hamza Ahmed Zeyn, hadisin senedinin zayıf olduğunu; ancak metin itibarıyla sahih kabul edildiğini belirtmiştir.[326]

Ebu Davud ve Ebu İsa rivayet etmiştirler: "Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: "Cenazeyi yıkamaktan dolayı gusletmek, cenazeyi taşımaktan dolayı ise abdest almak gerekir." Tirmizi (№993) hadis hakkında söylemiştir: "Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Hüreyre hadisi hasen olup yine Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir. Cenaze yıkayan kimse hakkında ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşler olup Rasûlullah ﷺ'in ashabından ve diğer dönemlerden bir kısım ilim adamları cenazeyi yıkayan kimsenin gusletmesi gerekir derken bir kısmı da abdest alması yeterlidir demektedirler. Mâlik b. Enes der ki: Cenaze yıkayan kimsenin gusletmesini müstehab görürüm, vâcib olduğu kanaatinde değilim. Şâfii'de: Aynı kanaattedir. Ahmed'de der ki: Cenaze yıkayan kimseye gusletmek gerekmez kanaatindeyim. Abdest almaya gelince; bu konuda söylenenlerin en azı abdest almaktır. İshâk der ki: Abdest almak mutlaka gereklidir. Tirmîzî: Abdullah b. Mübarek'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Cenaze yıkamaktan dolayı ne gusledilir nede abdest alınır."

Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî "Kitâbu'l-Âsâr"da şöyle rivayet etmiştir:

"Muhammed şöyle demiştir: Ebu Hanife bize haber verdi; o da Hammad'dan, o da İbrahim'den naklettiğine göre, ölüyü yıkayanın gusletmesi hakkında şöyle demiştir: Abdullah bin Mesud şöyle derdi: "Eğer arkadaşınız necis ise ondan dolayı gusledin; abdest ise yeterlidir." Muhammed şöyle demiştir: "İsterse abdest de almayabilir. Eğer ölünün yıkandığı sudan kendisine bir şey bulaşmışsa onu yıkar." Ve bu görüştür Ebu Hafine'nin görüşüdür."[327]

1073) Bu hadisi el-Buhârî "Sahih"inde (№6137) İbn Kerame tarikiyle ondan rivayet etmiştir. Ayrıca bize Ahmed bin İshak haber verdi; o da 619 yılında Şiraz'da huzurunda Ebu Bekir bin Şabur'dan, o da Abdülaziz bin Muhammed el-Âdemî'den, o da imla yoluyla Rızkullah bin Abdülvehhab'dan, o da İbn Mehdi'den, o da İbn Mahlad'dan, o da İbn Kerame'den, o da Halid bin Mahlad'dan, o da Süleyman bin Bilal'den, o da Şerik bin Ebi Nemr'den, o da Ata'dan, o da Ebu Hureyre'den rivayet ettiğine göre Resulullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah şöyle buyurur: Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse, ona savaş ilan etmiş olurum. Kulum bana, üzerine farz

[326] 14/86/№18064, Darul Hadis.
[327] 2/44/№232, thk Ebul Vefa el-Efgani, DKİ.

kıldıklarımdan daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz. Kulum nafilelerle bana yaklaşmaya devam eder; nihayet onu severim. Onu sevdiğimde işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden isterse mutlaka veririm; bana sığınırsa mutlaka korurum. Yapacağım bir işte, mümin kulumun canını alma hususunda gösterdiğim tereddüt kadar tereddüt göstermedim; o ölümü hoş görmez, ben de onu incitmekten hoşlanmam; fakat bu kaçınılmazdır."

(İmam Zehebi buyurmuştur) "Bu, oldukça garip bir hadistir. "Sahih" kitabına duyulan saygı olmasaydı, Halid bin Mahlad'ın münker rivayetleri arasında sayılırdı. Zira lafzı gariptir ve bu metni yalnızca Şerik rivayet etmiştir; o ise hâfız değildir. Bu metin yalnızca bu isnadla gelmiştir; Buhârî'den başka kimse de onu tahric etmemiştir. Zannederim Ahmed'in "Müsned"inde de yoktur.

Ata hakkında ihtilaf edilmiştir; onun İbn Ebi Rebah olduğu söylenmişse de, sahih olan görüş onun Ata bin Yesar olduğudur."[328]

"Câmiu'l-Ulûm ve'l-Hikem" eserinde İbn Receb el-Hanbelî (rahimahullah) şöyle demiştir: "Buhârî bu hadisi Kütüb-i Sitte içinde tek başına rivayet etmiştir. Hadisi, Muhammed b. Osman b. Kerâme, Hâlid b. Mahled, Süleyman b. Bilal, Şerîk b. Abdullah b. Ebû Nemir, Atâ, Ebû Hüreyre isnadıyla Resûlullah'tan ﷺ rivayet etmiş ve hadisin tamamını zikretmiştir. Sonuna şunu da ilâve etmiştir: "Yapmayı irade ettiğim hiçbir şey karşısında, müminin ölümü karşısında tereddüt ettiğim kadar tereddüt etmedim; kulum ölümden hoşlanmıyordu, ben de acı geleni sevmiyordum."

Bu hadis garip olan sahih hadislerden biridir. İbn Kerrâme bu hadisi Hâlid'den rivayetinde teferrüd etmiştir. Bu hadis İmam Ahmed'in Müsned'inde yoktur. Ayrıca Hâlid b. Mahled el-Katvânî hakkında Ahmed b. Hanbel ve başkaları söz söylemişler ve demişlerdir ki: Onun münker rivayetleri vardır. Ayrıca hadisin isnadında bulunan Atâ'nın isminin İbn Ebû Rebâh olduğunu ve onun da Yesâr'ın oğlu olduğunu söylemişlerdir. Nitekim Buhârî'nin bazı nüshalarında hadis ona nisbet edilerek rivayet edilmiştir.

Bu hadis daha başka vecihlerden de rivayet edilmiş, ancak bunların hepsi hakkında da söz söylenmiştir. Urve b. Zübeyr'in mevlâsı (âzatlısı) Abdülvâhid b. Meymûn Ebû Hamza bu hadisi Urve b. Zübeyr vasıtasıyla Hz. Âişe'den (r.anhâ) şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah ﷺ buyurdular ki: "Kim benim bir velîme eza verirse, kuşkusuz kendisine savaş açmamı meşru kılmış olur. Kulum bana farzlarımı eda etmeye benzer bir amelle yakınlaşamaz. Kulum, ben kendisini sevinceye kadar nafilelerle bana yakınlaşmaya devam eder.

Ben onu sevdiğim zaman onun gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı, anlayan kalbi ve konuşan dili olurum. Bana dua ettiği zaman icabet ederim, benden istediği zaman veririm. Yapmayı irade ettiğim hiçbir şey karşısında, mümin kulumun ölümü

[328] "Mizan" 2/426-427.

karşısında tereddüt ettiğim kadar tereddüt etmedim. Çünkü kulum ölümden hoşlanmıyordu, ben de acı geleni sevmiyordum.”

Bunu İbn Ebü'd-Dünyâ ve başkaları rivayet etmiş, İmam Ahmed de benzer mânada rivayet etmiştir. İbn Adî, bu hadisi rivayet eden Abdülvâhid'in Urve'den (r.a) yaptığı rivayette teferrüd ettiğini söyler. Buhârî de onun hadislerinin münker olduğunu ifade eder. Ancak Taberânî ondan şu isnad ile rivayette bulunmuştur: Harun b. Kâmil, Saîd b. Ebû Meryem, İbrahim b. Süveyd el-Medenî, Ebû Hazre Yakub b. Mücahid, Urve, Hz. Âişe, Hz. Peygamber: Hadisi aynen zikreder.

Taberânî'nin bu isnadı ceyyiddir; râvilerin hepsi sika olup Sahih hadis sahipleri onlardan rivayet etmişlerdir. Yalnız Taberânî'nin şeyhi bunların dışındadır. Çünkü halen onun durumu hakkında bir bilgi edinebilmiş değilim. Belki de râvi, "Abdülvâhid b. Hamza'yı kastederek, bize Ebû Hamza tahdis etti" demiştir, ancak bunu dinleyen kişi, "Ebû Hazre" dediğini zannetmiş ve bu vehmine bağlı olarak kendince onu isimlendirmiştir. Allah en doğrusunu bilir.

Taberânî ve başkaları, Ebü'l-Âtike, Ali b. Yezîd, Kasım, Ebû Ümâme isnadıyla Resûlullah'tan ﷺ rivayet eder. Hadisin senedinde bulunan Osman ve Ali b. Yezid zayıf râvilerdir. Ebû Hâtim er-Râzî bu hadisin münker olduğunu söyler.

Bu hadis Hz. Ali (r.a) tarafından zayıf bir isnad ile Hz. Peygamber'den ﷺ rivayet edilmiştir. Hadisi İsmâilî Müsnedü Ali'de tahrîc etmiştir.

Ayrıca bu hadis zayıf bir isnadla İbn Abbas'tan da, rivayet edilmiştir. Bunu Taberânî rivayet etmiş olup lafzında fazlalık vardır. Biz de aynı hadisi başka bir vecihten rivayet ettik, ancak onun senedi de zayıftır.

Taberânî ve başkaları, Hasan' b. Yahya el-Huşenî, Sadaka b. Abdullah ed-Dimaşkî, Hişâm el-Kinânî, Enes isnadıyla Resûlullah'tan ﷺ , o Cibril'den (a.s), o da Rabb'inden farklı bir lafızla rivayet eder. Bu hadisin isnadında bulunan râvilerden Huşenî ve Sadaka zayıf kimselerdir. Hişâm ise bilinmeyen biridir. İbn Maîn'e bu Hişâm'ın kim olduğu sorulmuş, o da, "Hiç kimse" diye karşılık vermiştir. Yani muteber olmadığını söylemek istemiştir.

Bezzâr bu hadisin bir kısmını Sadaka'dan, o da Abdülkerim el-Cezerî vasıtasıyla Enes'ten (r.a) rivayet etmiştir.

Taberânî; Evzâî, Abede b. Ebû Lübâbe, Zir b. Hubeyş, Huzeyfe isnadıyla Resûlullah'tan ﷺ hadisin benzerini rivayet eder. Bu isnad ceyyiddir, hadis ise cidden gariptir.”[329]

1074) Ebu Usame şöyle rivayet etmiştir: Halid bin Mahduc bana rivayet etti; Enes’i şöyle derken işittim: “Davud (aleyhi selam), kendi içinde, yaratıcısını kendisinden

[329] “Hadislerle ilim ve Hikmet” 3/407-410, Semerkand.

daha güzel öven kimsenin bulunmadığını düşünmüştü. Bunun üzerine Allah ona bir melek indirdi."

Hadisi tam şekilde imam Suyuti "ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsîr bi'l-me'sûr" rivayet etmiştir: "İbn Ebi'd-Dünyâ[330], İbn Ebî Hâtim, Ebu'ş-Şeyh ve Beyhaki'nin Şuabu'l-İmân'da bildirdiğine göre Enes b. Mâlik der ki: Dâvud (aleyhisselam) hiç kimsenin, yaratanı kendisinden daha güzel övmediğini düşünüyordu. Kendisi mihrabta havuzun dibinde otururken bir melek gelip: "Ey Dâvud! Kurbağanın ne dediğine bak" deyince, Dâvud (aleyhisselam) sustu ve kurbağayı dinlemeye başladı. Kurbağa, Allah'ı, Dâvud'un (aleyhisselam) methetmediği bir şekilde methediyordu. Melek: "Ne düşünüyorsun ey Dâvud? Kurbağanın ne dediğini anladın mı?" diye sorunca: "Evet, anladım" karşılığını verdi. Bunun üzerine melek: "Ne dedi?" diye sorunca da: "Sonsuz ilmin sayısınca seni hamd ile eksikliklerden tenzih ederim" (ya - ilminin ulaşabildiği yere kadar seni hamdinle tembih ederim, diyor) diye tesbih ediyor. Hayır, beni peygamberi kılana yemin olsun ki, ben Allah'ı bu şekilde övmüyorum" dedi.[331]

Senedinde Halid bin Makduh – yahut Halid bin Mahduc – bulunmaktadır. İbn Adî, onun künyesinin Ebu Ruh olduğunu söylemiştir. Yezid bin Harun onu yalancılıkla itham etmiştir. Ebu Hatem "Bir şey değildir" demiştir; son derece zayıftır. Nesaî onu metruk saymıştır. el-Buhârî de Yezid'in onu yalancılıkla suçladığını nakletmiştir.[332]

Beyhaki "Şuabul İman"da (5/49/№4100) benzer lafızla bir hadis rivayet etmiştir: "Muğîre b. Uteybe der ki: Hz. Dâvud: "Ey Rabbim! Bu gece seni benden daha uzun süre zikreden bir kulun oldu mu?" diye sorunca, Yüce Allah: "Evet, kurbağa" diye vahyetti ve "Ey Davûd ailesi, şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır" buyurdu. Hz. Dâvud: "Ey Rabbim! Sana layıkıyla şükretmeye nasıl güç yetirebilirim ki! Nimeti bana veren, nimete şükretmeyi bana bahşeden, bana nimet üzerine nimet veren sensin. Rabbim! Nimet de bu nimete şükür de senden iken sana layıkıyla nasıl şükredeyim?" deyince, Yüce Allah: "Ey Dâvud! Şimdi işte beni hakkıyla tanıyabildin" buyurdu."

Senedinde Cabir b. Yazid el-Cufi vardır, cidden zayıftır yalanda ittiham olunmuştur.

1075) Beşir bin Muhammed es-Sukkerî ise, Halid'den, o da Enes'ten şu rivayeti nakletmiştir: Nebi ﷺ büyülendi; bunun üzerine Cebrail ona bir yüzük getirdi. O da onu sağ eline taktı ve "Sağ elinde olduğu sürece hiçbir şeyden korkma" dedi.

Halid bin Makduh yalanda ittiham olunmuştur.[333] Hadis muhtemelen uydurmadır.

"İmrân bin Husayn (Radiyallâhü anh)'den rivâyet edildiğine Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem), kolunda tunçtan bir halka bulunan bir adam gördü ve: Bu halka

[330] "Mevsû'atü İbn Ebi'd-Dünya" 3/217/№5131.
[331] 9/315, İsra süresi 44 ayet tefsiri.
[332] "Mizan" 2/427.
[333] "Mizan" 2/428.

nedir? buyurdu. Adam: Bu, vâhine (denilen kol ağrısmldan dolayıdır, dedi. Resûl-i Ekrem ﷺ : Onu çıkart. Çünkü o, senin rahatsızlığım artırır, buyurdu."

Zevâid'de şöyle denilmiştir: Bunun senedi hasendir. Çünkü râvi Mübârek, İbn-i Fudâle olan zâttır.

Sindi: Peygamber (aleyhi's-salâtü ve's-selâm)'in adamın kolundaki tunç halkayı çıkarmasını emretmesinin sebebi şudur. Adam bu halkanın kendisini elemden koruduğuna inanıyordu. Bu itibarla o halka yasaklanmış boncuk ve muska mâhiyetini taşıyordu, demiştir.[334]

1076) Hâlid b. el-Velîd el-Mahzûmî, İsmâil'in oğludur; durumunu gizlemek için dedesine nisbet edilmiştir; daha önce zikrettiğimiz üzere kendisi yalanla itham edilmiştir. Onun felâketlerinden biri de şudur: Ebû İbrâhîm et-Tercümânî rivayet etti; bize Abdullah b. Muhammed et-Talhî rivayet etti; o da Hâlid b. el-Velîd el-Mahzûmî'den, o ez-Zührî'den, o da Enes'ten rivayet etti; Enes şöyle dedi: Bir kadın oğluyla birlikte geldi ve "Ey Allah'ın Resûlü ﷺ, bunun için hac var mı?" dedi. O da "Evet, senin için de ecir vardır." buyurdu. Kadın "Onun sevabı nedir?" dedi. O da "Arafat'ta vakfeye durduğunda, vakfe yerinde duran herkesin başındaki saç telleri sayısınca sana haseneler yazılır." buyurdu.[335]

Hadisin aslı sahih rivayetlerde mevcuttur.

Ibn Mace, Ebu Davud ve Tirmizi (№924) Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivayet ettiği bir hadiste, o şöyle demiştir: Bir kadın çocuğunu Rasûlullah ﷺ'e uzatarak: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu çocuk için de hac olabilir mi? diye sordu. Rasûlullah ﷺ'de: "Evet sana da sevap vardır" buyurdular. Tirmîzî: Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Câbir hadisi garibtir.

İmam Muslim "Sahih"inde rivayet etmiştir ki: "İbn Abbâs şöyle demiş: "Bir kadın çocuğunu arz ederek "Ya Resûlullah! Bunun için hac var mıdır?" diye sordu. Resûlullah ﷺ: "Evet, sana da ecir (vardır)," buyurdular.[336]

1077) Şâm el-Ezrak rivayet etti; bize Hâlid b. Yezîd, o babasından, o Hâlid b. Ma'dân'dan, o da Ebû Ümâme'den – merfû olarak – rivayet etti. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Cennete giren hiçbir kimse yoktur ki yetmiş iki kadınla evlendirilmiş olmasın: ikisi hûrîlerden, yetmişi ise cennetteki payından (kendisine verilen mirastan). Onların her birinin arzu uyandıran bir dişiliği vardır; onun da arzu uyandıran bir erkekliği vardır." Bunun üzerine bir adam ona cinsel birleşmeyi sordu. O da "Dahâman dahâman; bunun sonucunda ne doğum, ne de ölüm olur." buyurdu."

---

[334] Haydar Hatipoğlu "Süneni ibn Mace" tercüme ve şerhi 9/299/№3531.
[335] "Mizan" 2/430.
[336] "Sahih Muslim Tercüme ve Şerhi" 3/2775/№410.

Senedinde Hâlid b. Yezîd b. Abdurrahman b. Ebî Mâlik ed-Dımeşkî bulunmaktadır. İbn Maîn onu zayıf saymıştır. Ahmed "Bir şey değildir." demiştir. Nesâî "Güvenilir değildir." demiştir. Dârekutnî "Zayıftır." demiştir.[337]

İmam Beyhaki hadisi "el-Baʿs ve'n-Nuşûr"da (№367) aktarmıştır: "Bize Ebû Sa'd Ahmed b. Muhammed el-Mâlînî haber verdi; ona Ebû Ahmed b. Adî el-Hâfız haber verdi; bize Muhammed b. el-Feyz el-Gassânî, Dımeşk'te, rivayet etti; bize Hişâm rivayet etti; o Hâlid b. Yezîd b. Ebî Mâlik'ten, o babasından, o Hâlid b. Ma'dân'dan, o da Ebû Ümâme el-Bâhilî'den rivayet etti; Ebû Ümâme dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Allah'ın cennete koyduğu hiçbir kimse yoktur ki onu yetmiş iki eşle evlendirmesin: ikisi hûrîlerden, yetmişi ise cennetteki mirasından. Onlardan her birinin arzu uyandıran bir dişiliği vardır; onun da eğrilmeyen bir erkekliği vardır." Ebû Ümâme'den rivayete göre bir adam Resûlullah ﷺ'e "Cennet ehli birbirleriyle cinsel ilişkide bulunacak mı?" diye sordu. O da "Dahâman dahâman; ne doğum, ne de ölüm." buyurdu. Bu rivayette Hâlid b. Yezîd tek kalmıştır ve o güçlü bir râvî değildir."

Ebu Umame der ki: Resulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem): "Cennet ahalisi cinsel ilişkide bulunurlar mı?" diye sorulduğunda, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet! İnmeyen bir uzuv, dinmeyen bir şehvetle ve yorulmadan" karşılığını verdi. Diğer bir rivayette şu ifade geçer: "Ancak ne erkeğin, ne de kadının menisi olacaktır." Taberani değişik isnadlarla rivayet etti. Bazılarının ravileri kendilerinde bulunan zayıflığa rağmen güvenilir bulunmuştur.[338]

"لا منى ولا منية" "Mecmai Zevaid" mütercimi bu ifadeyi "Ancak ne erkeğin ne de kadının menisi olacaktır." şeklinde tercüme etmiştir. Ancak mana bakımından daha doğru tercüme "Ne doğum ne de ölüm olur." şeklindedir.

1078) Süleyman b. Abdurrahman rivayet etti; bize Hâlid, o babasından, o Atâ'dan, o da Ebû Saîd el-Hudrî'yi işittiğini rivayet etti; Ebû Saîd dedi ki: Resûlullah ﷺ'yi şöyle buyururken işittim: "Allah'ım, beni fakir olarak vefat ettir; beni zengin olarak vefat ettirme."

Bu rivayet Hâlid b. Yezîd b. Abdurrahman b. Ebî Mâlik ed-Dımeşkî'ye aittir. İbn Kayyim el-Cevziyye "Uddetü's-Sâbirîn ve Zahîretü'ş-Şâkirîn" adlı eserinde hadisin sahih olmadığını vurgulamıştır; zira Hâlid b. Yezîd'in zayıflığı konusunda âlimler icma etmiştir.

1079) Hâlid; bize es-Sevrî, o Hişâm'dan, o babasından, o da Âişe'den rivayet etti: Nebî ﷺ uyumak istediğinde iki elini birleştirir, onlara üfler, Muavvizeteyn'i okur, sonra elleriyle yüzünü mesh ederdi.

---

[337] "Mizan" 2/431.
[338] "Mecmai Zevaid" 18/561/№18747, 18748.

Bu râvî Hâlid b. Yezîd, Ebû'l-Heysem el-Umârî el-Mekkî'dir. Ebû Hâtim ve Yahyâ onu yalanlamakla itham etmiştir. İbn Hibbân ise "Sika râvîlerden uydurma rivayetler nakleder." demiştir.[339]

Buhari ve Muslim, Hz Aişe annemizden rivayet etmiştirler: "Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem hastalandığında Muavvizât (Felak, Nâs ve İhlas) surelerini okur, ellerine üfler ve elini bütün vücudunda gezdirirdi. Vefat ettiği hastalığı sırasında bu sureleri okur O'nun elinin bere ketini ümit ederek, kendi eliyle O'na meshederdim."[340]

Nesai, Ebu Davud ve Tirmizi (№2058) rivayet ettikleri hadiste: "Rasûlullah ﷺ göz değmesinden ve cinlerin şerlerinden dolayı Allah'a sığınır ve dualar okurdu Muavvizetan sûreleri denilen Nas ve Felak sûreleri nazil olunca diğer okuduğu şeyleri bıraktı ve bu iki sûreyi okumaya başladı." Tirmizi hadis hakkında: "Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis hasen garibtir", demiştir.

1080) İbn Adî rivayet etti; bize Muhammed b. Ahmed b. Hamdân er-Res'anî, ona Habeşûn b. Muhammed er-Râzî rivayet etti; bize Hâlid b. Yezîd el-Umârî, o Süfyân'dan, o Abân'dan, o da Enes'ten rivayet etti ki: "Nebî ﷺ bir katıra bindi; katır ürküp huysuzlandı. Onu tuttu ve bir adama üzerine "Kul eûzü bi-Rabbi'l-Felak" okumasını emretti; bunun üzerine katır sakinleşti."

Hâlid b. Yezîd yalanla itham edilmiştir. Suyûtî "Ed-Dürrü'l-Mensûr"da (15/717) hadisi İbn Merdûye'ye isnat ederek nakletmiştir.

1081) Ahmed b. Bekrûye rivayet etti; bize Hâlid b. Yezîd, o İbn Cüreyc'den, o Atâ'dan, o da İbn Abbâs'tan – merfû olarak – rivayet etti: "Kim kırk hadis ezberlerse..."

Hâlid b. Yezîd uydurma rivayetler nakleder.

"Kim ümmetim için kırk hadisi ezberlerse, kıyamet günü fakih ve âlim olarak Allah'ın huzuruna çıkar." İbn Abdilberr rivayet edip "zayıf" olduğunu söyler. ez-Zeyl'de; "İshak el-Malatî'nin 'bâtıl' haberlerindendir" denir. el-Mekâsıd'da: "Bunun yolları bir defterde yazılır. Hiçbir yolu illetten hali değildir." el-Beyhâkî; "Bu meşhur bir metindir, sahih hiçbir isnâdı yoktur" dedi.[341]

1082) Katn b. İbrâhim rivayet etti; bize Hâlid b. Yezîd, o İbn Ebî Zi'b'den, o Nâfi'den, o da İbn Ömer'den – merfû olarak – rivayet etti: "Bir kimse aksırdığında onu hamd ile başlatın; zira bu, böğür ağrısı dâhil her hastalığa şifadır."

---

[339] "Mizan" 2/432.
[340] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 831, №1415.
[341] Şevkani "Fevaid el-Mecmua" sayfa 427.

Halid b. Yezid, alimler onu yalan söylemekle suçladılar.

Tirmizi "Sünen"de (№2736), Darimi ve ibn Mace rivayet etmiştirler ki, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Müslümanın Müslüman üzerindeki altı hakkı vardır. Karşılaştığında selam verir, davetine icabet eder, aksırdığı zaman elhamdülillah derse yerhamükallah der, hastalandığında ziyaretini yapar, öldüğünde cenazesinin ardından yürür kendisi için sevdiğini o kardeşi için de sever." Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Eyyûb, Berâ ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Tirmizi hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

Buhari ve Muslim, rivayet etmiştirler ki: "Allahın Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Müslümanın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selamını almak, hastayı ziyâret etmek, cenazelere iştirak etmek, davete icâbet etmek ve aksırdığında "elhamdulillah" ́diyene "yerhamukellâh" demek.[342]

1083) "Her kimin üç çocuğu olur da onlardan birine Muhammed adını vermezse bu kabalıktandır. Ona Muhammed adını verdiğinizde ise ona sövmeyin, onu dövmeyin; bilakis ona saygı gösterin ve değer verin…" (hadisin devamı var).

Hâlid b. Yezîd el-Umârî rivayetidir, uydurma rivayetler nakleder.

1084) İbn Abbâs'tan rivayet etti ki: "Resûlullah ﷺ meşrik halkı için mikat olarak Akîk'i belirlemiştir."

Hadisi İmam Ahmed "Müsned"inde, Beyhakî "Sünen el-Kübrâ"da, Ebû Dâvûd "Sünen"de (No: 1740), ibn Ebi Şeybe "el-Musannef"te rivayet etmiştir. Bu rivayette Yezîd b. Ebî Ziyâd tek kalmıştır. Kendisi Şiîdir ve hakkında ihtilaf vardır. İbn Maîn ile Ebû Zur'a "Onunla hüccet getirilmez." demiştir.

el-Beğavî "Şerhü's-Sünne"de demiştir: "Akîk, Zât-ı Irk yakınında bulunan bir yerdir. Şâfiî, Irak ehlinin ihrama Akîk'ten girmesini müstehap görürdü; eğer Zât-ı Irk'tan ihrama girerlerse bu da onlar için yeterli olurdu."

1085) "Denizde yapılan bir gazve, karada yapılan on gazve gibidir."

Hadisi ibn Mace "Sünen" (№2777) eserinde Ebu Derda'den rivayet etmiştir: "Bir deniz savaşı (sevab bakımından) on kara savaşının mislidir. Ve deniz (savaşın) da başı dönen (gâzi), yüce Allah yolanda (savaşta) kanı içinde kıvranan kimse gibidir."

[342] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 820, №1397.

Zevâid'de şöyle denilmiştir: Bunun senedinde Muâviye bin Yahya bulunur ve bu râvî zayıftır.[343]

İmam Taberani rivayet ettiği bir hadiste, Abdullah b. Amr b. el-As'ın bildirdiğine göre Resftlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Haccetmeyen kişi için, haccı ifa etmek on gazveden daha hayırlıdır. Hacceden kişi için, bir gazve, on hactan daha hayırlıdır. Denizde yapılan bir gazve, karada yapılan on gazveden dalıa hayırlıdır. Denizi geçen kimse, bütün vadileri geçen kimse gibidir. Denizde deprenen kişi, kendi kanına yuvarlanarak ölen kişi gibidir."

Ravilerden Leys'in katibi olan Abdullah b. Salih hakkında Abdülmelik b. Şuayb b. el-Leys: "Güvenilir biridir" demektedir. Diğer alimler, bu zatı zayıf görmüşlerdir.[344] Albânî sahih olduğunu belirtmiştir.

Hakim hadisi "Müstedrek"re rivayet etmiştir: "Bize Ahmed b. Muhammed el-Anazî haber verdi; bize Osman b. Saîd ed-Dârimî rivayet etti; bize Abdullah b. Sâlih, ona Yahyâ b. Eyyûb, ona Yahyâ b. Saîd, o Atâ b. Yesâr'dan, o da Abdullah b. Amr b. el-Âs'dan rivayet etti. O dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Denizde yapılan bir gazve, karada yapılan on gazveden daha hayırlıdır. Kim denizi aşarsa, sanki bütün vadileri aşmış gibidir. Denizde başı dönen kimse ise kanı içinde çırpınan kimse gibidir."

Senedinde Yahya b. Eyyub el-Ğafiki, Ebül Ebbas el-Misri vardır. Hafızası zayıf olan, sika bir ravidir.

1086) Enes'ten bildirdiğine göre Hz. Peygamber ﷺ: "Pek yakında Yüce Allah ellerinizi Acemlerle doldurabilir. Sonra onlan kaçmak nedir bilmeyen aslanlara dönüştürebilir. Sonra da onlar sizin boyunlarınızı vurup mallannızı yerler" buyurmuştur.

Hâlid b. Yezîd b. Müslim el-Ganevî el-Basrî rivayetidir, el-Ukaylî şöyle demiştir: "Onun rivayetlerinde galip olan vehimdir."[345]

Hadisi Bezzar kendi isnadıyla, Huzeyfe'den rivayet etmiştir. Heysemi "Mecmai Zevaid"te (12/609/№12378), ravilerinden Yezid b. Sinan Ebü Ferve er-Rehavi metruktur, demiştir.

İmam Taberani, Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir ki: Resulullah ﷺ: "Pek yakında aranızda Acemlerden, kaçmak nedir bilmeyen aslanlann sayısı artabilir. Sonra da bunlar sizin savaşçılarınızı öldürüp mallarınızı yerler" buyurmuştur. Heysemi: "Ravileri Sahih'in ravileridirler," söylemiştir.[346]

İmam Ahmed sahih ravilerle, mürsel şeklinde rivayet ettiği bir hadiste. Hasan el-Basri şöyle demiştir: "Bana ulaşan habere göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle

[343] Haydar Hatipoğlu "Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi" 7/493.
[344] "Mecmai Zevaid" 9/320/№9448.
[345] "Mizan" 2/433.
[346] "Mecmai Zevaid" 12/610/№12379.

buyurmuştur: "Sizler, ayaklarına kıldan çarıklar giyen bir milletle savaşmadıkça kıyamet kopmaz. Yine geniş yüzlü, kısa burunlu, küçük gözlü, yüzleri adeta kat kat dövülmüş kalkan gibi olan bir milletle savaşmadıkça kıyamet kopmaz."[347]

Rivayetlerde nakledildiğine göre burada kastedilen, Türklerin İslam'ı kabul etmeden önce ilk Müslümanlarla yaptıkları savaşlardır.

1087) Şurahbîl'in kızının oğlu Süleyman, rivayet etti; bize Hâlid b. Yezîd el-Becelî, o Süleyman b. Ali'den, o babasından, o da dedesinden – merfû olarak – rivayet etti: "Cennet ehli yüz yirmi saftır; bunların seksen safı benim ümmetimdendir."

Bu isnadda Hâlid b. Yezîd b. Esed el-Becelî el-Kasrî bulunmaktadır. İbn Adî şöyle demiştir: "Onun hadislerinin tamamı ne isnad ne de metin bakımından ittiba edilmemiştir. Hakkında âlimlerin bir sözünü görmedim; adeta onu görmezden gelmişlerdir." Ardından "Benim nazarımda o zayıftır." demiştir. İbn Ebî Hâtim de şöyle nakleder: "Babamdan onun hakkında sordum; 'Kuvvetli değildir.' dedi." el-Ukaylî şöyle demiştir: "Onun rivayeti ittiba edilmemektedir."[348]

Taberânî bunu "el-Evsat" ve "el-Kebîr"de, Ebu Musa el-Eşari'den rivayet etmiştir. Senedinde Süveyd b. Abdülazîz bulunmaktadır ve o çok zayıftır.[349]

Taberânî bunu Abdullah b. Abbâs'tan da rivayet etmiştir. Râvilerden Hâlid b. Yezîd ed-Dımaşkî zayıftır; ancak onun güvenilir olduğunu söyleyenler de vardır.[350]

İbn Ebî Şeybe "Musannef"te benzer lafızla iki hadis rivayet etmiştir: Muhammed b. Fudayl, Ebû Sinân Dırâr b. Mürre'den, o Muhârib b. Disâr'dan, o İbn Büreyde'den, o da babasından rivayet etti. O dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Cennet ehli yüz yirmi saftır; bunların seksen safı bu ümmettendir." Yine Affân rivayet etti; bize Hammâd b. Zeyd, o Bedîl'den, o Abdullah b. Şakîk'ten, o Kays b. Abbâd'dan, o da Ka'b'dan rivayet etti: "Cennet ehli yüz yirmi saftır; sekseni bu ümmettendir."

İbn Mâce (№4289), Tirmizî (№ 2546) ve Dârimî, Büreyde'den rivayet etmiştir: "Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: 'Cennetlikler yüz yirmi saf olacaktır. Onların seksen safı bu ümmetten, kırk safı ise diğer ümmetlerden olacaktır.'" Tirmizî hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. İmam Hâkim hadisi "Müstedrek"e almış ve hadisin İmam Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ifade etmiştir.

Buhari ve Muslim rivayet ettikleri bir hadiste, Abdullah ibnu Mesûd –Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Biz kırk kişi kadar bir topluluk bir kubbenin içinde Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellemin beraberin de bulunuyorduk. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem: "Sizler cennet ehlinin dörtte biri olmanıza razı olur musunuz?"

---

[347] "Mecmai Zevaid" 12/610/№12380.
[348] "Mizan" 2/434.
[349] "Mecmai Zevaid" 18/515/№18676.
[350] "Mecmai Zevaid" 18/516/№18678.

buyurdu. Bizler: Evet! Dedik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Cennet ehlinin üçte biri olmanıza razı olur musunuz?” diye sordu. Biz tekrar: Evet! Diye cevâb verdik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Cennet ehlinin yarısı olmanıza razı olur musunuz?” buyur du. Bizler yine: Evet! Dîye cevâb verdik. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Muhammedin nefsi elinde bulunan Allaha yemîn ederim ki, ben sizin cennet ehlinin yarısı olmanızı kuvvetle ümîd ediyorum. Şu da muhakkak ki, cennete müslümân nefisten başkası girmeyecektir. Sizler şirk ehline nisbetle siyah öküzün derisi üzerin deki beyaz kıl mesabesinden başka değilsiniz. Yâhud da sanki kırmızı öküzün derisi üzerindeki siyah kıl mesabesinde!” buyurdu.[351]

1088) Bize Muhammed b. Mûsâ rivayet etti; bize Yûsuf b. Saîd rivayet etti; bize Hâlid b. Yezîd el-Kasrî rivayet etti; bize Ümeyy es-Sayrafî, o Nâfi‘den, o da İbn Ömer’den rivayet etti. İbn Ömer dedi ki: “Kim akşam namazını Müzdelife’den önce kılarsa onu yeniden kılar.”

Hâlid b. Yezîd b. Esed el-Becelî el-Kasrî kuvvetli değildir.

Akşam ve yatsı namazının Müzdelife'de cem edileceği konusunda bir ihtilaf yoktur. Bu cem, hacca dair bir uygulama mı, yoksa mutlak yolculukla ya da uzun yolculukla ilgili bir konu mu? İşte burası ihtilaflıdır. Namazların cem edilmesinin hacca dair bir uygulama olduğunu söyleyenlere göre Mekke, Mina, Arafat ve Müzdelife sakinleri de namazları cem eder. Bunun mutlak yolculukla ilgili bir konu olduğunu söyleyenlere göre ise Müzdelife sakinleri hariç herkes namazları cem eder. Bunun uzun yolculukla ilgili bir konu olduğunu söyleyenler ise Mekke, Mina, Arafat ve Müzdelife sakinleri ile namazları cem edecek kadar bir mesafeden gelmeyenlerin namazları tam kılacağını, geri kalanların ise namazları kısaltacağını söylemişlerdir. Tirmizi şöyle demiştir: "Ehli ilme göre bu hadis ile amel etmek müstehaptır, 'Kişi Müzdelife dışında akşam namazını kılamaz.' şeklinde bir farziyet ifade etmez." Ebu Hanife şöyle demiştir: "Akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'ye gelmeden önce kılan kimse bu namazları yeniden kılar. Namazların akşam namazı vakti ile yatsı namazı vaktinde kılınması bu hükmü değiştirmez. Dolayısıyla Müzdelife'ye gelen kimse fecir doğmadığı sürece bu namazları yeniden kılar."[352]

Muhammed Aşık İlahi el-Berni “et-Teshilud Daruri li Mesail Kuduri” (sayfa 166-167) diyor ki: “Akşam namazını Arafat'ta ve Müzdelife yolunda kılmaz. Müzdelife'ye vardıktan sonra imam veya vekiliyle birlikte akşam ve yatsı namazlarını bir ezan ve bir kametle kılar. Buna da "cem'-i te'hîr" denilir. Peki, akşam namazını Arafat'ta veya Müzdelife yolunda kılan hacının hükmü nedir? Cevap: Namazı geçersizdir. İade etmesi gerekir.”

[351] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 117, №132.
[352] Esad Muhammed Said es-Sağırcı “Delilleriyle Hanefi Fıkhı” sayfa 411.

1089) Hâlid b. Yezîd el-Lü'lüî, Ebû Ca'fer er-Râzî'den, o Rebî' b. Enes'ten, o da Enes'ten – merfû olarak – rivayet etmiştir: "Kim ilim talebi için yola çıkarsa, dönünceye kadar Allah yolundadır."

İmam Tirmizi "Sünen"de (№2647) rivayet etmiştir, ve hasen garib olduğunu söylemiştir.

Hadisin şerhinde Mulla Ali el-Kari şöyle buyurmuştur: "Kim çıkar" yani evinden veya beldesinden "ilim talebi için" yani farz-ı ayn ya da farz-ı kifâye olan şer'î ilmi öğrenmek amacıyla çıkarsa, "Allah yolundadır"; yani cihaddadır. Çünkü ilim talebinde dini ihya etmek, şeytanı zelil kılmak ve nefsi yormak vardır; bu da cihadda olduğu gibidir. "Dönünceye kadar" yani evine dönünceye kadar bu hüküm devam eder. Bu ifadede, döndükten sonra derecesinin daha yüksek olduğuna da işaret vardır; çünkü o vakit eksikleri tamamlamada peygamberlerin varisi olur. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Onların her kesiminden bir grup dinde yeterli bilgi sahibi olmaya çalışmak ve seferden dönen topluluklarını uyarmak üzere geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar." (Tevbe 122 ayet)[353]

Hüccetü'l-İslam Gazzâlî şöyle demiştir: "Bu ve bundan önceki ve sonraki ifadeler faydalı ilim hakkındadır. Faydalı ilim, Allah korkusunu artıran ve dünyaya olan rağbeti azaltan ilimdir. Seni dünyadan âhirete yöneltmeyen her ilimde cehalet senin için daha faydalıdır. O hâlde fayda vermeyen ilimden Allah'a sığın."

Hadisin senedi pek sağlam değildir.

Hâlid b. Yezîd el-Lü'lüî. Ebû Zur'a "Onda bir beis yoktur." demiştir. el-Ukaylî ise "Rivayetlerinin çoğunda kendisine ittibâ edilmez (desteklenmez)." demiştir.[354]

Bu hadiste Hâlid'in şeyhi de pek kuvvetli değildir. Ebû Ca'fer er-Râzî, adı Îsâ b. Mâhân olup Rey âlimlerindendir. Ahmed b. Hanbel, Nesâî ve başkaları "Kuvvetli değildir." demiştir. Ebû Zur'a "Çok yanılır." demiştir. İbn Medînî "O, Îsâ b. Ebî Îsâ'dır; sika idi, ancak (yaşlılıkta hafızanın zayıflamasıyla) rivayetleri karıştırırdı." demiş; başka bir yerde ise "Hadisi yazılır, fakat hata eder." demiştir. Amr b. Ali "Onda zayıflık vardır." demiştir. es-Sâcî ise "Sadûktur, ancak sağlam rivayet eden biri değildir." demiştir. İbn Hibbân şöyle demiştir: "Aslen Mervlidir, Rey'e yerleşmiştir. Meşhur râvîlerden münker rivayetleri tek başına nakleden kimselerdendi."

1090) İbn Adî bir hadis zikrederek şöyle demiştir: Bize Muhammed b. Ahmed el-Ehvâzî rivayet etti; bize Hâlid, o Abdullah b. Recâ el-Mekkî'den, o İbn Cüreyc'den, o Nâfi'den,

[353] "Mirḳātü'l-Mefâtîḥ Şerḥu Mişkâti'l-Meṣâbîḥ"
[354] "Mizan" 2/435.

o da İbn Ömer'den rivayet etti. İbn Ömer şöyle demiştir: "Her insanın üzerinde iki vacib vardır: hac veya umre."

İbn Adî ardından "Bu isnadla bu rivayet bâtıldır." demiştir. Senedinde Hâlid b. Yûsuf b. Hâlid es-Semtî el-Basrî bulunmaktadır. Babası helâk olmuş (itibarsız) biridir; kendisi ise zayıftır.[355]

İmam Darakutni hadisi "Sünen" (3/346/№2720)[356] eserinde rivayet etmiştir: "Bize Ebû Muhammed b. Sâid rivayet etti; bize Ebû Ubeydullah el-Mahzûmî rivayet etti; bize Hişâm b. Süleyman ile Abdülmecîd b. Abdülazîz, İbn Cüreyc'den rivayet etti. İbn Cüreyc dedi ki: Bana İbn Ömer'in azatlısı Nâfi' haber verdi ki Abdullah b. Ömer şöyle derdi: "Allah'ın yarattığı hiçbir kimse yoktur ki, gücü yettiği takdirde onun üzerinde bir hac ve bir umre vacip olmasın. Bundan sonra kim bunlardan sonra bir şey artırırsa bu hayır ve nafiledir." Dedi ki: Onun Mekke ehli hakkında bir şey söylediğini işitmedim. İbn Cüreyc ayrıca şöyle dedi: Bana İkrime'den nakledildiğine göre İbn Abbâs şöyle demiştir: "Gücü yeten kimse için umre, hac gibi vaciptir."

İmam Ebu Abdullah el-Hakim "Müstedrek"te (1/646/№1784): "Bize Ebû Bekir b. İshâk el-Fakîh haber verdi; ona Hasan b. Ali b. Ziyâd, ona İbrâhim b. Mûsâ, bize Hişâm b. Yûsuf ile Abdülmecîd b. Abdülazîz, İbn Cüreyc'den rivayet etti. İbn Cüreyc dedi ki: Bana İbn Ömer'in azatlısı Nâfi' haber verdi ki Abdullah b. Ömer şöyle derdi: "Allah'ın yarattığı hiçbir kimse yoktur ki, gücü yettiği takdirde onun üzerinde bir hac ve bir umre vacip olmasın. Bundan sonra kim bunlardan sonra bir şey artırırsa bu hayır ve nafiledir." İbn Cüreyc dedi ki: Bana İbn Abbâs'tan nakledildiğine göre o şöyle demiştir: "Gücü yeten kimse için umre, hac gibi vaciptir." "Bu isnad, Şeyhayn'ın şartına göre sahihtir."[357]

Elimizde Peygamber ﷺ'den, umrenin vacip olmadığını gösteren açık bir beyan bulunmaktadır.

İmam Tirmizi "Sünen" (№931) eserinde, Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber ﷺ'e umre yapmak vâcib midir? Diye soruldu da Rasûlullah ﷺ'de: "Hayır, fakat umre yapmak değerli ve faziletli bir ibadettir" buyurdular. Tirmîzî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları umre vâcib değildir derler, demiştir. Bu hadis umrenin farz olmadığını açık bir şekilde ifade etmektedir.

Umre sünnettir, [farz veya] vacib değildir.[358]

1091) Ibn Adi nakletmiştir: Abdüssamed b. Abdülvâris dedi ki: Hâlid el-Abd'in şöyle dediğini işittim: Hasan şöyle demiştir: "Yirmi sekiz Bedr ehlinden sahâbînin arkasında namaz kıldım; hepsi rükûdan sonra kunut yapardı." Ben de "Bunu sana kim rivayet

[355] "Mizan" 2/436.
[356] Mueseset Risale.
[357] Darul Harameyn.
[358] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 443.

etti?" dedim. O, "Meymûn el-Merrî." dedi. Bunun üzerine Meymûn'la karşılaştım ve ona sordum. O da "Hasan böyle söyledi." dedi. Ben de "Peki bunu sana kim rivayet etti?" dedim. O da "Hâlid el-Abd." dedi.

Senedinde Hâlid el-Abd bulunmaktadır; o, Abdurrahman'ın oğludur. Onu birden fazla âlim terk etmiştir. el-Fellâs ise onu yalancılıkla itham etmiştir.[359]

1092) el-Buhârî "ed-Duafâ"da şöyle zikretmiştir: Muhammed b. İdrîs dedi ki: Bize Abdullah b. Sâlih b. Müslim haber verdi; bize İsrâil, o Hâlid el-Abd'den, o İbn el-Münkedir'den, o da Câbir'den rivayet etti. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Sizin en hayırlınız, yolculukta namazı kısaltan ve orucunu bozan kimsedir."

Halid el-Abd metruktur.

Seferilikte namazları kısaltmak vaciptir. Hz. Ali, Hz. Ömer, İbn Ömer ve İbn Abbas bu görüştedir. Ömer b. Abdilaziz, Katade ve Hasan-ı Basri'nin de bu gö rüşte olduğu nakledilmiştir. Bunun delili, Hz. Peygamber' in sallallahu aleyhi ve sellem bütün seferlerinde namazları kısaltmasıdır. Hz. Peygamber'in sallallahu aleyhi ve sellem seferi iken namazları dört rekat kıldığı hiç nakledilmemiştir. [360]

Yolculukta namazını tam kılan birisi ile kısaltarak kılan diğer bir kişi durumlarını İbn Abbâs (r.a.)'a sormuşlardı. Onlardan namazını kısaltarak kılana, 'senin namazın tamdır' derken, diğerine de 'sen eksik kıldın' diye cevap verdi.[361]

Yolculukta oruç tutmak veya bozmak hususunda kişi muhayyerdir. Bunun delili, Sahih Buhârî ve Sahih Müslim'de rivayet edilen hadistir: "Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Aişe -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Hamza ibnu Amr Eslemî çokça oruç tutan biriydi. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve selleme gelip: Yolculukta iken oruç tutayım mı? diye sordu. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Yolculukta iken dilersen oruç tut, dilersen tutma."[362]

1093) Ömer b. el-Hattab şöyle yazdı: "Bir kimse sakalından fazlalığı almadıkça savaşa çıkmasın."

Senedinde Huseym b. Mervan vardır, Buhârî "Rivayette kendisine ittibâ edilmez (desteklenmez)." demiştir; yani bu rivayeti kastetmiştir.[363] Ukayli hadisi kendi "ed-Duafa" [364]eserinde, ve Buhari "Tarihul Kebir"de nakletmiştir.[365]

---

[359] "Mizan" 2/436.
[360] Esad Muhammed Said es-Sağırcı "Delilleriyle Hanefi Fıkhı" sayfa 262.
[361] Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî "el-Mebsut" 1/422, Gümüşev.
[362] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 385, №684.
[363] "Mizan" 2/437.
[364] 1/375/№448, thk Muhammed b. Abdulmecid b. İsmail es-Silefi.
[365] 2/211/№720.

1094) Huşeym b. Mervân, Ebû Hureyre'den, o da Nebî ﷺ'den rivayet etmiştir: "Yolculuk için binekler ancak Mescid-i Hayf'a, benim mescidime ve Mescid-i Harâm'a yöneltilir."

Senedinde Huşeym b. Mervân bulunmaktadır. el-Ezdî "Zayıftır." demiştir. "Mescid-i Hayf" lafzında kendisine ittibâ edilmemiştir. Ayrıca Huşeym'in Ebû Hureyre'den işittiği bilinmemektedir.[366]

Buhari ve Muslim Ziyad'ın azatlı kölesi Kazaa'den -Allah ondan razı olsun- şöyle rivayet etmiştir: "Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte on iki savaşa katılan Ebû Saîd'den -Allah ondan razı olsun- işittim, O şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğim şu dört şey benim hoşuma gitti: "Bir kadın, yanında kocası veya mahremi olmaksızın iki günlük mesafeye yolculuğa çıkamaz. Ramazan bayramı ve kurban bayramında oruç tu tulmaz. İki namazdan sonra namaz yoktur: İkindiden sonra güneş batıncaya kadar, sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar. Üç mescid dışında sefer düzenlenip yolculuk yapılmaz. Bunlar: Mescid-i Haram, şu benim mescidim Mescid-i nebevi ve Mescid-i Aksa."[367]

İmam Ahmed "Müsned"de Ebû Saîd el-Hudrî'den; Taberânî "el-Mu'cemü'l-Kebîr"de Ebû Hureyre'den, "el-Evsat"ta ise Abdullah b. Ömer'den rivayet etmiştir ki, Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: "Binekler ancak üç mescide doğru yola çıkarılır: Mescid-i Harâm'a, benim şu mescidime ve Mescid-i Aksâ'ya."

İmam Ahmed'in rivayetinde dikkat çekici bir ayrıntı vardır, Şehr dedi ki: Tûr'a gitmek isterken Ebû Saîd ile karşılaştık. O dedi ki: Resûlullah ﷺ'i şöyle buyururken işittim: "Binekler ancak üç mescide doğru yola çıkarılır: Mescid-i Harâm'a, Medine Mescidi'ne ve Beytü'l-Makdis'e."[368]

Tur Günümüzde Sina Yarımadası'nda bulunan, Hz. Mûsâ'nın vahiy aldığı yer olarak bilinen dağdır. Bir tâbiî, Mûsâ Peygamber'e vahyin verildiği dağı ziyaret etmek istediğini ifade ettiğinde, sahâbî ona karşı çıkmış ve Allah'a yaklaşma amacıyla Müslümanın ancak İslam'ın üç kutsal mabedini ziyaret etmek üzere yola çıkabileceğini belirtmiştir: Mekke'deki Mescid-i Harâm, Peygamber ﷺ'in mescidi ve Mescid-i Aksâ.

Nesai ayni tavırı, başka bir sahabiden – Ebu Basre el-Ğifari'den nakletmiştir etmiştir: "Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyete göre, o şöyle demiştir: …. "Basra b. ebi Basra el Gıfarî ile karşılaştım. "Nereden geliyorsun?" dedi. "Tur'dan" dedim. "Eğer önceden beni görseydin gitmezdin" dedi. Ben de: "Niçin" diye sordum. O'da şöyle cevap verdi: Rasûlullah ﷺ'den işittim şöyle diyordu: "Üç Mescid dışında ziyaret için adım atılmaz. Mekke'deki Mescidi Haram, Medine'deki benim mescidim ve Kudüs'teki Mescidi Aksa" diye cevap verdi."[369]

---

[366] "Mizan" 2/438.
[367] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 469-470/№848.
[368] Ebû'l-Fidâ İsmâil b. Ömer b. Kesîr el-Kureşî el-Basrî ed-Dımeşkî "Câmiʿu'l-Mesânîd ve's-Sünen el-Hâdî li-Aḳvemi's-Sünen" 33/164/№352. Thk Abdulmuti Amin Kalaçi. Darul Fikr.
[369] "Sünen el-Mücteba" №1413.

1095) Hiraş b. Abdullah. Enes b. Mâlik'ten: "Kim bir gün oruç tutarsa, ona yer dolusu altın verilse bile kıyamet günündeki ecrini karşılamaz."[370] Yine onunla: "Benim hayatım sizin için hayırlıdır, ölümüm de sizin için hayırlıdır…" (hadis). Yine onunla: "Kim 'Sübhânallâhi ve bihamdihî' derse, Allah ona bir milyon sevap yazar ve onu bir milyon derece yükseltir."

Hiraş b. Abdullah düşmüş, yok hükmünde bir ravidir. İbn Hibban dedi ki: "Onun hadisini yazmak helal değildir; ancak ibret için yazılabilir." İbn Adî dedi ki: "Enes'in mevlâsı olduğunu iddia etti." Hasan b. Ali el-Adevî şöyle dedi: "Basra'dan geçtim, insanların bir adamın etrafında toplandığını gördüm; ben de çocukların baktığı gibi ona yöneldim, 'Bu Enes'in hizmetkârı Haraş'tır' dedi. 'Kaç yaşı var?' dedim. 'Yüz seksen yaşında' dediler.[371]

Abdullah b. Mes'ud, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle dediğini haber veriyor: "Şüphesiz Allah'ın gezici melekleri vardır; onlar, ümmetimden bana selam ulaşhnrlar. Ayrıca Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: "Benim hayahm sizin için hayırlıdır; siz birtakım olaylar yaparsınız ve sizin için (bu olaylarla ilgili hükümler) meydana gelir. Vefatım da sizin için hayırlıdır. Amelleriniz bana arz olunur. Ben bir hayır görürsem o hayırdan dolayı Allah'a hamd ederim; kötülük görürsem sizin için Allah'tan mağfiret dilerim."

El-Heysemi "Mecmai Zevaid"te (14/392/№14250): "Hadisi Bezzar rivayet etmiştir. Ravileri Sahih ravileridir," demiştir.

1096) Bize İbn Asâkir haber verdi; o da Ebû Rûh'tan; o Zâhir'den; o el-Kencirûzî'den; o Muhammed b. Muhammed et-Tırâzî'den; o Hasan b. Ali el-Adevî'den; o Hiraş et-Tahhân'dan; o da Enes'ten rivayet etti ki, dedi: Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: "Güzel bir yüz gözleri aydınlatırken, çirkin bir yüz hüzne neden olur."

Hiraş söylediğimiz gibi cidden zayıftır.

1097) Huzeyme b. Mâhân el-Mervezî. Uydurma bir haber getirmiştir; kusur onda mı yoksa ondan rivayet edende mi, bilemiyorum. İbn Ukde dedi ki: "Bize Muhammed b. Ahmed b. el-Hasen el-Katvânî rivayet etti; bize Huzeyme b. Mâhân rivayet etti; bize Îsâ b. Yûnus rivayet etti; A'meş'ten, o Saîd b. Cübeyr'den, o da İbn Abbâs'tan rivayet etti ki, dedi: Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: 'Ben Burak üzerine bindirildim, kardeşim Sâlih deve üzerindedir, amcam Hamza benim el-Adbâ adlı devem üzerindedir, kardeşim Ali ise cennetten bir deve üzerindedir; başında nurdan bir taç vardır…' (hadisin tamamı böyledir). Bunu İbn Asâkir kendi tarihinde zikretmiştir.[372]

---

[370] İbn Asakir "Tarih" 52/40. Darul Fikr.
[371] "Mizan" 2/439.
[372] "Mizan" 2/440.

1098) er-Rabî‘ b. Müslim dedi ki: bize el-Hasib rivayet etti; o Ebû Sâlih’ten, o da Ebû Hureyre’den (radıyallahu anh) rivayet etti ki: bir adam dedi: “Ey Allah’ın Resûlü ﷺ, ben hiçbir şeyi ezberleyemiyorum.” Buyurdu ki: “Ezberlemek için sağ elinden yardım iste. (yani yaz)”

Senedinde el-Hasib b. Cahder vardır. Şu‘be, el-Kattân ve İbn Ma‘în onu yalancı saymıştır. Ahmed dedi ki: “Onun hadisi yazılmaz.” Buhârî dedi ki: “Yalancıdır; Şu‘be ona karşı çıkmıştır.”[373]

1099) Abdussamed b. Süleyman, Hasîb’den, o Ebû Sâlih’ten, o da Ebû Hureyre’den (radıyallahu anh) merfû olarak rivayet etti: “Allah’ın lanetiyle birbirinize lanet etmeyin.” ve hadisi zikretti.

El-Hasib kezzabdır.

İmam Tirmizi “Sünen” (№1976) eserinde hadisi farklı zincirle rivayet etmiştir: “Bize Muhammed b. el-Müsennâ rivayet etti; bize Abdurrahman b. Mehdî rivayet etti; bize Hişâm, Katâde’den, o Hasan’dan, o da Semure b. Cündeb’den rivayet etti ki, dedi: Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: “Allah’ın lanetiyle, O’nun gazabıyla ve ateşle birbirinize lanet etmeyin.” Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hureyre, İbn Ömer ve İmrân b. Husayn’dan da rivayetler vardır. Ebû Îsâ dedi ki: “Bu hadis hasen sahih bir hadistir.”

Hâkim bu hadisi el-Müstedrek adlı eserinde zikretmiş ve şöyle demiştir: “Bu babda farklı lafızlarla rivayet edilen bu hadislerin tamamı isnad bakımından sahihdir.”

Yani: birbirinize lanet etmeyin; sizden hiç kimse belirli bir Müslümana “Allah’ın laneti senin üzerine olsun” demesin. “Allah’ın gazabıyla da (lanet etmeyin)”, yani “Allah’ın gazabı senin üzerine olsun” demesin. “Cehennemle de (lanet etmeyin)”, yani “Cehennem senindir” veya “varacağın yer orasıdır” demesin. (Bir rivayette: “ateşle de (lanet etmeyin)”), yani “Allah seni ateşe soksun” veya “ateş senin barınağındır” demesin. Et-Tibî şöyle demiştir: Yani insanlara Allah’ın rahmetinden uzaklaştıracak sözlerle dua etmeyin; ister açıkça “Allah’ın laneti onun üzerine olsun” demeniz gibi, ister dolaylı olarak “Allah’ın gazabı onun üzerine olsun” veya “Allah onu ateşe soksun” demeniz gibi. Bu hüküm belirli bir şahıs hakkında geçerlidir; zira genel bir vasıfla lanet etmek caizdir, nitekim “Allah’ın laneti kâfirlerin üzerine olsun” sözünde olduğu gibi; daha özel olarak da “Allah’ın laneti Yahudilerin üzerine olsun” yahut küfür üzere ölmüş belirli bir kâfire, Firavun ve Ebû Cehil gibi, lanet etmek caizdir.[374]

---

[373] “Mizan” 2/441.
[374] “Mırkātü’l-Mefâtîḥ Şerḥu Mişkâti’l-Meṣâbîḥ” №1976.

1100) Yine el-Hasîb b. Cahder, Nadr b. Şefî'den —ki onun kim olduğu bilinmez—, o Ebû Esmâ er-Rahbî'den, o da Sevbân'dan merfû olarak rivayet etti ki, dedi: Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: "Kur'an'a ancak temiz olan dokunur; umre ise dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır, o küçük hacdır." Bunu ondan Mes'ade b. el-Yesa' rivayet etmiştir; o ise metrûktur.

1101) Ebû Ubeyde, babası Abdullah (b. Mes'ûd)'dan Peygamberimiz ﷺ'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Sen namazda iken üç rekat mı, yoksa dört rekat mı kıldığında şüphe ettiğin ve zann-ı galibin dört rekat kıldığın şeklinde olduğu zaman, teşehhüde oturur sonra selâm vermeden oturduğun yerden iki defa secde yapar, sonra tekrar tehiyyât okur ve selâm verirsin."

Ebû Dâvûd "Sünen"de (№1028) dedi ki: Bu hadisi Abdülvâhid, Husayf'dan rivayet etmiş, fakat Hz. Peygamber'e ref etmemiştir. Süfyân, Şerik ve İsrail de Abdülvâhid'e muvafakat etmekle beraber, hadisin metninde ihtilaf etmişlerdir. Onların hiçbiri de hadisi (Hz. Peygamber'e) isnad etmemiştir.

Senedinde Ebû Avn Husayf b. Abdurrahman el-Cezerî el-Harrânî, vardır. Ahmed onu zayıf saymıştır ve bir defasında "güçlü değildir" demiştir. İbn Ma'în: "Sâlihtir" demiş, başka bir defasında: "Sikadır" demiştir. Ebû Hâtim: "zayıf hıfzı sebebiyle hakkında söz edilmiştir" demiştir. Ahmed ayrıca: "ircâ ile itham edilmiştir" demiştir. Yahyâ el-Kattân: "Biz Husayf'tan kaçınırdık" demiştir. Osman b. Abdurrahman: "Husayf üzerinde siyah elbiseler gördüm ve beytülmâl üzerinde görevliydi" demiştir. Ebû Zur'a ise: "Sikadır" demiştir.[375]

1102) el-Hıdır b. Cemîl, Hafs b. Abdurrahman'dan rivayet eder; her ikisi de bilinmez (meçhuldür). Ondan Dâvûd b. el-Muhabber, metni "Ölüm her günah için kefarettir" olan bir haber rivayet etmiştir.[376]

İmam Beyhaki "Şuabul İman"da (9/325/№9420) hadisi farklı bir lafızla rivayet etmiştir: "Enes b. Mâlik'in rivayet ettiğine göre Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurdu: 'Ölüm her Müslüman için bir kefarettir.'" Hadisin senedi cidden zayıftır.

İbnü'l-Cevzî dedi ki: hadisin bazı yollarında "ölüm" ile kastın tâun (veba) olduğu anlaşılır; zira ilk dönemlerde "ölüm" denildiğinde bununla onu kastederlerdi. Gazzâlî dedi ki: burada kastedilen gerçekten Müslüman, hakiki mümindir; yani Müslümanların dilinden ve elinden emin olduğu kimse; müminlerin ahlâkını taşıyan ve büyük günahlardan kaçınıp farzları yerine getiren, ancak küçük sürçmeler ve ufak günahlar dışında kirlenmemiş olan kimsedir; ölüm onu bunlardan arındırır ve kefaret

[375] "Mizan" 2/442.
[376] "Mizan" 2/443.

olur. Bunu İbn Hibbân ve Beyhakî rivayet etmiştir. Aynı şekilde Hatîb de tarihinde rivayet etmiştir; hepsi Enes b. Mâlik'tendir. İbnü'l-Arabî dedi ki: hadis sahihdir. Hâfız Irâkî "Emâlî"sinde: çeşitli yollarla gelmiş olup hasen derecesine ulaşır demiştir. Sağânî, İbnü'l-Cevzî, İbn Tâhir ve başkaları onun uydurma olduğunu iddia etmişlerdir. İbn Hacer dedi ki: bu yolların bulunmasıyla bu iddia kabul edilmez; hocamız Irâkî onun yollarını müstakil bir cüzde toplamıştır. Bu konuda sahih olan ise Buhârî'de geçen şu haberdir: "Tâun her Müslüman için kefarettir."[377]

1103) Hattâb b. Abduddâim. Ondan Muhammed b. Fâris, "Babam ve amcam için şefaat ettim de (onlar) hebâ oldu" metninde bâtıl bir haber rivayet etmiştir. Bunu Yahyâ b. el-Mübârek es-San'ânî'den rivayet etmiştir; bu üçü de zayıftır.[378]

Peygamber Efendimiz ﷺ'in anne ve babası hakkında bir Müslümanın susması gerekir. Kaldı ki amcası Ebû Tâlib'e:

Buhari ve Müslim rivayet etmiştirler ki: Said ibnu Museyyeb, babasından şöyle haber verdi. O şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellemin amcası Ebû Tâlib'in ölümü yaklaştığında, Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem onun yanına geldi. Amcasının yanında Ebû Cehil ibnu Hişâm ile Abdullah ibnu Ebî Umeyye vardı. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem Ebû Tâlib'e dedi ki: "Ey Amca! Lâ ilâhe illallah, de. Bu kelimeyle Allah katında sana şahidlik edeyim." Ebû Cehil ve Abdullah ibnu Ebî Umeyye: Ey Ebû Tâlib! Abdulmuttalib'in dininden yüz mü çeviriyorsun? Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem onun La ilâhe illallah demesini telkin etmeye devam etti. Bu arada o ikisi de aynı sözlerini tekrar edip durdular. Ebû Tâlib son söz olarak: Ben Abdulmuttalib'in dini üzereyim, dedi ve Lâ ilâhe illallah demekten kaçındı. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Vallahi bun dan yasaklanmadığım müddetçe Allah'tan seni bağışlamasını dileyeceğim." Buna binaen Allah Azze ve Celle şu âyeti indirdi: "Kendilerinin cehennem ehlinden oldukları iyice belli olduktan sonra, yakın akraba da olsalar, müşrikler için (Allah'tan) af ve mağfiret dilemek ne Peygamber için, ne de mü'minler için yapılacak iş değildir." (Tevbe 113 ayet)[379]

Buhari ve Müslim, Usâme ibnu Zeyd'den, rivayet ettiği bir hadiste, O şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Mekke'de kimin evinde kalacaksın? Kendi evinde mi kalacaksın? Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem. "Akil burada evler den bir şey bıraktı mı?" buyurdu. Akil ve Tâlib, Ebû Tâlib'e mirasçı oldular. Cafer ile Ali ise -Allah onlardan razı olsun- Ebû Tâlib'e mirasçı olmadılar. Çünkü Cafer ile Alî Müslüman idiler. Akîl ile Tâlib ise kâfir idiler.[380]

Abbâs ibnu Abdulmuttalib -Allah ondan razı olsun- Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve selleme şöyle dedi: Amcan Ebû Tâlib'e yardımcı olmandan seni alı koyan ne idi?

---

[377] Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaġīr" №9246.
[378] "Mizan" 2/444.
[379] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 27, №16.
[380] Muhammed Fuad Abdulbaki "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 473, №857.

Muhak kak ki o seni korur ve senin için öfkelenirdi. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "O, cehennemde azabı hafifletilmiş olarak topuklarına kadar ulaşan ateşle azab olunacaktır. Şayet benim onun için şefaatim olma saydı muhakkak o cehennemin en derin çukurunda olurdu."[381]

Ebû Saîd el-Hudrî -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellemin yanında amcası Ebû Tâlib zikredilince Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Umarım ki Kıyamet günü benim şefaatim ona fayda verecektir. Cehennemde onun topuklarına kadar ulaşan bir ateşle azab olunacaktır. Bu ateşin tesiriyle beyni kaynayacaktır."[382]

1104) Hattâb b. Ömer, Muhammed b. Yahyâ el-Meʾrebî'den rivayet eder; meçhuldür. Onun beldelerin fazileti hakkında yalan bir haberi vardır. İbn Ömer'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü ﷺ şöyle buyurmuştur: "Dört korunmuş yer vardır: Mekke, Medine, Beytülmakdis ve Necran. Altı da lânetlenmiştir: Berzaʿa, Saʿde, Eyâfes, Zahr, Beklâ ve Delân."[383]

1105) Hattâb b. Umeyr es-Sevrî, Hasan'dan rivayet eder; haberi münkerdir. Enes'ten (radıyallahu anh) rivayet ettiğine göre, O şöyle dedi ki: "Allah Resûlü ﷺ ile birlikte evden mescide çıktım; bir de baktım ki ellerini kaldırıp dua eden bir topluluk var. Bunun üzerine buyurdu: "Ey Enes, onların ellerindeki nuru görmedin mi?" Sonra biz de ellerimizi o toplulukla birlikte kaldırdık."[384]

1106) Hattâb b. el-Kâsım, Ebû Ömer; Harran kadısıdır. Husayf ve Zeyd b. Eslem'den rivayet eder; ondan da en-Nüfeylî ve bir topluluk rivayette bulunmuştur. İbn Maʿîn ve başkaları onu sika saymıştır. İbn Ebî Hâtim, Ebû Zurʿa'dan naklen: "Sikadır" demiştir. Saîd el-Berzeʿî, Ebû Zurʿa'dan naklen: "Hadisleri münkerdir" demiştir. Onun ihtilât ettiği de söylenmiştir. Nesâî, Hattâb'dan, Husayf'tan, ismini zikrettiği bir kimseden, o da İbn Abbâs'tan rivayetle, Peygamber ﷺ'in Âişe ve Hafsa'ya: "Onun yerine bir gün oruç tutun" dediği hadisi tahric etmiştir; Nesâî bu hadis hakkında: "Bu münker bir hadistir; Husayf zayıftır, Hattâb hakkında ise bir bilgim yoktur" demiştir. Ebû Hâtim ise: "Onun hadisi yazılır" demiştir.

Tirmizi "Sünen"de (№735) rivayet etmiştir.

İmam Nesâî Sünenü'l-Kübrâ'da (№8163) hadisi farklı bir isnadla rivayet etmiştir: Bize Ebû Zekeriyyâ b. Ebî İshâk el-Müzekkî haber verdi; Ahmed b. Selmân b. el-Hasen el-Fakîh haber verdi; Ahmed b. Ali el-Ebbâr rivayet etti; Muhammed b. Mansûr el-Cevvâz

[381] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 113, №125.
[382] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 113, №126.
[383] "Mizan" 2/444.
[384] "Mizan" 2/444-445.

rivayet etti; Süfyân dedi ki: “Biz bunu Sâlih b. Ebî el-Ahdar’dan, o Zührî’den, o Urve’den, o da Âişe’den işittik; şöyle dedi: ‘Ben ve Hafsa sabah oruçlu olarak bulunduk; bize bir yemek hediye edildi ve (iştah kabartan) bir yemekti, biz de ondan yedik. Sonra Peygamber ﷺ yanımıza girdi; Hafsa —babası gibi davranarak— benden önce davranıp dedi ki: “Ey Allah’ın Resûlü ﷺ, biz sabah oruçluyduk; bize yemek hediye edildi ve biz de ondan yedik.” Bunun üzerine Peygamber ﷺ tebessüm etti ve şöyle buyurdu: “Onun yerine bir gün oruç tutun.” Süfyân dedi ki: “Ben hazır bulunurken Zührî’ye soruldu: ‘Bu, Urve’den midir?’ O da: ‘Hayır’ dedi.””

Sâlih b. Ebî el-Ahdar hakkında alimleri ihtilaf etmiştir. İbn Ma‘în onu zayıf saymıştır. Buhârî dedi ki: “Leyyin.” Ebû Zur‘a dedi ki: “Hadisi zayıftır; onun yanında Zührî’den iki kitap vardı: biri arz (hocaya okunarak alınan), diğeri münâvele idi; bu ikisi birbirine karıştı, artık bu onun hangisi olduğu bilinmez.”

İmam Tirmizi hadis hakkında şöyle bir yorum etmiştir: “Salih b. Ebil Ahdar, Muhammed b. Ebû Hafsa bu hadisi Zührî, Urve ve Âişe’den aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. Yine Mâlik b. Enes, Ma’mer, Ubeydullah b. Ömer, Ziyâd b. Sa’d hadis hafızı pek çok kimse Âişe’den mürsel olarak rivâyet etmişler olup, “Urve”yi zikretmemişlerdir. Bu daha sahihtir. Çünkü İbn Cüreyc’in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Zührî’ye sordum: “Urve Âişe’den sana hadis aktardı mı? Urve’den bu konuda bir şey işitmedim fakat Süleyman b. Abdülmelik’in halifeliği döneminde bu hadisi Âişe’ye soranların bir kısmından işittim. Dedi. Ali b. İsa b. Yezîd el Bağdadî bu hadisi bize Ralh b. Ubâde yoluyla İbn Cüreyc’den naklederek aynı hadisi bize aktardı. Peygamber ﷺ’in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek; “Nafile orucu bozan kimsenin kaza etmesi gerektiği kanaatindedirler.” Mâlik b. Enes bunlardandır.”

Bezzar ve Imam Taberani “el-Mucem el-Evsat”ta rivayet ettikleri bir hadiste, Abdullah b. Ömer dedi ki: Hz. Aişe ve Hafsa, sabah oruçlu olarak uyanmışlardı; kendilerine yemek ikram edilince oruçlarını bozdular. Resulullah ﷺ yanlarına geldiğinde ikisinden biri -zannedersen Hafsa- bu durumun hükmünü sordu. Resulullah ﷺ şöyle buyurdu: “Onun yerine başka bir gün oruç tutun.”

İsnadında yer alan Hammad b. el-Velid isimli raviyi imamlar zayıf olmakla nitelemişlerdir. Ebu Hatim ise bu kişi hakkında "Şeyh" nitelemesi yapmıştır.[385]

Ebu Hureyre bildiriyor: Oruçlu olan Aişe ve Hafsa'ya bir (yiyecek) hediye verilince onlar da o hediyeden yediler. Sonra bunu Resulullah ﷺ'e anlattılar. O da şöyle buyurdu: “Onun yerine başka bir gün oruç tutun. Bir daha da böyle bir şey yapmayın.”

[385] “Mecmai Zevaid” 5/454/№5227.

Bu hadisi Taberani, “el-Mu'cemu'l-evsat”ta rivayet etmiştir. İsnadında yer alan Muhammed b. Ebi Seleme el-Mekki'nin bu hadisi sebebiyle zayıf addedildiği bildirilmiştir.[386]

İbn Abdülberr de “et-Temhid”de şöyle demiştir: “Ebû Ömer şöyle dedi: Bu konuda fakihler ihtilaf etmiştir. Mâlik ve ashabına göre; kim nâfile oruca niyet ederek sabahlar da kasıtlı olarak orucunu bozarsa, ona kaza gerekir. Aynı görüşü Ebû Hanîfe ve Ebû Sevr de söylemiştir. Onların delili, bu babda Peygamber’den ﷺ nakledilen ve daha önce zikrettiğimiz rivayetlerdir.

Şâfiî ve ashabı ile Ahmed ve İshak ise şöyle demiştir: Onun orucunu bozmaması müstehabdır; eğer bozarsa, üzerine kaza gerekmez.

Sevrî ise şöyle demiştir: Bana göre kaza etmesi daha sevimlidir.

Ebû Hanîfe’nin ashabı da bu konuda ihtilaf etmiştir: Onlardan bazıları Şâfiî’nin görüşünü, bazıları ise kendi imamlarının görüşünü benimsemiştir. Fıkıh ehlinin tamamı —ister re’y ehli ister eser ehli olsun— şu görüştedir: Nâfile oruç tutan kimse, unutarak veya kendisine galip gelen bir durum sebebiyle orucunu bozarsa, ona kaza gerekmez.”[387]

1107) “Güzel ahlâk dinin yarısıdır.”

Onun güzel olması kalbin arınmasına ve temizliğine yol açar; kalp arınıp tertemiz olduğunda nur büyür, göğüs genişler; böylece dinin hükümlerinin sırlarını kavramaya en büyük sevk edici unsur hâline gelir; bu bakımdan dinin yarısı sayılmıştır.

Deylemî, bunu Enes’ten rivayet etmiştir. el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr”de demiştir ki: “Bu (hadisin) isnadında Hallâd b. Îsâ vardır; onu zayıf saymışlardır.” İbn Muîn onu güvenilir saydı. Ebû Hâtim şöyle dedi: “Hadisi kabul edilebilir derecededir.” el-Ukaylî ise şöyle dedi: “Rivayet bakımından meçhuldür.”[388]

1108) Ali b. Îsâ, Hallâd’dan, o Katâde’den, o da Enes’ten rivayetle (merfû olarak): ‘Kanaat, tükenmeyen bir hazinedir.”

Çünkü ondan yapılan harcama kesilmez; kişi dünya işlerinden bir şeye ulaşamadığında, ondan daha aşağısıyla yetinir ve razı olur.[389]

Hallad b. Isa rivayetidir.

---

[386] “Mecmai Zevaid” 5/454/№5228.
[387] “Mavsûʿatü Şurûḥi’l-Muvaṭṭa” thk Abdullah b. Abdulmuhsin et-Turki 9/313
[388] “Mizan” 2/446.
[389] Mecdüddîn Ebü’s-Saâdât el-Mübârek b. Muhammed İbnü’l-Esîr “en-Nihâye fî Garîbi’l-Hadîs ve’l-Eser”.

Ebu'ş-Şeyh el-İsbehânî "Emsâlü'l-Hadîsi'n-Nebevî" kitabında hadisi farklı lafızlarla iki tarik üzerinden aktarmıştır:

1) Yûsuf b. Muhammed bize rivayet etti; dedi ki: Ahmed b. el-Velîd el-Fehhâm bize rivayet etti; dedi ki: Ebû'l-Münzir bize rivayet etti; dedi ki: Süleyman b. Erkâm, Muhammed b. Abdurrahman b. Nubâte'den, o da Ebû't-Tufeyl'den rivayet etti; dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İlk nübüvvetten kalan sözlerdendir: 'Utanmazsan dilediğini yap.' Kanaat, tükenmeyen bir maldır."

(Kanaat, tükenmeyen bir maldır.) Çünkü kanaat, imanın gücü ve yakînin artmasıyla kalbin zenginleşmesinden doğar; kim kanaatkâr olursa, zahirde ve bâtında bereketle desteklenir. Zira ondan yapılan harcama kesilmez; çünkü sahibi, bir şeye ulaşamadığında ondan daha aşağısıyla yetinir ve razı olur; böylece insanlara muhtaç olmaksızın daima zengin kalır.

Senedi zayıftır. Muhammed b. Abdurrahman b. Nubâte'nin durumu bilinmemektedir. Süleyman b. Erkâm ise metruktur; onun hakkında ileride inşallah konuşacağız.

2) Muhammed b. Abdullah b. Reste bize rivayet etti; dedi ki: Hâtim b. Bekr es-Sayrafî bize rivayet etti; dedi ki: Abdullah b. İbrâhim bize rivayet etti; dedi ki: el-Münkedir b. Muhammed, babasından, o da Câbir'den rivayet etti; dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kanaat, tükenmeyen bir maldır."[390]

el-Münkedir b. Muhammed'i âlimler cerh etmiştir. Buhârî şöyle dedi: İbn Uyeyne dedi ki: "Hâfız değildi." Ebû Tâlib, Ahmed b. Hanbel'den naklen şöyle dedi: "Sika (güvenilir)dir." Abbâs ed-Dûrî, Yahyâ b. Maîn'den naklen şöyle dedi: "Hiçbir şey değildir." Bir defasında da: "Bir sakıncası yoktur." dedi. Ebû Zur'a şöyle dedi: "Güçlü değildir." Ebû Hâtim şöyle dedi: "Salih bir adamdı, ancak hadisi anlamazdı; çok hata yapardı; babasının hadislerini hıfz eden biri değildi." Ebû Ubeyd el-Âcurrî şöyle dedi: "Ebû Dâvûd'a Munkedir b. Muhammed'i sordum, 'Güvenilir midir?' dedim; 'Hayır' dedi." el-Cûzcânî ve en-Nesâî şöyle dediler: "Zayıftır." en-Nesâî başka bir yerde ise: "Güçlü değildir." dedi.

Abdullah b. İbrâhim el-Ğifârî ise hadis uydurmakla itham edilmiştir. Ebû Dâvûd şöyle dedi: "Münker hadis rivayet eden bir şeyhtir." Ebû Ahmed b. Adî şöyle dedi: "Rivayetlerinin çoğunda sika raviler ona muvafakat etmez." Dârekutnî şöyle dedi: "Hadisleri münkerdir." İbn Hibbân ise onu hadis uydurmakla itham etmiş ve şöyle demiştir: "Sika ravilerden rivayet ederken hadisleri tersine çevirerek aktarır."

el-Münkedir b. Muhammed tarikiyle hadisi "el-Fakîh ve'l-Mütefakkih"te (№836) Hatîb el-Bağdâdî de rivayet eder.

Imam Ebul Kasim et-Taberani hadisi "el-Mucem el-Evsat"ta, Hz Cabir'den rivayet etmiıştir ki, O: "Resülullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu

[390] Sayfa 72-73, №82, 83. Thk AbdulAla Abdulhamid, Darul Selefiye.

nakleder: "Kanaatkar olmaya bakınız. Çünkü kanaat, bitmeyen maldır." Râvilerden Hâlid b. İsmâil el-Mahzûmî metruktur.[391]

1109) Ebû Kureyb bize rivayet etti; dedi ki: Hallâd el-Cu'fî bize rivayet etti; dedi ki: Şerîk, A'meş'ten, o Mücâhid'den, o da Abdullah b. Amr'dan rivayet etti; dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle dua ederdi: "Allah'ım, Senden düzgün bir hayat ve rezil etmeyen, rüsva kılmayan bir dönüş isterim." Bu, Kitâbü'ş-Şihâb'da geçen son şeydir.

Senedinde Hallâd b. Yezîd el-Cu'fî el-Kûfî vardır. İbn Hibbân onu "es-Sikât" adlı eserinde zikretmiş ve "Bazen hata ederdi." demiştir. Buhârî ise 'Ona mutâbaat edilmez.' demiştir."

İbn Ebi Şeybe "el-Musannef"te şöyle rivayet etmiştir: "Cerîr bize rivayet etti; o Mansûr'dan, o da Habîb b. Ebî Sâbit'ten nakletti; o şöyle dedi: Bana ulaştığına göre Peygamber ﷺ şöyle dua ederdi: "Allah'ım, işitilmeyen duadan, fayda vermeyen ilimden, huşû duymayan kalpten ve doymayan nefisten Sana sığınırım. Allah'ım, bu dört şeyin şerrinden Sana sığınırım. Allah'ım, Senden düzgün bir hayat, tertemiz bir ölüm ve Sana utandırılmadan döneceğim bir akıbet isterim." Hadis mürseldir; râvileri sikadır.[392]

Abdullah b. Amr bildiriyor: Resulullah (sa1lallahı aleyhi ve sellem) şöyle derdi: "Allahım! Senden temiz bir yaşam, düzgün bir ölüm, mahcup ve rezil olmayacağım bir geri dönüş istiyorum." Taberani ve Bezzar rivayet ettiler. Lafız Bezzar'ındır. Taberani'nin senedi ceyyiddir.[393]

1110) Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: "Âişe, zemzem suyunu hac günlerinde yanında bulundurur ve Rasûlullah ﷺ'in de yanında taşıdığını haber verirdi."

İmam Tirmizi (№963) hadis hakkında: "Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle biliyoruz", demiştir. Hallâd b. Yezîd el-Cu'fî rivayetidir.

Beyhakî ve Hâkim de rivayet etmiş; Hâkim sahih saymıştır. Nitekim "en-Neyl"de de böyle geçer.

1111) Hişâm b. Ammâr şöyle dedi: İsmâil b. Ayyâş bize rivayet etti; dedi ki: Ubeydullah b. Ubeyd el-Kilâî bize rivayet etti; o Hallâd'dan, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti; dedi ki: "Yakında sizi barındıracak evler ve sizi taşıyacak binekler bulamayacaksınız." Denildi ki: "Neden?" Dedi ki: "Evleri şiddetli sarsıntılar yok edecek, hayvanları ise yıldırımlar helâk edecek."

---

[391] "Mecmai Zevaid" 18/49/№17869.
[392] İbn Ebi Şeybe "el-Musannef" 15/77/№29753, thk şeyh Muhammed Avvame.
[393] "Mecmai Zevaid" 17/357/№17398.

Bu rivayet münkerdir; senedinde yer alan Hallâd isimli râvinin, Zehebî'nin de belirttiği üzere kim olduğu bilinmemektedir.[394]

1112) el-Mencekîkī dedi ki: el-Hasen b. Kaz'a bize rivayet etti; dedi ki: Süfyân b. Habîb bize rivayet etti; dedi ki: Saîd, Katâde'den, o da Hilâs'tan, o da Ammâr'dan rivayet etti. Ben İbn Kaz'a'ya: "Bu merfû mudur?" dedim. O da: "Evet" dedi. Mâide gökten ekmek ve et olarak indirildi; onlara ihanet etmemeleri, saklamamaları ve biriktirmemeleri emredildi; fakat onlar ihanet ettiler, sakladılar ve biriktirdiler. Bu rivayeti el-Mencekîkī dışında başkaları da el-Hasen'den rivayet etmiş, şu ziyadeyi eklemişlerdir: "Bunun üzerine maymunlara ve domuzlara çevrildiler." Bu, el-Hasen'in tek başına rivayet ettiği şeylerdendir.

Ayrıca senedinde Hilâs b. Amr el-Hicrî el-Basrî bulunmaktadır. Ahmed şöyle demiştir: "Sika, sika." Onun Ali'den rivayeti bir kitaptandır; Yahyâ el-Kattân ise özellikle Ali'den olan rivayetleri hususunda ihtiyatlı davranırdı. Ebû Dâvûd şöyle dedi: "Sikadır; ancak Ali'den işitmemiştir." Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: "Ebû Hüreyre'den hiçbir şey işitmemiştir." Ben (Zehebî) derim ki: Buna rağmen onun Ebû Hüreyre'den rivayeti Buhârî'de vardır. İbn Maîn şöyle dedi: "Sikadır." Ebû Zur'a şöyle dedi: "Ammâr ve Âişe'den işitmiştir." Ebû Hâtim şöyle dedi: "Denilir ki Ali'den bazı sahifeler eline geçmişti; (bu sebeple) güçlü değildir." Ben (Zehebî) derim ki: Buhârî, onu başka bir râvi ile birlikte (mukāren) rivayet etmiştir.[395]

Ibn Kesir "el-Bidaye ven-Nihaye"[396] kitabında şöyle bir yorum yapmıştır: "İbn Cerîr, bunu Bundâr'dan, o İbn Ebî Adî'den, o Saîd'den, o Katâde'den, o Hilâs'tan, o da Ammâr'dan mevkûf olarak rivayet etmiştir; bu daha sahihtir. Aynı şekilde, Simâk tarikiyle, Benî Acl'den bir adamdan, o da Ammâr'dan mevkûf olarak rivayet edilmiştir; doğru olan da budur. Allah en iyi bilendir. Hilâs'ın Ammâr'dan rivayeti ise munkatı'dır. Bu hadis merfû olarak sahih olsaydı, bu kıssa hakkında belirleyici bir delil olurdu."

İmam Tirmizî, hadisi "Sünen" (№3061)'de rivayet etmiştir: "Ammâr b. Yâsir (r.a.)'den rivayete göre şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Gökten İsa'ya indirilen sofra; et ve ekmek olarak indirilmişti. Kendilerine de hainlik etmemeleri ve ertesi gün için bu yiyeceklerden saklamamaları emredilmişti. Fakat hainlik ettiler; ertesi gün için bir şeyler sakladılar. Bunun üzerine maymun ve domuz suretine çevrildiler." İmam (Tirmizî) hadis hakkında şöyle demiştir: "Bu hadisi Ebû Âsım ve birçok kimse, Saîd b. Ebî Arûbe'den, Katâde'den, Hilâs'tan, Ammâr b. Yâsir'den mevkûf olarak rivayet etmişlerdir. Bu hadisi merfû olarak rivayet eden yalnızca Hasan b. Kaz'a'yı biliyoruz. Humeyd b. Mes'ade, Süfyân b. Habîb vasıtasıyla Saîd b. Ebî Arûbe'den bu hadisin bir

[394] "Mizan" 2/447.
[395] "Mizan" 2/448.
[396] 1/567, thk Sidki Cemil el-Ettar, Darul Fikr.

benzerini bize merfû olmaksızın rivayet etmiştir. Bu rivayet, Hasan b. Kaz'a'nın rivayetinden daha sağlamdır. Hadisin merfû olarak rivayetinin aslını bilmiyoruz."

1113) "İki özellik bir münafıkta bir araya gelmez: güzel ahlâk ve dinde anlayış (fıkıh)."

İmam Tirmizî (№2684) bu hadisi şu isnadla rivayet etmiştir: Ebû Küreyb bize rivayet etti; dedi ki: Halef b. Eyyûb el-Âmirî bize rivayet etti; o Avf'tan, o İbn Sîrîn'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti.

Tirmizî şöyle demiştir: "Bu hadis garîbtir. Bu hadisin Avf'ın rivayetinden olduğunu sadece bu ihtiyar Halef b. Eyyûb el-Âmirî'nin rivayetiyle bilmekteyiz. Ebû Küreyb ve Muhammed b. Alâ'dan başka bu kimseden hadis rivayet edeni görmedim. Kendisinin nasıl bir kişi olduğunu da bilmiyorum."

Sehâvî şöyle demiştir: "Senedi zayıftır."[397]

Halef b. Eyyûb el-Âmirî el-Belhî, Ebû Saîd; Belh'in önde gelen fakihlerindendir. İbn Hibbân "es-Sikât"ta onu zikretmiş ve şöyle demiştir: "Aşırı bir mürciî idi; taassubu ve sünnete mensup olanlara buğzu sebebiyle hadislerinden uzak durulmasını uygun görürüm." Muâviye b. Sâlih şöyle dedi: İbn Maîn, "Zayıftır" demiştir. Ben (Zehebi) derim ki: İlim, amel ve zühd sahibi idi; Belh sultanı onu ziyaret ettiğinde yüz çevirmiştir. Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: "Avf ve Kays'tan münker rivayetler nakletmiştir." Bu, üzerinde konuştuğumuz isnadda hadisi Avf'tan rivayet etmiştir. İbnü'l-Kattân'ın ondan naklettiğine göre, bunu (Ahmed'in sözlerini) Ukaylî rivayet etmiştir. Sonra Ukaylî'nin kitabını inceledim ve bunun[398] Ukaylî'ye (kendisine) ait olduğunu gördüm. Ahmed b. Hanbel'e gelince, Abdullah şöyle dedi: "Babama onu sordum; (güvenilirliğini) sabit görmedi."[399]

1114) Dâvûd b. Reşîd bize rivayet etti; dedi ki: Halef b. Halîfe bize rivayet etti; o Hafs b. Abdullah'tan, o da Enes'ten rivayet etti: Peygamber ﷺ evlenmeyi emreder ve bekârlık (ruhbanlık) üzere yaşamayı yasaklardı.

Hadisin mânası şeriatta sabittir.

Halef b. Halîfe el-Eşceʿî el-Kûfî, uzun ömürlü bir râvidir. İbn Uyeyne ve Ahmed şöyle demiştir: Amr b. Harîs'i görmemiştir; bu durum ona karıştırılmış gibidir. Ahmed ayrıca şöyle demiştir: Şuʿbe bile Amr b. Harîs'i görmemiştir; Halef mi görmüş olacak? Halef'i felçli hâlde gördüm, (bir şey) anlamıyordu; kim ondan erken dönemde yazmışsa, onun semâı sahihtir. Ona gittim fakat ondan bir şey anlayamadım, bu yüzden onu terk

[397] Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣağîr" №3914.
[398] Bu sözlerin - Avf ve Kays'tan münker rivayetler nakletmiştir.
[399] "Mizan" 2/449.

ettim. İbn Maîn ve Ebû Hâtim şöyle demiştir: Sadûktur. İbn Saʿd ise şöyle demiştir: Ölümünden önce hâli değişti ve ihtilât etti.[400]

Imam Tirmizi "Sünen" (№1082) eserinde rivayet etmiştir: "Semure (r.a.)'den rivâyete göre: "Rasûlullah ﷺ, evlenmemek şeklindeki ruhbanlık modelini yasakladı."

İmam Ebu İsa demiştir: "Zeyd b. Ahzem'in rivâyetinde şu fazlalık yer almaktadır: Katâde Ra'd sûresi 38. ayetini okudu: "Hiç şübhesiz senden önce de peygamberler gönderdik onlara da eşler ve çocuklar verdik... Semüre hadisi hasen garibtir. Bu hadisi Eş'as b. Abdulmelik; Hasan, Sa'd b. Hişâm ve Âişe'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Her iki rivâyetinde sahih olduğu söylenir. Bu konuda Sa'd, Enes b. Mâlik, Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir."

Ahmed, hadisi şu lafızla rivayet etmiştir: Peygamber ﷺ evlenmeyi emreder, bekârlığı (ruhbanlığı) ise şiddetle yasaklardı ve şöyle buyururdu: "Sevgi dolu ve doğurgan kadınlarla evlenin; çünkü ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla diğer peygamberlere karşı iftihar edeceğim." Bu hadisi ayrıca İbn Hibbân da rivayet etmiş ve sahih saymıştır. "Mecmaʿu'z-Zevâid"de de iki yerde zikredilmiş, bunların birinde isnadı hasen kabul edilmiştir; "en-Neyl"de de bu şekilde geçer.[401]

Buhari ve Müslim rivayet ettikleri hadiste, Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur: "Ey gençler topluluğu! Sizden gücü yeten evlensin. Gücü yetmeyen ise oruç tutsun. Çünkü oruç, kişinin şehevi arzularını kırar."[402]

1115) Zirr b. Abdullah'tan, merfû olarak şöyle rivayet edilmiştir: "Ebû Bekir İslâm'ın tâcıdır, Ömer İslâm'ın elbisesidir, Osman İslâm'ın tacının süsüdür, Ali ise İslâm'ın hoş kokusudur."

Bu yalandır. Senedinde Ebû Bekir Halef b. Ömer el-Hemedânî bulunur; itham edilmiştir.[403]

1116) Halef b. el-Mübârek; Şerîk'ten rivayet eder. Kim olduğu bilinmez ve hadisi için mutâbaat yoktur; bunu Ukaylî söylemiştir.[404] Ayrıca şöyle demiştir: Bize İbrâhim b. Abdullah el-Fârisî rivayet etti; dedi ki: Muhammed b. Yahyâ b. ed-Durays bize rivayet etti; dedi ki: Halef b. el-Mübârek bize rivayet etti; dedi ki: Şerîk, Ebû İshâk'tan, o el-Hâris'ten, o da Ali'den merfû olarak şöyle rivayet etti: "Bana Ali hakkında beş özellik verildi ki hiçbir peygambere verilmemiştir: O benim borcumu öder, avretimi örter, havzımın başında savunucumdur ve kıyamet günü sancağım onunla olacaktır. Beşincisi ise şudur: Onun evlendikten sonra zina edeceğinden veya iman ettikten

[400] "Mizan" 2/450.
[401] Muhammed b. Abdurrahman b. Abdürrahîm el-Mübârekfûrî "Tuhfetü'l-Ahvazî".
[402] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 487, №884.
[403] "Mizan" 2/452.
[404] "ed-Duafa el-Kebir" 2/22/№440, DKİ.

sonra küfre düşeceğinden korkmam." Bu rivayetin Ebû İshâk'tan gelen bir aslı yoktur.[405]

Hadisin senedinde ayrıca Hâris el-Aʿver de vardır; Ali b. Medînî ve Şaʿbî onu yalanla itham etmişlerdir.[406]

Bunun Ebû Saîd el-Hudrî'den gelen değersiz bir şâhidi de vardır. Zira Muhammed b. Abdurrahman el-Kuşeyrî tarikiyle gelmektedir: Abdülmelik b. Ebî Süleymân, Atıyye'den, o da Ebû Saîd'den rivayet etmiştir. Bunu Ebû Nuʿaym "el-Hilye"de (1/211–212) tahric etmiştir. Bu da uydurmadır. Çünkü Muhammed b. Abdurrahman el-Kuşeyrî'yi yalancılıkla itham etmişlerdir. Ebû Hâtim şöyle demiştir: "Hadisi terk edilmiştir; hadis uydururdu." Ebû'l-Feth el-Ezdî de şöyle demiştir: "Yalancıdır; hadisi terk edilmiştir." (Bu bilgiler onun "el-Mîzân", "et-Tehzîb" ve benzeri eserlerdeki tercemesinden alınmıştır.)

Bunda ayrıca, bundan daha hafif olan başka bir illet daha vardır ki o da Atıyye'nin — yani el-Avfî'nin— tedlisidir. Zira o, kötü bir tedlis yapardı; Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'ye gider —ki o da yalancılıkla itham edilmiştir— ondan rivayet eder ve ona Ebû Saîd künyesini vererek bunun sahâbî el-Hudrî olduğu zannını uyandırırdı. Bu durum daha önce de birçok kez zikredilmiştir. Böylece hadis bâtıl olmuş ve yalanlığı ortaya çıkmıştır. Allah'a hamd olsun.

İmam Ahmed "Müsned"inde şöyle demiştir: "Muhammed b. Hişâm b. el-Bahterî bize rivayet etti; dedi ki: Hüseyin b. Ubeydullah el-ʿAclî bize rivayet etti; dedi ki: Fudayl b. Merzûk, Atıyye el-Avfî'den, o da Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet etti; dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ali hakkında bana beş özellik verildi ki, bunlar bana dünya ve içindekilerden daha sevimlidir: Birincisi, Allah huzurunda hesap bitinceye kadar benim yanımda bulunacaktır. İkincisi, hamd sancağı onun elindedir; Âdem ve ondan sonra gelenler onun altında olacaktır. Üçüncüsü, havzımın başında duracak, ümmetimden tanıdıklarına su verecektir. Dördüncüsü, benim avretimi örtecek ve beni Rabbime teslim edecektir. Beşincisi ise, onun evlendikten sonra zina etmesinden ve iman ettikten sonra küfre dönmesinden korkmam."

Bu hadiste iki illet vardır:

1 – Hüseyin b. Ubeydullah el-ʿAclî: hadis uydurmakla itham edilmiştir.

2 – Atıyye el-Avfî zayıftır. İmam Nesâî şöyle demiştir: "Atıyye el-Avfî zayıftır." İmam Zehebî şöyle demiştir: "Atıyye b. Sa'd el-Avfî el-Kûfî, meşhur bir tâbiîdir; zayıflığı üzerinde ittifak edilmiştir." İmam İbn Hacer onu müdellislerin dördüncü tabakasında zikretmiş ve şöyle demiştir: "Atıyye b. Sa'd el-Avfî el-Kûfî, tanınmış bir tâbiîdir; hıfzı zayıftır ve kötü bir tedlisle meşhurdur."

[405] "Mizan" 2/452.
[406] Ibn Cevzi "el-İlel el-Mutenahiyye" 1/246.

1117) İbn el-Hallâl bize haber verdi; dedi ki: Caʿfer bize haber verdi; dedi ki: es-Silefî bize haber verdi; dedi ki: İsmâil b. Abdülcebbâr bize haber verdi; dedi ki: Ebû Yaʿlâ el-Halîlî bana haber verdi; dedi ki: el-Hâkim bana rivayet etti; dedi ki: Halef b. Muhammed b. İsmâil bize rivayet etti; dedi ki: Sehl b. Şâzûye bize rivayet etti; dedi ki: Nasr b. el-Hüseyin bize rivayet etti; dedi ki: Guncâr bize rivayet etti; dedi ki: Ebû'l-Münîb Ubeydullah el-ʿAtkî, Ebû'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den rivayet etti: Resûlullah ﷺ, ön sevişme olmadan cinsel ilişkiyi yasakladı.

el-Hâkim'i, bunun ardından şöyle derken işittim: "Halef, bu ve benzeri rivayetleriyle terk edilmiştir." Bu râvi, Halef b. Muhammed el-Hayyâm el-Buhârî, Ebû Sâlih'tir. Hâkim şöyle demiştir: "Ön sevişme olmadan cinsel ilişkiyi yasakladı" hadisini rivayet etmesi sebebiyle hadisi düşmüştür." Ebû Ya'lâ el-Halîlî şöyle demiştir: "Karıştırmıştır; çok zayıftır. Tanınmayan metinler rivayet etmiştir."[407]

1118) Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan rivayet edilmiştir ki; O dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Kim evinden tavaf etmek üzere çıkarsa, rahmetin içine dalmış olur; tavafa girdiğinde ise rahmet onu kuşatır. Attığı her adımda Allah onun için beş yüz hasene yazar, ondan beş yüz günah silinir ve derecesi beş yüz derece yükseltilir. Yedi şavtını tamamlayıp Makam-ı İbrâhim'in arkasında iki rekât namaz kıldığında, annesinin onu doğurduğu günkü gibi günahlarından arınmış olarak çıkar; ailesinden yetmiş kişiye şefaat eder; İsmâil oğullarından on köle azat etmiş gibi sevap yazılır. Rükün yanında bir melek onu karşılar ve şöyle der: "Geri kalan amellerine yeniden başla; geçmişte olanlar senin için bağışlanmıştır."

Sahih değildir. Ukaylî "ed-Duʿafâ"da (1/372/№443)[408] şöyle demiştir: "Halef b. Yâsîn b. Muʿâz ez-Zeyyât, Muğîre b. Saʿîd'den rivayet eder; her ikisi de rivayet bakımından meçhuldür ve hadis mahfûz değildir."

1119) İshâk b. Ahmed el-Huzâʿî ve Muhammed b. Ali b. Zeyd şöyle dediler: Yahyâ b. Saʿîd b. Sâlim el-Kaddâh bize rivayet etti; dedi ki: Halef bize rivayet etti. Ali b. Ahmed el-Cevârıbî şöyle dedi: Mûsâ b. İsmâil el-Cebelî bize rivayet etti; dedi ki: Halef b. Yâsîn bize rivayet etti; dedi ki: Ebrad b. Eşres, Yahyâ b. Saʿîd'den, o da Enes b. Mâlik'ten merfû olarak rivayet etti: "Ümmetim yetmiş bir fırkaya ayrılacaktır; hepsi ateştedir, yalnız biri hariç." Dediler ki: Kimlerdir? Dedi ki: "Kader ehli olan zındıklar."

Bu uydurmadır; görüldüğü üzere de çelişkilidir. Halef b. Yâsîn meçhuldür.[409]

1120) Huleyd, Atâ'dan, o da İbn Abbâs'tan merfû olarak şöyle rivayet etmiştir: "Yeryüzü halkının boğulmaktan güvencesi gökkuşağıdır; yeryüzü halkının ihtilaf,

[407] "Mizan" 2/453.
[408] Darul Samiy.
[409] "Mizan" 2/454.

fitneler ve idareciler konusunda güvencesi ise Kureyş'tir. Eğer kabilelerden biri buna muhalefet ederse, İblis'in taraftarı olurlar."

Senedinde Huleyd b. Daʿlec vardır; Ebû Halbes olarak bilinir. Ebû Ömer künyesiyle de anılır; Basralıdır, Kudüs'e yerleşmiştir. Ahmed ve Yahyâ onu zayıf saymışlardır. Nesâî şöyle demiştir: "Sika değildir." İbn Hibbân ise şöyle demiştir: "Çok hata yapardı."el-Heysemi "Mecmai Zevaid"te (9/69/№8989) söylemiştir: "Ravilerden Huleyd b. Da'lec zayıf biridir."

Ibn Arrak el-Kinani "Tenzihu şeriatil merfua anil ahadisi şaniyatil merfua" eserinde demiştir: "Senedinde Huleyd b. Daʿlec vardır; onu zayıf saymışlardır. Ondan Muhammed b. Selmân el-Harrânî rivayet etmiştir; o münkerü'l-hadistir. Muhammed'den de Vehb b. Hafs rivayet etmiştir. Ayrıca hadisin onunla itham edildiği de söylenmiştir."[410]

Ebu Nuaym "el-Hiliye"de şöyle rivayet etmiştir: "Muhammed b. Ali b. Habîş bize rivayet etti; dedi ki: İbrâhim b. Şerîk el-Esedî bize rivayet etti; dedi ki: Ukbe b. Mekrem bize rivayet etti; dedi ki: Hüşeym, Ebû Bişr'den rivayet etti: Saîd b. Cübeyr'in naklettiğine göre Muâviye, ibn Abbâs'a mektup yazıp üç konuyu sormuştu. Anlatılanlara göre Heraklius Muâviye'ye mektup yazıp bu soruları sormuştu. Muâviye "Bu sorulara kim cevap verebilir?" dediğinde "ibn Abbâs" dediler, o da ibn Abbâs'a mektup yazıp sordu. Bunlar (samanyolu) semanın kapısı, (kavs) yay ve yeryüzünde güneşin sadece bir gün doğduğu, önceden ve sonradan doğmadığı yer. İbn Abbâs bunlara mektup yazıp şöyle dedi: "Samanyolu, semanın kapsıdır. Gökyüzü buradan açılır (yağmur yağdırır). Yay (gökkuşağı), yeryüzü halkının güvencesidir. Onları (yağmurdan dolayı) boğulmaktan korur. Yeryüzünde güneşin sadece bir gün doğduğu, önceden ve sonradan doğmadığı yer ise denizin İsrail oğullan için yarılıp açıldığı yerdir."[411]

Senedinde tedlis ihtimalı olan bir bağ var. Hüşeym "an" Ebu Bişr. "Hüşeym b. Beşîr el-Vâsıtî, tâbiîn neslinden sonra gelenlerdendir. Güvenilir olmakla birlikte tedlîs ile meşhurdur; Nesâî ve başkaları onu bu şekilde vasfetmiştir. Tedlîs konusundaki garip hâllerinden biri şudur: Talebeleri ona "Bize tedlîs yapmamanı istiyoruz" dediler; o da onlarla sözleşti. Ertesi gün onlara bir ders yazdırdı ve her hadisin başında "Bize falan ve falan, falandan rivayet etti" diyordu. Ders bitince "Bugün size tedlîs yaptım mı?" dedi. Onlar: "Hayır" dediler. Bunun üzerine şöyle dedi: "Size birinciden rivayet ettiğim her şeyi ondan işittim; ikinciden rivayet ettiklerimi ise ondan işitmedim."

Ben (İbn Hacer el-Askalani) derim ki: Bu, atıf yoluyla yapılan bir tedlîs türü olarak isimlendirilmelidir."[412]

Ahmed b. Abdullah el-ʿAclî şöyle demiştir: Hüşeym el-Vâsıtî sikadır; ancak tedlîs yapardı. Muhammed b. Saʿd ise şöyle demiştir: Sika, çok hadis rivayet eden ve sâbit

---

[410] 1/191/№40. DKİ.
[411] "Ḥilyetü'l-evliyâʾ ve ṭabaḳātü'l-asfiyâ" 1/364/№1160. Ocak.
[412] "Taʿrîfu ehli't-takdîs bi merâtibi'l-mevsûfîn bi't-tedlîs" sayfa 47, №111.

bir râviydi; fakat çokça tedlîs yapardı. Rivayetinde “ahberanâ” dediği yerler hüccettir; “ahberanâ” demediği rivayetler ise bir şey ifade etmez.” Bu rivayetti muʿanʿan sigasıyla aktarmıştır.

Imam Taberani “el-Mucem el-Kebir”de (№10591) hadisi mevkuf olarak rivayet etmiştir: “Ali b. Abdülazîz rivayet etti; dedi ki: Ârim Ebû’n-Nu‘mân rivayet etti; dedi ki: Ebû Avâne, Ebû Bişr’den, o da Saîd b. Cübeyr’den, o da İbn Abbâs’tan naklettiğine göre; Herakleios, Muâviye’ye bir mektup yazarak şöyle dedi: ”Eğer onlarda nübüvvetten bir iz kalmışsa, soracağım hususlara dair bana haber vereceklerdir.” Bunun üzerine ona bir mektup göndererek Samanyolu (el-mecrâ), gökkuşağı (el-kavs) ve güneşin yalnızca bir an için dokunduğu yer hakkında sordu. Mektup ve elçi Muâviye’ye ulaştığında şöyle dedi: “Bu, benim bugünümde sorulacağını hiç düşünmediğim bir şeydir; buna kim cevap verebilir?” Kendisine: “İbn Abbâs” denildi. Bunun üzerine Muâviye, Herakleios’un mektubunu katlayıp İbn Abbâs’a gönderdi. İbn Abbâs da ona şöyle yazdı: ”Gökkuşağı, yeryüzü ehli için boğulmaktan bir eman (ilâhî güvence)dır; Samanyolu ise göğün kapısıdır ki oradan yarılıp açılır; güneşin yalnızca bir an dokunduğu yere gelince, o da Benî İsrâil için yarılan denizdir.”

- Ali b. Abdülazîz (Ali b. Abdülazîz el-Bağavî): sika (güvenilir).
- Ârim Ebû’n-Nu‘mân (Muhammed b. el-Fadl es-Sedûsî): sika, ancak ömrünün sonlarında ihtilât (hafıza karışıklığı) olduğu zikredilmiştir.
- Ebû Avâne (el-Vaddâh b. Abdullâh el-Yeşkürî): sika, sağlam râvi.
- Ebû Bişr (Ca‘fer b. Ebî Vahşiyye): sika.
- Saîd b. Cübeyr: sika, sebt (çok sağlam, güvenilir).

Sonuç: Zincirdeki râviler genel olarak sika olup isnad güçlüdür; ancak Ârim için ihtilât kaydı dikkate alınır.

İmam Hâkim, “el-Müstedrek”te hadisin farklı bir lafzını aktarmıştır: Mekrem b. Ahmed el-Kādî bize rivayet etti; dedi ki: Ahmed b. Ali el-Ebbâr bize rivayet etti; dedi ki: İshâk b. Saʿîd b. Erkûn ed-Dımaşkî bize rivayet etti; dedi ki: Huleyd b. Duʿlec, Ebû Amr es-Sedûsî —zannederim— Katâde’den, o Atâ’dan, o da İbn Abbâs’tan rivayet etti; dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Yıldızlar, yeryüzü halkı için boğulmaktan bir güvencedir; Ehl-i Beytim ise ümmetim için ihtilaftan bir güvencedir. Eğer Arap kabilelerinden biri onlara muhalefet ederse ihtilafa düşerler ve İblis’in taraftarı olurlar.”

Bu hadis isnadı bakımından sahih kabul edilmiştir; ancak Buhârî ve Müslim bunu rivayet etmemiştir.”

Bu, hadislerin değerlendirilmesi konusunda İmam Hâkim’e neden güvenilemeyeceğinin örneğidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Huleyd zayıf bir râvidir. Ondan ise başka bir zayıf râvi rivayet etmektedir: İshâk b. Saʿîd b. Erkûn eş-Şâmî ed-Dımaşkî. Râzî onun hakkında “Sika değildir” demiş, Dârekutnî ise “Münkerü’l-hadistir” demiştir.

Şevkani “Fevaid el-Mecmua”da (sayfa 551) demiştir: “el-Ezdî bu hadisi, Enes’ten “merfu” olarak rivayet etmiştir. İbnû’l Cevzî bu hadisin uydurma olduğunu söylemiştir. İsnadında Vehb İbn Hafs el-Harranî vardır. O yalancıdır, hadis uydurur. et-Taberanî bunu, onun yo lunun dışında başka bir yolla rivayet etmiştir. el-Hâkim, el-Müstedrek’te bunu İbn Abbas’tan “merfu” olarak rivayet etmiş ve “sahih”tir demiştir. ez Zehebî de senedini araştırıp çok zayıf olduğunu söylemiştir. İsnadında iki zayıf ravi vardır.”

1121) Enes’ten — merfû olarak — şöyle rivayet edilmiştir: “Kim salatalığı etle birlikte yerse cüzamdan korunur.”

Bu hadis uydurmadır. Huleyd b. Da‘lec tarafından aktarılmıştır ve o zayıf bir râvidir.[413]

1122) en-Nefîlî rivayet etti; dedi ki: Huleyd bize rivayet etti, o da Katâde’den, o da Enes’ten nakletti ki şöyle demiştir: “Resûlullah ﷺ’ın ashabından yedi kişi, bir tek hurmayı emerek paylaşırdı; ayrıca ağaç yapraklarını (el-habt) yediler, öyle ki yanakları şişip kabardı.”

Taberani “el-Mucem el-Evsat”ta nakletmiştir. Huleyd b. Da‘lec rivayetidir.

İmam Ebu Cafer et-Taberi kendi tefsirinde şöyle rivayet eder: “el-Kasım rivayet etti; dedi ki: el-Hüseyn rivayet etti; dedi ki: Haccâc bana rivayet etti, o da İbn Cüreyc’den, o da Mücâhid’den nakletti ki (”sâ‘atü’l-‘usra”) hakkında şöyle demiştir: “Bu, Tebük Gazvesi’dir. ‘Usra’ (zorluk) ise onların şiddetli bir sıkıntıya düşmesidir; öyle ki iki kişi bir hurmayı aralarında bölüşür, hatta bir tek hurmayı emerek yetinir ve üzerine su içerlerdi.”[414]

1123) İbn Mâce’nin Sünen’inde şöyle rivayet edilmiştir: Yahyâ b. Osman rivayet etti; dedi ki: Bekiyye rivayet etti, o da Ebû Halbes’ten, o da Huleyd b. Ebî Huleyd’den, o da Muâviye b. Kurra’dan, o da babasından — merfû olarak — şöyle rivayet etmiştir: “Kim ki ölümü yaklaşır da vasiyyet eder ve vasiyyeti Allah'ın Kitabı(ndaki esâslar) üzerine olursa o vasiyyet o kimsenin hayatta iken ödemediği zekâtına keffâret olur.”

Zevâid'de şöyle denilmiştir: Bunun senedinde Bakiyye bin el-Velîd bulunur. Bu râvî tedlisçi olup bu hadîsi an'ane ile rivayet etmiştir. Onun şeyhi Ebû Halbes de meçhul râvilerdendir.[415]

---

[413] “Mizan” 2/455.
[414] 14/540/№17425, Thk Ahmed Şakir, Mektebetül İbn Teymiyye.
[415] Haydar Hatipoğlu “Sünen-i İbni Mace tercemesi ve şerhi” 7/380/№2705.

1124) el-Ukaylî şöyle dedi: Ahmed b. Dâvûd b. Mûsâ el-Mekkî bize Mısır'da rivayet etti; dedi ki: İbrâhîm b. Zekeriyyâ el-Abdûsî rivayet etti; dedi ki: Fudeyk b. Süleymân rivayet etti; dedi ki: Halîfe b. Humeyd rivayet etti, o da İyâs b. Muâviye'den, o da babasından, o da dedesinden naklettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim güneş batarken deniz sahilinde yüksek sesle tekbir getirirse, Allah ona denizdeki her bir damla sayısınca sevap verir."

Hadisi İmam Hâkim "el-Müstedrek" (3/587) adlı eserinde; Taberânî "el-Mu'cemü'l-Kebîr"de; Ebû Nuaym "Ḥilyetü'l-evliyâ"da daha geniş bir metinle rivayet etmiştir: "Ebû Ca'fer el-Bağdâdî bana Nîşâbur'da haber verdi; dedi ki: Ahmed b. Dâvûd el-Mekkî bize rivayet etti; dedi ki: İbrâhîm b. Zekeriyyâ el-Abdesî rivayet etti; dedi ki: Fudeyk b. Süleymân rivayet etti; dedi ki: Halîfe b. Humeyd rivayet etti, o da İyâs b. Muâviye b. Kurra'dan, o da babasından, o da dedesinden (radıyallahu anh) naklettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim güneş batarken deniz sahilinde yüksek sesle bir tekbir getirirse, Allah ona denizdeki her bir damla sayısınca on sevap verir, on günahını siler ve onun için on derece yükseltir; iki derece arasındaki mesafe ise hızlı koşan bir atın yüz yıllık yoludur." (Hâkim'den naklen.)

Ebu Nuaym hadisin akabinde demiştir: "Bu, İyâs'ın hadisi olarak gariptir; ondan bunu yalnızca Halîfe rivayet etmiştir ve ondan da bunu tek başına Fudeyk rivayet etmiştir."

Zehebi "Telḫîṣü'l-Müstedrek"te demiştir ki: "Bu çok münker bir rivayettir, Halifenin kim olduğunu bilinmiyor, ve ona kadar bu hadisin senedinde (yalanda) ittiham olunmuştur."[416]

Asıl problem, Halîfe b. Humeyd adlı râvîdedir. Kendisinde cehâlet vardır. Haberi sakıttır.[417] Onun rivayetini nakleden râvî de makbuldur. Fudeyk hakkında bulduğum yegâne ta'dîl, İbn Hibbân'ın onu "es-Sikât" adlı eserine dâhil etmiş olmasıdır. Ne var ki, bu kitabın muhtelif yerlerinde defalarca vurgulandığı üzere, İbn Hibbân'ın bu eserinde meçhul râvîleri de zikretmesiyle tanınmış olduğu bilinmektedir.

1125) Ömer b. el-Hattâb ile Ehl-i Kitap'tan bir kitab meselesine dair:

Ali b. Mushir rivayet etti; o da Abdurrahman b. İshak'tan, o da Halîfe b. Kays'tan, o da mevlâsı Hâlid b. 'Arfata'dan, o da Ömer'den naklettiğine göre şöyle demiştir: "Ehl-i Kitap'tan bir kitabı istinsah etmiştim. Resûlullah ﷺ onu elimde görünce şöyle buyurdu: 'Bu ne kitabıdır ey Ömer?' Ben de: 'Onu Ehl-i Kitap'tan istinsah ettim ki ilmimize ilave olsun' dedim. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ öfkelendi, hatta gözleri kızardı. Ensâr: 'Silahlanın! Silahlanın! Nebiniz ﷺ öfkelendi!' diye seslendiler ve gelip Resûlullah ﷺ'ın minberinin etrafını sardılar. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ ayağa kalkarak şöyle buyurdu: 'Bana sözlerin özü ve son noktası verildi; size de onu bembeyaz ve tertemiz olarak getirdim. Artık sapmayın ve sapkınlara aldanmayın.'

[416] "el-Mustedrek 'ale's-Sahîhayn" 3/587, thk Yusuf Abdurrahman el-Maraşi, Darul Marifa.
[417] "Mizan" 2/457.

Ömer ise: ‘Allah’tan Rab olarak, İslâm’dan din olarak ve senden de resûl olarak razıyım’ dedi.”

Bu rivayetin senedinde Halîfe b. Kays bulunmaktadır. Buhârî onun hakkında: “Hadisi sahih değildir” demiştir. Ayrıca bu konuda başka bir haber daha vardır ki onun isnadı da zayıftır (leyindir).[418]

Kıssayı Ebû Ya‘lâ şöyle rivayet etmiştir: “Ömer b. el-Hattâb’dan nakledildiğine göre şöyle demiştir: Yola çıktım. Ehl-i Kitap’tan aldığım bir kitabın nüshasını istinsah ettim, sonra onu bir deri içinde yanıma alıp getirdim. Bunu gören Resûlullah ﷺ bana: “Ey Ömer! Elindeki nedir?” diye sordu. Ben de: “Yâ Resûlallah! Bu bir kitaptır; ilmime ilim katmak için onu istinsah ettim” dedim. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ öfkelendi, hatta yanakları kızardı. Ardından namaz için çağrı yapıldı. Bunu duyan Ensâr: “Yoksa Peygamberiniz bir şeye mi öfkelendi? Silahlanın, silahlanın!” dediler. Sonra gelip Resûlullah ﷺ’ın minberinin etrafını sardılar. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Şüphesiz bana cevâmiu’l-kelim (özlü söz söyleme kabiliyeti) verildi; söz bana son derece veciz kılındı. Ben onu size tertemiz ve katıksız olarak getirdim. Sakın şaşırıp bocalamayın ve yoldan sapmış olanlar sizi aldatmasın.” Hz. Ömer dedi ki: “Hemen ayağa kalktım ve ‘Allah’ı Rab, İslâm’ı din ve seni de resûl olarak kabul edip razı oldum’ dedim.” Bunun ardından Resûlullah ﷺ minberden indi.”

Senedinde yer alan Abdurrahman b. İshak'ı Ahmed b. Hanbel ve bir grup alim zayıf görmüştür.[419]

Suyuti bu eseri “ed-Dürrü'l-Mensûr” (8/184-185) kitabında rivayet etmiştir: “Ebû Ya'lâ, ibnu'l-Münzir, İbn Ebî Hâtim, Nasr el-Makdisî el-Hucce'de, Diyâ el-Muhtâre'de, Hâlid b. Urfuta'nın şöyle dediğini bildirir. Hz. Ömer'in yanında otururken, Abdulkays oğullanından bir adam gelince, Hz. Ömer: "Sen, Abdulkays oğullarından olan falan kişi misin?" diye sordu. Adam: "Evet" cevabını verince, Hz. Ömer elindeki değnekle adama vurdu. Adam: "Neden vuruyorsun ey müminlerin emiri?" diye sorunca, Hz. Ömer: "Otur!" dedi ve adam oturunca, Hz. Ömer ona: "Elif, lâm, râ. Bunlar apaçık kitabın âyetleridir. Muhakkak Biz, onu anlayıp düşünesiniz diye Arapça bir Kur'ân olarak indirdik., "Biz bu Kur'ân'ı vahyederek, sana en güzel kıssaları anlatıyoruz. Oysa daha önce sen bunlardan habersizdin" âyetlerini üç defa okudu ve üç defa da vurdu. Adam: "Neden vuruyorsun ey müminlerin emiri?" diye sorunca, Hz. Ömer: "Danyal'ın kitabından bir nüsha yazan sen değil misin?" karşılığını verdi. Adam: "Sen emret, ben emrettiğini yapayım" deyince, Hz. Ömer: "Git ve o kitabı sıcak su ve yünle sil, sonra onu ne oku, ne de insanlardan kimseye okut. Eğer bu kitabı okuduğunu veya okuttuğunu duyarsam, sana ağır bir ceza veririm" dedikten sonra: "Otur" dedi. Adam oturunca Hz. Ömer şöyle dedi: "Ben, Kitap ehlinin kitabından bir nüsha yazıp, onu bir deri parçasının içinde Resûlullah'a ﷺ getirince, Resûlullah (salallahu vasellem) bana: "Bu elindeki nedir ey Ömer?" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu, ilmimizi

[418] “Mizan” 2/458.
[419] “Mecmai Zevaid” 1/472/№805.

arttırmak için yazdım" cevabını verince, Resûlullah ﷺ o kadar kızdı ki yanakları kızardı. Sonra halkın toplanması için çağnı yapılınca, Ensar: "Peygamberinizi kızdırmışlar, silaha silaha!" dediler. Sahabe gelip Resûlullah'ın ﷺ minberinin etrafını çevirince Hz. Peygamber ﷺ: "Ey insanlar! Bana, sözlerin hepsini kapsayan ve sonuncusu olan (Kur'ân) verilmiştir. Ben size bu kitabı bembeyaz ve net olarak getirdim. O kitaptan şaşmayın ve şaşıranlar da sizi aldatmasın" buyurdu. Hz. Ömer devamla şöyle dedi: Bunun üzerine ben kalkarak: "Rab olarak Allah'ı, din olarak İslam'ı ve seni de Allah'ın elçisi olarak kabul ettim" dedim. Sonra Allah'ın Resûlü minberden indi."

1126) İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre: "Allah'ın Nebîsi, (Mekke'nin yaklaşık 80 km kuzeybatısında yer alan, Cidde'nin kuzeydoğusuna kadar uzanan ve Cuhfe ile Mekke arasındaki yol üzerinde bulunan) Usfân'dan geçerken cüzamlı kimseler gördü; bunun üzerine hızlandı ve şöyle buyurdu: 'Eğer hastalıklardan bulaşıcı olan bir şey varsa, işte bu odur.'"

Muhammed b. Yusuf es-Salihi eş-Şami hadisin senedin zayıf olduğunu söylemiştir.[420]

Bu rivayetin zincirinde el-Halîl b. Zekeriyyâ el-Basrî bulunmaktadır. Ondan Ca'fer b. Muhammed b. Şâkir, el-Hâris b. Ebî Üsâme ve bir grup râvî rivayette bulunmuştur; bazıları onu sika kabul etmiştir. Buna karşılık Kâsım el-Mutarriz: "Yalancıdır" demiştir. el-Ukaylî: "Bâtıl rivayetler aktarır" demiştir. el-Ezdî ise: "Terk edilmiştir" demiştir. (Zehebi) İbn Mâce onun bir hadisini rivayet etmiştir ve bu rivayet başka bir yolla desteklenmiştir."[421]

1127) Halîfe b. Hayyât el-'Asferî el-Basrî, hâfız, Şebâb lakabıyla tanınır, tarih sahibidir. Ca'fer b. Süleymân, Mu'temir b. Süleymân, Yezîd b. Zuray' ve başkalarından rivayette bulunmuştur. Kendisinden de Buhârî, Ebû Ya'lâ, Abdân ve başkaları rivayet etmiştir. İbnü'l-Medînî ona yönelik bazı tenkitlerde bulunmuş ve şöyle demiştir: "Eğer hadis rivayet etmemiş olsaydı, bu onun için daha hayırlı olurdu." İbn Ebî Hâtim ise şöyle demiştir: "Ebû Zur'a, Şebâb el-'Asferî'den 'Fevâid'inde rivayet ettiği bazı hadislere ulaştı; fakat bunları bize okumadı, biz de üzerlerini çizdik." Ebû Hâtim de: "Ondan hadis rivayet etmem" demiştir. O, güçlü bir râvî değildir; onun Müsned'inden üç hadis yazdım. Ebû'l-Velîd'den naklen, bu hadisleri ona sordum; onları inkâr etti ve "Bunlar benim hadislerimden değildir" dedi. İbn Adî ise şöyle demiştir: "Sadûk ve dikkatli bir kimsedir."[422]

[420] "Sübül el-Hüdâ ve'r-Reşâd fî Sîret Hayr el-İbâd" 12/171, DKİ.
[421] "Mizan" 2/459.
[422] "Mizan" 2/457.

1128) el-Halîl b. Zekeriyyâ el-Basrî, Muhammed b. Sâbit el-Bunanî'den, o da babasından, o da Enes'ten rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: "Cebrâil: 'Ümmetin ne güzel bir topluluktur; ancak içlerinde Lût kavminden kalıntılar bulunmasaydı' dedi."

el-Halîl metrûktur.[423] Muhammed b. Sâbit b. Eslem el-Benânî el-Basrî hakkında Muâviye b. Sâlih, Yahyâ b. Ma'în'den naklen: "Bir şey değildir" demiştir. Ebû Hâtim ise: "Hadisleri münkerdir; hadisi yazılır ancak onunla ihticâc edilmez" demiştir. Ebû Dâvûd ve Nesâî de onu zayıf kabul etmiştir.

1129) el-Leys, el-Halîl b. Murre'den, o da el-Hasen b. Ebî'l-Hasen es-Sedûsî'den, o da Saîd b. Amr'dan, o da Enes'ten, O bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Kim İhlâs Sûresi'ni namazda olduğu gibi abdestli bir şekilde ve Fâtiha Sûres'iyle başlamak sûretiyle yüz defa okursa, Yüce Allah okuduğu her bir harfe karşıhk ona on iyilik sevabı yazar, on günahını siler, derecesini on derece yükseltir, cennette ona yüz köşk inşa eder, o günde tüm insanların yaptığı amel kadar amel yapmış gibi sayılır ve Kur'ân'ı otuz üç defa okumuş gibi olur. Bu sûreyi okumak kişiyi şirkten berî kılar. Melekleri yanına getirirken şeytanı kaçırıp uzaklaştırır. Arş'ın etrafında da okuyanı hatırlatan öyle bir uğultusu olur ki sonunda Yüce Allah dönüp sesin sahibine bakar. Yüce Allah da ona nazar ettiği zaman artık onu asla cezalandırmaz." Aynı isnâdla Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İhlâs Sûresi'ni iki yüz defa okuyan kişinin, şâyet dört hasleti de taşıyorsa elli yıllık günahları silinir. Bu dört haslet de haksız yere kan dökmemesi, başkasının malına el uzatmaması, zinaya bulaşmaması ve içki içmemesidir."

Bu hadis uydurmadır. İbnü'l-Cevzî onu "el-Mevdû'ât" adlı eserinde zikretmiş ve şöyle demiştir: "Bu, Resûlullah ﷺ adına uydurulmuş bir hadistir." es-Süyûtî de onu "el-Leâlî el-Masnû'a fi'l-ehâdîsi'l-mevdû'a" adlı eserinde zikretmiş ve "uydurmadır" demiştir. Ayrıca Ebû'l-Hasen el-Kenânî de "Tenzîhü'ş-Şerî'ati'l-Merfû'a 'ani'l-ehâdîsi'ş-Şenî'ati'l-Mevdû'a" adlı eserinde onu zikretmiştir.

Beyhaki hadisi "Şuabul İman"da rivayet etmiştir, ve hadisin akabinde şöyle buyurmuştur: "Halil b. Murre bunu rivayette tek kalmıştır. Halil de hadisleri yazılmayan zayıf kişilerdendir."[424] Bu el-Halîl b. Murre ed-Dab'î el-Basrî'dir bulunmaktadır. Salih kimselerden sayılmıştır. Ebû Zur'a: "Salih bir şeyhtir" demiştir. Buhârî: "Hadisleri münkerdir" demiştir. Ebû Hâtim: "Güçlü değildir" demiştir. İbn Adî: "Terk edilmiş değildir" demiştir. Onun, Şu'be'nin vefat ettiği yılda öldüğü de söylenmiştir. İbn Hibbân: "Tek başına rivayet ettiği haberlerden uzak durulmasını uygun görürüm," demiştir.[425]

[423] "Mizan" 2/459.
[424] "Şuabul İman" 3/336-337/№2318.
[425] "Mizan" 2/460.

1130) Halîl'den, o da Ezher b. Abdullah'tan, o da Temîm ed-Dârî'den — merfû olarak — şöyle rivayet edilmiştir: "Kim 'Allah'tan başka ilah yoktur; O tektir, ortağı yoktur; O, bir olan ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu (Samed)dir; ne bir eş edinmiştir ne de bir çocuk; O'nun hiçbir dengi yoktur' sözünü on defa söylerse, Allah ona kırk bin sevap yazar."

Halil b. Murre'nin hadisleri münkerdir.

1131) el-Halîl b. Murre, Yahyâ b. Ebî Sâlih es-Semmân'dan, o da Ebû Hüreyre'den rivayet ettiğine göre: "Bir adam Nebî ﷺ'e hafızasının zayıflığından şikâyet etti. Bunun üzerine: 'Sağ elinle yardım iste' buyurdu." (yani yaz)

Halil b. Murre'nin hadisleri münkerdir.

Tirmizi "Sünen"de (№2666) rivayet etmiştir ki: "Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre; "Ensâr'dan bir adam Peygamberin yanında oturur, Peygamberden hadislerini dinler, hoşuna gider fakat ezberleyemezdi. Bu durumunu Rasûlullah ﷺ'e şikayet etti ve Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Senden bir hadis işitiyorum hoşuma gidiyor fakat ezberleyemiyorum. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ: Elinin yardımına müracaat et buyurdu ve eliyle yazı yazmaya işaret etti."

İmam Ebu İsa hadisin akabinde şöyle demiştir: "Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: "Halil b. Mürre'nin hadisleri münkerdir."

Bezzar rivayet ettigi bir hadiste, Ebu Hureyre'nin bildirdiğine göre bir adam Resulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) hafızasının zayıflığından yakındı. O da: "Sağ elinle hafızana destek ver" buyurdu. Senedinde ismi geçen Husayb b. Cahder hadis uydururdu.[426]

İmam Taberani "el-Mucem el-Evsat"ta, hadisi Hz Enes'ten aktarmıştır: "Bir adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) hafızasının zayıflığından şikayet etti. O da: "Sağ elinden destek al!" buyurdu. Senedinde ismi geçen İsmail b. Seyf zayıf biridir.[427]

1132) Yûsuf b. Saîd b. Müslim, Amr b. Hamza el-Basrî'den rivayet etti; dedi ki: el-Halîl b. Murre rivayet etti, o da İsmâil b. İbrâhîm'den, o da Atâ'dan, o da Câbir'den — merfû olarak — şöyle rivayet edilmiştir: "Kim Cuma günü oruçlu olarak sabahlayıp bir hastayı ziyaret eder, bir yoksulu doyurur ve bir cenazeyi uğurlarsa, kırk yıl boyunca hiçbir günah ona eşlik etmez."

[426] "Mecmai Zevaid" 1/411/№683.
[427] "Mecmai Zevaid" 1/410/№682.

Hadisi Beyhaki “Şuabul İman” da (4/394/№3582) rivayet etmiştir, ve senedin zayıf olduğunu söylemiştir. İbnü’l-Cevzî şöyle demiştir: ed-Dârakutnî şöyle demiştir: “Bu rivayeti Amr b. Hamza, el-Halîl b. Murre’den tek başına rivayet etmiştir. Amr zayıftır; el-Halîl hakkında ise İbn Hibbân: ‘Hadisleri münkerdir’ demiştir.”[428]

Beyhaki ayni kitabda (4/394/№3582) aktardığı başka bir hadiste, Ebû Hureyre’nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her kim cuma gününü oruçlu geçirir, bir hastayı ziyaret eder, bir cenazede hazır bulunur ve bir sadaka verirse artık (Cennet) ona vacip olur.”

el-Beyhakî, isnadın zayıf olduğunu belirtmiştir. Hadisin senedinde bulunan Abdullah b. Lehîa zayıftır.

Buhari ve Müslim “Sahih”lerinde rivayet etmiştirler ki, Ebû Hureyre -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim: “Sizden biri bir gün öncesi ve ya bir gün sonrasına eklemeden yalnız Cuma gününe has oruç tutmasın.” Ebû Hureyre -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle dediğini işittim: “Sizden biri bir gün öncesi ve ya bir gün sonrasına eklemeden yalnız Cuma gününe has oruç tutmasın.”[429]

Hamd, bütünüyle Allah’a aittir; burada Arapça neşrin ikinci cildi sona ermektedir.

1133) Dârim. Saîd b. Ebû Burde’den. Ondan ise sadece Ebû İshak es-Sebî‘î şöyle rivayet etmiştir: “Rükûda beni geçmeyin.” İbn Hibbân onu sika kabul etmiştir.

İmam Müslim “Sahih”inde (№426) rivayet etmiştir: “Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ali b. Hucr rivayet etti. -Lafız Ebû Bekr'indir.- İbn Hucr "Bize haber verdi.” tabirini kullandı. Ebû Bekr ise "Bize Ali b. Müshir, Muhtâr b. Fülfül'den, o da Enes'ten naklen rivayet etti." dedi. Enes şunla- nı söylemiş: Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize namaz kıldırdı. Namazı bitirince yüzünü bize çevirerek: “Ey cemaat! Ben sizin imamınızım. Öyle ise rükû, sücud, kıyam ve namazdan çıkma hususlarında beni geçmeyin çünkü ben sizi önümdende arkamdan da görüyorum.” buyurdular sonra da şunu ilave ettiler: “Muhammed'in nefsi, elinde olan Allah'a yemin ederim ki siz benim gördüğümü görmüş olsanız hakikaten az güler çok ağlardınız.” Cemaat: "Ne gördün, ya Resûlallah?” dediler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Cennetle, cehennemi gördüm.” buyurdular.

Buhari ve Müslim “Sahih”lerinde, Ebu Hureyre’den -Allah ondan razı olsun- O şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “ Sizden biri başını

[428] el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” №8457.
[429] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 390, №701.

secdeden imamdan önce kaldırdığında başının eşek başına çevrilmesinden, veya suretinin (yüzünün) eşek suretine çevrilmesin den korkmaz mı?"[430]

1134) el-Ukaylî, Abdullah b. Dâhir yoluyla — babasından, o el-A'meş'ten, o Abâye el-Esedî'den, o da İbn Abbâs'tan, Peygamber ﷺ'den — şöyle rivayet etmiştir: "Ey Ümmü Seleme, Ali'nin eti benim etimdendir; o bana göre Hârûn'un Mûsâ'ya olan konumu gibidir; ancak benden sonra peygamber yoktur."

İbn Abbâs şöyle demiştir: "Bir fitne olacaktır; ona kim ulaşırsa iki şeye sarılsın: Allah'ın Kitabı ve Ali b. Ebî Tâlib. Çünkü ben, Peygamber'i ﷺ Ali'nin elinden tutmuş hâlde şöyle derken işittim: 'Bu, bana ilk iman edendir; kıyamet gününde benimle ilk musafaha edecek olandır; bu ümmetin fârûkudur, hakkı bâtıldan ayırır; müminlerin lideridir, mal ise zalimlerin lideridir; o, es-Sıddîk el-Ekber'dir ve benden sonra benim halifemdir.'"

Bâtıl bir rivayettir. Dâhir b. Yahyâ er-Râzî, nefret edilen bir Râfızîdir; rivayet ettiği münker şeylerde (belaları'nda) kendisine tâbi olunmaz. Oğlu Abdullah ise metruktur.[431]

1135) Dâvûd b. İbrâhîm, Bize Ca'fer b. Süleyman rivayet etti; dedi ki: Bize Fâid rivayet etti; o da İbn Ebî Evfâ'dan: Genç bir delikanlı ölüm döşeğindeydi. Peygamber ﷺ ona gelerek "Lâ ilâhe illallah de" buyurdu. O da "Söyleyemiyorum, kalbimde düğüm gibi bir şey var" dedi. Bunun üzerine annesini çağırdı ve "Oğlundan razı ol" buyurdu. Kadın "Seni şahit tutuyorum ki ondan razıyım" dedi. Bunun üzerine delikanlı kelimeyi söyledi. Peygamber ﷺ de "Beni vesile kılarak onu kurtaran Allah'a hamd olsun" buyurdu.

Fâid helâk olmuştur (yani çok zayıf ve terk edilmiştir). Senedde başka bir sorun da Kazvin kadısı Dâvûd b. İbrâhîm'dir. Ebû Hâtim şöyle demiştir: "Hadiste metruktur, yalan söylerdi. Dayımla birlikte Kazvin'e geldiğimde, onun musnedini dayıma getirdiler. Ebû Bekir'in musnedinin başına baktım; orada Şu'be'den nakledilmiş uydurma bir hadis gördüm, bunun üzerine onu terk ettim. Dayımın ondan yazmam için çok ısrar etmesine rağmen nefsim buna razı olmadı."[432]

1136) Bize İbrâhîm b. Merzûk rivayet etti; dedi ki: Bize Abdullah b. Dâvûd el-Hureybî rivayet etti; o da Âsım b. Recâ' b. Hîve'den, o da Dâvûd b. Cemîl'den, o da Kesîr b. Kays'tan şöyle dedi: Dımaşk mescidinde Ebû'd-Derdâ ile birlikte oturuyordum. Yanına bir adam geldi ve "Ey Ebû'd-Derdâ, sana Medine'den — Resûlullah ﷺ'in şehrinden —

[430] "el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan" sayfa 174, №247.
[431] "Mizan" 3/3.
[432] "Mizan" 3/4.

geldim; bana ulaştı ki sen Resûlullah ﷺ'den bir hadis rivayet ediyorsun" dedi. Ebû'd-Derdâ "Başka bir ihtiyaç için gelmedin mi?" dedi. Adam "Hayır" dedi. "Ticaret için gelmedin mi?" dedi. "Hayır" dedi. "Sadece bu hadis için mi geldin?" dedi. "Evet" dedi. Bunun üzerine şöyle dedi: Resûlullah ﷺ'i şöyle derken işittim: "Kim ilim talep etmek için bir yola girerse, Allah onu cennet yollarından bir yola koyar. Melekler, ilim talep edenden razı oldukları için kanatlarını indirirler. Âlimin âbide üstünlüğü, dolunay gecesinde ayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Göklerde ve yerde bulunanlar, hatta suyun içindeki balıklar bile âlim için istiğfar eder."

Hadisi Tahâvî "Şerhu Müşkili'l-Âsâr"da (№ 982), Ebu Davud "Sünen"de (№3641), Darimi "Sünen"de (№342) rivayet etmiştir. İmam Zehebî, hadisin sahih olmadığını söylemiştir. Senedinde Dâvûd b. Cemîl vardır. Bazıları onun Velîd b. Cemîl olduğunu söylemiştir. Hadisi muzdaribtir. el-Ezdî onu zayıf saymıştır. İbn Hibbân ise onu es-Sikât'ında zikretmiştir. Dâvûd, şeyhi gibi meçhuldür. ed-Dârekutnî el-İlel'de şöyle demiştir: "Âsım ve ondan yukarıdakiler zayıftır."[433]

İmam Tirmizi "Sünen" (№2682) eserinde buyurmuştur: "Bu hadisi sadece Âsım b. Reca b. Hayve'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Bence bu hadisin senedi burada olduğu gibi muttasıl değildir. Mahmûd b. Hıdaş aynı senedle bu hadisi bize aktarmıştır. Aynı zamanda bu hadis Âsım b. Reca b. Hayve'den, Velid b. Cemil'den, Kesîr b. Kays'tan ve Ebû'd Derdâ'dan da rivâyet edilmiş olup bu rivâyet Mahmûd b. Hıdaş'ın rivâyetinden daha sahihtir. Muhammed b. İsmail "Bu daha sahihtir" demektedir."

Imam Müslim (№2699), Ebu Hureyre'den rivayet ettigi bir hadiste, peygamber efendimiz şöyle demiştir: "Bir kavim Allahın evlerinden bir evde toplanarak Kitâbullah'ı okurlar ve onu aralarında müzakere ederlerse, üzerlerine sekine iner. Allah'ın rahmeti onları kaplar. Melekler de etraflarını kuşatır. Allah onları kendi nezdindekiler arasında zikreder."

İmam Tirmizi "Sünen"de (№2685) Ebu Umame el-Bahili'den şöyle rivayet etmiştir: "Rasûlullah ﷺ'e biri abid diğeri âlim olan iki kimseden bahsedildi de Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Âlim kimsenin abid kimseye karşı üstünlüğü benim sizin en aşağı mertebede olanınıza karşı üstünlüğüm gibidir. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: Allah ve Melekleri, göklerin ve yerlerin halkı, hatta yuvasındaki karıncalar hatta balıklar, insanlara hayır ve faydalı şeyler öğreten kimseye dua ederler." Tirmizî: Bu hadis garibtir, demiştir.

1137) Dâvûd b. el-Husayn, Ebû Süleyman el-Medenî. Meşhur bir muhaddistir. Bazı rivayetlerde tek kalmıştır. Velâsı Âl-i Osman'adır. Yahyâ b. Ma'în ve başkaları onu sika kabul etmiştir. en-Nesâî ve başkaları, onda bir sakınca bulunmadığını belirtmiştir. Süfyân b. Uyeyne, "Onun hadisinden sakınırdık" ifadelerini kullanmıştır. Ebû Zur'a onu "leyyin" olarak nitelemiştir. Ebû Hâtim, "Mâlik ondan rivayet etmemiş olsaydı

[433] "Mizan" 3/6.

hadisi terk edilirdi" değerlendirmesinde bulunmuştur. Ali b. el-Medînî, İkrime'den yaptığı rivayetlerin münker olduğunu demiştir. el-Hüseyin b. Şücâ', Ali b. el-Medînî'nin şu sözünü aktarmıştır: "eş-Şa'bî ve Saîd b. el-Müseyyeb'in mürselleri, Dâvûd'un İkrime'den, onun da İbn Abbâs'tan yaptığı rivayetlerden bana daha sevimlidir." Ebû Dâvûd, İkrime'den olan rivayetlerinin münker, diğer şeyhlerinden naklettiklerinin ise düzgün olduğunu ifade etmiştir. Abbâs ed-Dûrî, "Bana göre Dâvûd b. el-Husayn zayıftı" derken, Yahyâ onun için "Sikadır" hükmünü vermiştir. İbn Ma'în de bir rivayette "Onda bir sakınca yoktur" kanaatini dile getirmiştir. el-Muvatta'da ise Dâvûd, Ebû Süfyân Mevlâ İbn Ebî Ahmed'den, o da Ebû Hüreyre'den 'ariye satışının tahminiyle ilgili hadisi nakletmiştir.[434]

İmam Malik hadisi "Muvatta"da rivayet etmiştir: "Ebû Hüreyre (r.a.)'den: "Resûlullah beş ölçek veya daha az ariyyelerin satışına müsaade etti."

Ravi Davud, beş ölçek mi, daha az mı olduğu hususunda şüpheye düştü. İmam Malik der ki: Ağaçtaki yaş hurma, dikkatle tahmin edilerek kuru hurma ile satılır. Buna ruhsat verilmiştir. Çünkü bu tevliye (aldığı fiata satma), satış akdini bozma ve aldığı mala başkasını da ortak etme durumu gibi sayılmıştır. Bunlardan başka, satış akdi içerisinde mutâla edilseydi o zaman hiç bir kimse, kimseyi aldığı yiyecek maddelerine, elde edinceye kadar ortak edemez, akdi fezhedemez, müşteri satın aldığı şeyi eline geçirmeden başkasına aldığı fiata kârsız satamazdı.

Ariyye: Hurmanın meyvesini bağışlamaktır. Nitekim hurma sahibi Arapların, hurması olmayan fakirlere hurma ağacının meyvesini bağışladıkları bilinmektedir. İmam Malik'e göre, ariyye alış verişi şöyledir: Bir kimse hurmalığındaki hurmalardan bir kısmını başkasına bağışlar, sonra bu adamın bahçesine girip çıkmasından rahatsız olunca bunu, kuru hurma mukabilinde geri satın alır. (San'anî, Sübülü's-Selâm, c.3, s. 45). Hanefiler de ariyyeyi İmam Malik gibi izah etmektedirler. (Sehârenfûrî, Bezlü'l-Mechud, c.15, s. 25). Cumhuri Ulemaya göre, ariyye alış verişi caizdir. Ama bunun şeklinde ihtilaf edilmiştir.[435]

1138) İbn Adî şöyle aktarmıştır: Bize Muhammed b. Sâlih Mekke'de rivayet etti; dedi ki: Bize Süleymân b. Abdülazîz ez-Zührî rivayet etti; dedi ki: Bana babam, İbrâhîm b. Ebî Habîbe'den, o Dâvûd b. el-Husayn'dan, o İkrime'den, o da İbn Abbâs'tan, Peygamber ﷺ'den şöyle buyurduğunu nakletti: "Hiçbir peygamber ihtilam olmamıştır; ihtilam ancak şeytanın bir oyunu (vesvesesi)dır."

İbn Adî, bu rivayetteki kusurun Dâvûd'dan sonrakilerden kaynaklandığını belirtmiş ve onun (Dâvûd'un) hadis bakımından sâlih olduğunu ifade etmiştir.[436] Dâvûd'un İkrime'den yaptığı rivayetleri ulemâ münker olarak nitelendirmiştir. Ali b. el-Medînî, İkrime'den yaptığı rivayetlerin münker olduğunu belirtmiştir. Ebû Dâvûd ise

[434] "Mizan" 3/6.
[435] İmam Malik "Muvatta" 1/179, Beyan yayınları.
[436] "Mizan" 3/9.

İkrime'den olan rivayetlerinin münker, diğer şeyhlerinden naklettiklerinin ise düzgün olduğunu ifade etmiştir.

Hadisin senedindeki diğer râvî İbrâhîm b. Ebî Habîbe metruktur.

Hadisi İmam Taberânî, "el-Mu'cemü'l-Evsat"ta ve "el-Mu'cemü'l-Kebîr"de şu isnadla rivayet etmiştir: Mûsâ b. Hârûn → İbrâhîm b. el-Münzir el-Hizâmî → Abdülazîz b. Ebî Sâbit → İbrâhîm b. İsmâil b. Ebî Habîbe → Dâvûd b. el-Husayn → İkrime → İbn Abbâs. El-Heysemi "Zevaid"te demiştir: "Senedinde ismi geçen Abdülaziz b. Ebi Sabit'in zayıflığı konusunda icma edilmiştir."[437]

1139) Ahmed, "el-Müsned"de rivayet etmiştir: Bize Sa'd b. İbrâhîm rivayet etti; dedi ki: Bana babam, o İbn İshâk'tan, o Dâvûd b. el-Husayn'dan, o İkrime'den, o da İbn Abbâs'tan şöyle nakletti: Rükâne b. Abdülyezîd — el-Muttalib'in kardeşi — hanımını tek bir mecliste üç talâkla boşadı ve bundan dolayı derin bir üzüntü duydu. Resûlullah ﷺ ona "Onu nasıl boşadın?" diye sordu. O da "Üç talâkla boşadım" dedi. Resûlullah ﷺ "Tek bir mecliste mi?" diye sordu. O da "Evet" dedi. Bunun üzerine "Bu, ancak bir (talâk) sayılır; istersen onu geri al" buyurdu. O da hanımını geri aldı. İbn Abbâs ise talâkın her temizlik döneminde (tuhrda) gerçekleşmesi gerektiği görüşündeydi.

Şeyh Şuayb Arnavut, hadisin senedinin zayıf olduğunu ve metninde geçen "üç talak" ifadesinin bir râvinin hatası olduğunu belirtmiştir.[438]

Ebû Ömer Ibn Abdilberr "İstizkar"da (9/6) demiştir: "Bu hadis münker ve hatalıdır. Rükâne hanımını bu şekilde değil, "el-bette" lafzıyla boşamıştır. Bunu, Rükâne'nin ailesinden meseleyi bilen sika râvîler rivayet etmiştir. Biz onu bu bapta ayrıca zikredeceğiz."

Nebîl b. Mansûr el-Kuveytî hadise zayıf hükmü vermiştir.[439]

el-Beyhakî şöyle demiştir: "Bu isnad ile hüccet sabit olmaz; zira İbn Abbâs'tan bunun aksine fetva nakleden sekiz kişi vardır. Rükâne'nin çocuklarının rivayetinde ise, Rükâne'nin talâkının bir olduğu zikredilmektedir." [440]

el-Hâfız şöyle demiştir: "Onu Ahmed ve Hâkim rivayet etmiştir; ancak bu rivayet mualleldir." (et-Telhîs, 3/213) [441]

---

[437] "Mecmai Zevaid" 2/222/№1446.
[438] "Müsned İmam Ahmed b. Hanbel" 39/534, Müessesetü'r-Risâle; ve 4/215/№2387.
[439] Ebû Huzeyfe, Nebîl b. Mansûr b. Ya'kûb b. Sultân el-Basâra el-Kuveytî "Enîsü's-Sârî fî Tahrîc ve Tahkîk el-Ehâdîs elletî Zekerahâ el-Hâfız İbn Hacer el-Askalânî fî Fethu'l-Bârî" 1/2013, Müessesetü's-Semâha, Müessesetü'r-Reyyân, Beyrut – Lübnan.
[440] "Enîsü's-Sârî" 1/2013.
[441] "Enîsü's-Sârî" 1/2013.

İbn Hacer el-Askalani "Fethül Bari"[442]kitabında buyurmuştur ki: "Bazı râvîlerin "el-bette" lafzını üç talâk olarak anlayıp "onu üç talâkla boşadı" şeklinde rivayet etmiş olmaları mümkündür."

Dâvûd, daha önce belirtildiği gibi zayıftır; İkrime'den yaptığı rivayetler münkerdir.

İbnü'l-Hümâm şöyle demiştir: İbn İshâk'ın İkrime'den, onun da İbn Abbâs'tan (Allah hepsine rahmet etsin) rivayet ettiği şu haber — Rükâne b. Abdülyezîd'in hanımını tek bir mecliste üç talâkla boşadığı, sonra buna çok üzüldüğü, bunun üzerine Peygamber ﷺ'in ona "Onu nasıl boşadın?" diye sorduğu, onun da "Tek bir mecliste üç talâkla boşadım" dediği, bunun üzerine Peygamber ﷺ'in "Bu, ancak bir talâktır; onu geri al" buyurduğu — münker bir hadistir. Asıl olan ise Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce'nin rivayet ettiği şu hadistir: Rükâne hanımını "betten" (kesin/geri dönüşsüz) şekilde boşamış, bunun üzerine Peygamber ﷺ ona sadece bir talâk kastettiğine dair yemin ettirmiş ve kadını ona geri vermiştir. Daha sonra Rükâne ikinci talâkı Ömer zamanında, üçüncüsünü ise Osman zamanında (Allah her ikisinden razı olsun) vermiştir. Ebû Dâvûd: "Bu daha sahihtir" demiştir.[443]

"Sünen et-Tirmizi"de (№1177): "Rükâne (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber ﷺ'e gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlü karımı kesinlikle boşadım" dedim. Rasûlullah ﷺ kesinlikle demekle neyi kastettin? Buyudular. Ben de: "Tek bir talakı" dedim. "Vallahi der misin?" buyurdu. Ben de: "Vallahi" dedim. Bunun üzerine: "Niyetin ne ise o gerçekleşmiştir" buyurdular. Tirmîzî demiştir: "Bu hadis sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum dedi ki: Bu hadiste ızdırap vardır yani pek sağlam değildir."

Muhammed Aşık İlahi el-Berni "et-Teshilud Daruri li Mesail Kuduri" (sayfa 383) diyor ki: "Bid'at Talâk: Kişinin, eşini bir kerede üç talâkla boşaması veya bir temizlik döneminde üç talâkla boşamasıdır. Üç talâkla boşadığı eşine (daha evvel) ilişkide bulunduysa talâk gerçekleşir fakat iddeti bitene kadar bâin talâk[444] gerçekleşmiş olmaz. İddet süresi zarfında hanımına geri dönmesi câizdir. Eğer eşiyle ilişkide bulunmadıysa bir talâkla bâin talâk gerçekleşir. (Bu durumda) Kocanın iddet vaktinde de iddetten sonra da geri dönmesi helâl değildir."

"Sünen li Nesai"de (№3341), Abdullah (r.a)'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: "Sünnete uygun talak; Kişinin hanımını temiz iken ve cinsel ilişkide bulunmaksızın bir talak ile boşamasıdır. Kadın tekrar hayız olup temizlenince ikinci talakı verir. Tekrar hayız görüp temizlenince de tekrar üçüncü talakı verir. Sonra da iddet süresini bekler." A'meş diyor ki: İbrahim'e bu konuyu sordum aynen bu şekilde söylemişti."

Yine İmam Nesai rivayet ettiği bir hadiste (№3348), Mahmud b. Lebid (r.a)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah ﷺ'e bir erkeğin karısını üç talakla bir seferde boşadığı haber verilince Rasûlullah ﷺ kızarak ayağa kalktı ve: "Ben aranızda iken Allah'ın

[442] 12/33, Darut Tayiba; "İ'lâü's-Sünen li-Zafer Ahmed et-Tehânevî" 11/144, Darul Kuran va ulumil Islamiye.
[443] "Mırkātü'l-Mefâtîḥ Şerḥu Mişkâti'l-Meṣâbîḥ" 6/391/№3283, DKİ.
[444] Yapıldıktan sonra geri dönüş câiz değildir. Ancak yeni bir nikâhla boşadığı eşine geri dönebilir.

Kitab'ıyla mı oynuyorsunuz?" Bir adam kalktı ve: "Ey Allah'ın Rasûlü! Onu öldüreyim mi?" dedi.

Nesai (№3353), Ebu Davud ve ibn Mace rivayet etmiştirler ki: "Ebu's Sahba, İbn Abbas'a gelerek: "Ey İbn Abbas! Peygamber ﷺ zamanında Ebu Bekir döneminde ve Ömer'in halifeliğinin ilk yıllarında üç talakın bir sayıldığını bilmiyor musun?" diye sordu. İbn Abbas'ta: "Evet biliyorum" dedi."

1140) İbn İshak, Dâvûd'dan, o da İkrime'den, o da İbn Abbâs'tan naklettiğine göre "Peygamber ﷺ, kızı Zeyneb'i altı yıl sonra Ebûl Âs b. Rabi'e ilk nikahı ile geri çevirdi yeni bir nikaha gerek duymadı."

Bunu Tirmizî rivayet etmiş ve şöyle demiştir: "Bu hadisin senedinde pek sakınca yoktur. Fakat bu rivâyetin gerçek yönünü bilmiyoruz. Bu meçhullük Dâvûd b. Husayn'ın hafızasının zayıflığı yönünden olabilir."[445]

Dâvûd zayıftır; İkrime'den yaptığı rivayetler münkerdir.

1141) "Kim kadı yapılırsa, bıçaksız kesilmiş gibidir."

Bu rivayetin senedinde Dâvûd b. Hâlid el-Leysî el-Medenî bulunmaktadır. Yahyâ b. Ma'în'e onun hakkında sorulduğunda: "Onu tanımıyorum" demiştir. İbn Adî ise onu zikretmiş ve: "Umarım onda bir sakınca yoktur" demiştir. İmam Beyhakî, "es-Sünenü'l-Kübrâ"da hadisi Dâvûd yoluyla rivayet etmiş ve akabinde şöyle demiştir: "Ebû Abdurrahman (en-Nesai) şöyle demiştir: 'Dâvûd b. Hâlid meşhur değildir."

"Bu hadis, Ebû Hüreyre'den ve İbn Abbâs'tan rivayet edilmiştir. Ebû Hüreyre hadisine gelince: onu dört Sünen sahibi rivayet etmiştir; ayrıca Tirmizî, Amr b. Ebî Amr yoluyla, o da Saîd el-Makburî'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etmiştir. Diğerleri ise Osman b. Muhammed el-Ahnesî'den, o da el-Makburî'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etmiştir ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim kadı yapılırsa, bıçaksız kesilmiş gibidir." Tirmizî şöyle demiştir: "Bu hadis bu vecihle hasen garîbdir." İkinci isnadla Hâkim de onu "el-Müstedrek"te (Ahkâm kitabında) rivayet etmiş ve: "İsnadı sahihtir; ancak Buhârî ve Müslim onu rivayet etmemiştir" demiştir. Aynı şekilde Dârakutnî de "Sünen"inde, Ahmed, İbn Ebî Şeybe ve Ebû Ya'lâ el-Mevsilî de "Müsned"lerinde rivayet etmiştir. Tirmizî'nin isnadıyla Ahmed, Bezzâr ve Dârakutnî de rivayet etmiştir.

İbn Abbâs hadisine gelince: İbn Adî onu "el-Kâmil"de, Dâvûd b. ez-Zeberkân yoluyla, o da Atâ b. es-Sâib'den, o da Saîd b. Cübeyr'den, o da İbn Abbâs'tan, Nebî ﷺ'den rivayet etmiştir: "Kim kadılığa getirilirse, bıçaksız kesilmiş gibidir." İbn Adî şöyle demiştir: "Bu

[445] "Mizan" 3/9.

hadisi Atâ b. es-Sâib'den, Dâvûd b. ez-Zeberkân dışında bilen yoktur." Ayrıca onun — yani Dâvûd'un— zayıf olduğu, Nesâî ve İbn Ma'în'den nakledilmiştir.

Kadı olmaya dair uyarı hususunda başka rivayetler de gelmiştir. Ebû Hanîfe (radıyallahu anh) bundan kaçınmış, bu sebeple dövülmeye sabretmiş; seleften birçok kimse de bundan uzak durmuştur. Muhammed ise (kadılığı kabul etmesi için) otuz küsur veya kırk küsur gün bağlı tutulmuştur, nihayet bu görevi üstlenmiştir."[446]

İmam Dârakutnî, "Sünen" adlı eserinde hadisi üç farklı isnadla rivayet etmiştir:

Abdullah b. Muhammed b. Abdülazîz bize rivayet etti; Abdullah b. Ömer el-Hattâbî bize rivayet etti; ed-Derâverdî, Abdullah b. Saîd b. Ebî Hind'den, o da Osman b. Muhammed el-Ahnesî'den, o da Saîd b. Ebî Saîd el-Makburî'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim kadılığa tayin edilirse, bıçaksız kesilmiş gibidir."

Abdullah b. Muhammed üzerine okundu —ben de işitiyordum—; size Ebû Kâmil rivayet etti; Fudayl b. Süleymân rivayet etti; Amr b. Ebî Amr, Saîd b. Ebî Saîd'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim kadılığı üstlenirse, bıçaksız kesilmiş gibidir."

Ömer b. Ahmed b. Ali el-Cevherî bize rivayet etti; Muhammed b. İmrân b. Habîb bize rivayet etti; Hişâm b. Ubeydullah bize rivayet etti; Abdullah b. Ca'fer b. Abdurrahman b. el-Misver b. Mahreme, Osman b. Muhammed'den, o da el-A'rec ve el-Makburî'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Kim kadı yapılırsa, bıçaksız kesilmiş gibidir."

Kitabın muhakkiki Mecdî eş-Şevrî, her üç hadisin isnadlarının hasen olduğunu belirtmiştir.[447]

İmam Tirmizî, hadisi "hasen garîb" kaydıyla "Sünen"inde (№1325), Ebû Hüreyre'den rivayet etmiştir.

"Bu hadisi Ahmed, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Hâkim ve Beyhakî de rivayet etmiştir. el-Hâfız şöyle demiştir: "Onun çeşitli tarikleri vardır." İbnü'l-Cevzî ise onu illetli sayarak: "Bu hadis sahih değildir" demiştir; ancak bu, onun söylediği gibi değildir. Nesâî'nin onu tahric etmiş olması, onun için yeterli bir kuvvettir. Dârakutnî de bu hadiste Saîd el-Makburî üzerindeki ihtilâfı zikretmiş ve şöyle demiştir: "Mahfuz olan, Saîd el-Makburî'nin Ebû Hüreyre'den rivayetidir.""[448]

Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaġīr" (№9087) kitabında söylemiştir: "Müellif (Suyuti), onu hasen olarak işaretlemiştir; hâlbuki bu

---

[446] Cemâlüddîn Ebû Muhammed Abdullah b. Yûsuf b. Muhammed ez-Zeyla'î "Nasb er-Râye li Ehâdîsi'l-Hidâye ma'a Hâşiyetihî Buğyetü'l-Elma'î fî Tahrîc ez-Zeyla'î" 4/64-65.
[447] Darakutni "Sünen" 3/130/№4415, 4416, 4417, thk Mecdî b. Mansûr b. Saîd eş-Şevrî, DKİ.
[448] Mübârekpûrî "Tuḥfetü'l-aḥvezî şerḥu Câmiʿi't-Tirmiẕî" 4/555, Darul Fikr.

dereceden de üstündür. Nitekim el-Hâfız el-Irâkî şöyle demiştir: “Onun isnadı sahihtir.”[449]

Mecdüddin İbnü’l-Esîr “en-Nihâye fî ġarîbi’l-ḥadîs̱ ve’l-es̱er” eserinde şöyle buyurmuştur: “Kim kadılığa getirilirse, bıçaksız kesilmiş gibidir” hadisinin anlamı, kadılığı talep etmekten ve ona hırslanarak yönelmekten sakındırmadır; yani kim kendisini kadılığa arz eder ve bu görevi üstlenirse, kendisini kesilmeye (helâke) maruz bırakmış olur; bu sebeple ondan sakınmalıdır. Buradaki “kesilmek”, helâk için bir mecazdır; zira helâke götüren sebeplerin en hızlısındandır. “Bıçaksız” ifadesi ise iki ihtimali barındırır: Birincisi, örfte kesim bıçakla olur; bundan özellikle uzaklaşılması, burada kastedilenin bedenin helâki değil, dinin helâkinden korkulması olduğunu göstermek içindir. İkincisi, hayvanın acıdan kurtulup rahat etmesini sağlayan kesim bıçakla olandır; bıçaksız kesim ise ona azap vermektir. Bu benzetme, sakındırmayı daha etkili kılmak ve bundan kaçınmayı daha da vurgulamak için yapılmıştır.”[450]

1142) Muhammed b. Ma‘n, Dâvûd b. Hâlid’den, o İbnü’l-Münkedir’den, o da Câbir’den (merfû olarak) şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah’a ﷺ vahiy indiğinde, o bineğinin üzerindeyken, devesinin gözleri yaşla dolup taşar ve kulakları titreyip sarkardı.

Dâvûd b. Hâlid el-Leysî el-Medenî’nin rivayetidir; pek tanınmış değildir.

1143) Dâvûd b. Süleyman b. Cendel, Ali b. Harb et-Tâî’den rivayet eder. Hatîb şöyle demiştir: “Güvenilir değildir.” Dedim ki: Ali b. Harb’e isnad ederek (uydurma olarak) şöyle rivayet etmiştir: Bize Ebû Muâviye rivayet etti, o Muhammed b. Sûka’dan, o İbnü’l-Münkedir’den, o da Câbir’den naklen Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Anne ve babana (iyilikte bulunman), sana en çok şefkat gösteren kimseye (iyilik etmenden) daha sevimlidir; (aksi hâlde) nasıl kurtuluşa erebilirsin?””[451]

Hatîb bunu (310/8) tarihinde rivayet etmiş; İbnü’l-Cevzî “el-Mevdûât”ta (3/132) zikretmiş, Süyûtî de “el-Leâlî”de (2/169) anmıştır. el-Müttakî el-Hindî ise “el-Kenz”de (№ 6250) zikretmiş ve bunu Hatîb’e nisbet ederek Câbir’den rivayet etmiştir.

1144) Ali b. Muhammed b. Mehruye el-Kazvînî es-Sadûk’tan, o da Dâvûd b. Süleymân el-Cürcânî’den rivayet etti; dedi ki: Ali b. Mûsâ bize hadis rivayet etti, o dedi ki: Babam bana haber verdi [babasından], o da dedesinden, o da Ali b. el-Hüseyin’den, o da babasından, o da Ali’den –merfû olarak–: “Çocuklarınızı yedinci günde sünnet edin; çünkü bu daha temizdir ve etin daha hızlı gelişmesini sağlar. Şüphesiz ki yeryüzü, sünnetsiz kimsenin idrarından kırk gün boyunca necis olur.”

[449] 6/238, Darul Marifah.
[450] 2/153, Darul İhya Turas el-Arabi.
[451] “Mizan” 3/12.

Uydurmadır. Senedinde Dâvûd b. Süleymân el-Cürcânî el-Gāzî bulunmaktadır; Yahyâ b. Maʿîn onu yalancılıkla itham etmiştir, Ebû Hâtim ise onu tanımamıştır; her hâlükârda o, yalancı bir şeyh olup er-Rızâ üzerine uydurulmuş bir rivayet nüshasına sahiptir.[452]

1145) "Kim bir farzı eda ederse, onun kabul edilen bir duası vardır."

Dâvûd b. Süleymân el-Cürcânî el-Gāzî rivayetidir. Kezzabdır.

1146) "İlim, saklı hazineler gibidir; onun kilidini açan anahtar ise soru sormaktır. (Öyleyse sorunuz; çünkü bunda dört kişi ecir kazanır: soran, bilen (âlim), dinleyen ve onları seven.)"

Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaġīr" (№5712) buyurmuştur: "el-Hâfız el-Irâkî şöyle demiştir: "Zayıftır"; yani bu hüküm, isnadında Dâvûd b. Süleymân el-Cürcânî el-Gāzî bulunduğu içindir; İbn Maʿîn onu yalancılıkla itham etmiş, Ebû Hâtim ise onu tanımamıştır. "el-Lisân"da (aslına uygun olarak) şöyle denilmiştir: Her hâlükârda o, yalancı bir şeyh olup Ali b. Mûsâ er-Rızâ'dan nakledildiği iddia edilen uydurma bir rivayet nüshasına sahiptir. Ardından ona ait birçok rivayet zikretmiş ve bu da onlardan biridir."

el-Irâkî şöyle demiştir: Ebû Nuʿaym bunu "el-Hilye"de Dâvûd b. Süleymân el-Gāzî rivayetiyle, o da Ali b. Mûsâ'dan, o da atalarından, o da Ali b. Ebî Tâlib'den rivayet etmiştir; o şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ buyurdu… ve hadisi zikretmiştir. el-Hatîb de bunu "el-Fakîh ve'l-Mütefakkih" adlı eserinde, et-Taberânî'nin tarikiyle, Abdullah b. Ahmed b. Âmir'den, o babasından, o da Ali b. Mûsâ'dan rivayet etmiştir. el-Mîzân'da şöyle denilmiştir: Bu rivayet, onun (Abdullah b. Ahmed) uydurması yahut babasının uydurması olmaktan uzak değildir. Ayrıca Dâvûd el-Gāzî'yi İbn Maʿîn yalanlamış ve onun Ehl-i Beyt'ten uydurulmuş bir nüshası bulunduğunu söylemiştir. Bu hadis, Zührî'nin sözü olarak bilinen bir rivayettir; onu Abdülganî b. Saîd "Âdâbü'l-Hadîs ve'l-Muhaddis" adlı eserinde rivayet etmiştir. Ben (Zebidi) derim ki: el-Askerî de "el-Emsâl" adlı eserinde bunu "el-Hilye" rivayetine benzer şekilde nakletmiştir. "el-Kūt"un sahibi de bunu zikrederek şöyle demiştir: "Bizim Ehl-i Beyt tarikiyle rivayet ettiğimiz haberde…" ve hadisi aktarmış, ayrıca "el-Mîzân"da şu ilaveyi yapmıştır: O uydurma nüshayı, Dâvûd el-Gāzî'den Ali b. Muhammed b. Mehruye el-Kazvînî el-'Adevî rivayet etmiştir ve bu hadis de onun içindedir. Abdullah b. Muhammed b. Âmir et-Tâî'ye gelince, İbn en-Neccâr onu "Târîh"inde Ali er-Rızâ'nın biyografisinde zikretmiş ve onun, babası vasıtasıyla kendisinden rivayet ettiği bir grup hadisi de anmıştır. "Bu hadis Zührî'nin sözü olarak bilinir" ifadesine gelince; Ebû Nuʿaym "el-Hilye"de İbn Vehb rivayetiyle şöyle nakletmiştir: Yûnus bana haber verdi, o da İbn Şihâb'dan şöyle dediğini aktardı: "İlim hazinelerdir; onları açan sorulardır." Yine Kuteybe b. Saîd

[452] "Mizan" 3/12-13.

rivayetiyle, Rüşdeyn b. Sa‘d’dan, o da İbn Şihâb’dan aynı şekilde rivayet edilmiştir. Ayrıca Muhammed b. İshâk’ın Zührî’den rivayetine göre o şöyle demiştir: “İlim, tıpkı vahşi hayvanın avlanması gibi, soruyla elde edilirdi.” [453]

Ebû Ömer Cemâlüddîn b. Abdilberr en-Nemerî, “Câmiʿu Beyâni’l-ʿİlmi ve Fażlih” (№534) adlı eserinde bunu isnadıyla İbn Şihâb ez-Zührî’nin sözü olarak aktarmıştır: el-Halvânî zikretti, dedi ki: Abdullah b. Sâlih bize rivayet etti, dedi ki: Leys bana haber verdi, o da İbn Şihâb’dan rivayet etti ki şöyle demiştir: “İlim hazinelerdir; onların anahtarları ise soru sormaktır.”

1147) Ya‘kūb el-Hadramî ve Seleme b. Kuteybe, Dâvûd b. Ebî Sâlih’ten, o da Nâfi‘den, o da İbn Ömer’den rivayet etmiştir: Resûlullah ﷺ, iki kadın kendisine doğru geldiklerinde, bir erkeğin onların arasından yürümesini yasaklamıştır.

Hadisi Beyhaki “Şuabul İman”da (5/547/№5063) aktarmıştır: “Ali b. Ahmed b. Abdan bize haber verdi, dedi ki: Ahmed b. Ubeyd es-Saffâr bize haber verdi, dedi ki: Muhammed b. el-Fadl b. Câbir bize rivayet etti, dedi ki: Mûsâ b. Muhammed b. Hibbân bize rivayet etti, dedi ki: Selem b. Kuteybe, Dâvûd b. Ebî Sâlih’ten, o da Nâfi‘den, o da İbn Ömer’den rivayet etti: ‘Resûlullah ﷺ, bir erkeğin iki kadının arasından yürümesini yasakladı.”

Senedinde Medineli Dâvûd b. Ebî Sâlih bulunmaktadır. İbn Hibbân onun uydurma rivayetler aktardığını söylemiştir. el-Buhârî ise onun rivayetlerinin desteklenmediğini (yani nakillerinde kendisine mutâbaat eden bulunmadığını) belirtmiştir. Ebû Zur‘a da: “Onu yalnızca bu hadisle tanıyorum ve bu hadis münkerdir” demiştir.[454]

Ne yazık ki bu rivayet, bu râvî üzerinden İmam Hâkim tarafından “el-Müstedrek”te (4/280) rivayet edilmiş ve kendisi orada bu rivayetin isnadının sahih olduğunu da belirtmiştir. Şöyle demiştir: “Yahyâ b. Mansûr el-Kādî bize rivayet etti, dedi ki: Ebû Amr Ahmed b. el-Mübârek el-Müstemlî bize rivayet etti, dedi ki: İshâk b. İbrâhîm bize haber verdi, dedi ki: Selem b. Kuteybe bize rivayet etti, dedi ki: Dâvûd b. Sâlih, Nâfi‘den, o da İbn Ömer’den -Allah onlardan razı olsun- rivayet etti: Resûlullah ﷺ, bir erkeğin iki kadının arasından yürümesini yasakladı.” İsnadı sahihtir ve bu hadis (Buhârî ve Müslim tarafından) rivayet edilmemiştir.

1148) İbn Adî dedi ki: Ahmed b. Hafs bize rivayet etti, dedi ki: Süveyd b. Saîd bize rivayet etti, dedi ki: Dâvûd b. Abdülcebbâr el-Evdî, Ebû Şurâa’dan, o da Ebû Hureyre’den –merfû olarak– rivayet etti: “Doğudan siyah bayraklar çıktığında, İliyâ’ya (Kudüs’e) dikilinceye kadar hiçbir şey onları geri çeviremez.”

---

[453] Murtaḍâ ez-Zebîdî “İtḥâfü’s-Sâdeti’l-Müttakīn bi-Şerḥi İḥyâʾi ʿUlûmi’d-Dîn” 1/149 - 150, DKİ.
[454] “Mizan” 3/14.

Ebû Şurâa'nın adı Seleme b. Mecnûn'dur.

Senedinde Kûfeli müeddib Dâvûd b. Abdülcebbâr bulunmaktadır; Abbâs, İbn Ma'în'den onun hakkında şöyle nakletmiştir: "Güvenilir değildir." Başka bir sefer de: "Yalan söyler, onu gördüm" demiştir. el-Buhârî: "Hadisi münkerdir" demiştir. en-Nesâî ise: "Terk edilmiştir" demiştir.[455]

Doğudan çıkacak siyah bayraklara dair rivayetler sahih kabul edilmiştir. Bunlardan biri, Sevbân'dan (Allah ondan razı olsun) nakledilen hadistir. O şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ buyurdu: "Sizin hazinenizin yanında üç kişi savaşacaktır; her biri bir halifenin oğludur, ancak hilafet hiçbirine nasip olmayacaktır. Ardından doğudan siyah bayraklar yükselecek ve sizi, daha önce hiçbir topluluğun yapmadığı şekilde öldürecekler." Sonrasında hatırlayamadığım bir şey daha zikretti ve şöyle buyurdu: "Onu –Mehdî'yi– gördüğünüzde, kar üzerinde sürünerek bile olsa ona biat edin; çünkü o Allah'ın halifesi olan Mehdî'dir." Bu hadisi İbn Mâce ve el-Hâkim rivayet etmiş, el-Hâkim onun "iki şeyhin şartına göre sahih" olduğunu belirtmiş, ez-Zehebî de bu değerlendirmeye katılmıştır. İbn Kesîr ise isnadının güçlü ve sahih olduğunu söylemiştir.

1149) el-Hatîb'in "Târîh"inde, Abdullah b. Muhammed b. Mansûr tarikiyle şöyle rivayet edilmiştir: Süveyd bize rivayet etti, dedi ki: Dâvûd bize rivayet etti, dedi ki: Ebû Şurâa dedi ki: Biz İbn Abbâs'ın yanında, evde bulunuyorduk; o şöyle dedi: "Siyah bayraklar çıktığında Farslara iyi davranmanızı tavsiye ederim; çünkü bizim devletimiz onlarla birlikte olacaktır." Bunun üzerine Ebû Hureyre dedi ki: Resûlullah ﷺ'i şöyle buyururken işittim: "Doğudan siyah bayraklar geldiğinde, onların ilki fitne, ortası kan dökme (kargaşa), sonu ise sapıklıktır."

Kûfeli müeddib Dâvûd b. Abdülcebbâr rivayetidir.[456] İbn Cevzi "el-Mevdua" (2/38) şöyle demiştir: "el-Hatîb şöyle demiştir: "Ebû Şurâa meçhuldür, Dâvûd ise metrûktur." Yahyâ b. Ma'în de şöyle demiştir: "Dâvûd yalancıydı."

Şeyh Muhammed Ebu Zehv bu ve buna benzer hadisleri zikr ettikten sonra, şöyle buyurmuştur: "Bu rivayetlerin tamamı batıldır; ne azına ne de çoğuna itibar edilir. Zira buradan açıkça görülür ki Abbâs oğulları adına propaganda yapanlar ile Şiîlerden onların muhalifleri ve dinle, ahlâkla bağı olmayan kimseler, bu aşağılık dünyevî hedeflere ulaşmak uğruna Resûlullah ﷺ adına yalan söylemeyi dahi mubah görmüşlerdir."[457]

Hadisi ibn Arrak "Tenzîhu'ş-Şerîʿati'l-Merfûʿa" kitabında zikretmiştir: "Dâvûd b. Abdülcebbâr tarikiyle rivayet edilmiştir; Ebû Şurâa ise meçhuldür. Ben derim ki: ez-Zehebî, onun adının kesin olarak Seleme b. Mecnûn olduğunu belirtmiştir. el-Hâfız

[455] "Mizan" 3/16.
[456] "Mizan" 3/16.
[457] "el-Hadis vel-Muhadisun" sayfa 263-264.

İbn Hacer de şöyle demiştir: “Emevîlerin son dönemlerinde, Ebû Şurâa diye anılan bir kişiyi biliyorum; mecânînden (serseri/bohem kimselerden) idi ve Ebû’l-Ferec’in ‘el-Eğânî’sinde zikredilmiştir. Bunun bu kişi olup olmadığını bilmiyorum; eğer o ise, hiçbir değeri yoktur. En doğrusunu Allah bilir.”[458]

İmam Şevkani “Fevaid” (sayfa 505-506) eserinde şöyle demiştir: “Bu iki rivayetin de isnâdında, hem bilinmeyen hem de hadisi alınmayan iki ravi vardır. el-Ezdî bunu, İbn Mes’ud’dan “merfu” olarak rivayet etmiştir. “Siyah sancaklar Horasan’dan gelince, siz de ona gidiniz. Zira Allah’ın halifesi onlarladır.” İbnû’l-Cevzî bunu, el-Mevduat’ta zikredip “aslı yoktur” demiştir. İbn Hacer, el-Kavlu’l-Müsedded’de İbnû’l-Cevzî’nin bu görüşünde doğru olmadığını söyler. Bunu Ahmed [İbn Hanbel] Müsned’inde Ali İbn Zeyd İbn Ced’an vardır. Zayıf bir ravidir. Bu nasıl böyle olabilir? Fakat o yalan söylemeyi kasdetmediği için, hadisi tek başına kalınca ona “uydurma” diyemeyiz. Nasıl öyle olmasın ki, bir başka yoldan rivayet edilerek desteklenmiştir. Bu hadisi, Ahmed [İbn Hanbel], el-Beyhâkî ed-Delail’de Ebu Hureyre’den “merfu” olarak rivayet etmiştir. “Horasan’dan çıkan siyah sancaklar, İlya’ya girip dikilinceye kadar hiçbir şey bunu geri çeviremez.” İsnadında Rüşdeyn İbn Sa’d vardır. O çok zayıf bir ravidir. el-Hâkim, el-Müstedrek’te bu hadisi İbn Mes’ud’dan şu lafızla rivayet etmiştir: “Biz öyle bir evin halkıyız ki, Allah bizim için ahireti dünyaya tercih etmiştir. Benim Ehl-i Beytim gelecekte kovalanıp sürgün edilecek. Ta ki, siyah sancaklar doğudan yükselinceye kadar. (Ehl-i Beytim) hakkı isterler (ararlar) fakat hak onlara verilmez. Onlar da savaşırlar ve üstün gelirler. Sizden kim ya da soyumuzdan kim onlara yetişirse; Ehl-i Beytimin imamına gelsin, velev ki buz üstünde sürünerek de olsa. Tam o sırada (siyah sancaklar çıkar) bu sancaklar hidayet sancağıdır. Bunu ismi ismime, babasının ismi babamın ismine benzeyen bir imama verirler. O da yeryüzünü bir zamanlar zulümle doldurulduğu gibi -o da- adaletle doldurur.”

Ebu’ş-Şeyh bu hadisin benzerini el-Fiten’de zikretmiştir. el-Hatib bu hadisi, Sevban’dan (radiyallahu anhu) “merfu” olarak rivayet etmiştir: “Abbas oğullarının yaptıklarından benim ümmetime yazıklar olacak...” Sonra şöyle dedi: “Onların helâki şu -kadının- elinden olacak diyerek Ümmü Habibe’yi gösterdi.” İsnadında biri “münker” diğeri “metruk” iki ravi vardır.”

1150) Sa‘dûye dedi ki: Dâvûd b. Abdülcebbâr bize rivayet etti, dedi ki: İbrâhîm b. Cerîr ile birlikteydim; bir yılan gördü ve şöyle dedi: Babam bana haber verdi ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Kim bir yılan görür de ondan korkarak onu öldürmezse bizden değildir.”

Davud metruktur.[459]

---

[458] Nûruddîn ʿAlî b. Muḥammed b. ʿAlî b. ʿAbdirraḥmân İbn ʿArrâk el-Kinânî “Tenzîhu’ş-Şerîʿati’l-Merfûʿa ʿani’l-Aḫbâri’ş-Şenîʿati’l-Mevḍûʿa” №27, 2/12, DKİ.
[459] “Mizan” 3/16.

Buhari ve Müslim rivayet ettikleri bir hadiste, İbnu Ömer -Allah ondan ve babasından razı olsun- şöyle dedi: “Kendisi Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellemi minber üzerinde hutbe verirken şöyle buyurduğunu işitti: “Siz yılanları öldürünüz ve bilhassa arkasında iki beyaz çizgili cinsi ile kuyruksuz engerek yılanını öldürünüz! Çünkü yılanların bu iki cinsi gözün nurunu giderir, hamile kadının da çocuğunu düşürür.” Abdullah ibnu Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: “Bir kere ben bir yılanı öldürmek için arkasından kovalıyordum.” Ebû Lubâbe bana: “Onu öldürme!” diye nida etti. Ben de ona: - Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem yılanları öldürmeyi emretmiştir, dedim. Bunun üzerine Ebû Lubâbe şöyle dedi: - Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem yılanların öldürülmesini emrettikten sonra, ev yılanlarını öldürmekten yasakladı. Onlar uzun ömürlüdürler.”[460]

Bu hadiste geçen “ev yılanları” (حيات البيوت), klasik şerhlere göre cinlerin yılan sûretine girmiş olma ihtimali bulunan türlerdir. Bu sebeple ev içinde görülen yılan hemen öldürülmez; önce uyarılır, gitmezse öldürülür. Ancak hadiste özellikle belirtilen tehlikeli türler (sırtında iki çizgi bulunan ve kısa kuyruklu olanlar) istisnadır ve bunlar doğrudan öldürülür.

Ahmed ve “el-Mu'cemu'l-kebir”de Taberani rivayet etmiştirler ki, İbn Mes'ud'un bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: “Her kim, yılan öldürürse onun için yedi sevap, her kim zehirli alaca kertenkeleyi öldürürse onun için bir sevap vardır. Her kim de (öldürmeyip de) yılanın sokmasından korkup (serbest) bırakırsa o kişi, bizden değildir."

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (6/390/№6114) demiştir: “Ahmed'in ravileri Sahih'in ravileridir. Ancak Müseyyeb b. Rafı', İbn Mes'ud'dan hadis işitmemiştir. Allah en iyisini bilendir.”

İmam Ahmed bu hadisi “Müsned”inde şu isnadla rivayet etmiştir: “Esbât (b. Muhammed, Ebu Nasr el-Kureşi) dedi ki: eş-Şeybânî (Ebu İshak Süleyman b. Ebi Süleyman) bize rivayet etti; o da el-Müseyyeb b. Râfi‘den (Ebul Ala el-Kufi), o da İbn Mes‘ûd’dan rivayet etti; o şöyle demiştir: Resûlullah ﷺ buyurdu…”

İmam Nesai “Sünen” (№3142) eserinde hadisi şu şekilde aktarmıştır: “Ebû Muhammed Mûsâ b. Muhammed (eş-Şâmî) bize haber verdi, dedi ki: Meymûn b. el-Esbağ bize rivayet etti, dedi ki: Yezîd b. Hârûn bize rivayet etti, dedi ki: Şerîk, Ebû İshâk’tan, o da el-Kāsım b. Abdurrahmân’dan, o da babasından, o da Abdullah’tan (radıyallahu anh) rivayet ettiğine göre, Rasûlullah ﷺ: “Yılanların öldürülmesini emretti ve kim onlardan intikam almaktan korkarsa bizden değildir” buyurdu.”

Hadisi ayrıca Taberânî de “el-Mu‘cemu’l-Kebîr”de rivayet etmiştir ve râvileri güvenilir kimselerdir.[461]

---

[460] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 845, №1441.
[461] “Mecmai Zevaid” 6/392/№6119.

Bezzar ve “el-Mu'cemu'l-kebir”de Taberani, Osman b. Ebi'l-As'tan bildirdiğine göre Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), yılanlardan bahsederken şöyle buyurdu: “Kim yılanların intikamından korkar(da onları serbest bırakır)sa o kişi bizden değildir.”

Ravilerden Abdurrahman b. İshak Ebu Şeybe el-Vasıti zayıftır.[462]

1151) Muhammed b. Ukbe es-Sedûsî dedi ki: Dâvûd b. Abdülcebbâr bize rivayet etti, dedi ki: Ebû’l-Cârûd, Habîb b. Hattâb’dan, o da İbn Abbâs’tan rivayet etti: “Resûlullah ﷺin üzümü salkımından sıyırarak yediğini gördüm.”

Taberani hadisi kendi sened zinciri ile aktarmıştır, el-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (8/147/№7998) demiştir: “Senedinde yer alan Ziyad b. el-Münzir hadis uyduran birisidir.” Davud ise metruktur.

Muhammed Abdurrauf el-Munavi “Feyżü’l-ḳadîr şerḥu’l-Câmiʿi’ṣ-ṣaġīr” (№6936) kitabında söylemiştir: “Ukaylî şöyle dedi: “Bunun aslı yoktur; Dâvûd güvenilir değildir ve bu rivayette ona tâbi olan da yoktur.” “el-Mîzân”da Nesâî’den: “Terk edilmiştir”, Buhârî’den ise: “Hadisi münkerdir” nakledilmiş ve onun münker rivayetlerinden biri olarak bu hadis zikredilmiştir. Beyhakî bunu “Şuabu’l-İmân”da iki farklı yoldan rivayet etmiş ve: “Bu rivayette güçlü bir isnad yoktur” demiştir. Irakî “Tahricu’l-İhyâ”da: “Onun yolları zayıftır” demiştir. İbn Adî de bunu İbn Abbâs’tan başka bir yolla rivayet etmiştir. İbnü’l-Cevzî ise bunu “el-Mevzûât”ta zikretmiş ve: “Bu rivayette Hüseyn b. Kays vardır; hiçbir şey değildir, yalancıdır” demiştir. Müellif (Suyuti) de onun bu hükmünü ihtisarında kabul etmiş, buna ayrıca bir itirazda bulunmamış; sadece Zeyn Irakî’nin bunu zayıf saymakla yetindiğini belirtmiştir. İbn Kayyim ise bunu İbn Ömer hadisi olarak rivayet etmiş ve: “Bu rivayette Dâvûd b. Abdülcebbâr vardır; onu yalancı saymışlardır” demiştir.”

“Harata’l-unkud ve ihtaratahu denir: Kişi üzüm salkımını ağzına koyar, tanelerini alır ve sapını tamamen boş (tanelerden arınmış) halde çıkarır.”

1152) Ebû’r-Rabî‘ ez-Zehrânî rivayet etti: Dâvûd b. Abdülcebbâr bize nakletti, o da Seleme b. el-Mecnûn’dan nakletti; o şöyle dedi: Ebû Hureyre’nin şöyle dediğini işittim: “Resûlullah ﷺ buyurdu: ‘İnsanların abdest aldığı ve içtiği bir nehrin kıyısına dışkılayan kimseye Allah’ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti olsun.’”

Dâvûd b. Abdülcebbâr metruktur.

1153) Davud, Melâî’den, o da Atıyye’den, o da Ebû Saîd’den şu rivayettir: “Ey Fâtıma! Kurbanının yanına kalk ve onu hazır bulunarak gör (şahit ol).”

[462] “Mecmai Zevaid” 6/392/№6118.

el-Hâkim en-Nîsâbûrî “el-Müstedrek” adlı eserinde bu hadisi iki rivayet zinciriyle nakletmiştir: “Bize Ebû Bekir b. İshak el-Fakîh haber verdi; bize İsmâil b. Kuteybe rivayet etti; bize Ebû Bekir b. Ebî Şeybe rivayet etti; bize Nadr b. İsmâil el-Becelî rivayet etti; bize Ebû Hamza es-Sumâlî, Saîd b. Cübeyr’den, o da İmrân b. Husayn’dan (Allah ondan razı olsun) rivayet etti ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ‘Ey Fâtıma! Kurbanının yanına kalk ve ona şahit ol; çünkü onun kanından ilk damla yere düştüğünde işlediğin her günah bağışlanır. Ve şöyle de: “Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O’nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.”’ İmrân dedi ki: ‘Ey Allah’ın Resûlü! Bu sadece sana ve ehline mi mahsustur, yoksa bütün Müslümanlar için midir?’ O da şöyle buyurdu: ‘Hayır, bilakis bütün Müslümanlar içindir.’”

Ardından şöyle demiştir: “Bu hadis isnadı sahih olan bir hadistir; fakat (el-Buhârî ve Müslim) onu rivayet etmemiştir.”

Ve bunun şahidi, Atıyye’nin Ebû Saîd’den rivayet ettiği hadistir ki: “Bunu bize Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. Bâlûye rivayet etti; bize Hasan b. Ali b. Şebîb el-Ma‘merî rivayet etti; bize Dâvûd b. Abdülhamîd rivayet etti; bize Amr b. Kays el-Melâî, Atıyye’den, o da Ebû Saîd el-Hudrî’den (Allah ondan razı olsun) rivayet etti. O şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Fâtıma’ya (aleyhâ’s-salâtü ve’s-selâm) şöyle buyurdu: “Kurbanının yanına kalk ve ona şahit ol; çünkü onun kanından ilk damla yere düştüğünde geçmiş günahların bağışlanır.” Fâtıma dedi ki: “Ey Allah’ın Resûlü! Bu sadece bize, Ehl-i Beyt’e mi mahsustur yoksa bize ve diğer Müslümanlara da mı?” O da şöyle buyurdu: “Bilakis hem bize hem de bütün Müslümanlara geneldir.” (Müstedrek’ten alıntının sonu.)

Şüphesiz biz Allah’a aidiz! Allah İmam el-Hâkim en-Nîsâbûrî’e rahmet etsin ve hatalarını bağışlasın. Biz bu rivayetler hakkındaki değerlendirmesine elbette katılmıyoruz.

Ebû Saîd el-Hudrî’ye ulaşan râvî zinciri hiçbir ilmî tenkide dayanmaz.

Senedinde Dâvûd b. Abdülhamîd bulunmaktadır. Ebû Hâtim şöyle demiştir: “Onun hadisi, zayıflığına işaret eder.” Ukaylî şöyle dedi: Amr b. Kays el-Melâî’den, kendisine tâbi olunmayan (başkaları tarafından desteklenmeyen) hadisler rivayet etmiştir, bu hadis onlardan biridir.[463] el-Ezdî onun münkerü’l-hadîs olduğunu söylemiştir.[464]

El-Heysemi “Mecmai Zevaid”te (6/301/№5934) şöyle demiştir: “Hadisi Bezzar rivayet etmiş olup ravilerinden Atiyye b. Kays hakkında birçok tenkit yapılmıştır. Güvenilir kabul edenler de vardır.”

---

[463] “Mizan” 3/17.
[464] Ebû ʿAbdillâh Muḥammed b. Aḥmed el-Maṣnaʿî el-ʿAnsî “Miṣbâḥu’l-Arîb fî Takrîbi’r-Ruvât ellezîne leyse fî Takrîbi’t-Tehzîb” 1/435/№9235.

Allah daha iyi bilir; ancak bu râvî zincirinin değerlendirilmesinde el-Heysemî hata etmiştir. O, bu rivayetin sahâbî Ebû Saîd el-Hudrî'den, Ebû Yahyâ Atıyye b. Kays el-Kilâbî tarafından rivayet edildiğini ve bu Atıyye'den de Amr b. Kays el-Melâî'nin naklettiğini zannetmiştir. Oysa Tehzîbü'l-Kemâl müellifi el-Mizzî'nin eserinde, Amr b. Kays'ın hocaları arasında Atıyye b. Kays zikredilmemektedir. Aksine, onun hocaları arasında Atıyye b. Sa'd (Saîd) el-Avfî yer almaktadır. Ayrıca Amr b. Kays, bu eserde Atıyye b. Kays'ın talebeleri arasında da gösterilmemiştir; ancak aynı eserde Atıyye b. Sa'd (Saîd) el-Avfî'nin biyografisinde onun talebeleri arasında zikredilmiştir.

Ayrıca, el-Heysemî'nin gerçekte Atıyye b. Saîd el-Avfî'yi kastetmiş olması ve sadece dil sürçmesiyle onu Atıyye b. Kays olarak zikretmiş olması ihtimali de yüksektir. Bunu, Atıyye hakkında "onu birçok kimse tenkit etmiştir; ancak onu güvenilir sayanlar da vardır" şeklindeki sözleri desteklemektedir. Zira Tehzîbü'l-Kemâl müellifi el-Mizzî'nin eserinde Atıyye b. Kays'ın biyografisinde fazla bir tenkit (cerh) ve ta'dîl zikredildiğini bulamadım. Buna karşılık Atıyye b. Saîd el-Avfî'nin biyografisi ise yoğun tenkitlerle doludur ve bunun yanında bir miktar ta'dîl de bulunmaktadır.

Atıyye hakkında, Allah dilerse, zamanı geldiğinde ayrıca konuşuruz. Şimdilik yalnızca şunu söyleyeyim: O, son derece zayıf bir râvîdir ve tedlîsin en çirkin türlerinden birini yapmıştır. Zira yalancı olarak bilinen Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'den rivayetler işitmiş, ardından bu rivayetleri onun ismini açıkça anmadan, künyesiyle "Ebû Saîd" diyerek nakletmiştir. Bu sebeple insanlar, onun rivayetini sahâbî Ebû Saîd el-Hudrî'den aktardığını zannetmişlerdir.

Böylece, bu rivayetin Ebû Saîd el-Hudrî'ye ulaşan râvî zincirinin son derece zayıf olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Şimdi ise el-Hâkim en-Nîsâbûrî'nin bu rivayete şâhid olarak getirdiği ikinci hadisin râvî zincirine bakma zamanı gelmiştir.

"Nadr b. İsmâil el-Becelî rivayet etti; bize Ebû Hamza es-Sumâlî, Saîd b. Cübeyr'den, o da İmrân b. Husayn'dan (Allah ondan razı olsun) rivayet etti ki..."

Açıkçası, bu rivayet zincirinin nasıl sahih olarak nitelendirildiğini anlayamıyorum! Son derece zayıftır!

Nadr b. İsmâil b. Hâzim el-Becelî, Ebû'l-Muğîre el-Kass el-Kûfî, Kûfe Mescidi'nin imamıdır. Abbâs ed-Dûrî ve Yakûb b. Şeybe, Yahyâ b. Ma'în'den şöyle nakletmiştir: "Bir şey değildir." Ebû Bekir b. Ebî Heyseme, Yahyâ b. Ma'în'den: "Hiçbir şey değildir." Başka bir yerde: "Onun hadisi bir şey değildir." Muhammed b. Osmân b. Ebî Şeybe, Yahyâ b. Ma'în'den: "Zayıftı." Leys b. Abde el-Mısrî, Yahyâ b. Ma'în'den: "Doğru sözlüydü, fakat ne rivayet ettiğini bilmezdi." Yakûb b. Süfyân: "Zayıftır." Ebû Ubeyd el-Âcurrî, Ebû Dâvûd'dan: "Ondan münker rivayetler gelir." Ebû Zur'a ve Nesâî: "Güçlü değildir."

Sâbit b. Ebî Safiyye — asıl adı Dînâr olup "Saîd" denildiği de söylenir — Ebû Hamza es-Sumâlî el-Ezdî el-Kûfî'dir. Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, babasından şöyle nakleder: "Hadisi zayıftır, bir şey değildir." Abbâs ed-Dûrî, Yahyâ b. Ma'în'den: "Bir şey

değildir.” Ebû Zur‘a: “Zayıf (leyyin).” Ebû Hâtim: “Hadisi zayıftır; yazılır fakat onunla delil getirilmez.” İbrâhim b. Yakûb el-Cûzcânî: “Hadisi çok zayıftır.” Nesâî: “Güvenilir değildir.” İsmâil b. Abdullah Semûye, Ömer b. Hafs b. Gıyâs’tan: “Babam, Ebû Hamza es-Sumâlî’yi terk etti (rivayetini bıraktı).”

Hadisi aynı râvîler zinciriyle İmam Taberânî “el-Kebîr”de ve “el-Evsat”ta rivayet etmiştir; el-Heysemî “Mecmau’z-Zevâid”de (6/301/№5935) şöyle demiştir: “Râvîlerinden Ebû Hamza es-Sumâlî zayıftır.”

Böylece, bu rivayetin İmrân b. Husayn’a ulaşan râvî zincirinin de son derece zayıf olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

Bu hadis ayrıca Ali b. Ebî Tâlib’den de rivayet edilmiştir. Zeylaî “Nasbu’r-Râye”de şöyle demiştir: “Ali hadisine gelince: onu Ebû’l-Kâsım el-İsbahânî “Kitâbu’t-Terğîb ve’t-Terhîb”de ve Ebû’l-Feth Süleym b. Eyyûb el-Fakîh eş-Şâfiî “Kitâbu’t-Terğîb”de, Müslim b. İbrâhîm bize rivayet etti, dedi ki: Saîd b. Zeyd bize rivayet etti, dedi ki: Amr b. Hâlid Mevlâ Benî Hâşim bize rivayet etti, Muhammed b. Ali b. el-Huseyn b. Ali b. Ebî Tâlib’den, o da babasından, o da dedesinden, o da Ali b. Ebî Tâlib’den rivayet etti ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Ey Fâtıma…” (hadisin sonuna kadar).” Ebû’l-Feth şöyle demiştir: “Saîd b. Zeyd, Hammâd b. Zeydin kardeşı.”

Ben diyorum ki, bu sened gerçekten zayıftır. Amr b. Hâlid Ebû Hâlid el-Kureşî, Benî Hâşim’in mevlasıdır; aslen Kûfelidir. Ebû Bekir el-Eserem, Ahmed b. Hanbel’den şöyle nakletmiştir: “Yalancıdır; Zeyd b. Ali’den, onun atalarından uydurma hadisler rivayet eder; yalan söyler.” Abbâs ed-Dûrî de Yahyâ b. Ma‘în’den şöyle nakletmiştir: “Yalancıdır, güvenilir değildir ve emin biri sayılmaz.”

İlaveten Said b. Zeyd hakkında alimlerimiz ihtilaf etmiştirler. İbrâhim b. Yakûb el-Cûzcânî şöyle demiştir: “Onun hadisini zayıf sayarlar ve hüccet değildir.” Ebû Hâtim ve Nesâî: “Güçlü değildir.” Yahyâ b. Saîd şöyle derdi: “Bir şey değildir.” Ali b. el-Medînî şöyle demiştir: “Yahyâ b. Saîd’in, Saîd b. Zeyd’i hadis konusunda çok şiddetli şekilde zayıf saydığını işittim.”

1154) Cumartesi günü oruç tutmanın yasaklanması.

Dâvûd b. Ubeydullah— Hâlid b. Ma‘dân’dan, cumartesi günü oruç tutmanın yasaklanması hakkında rivayette bulunmuştur. Tanınmamaktadır. Bu hadisi ondan yalnızca el-Alâ rivayet etmiştir; anlaşılan o, İbnü’l-Hâris’tir.

Imam Tirmizi “Sünen”de (№744), ibn Mace “Sünen” (№1726) eserinde şöyle rivayet etmiştir: “Abdullah b. Büsr (r.a.)’ın kız kardeşinden rivâyete göre, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: “Cumartesi günü Allah’ın size farz kıldığı dışında oruç tutmayınız. O gün oruçlu olmadığınızı belirtmek için üzüm çubuğu kabuğu veya bir ağaç dalından başka bir şey bulamasanız bile onu çiğneyin veya emin.”

Tirmîzî demiştir ki: “Bu hadis hasendir. Bu hadisteki mekruh olmanın manası; Yahudilerin o günü büyük saymalarından dolayı o günü oruca tahsis etmektir.”

Ebû Dâvûd “Sünen”de (№2421) şöyle demiştir: “Bu hadis mensuhtur.”

Zevâid'de şöyle denilmiştir: İbn-i Hibbân kendi sahihinde bunu rivayet etmiştir. Sindi: Yâni bu hadis sahihtir. Hadis metni, Ebû Dâvûd ve başka yerde diğer bir senedle mevcuddur, demiştir.

Hanefî, Şâfiî ve Hanbelî âlimleri, yalnız cumartesi günü oruç tutmayı mekruh saymışlardır.[465]

1155) Dâvûd b. Aclân el-Mekki el-Bezzar. Ebû ʻİkāl ve İbrâhîm b. Edhem’den rivayette bulunmuştur; yağmur altında tavafın fazileti hakkında bir rivayeti vardır. Ondan Muhammed b. Yahyâ el-ʻAdanî ve Ahmed b. Abde ed-Dabbî rivayet etmiştir. İbn Maʻîn onu zayıf saymıştır. Ebû Dâvûd ise: “Bir şey değildir” demiştir.[466]

Hadisi ibn Mace “Sünen”de (№3118) aktarmıştır: “Biz yağmurlu bir zamanda Ebû Ikal'ın beraberinde Ka’be-i Mazzama’yı tavâf ettik. Tavâfımızı bitirince İbrâhim (Aleyhisselâm)’ın makamının arkasına geldik. Sonra Ebû Ikal dedi ki: Ben yağmurlu bir zamanda Enes bin Mâlik (Radıyallâhü anh) ile beraber Ka'be'yi tavâf ettim. Sonra tavâfımızı bitirince Makam-ı İbrâhîm’e geldik ve iki rek’at namaz kıldık. Sonra Enes bize: İşi (yâni tavafı) yenileyiniz, mağfiret olundunuz. Biz bir defa Resûlullah ﷺ’in beraberinde yağmurlu bir zamanda tavâf etmiş durumda iken Resûlullah ﷺ bize böyle buyurdu, dedi.”

Zevâid’de şöyle denilmiştir: Bunun senedinde Dâvûd bin Aclân bulunur. İbn-i Muin, Ebû Dâvûd, Hâkim ve Nakkaş bunun zayıf olduğunu söylemiş lerdir. Bu râvi, Ebû İkal’den mevzu hadîsler rivâyet etmiştir. Bu râvinin şeyh’i Ebû Ikal’ın ismi Hilâl bin Zeyd’dir. Ebû Hâtim, Buhâri, Nesâi, İbn-i Adi ve İbn-i Hibbân onun zayıf olduğunu söylemişlerdir. Ebû Ikal, Enes'ın kesinlikle rivâyet etmediği bir takım mevzû şeyleri ondan rivâyet etmiştir. Hiç bir durumda Ebû Ikal’ın rivayetleri delil gösterilemez, der.[467]

1156) İbn Ebî Âsım “Kitâbü’s-Sünne”de şöyle demiştir: “Bize İsmâil b. Muhammed b. İsmâil b. Muhammed b. Yahyâ b. Zekeriyyâ b. Talha b. Ubeydullah rivayet etti; bize Dâvûd b. Atâ, Sâlih b. Keysân’dan, o da İbn Şihâb’dan, o da Saîd b. el-Müseyyeb’den, o da Übeyy b. Kaʻb’dan rivayet etti.” Dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Hakk’ın kendisiyle ilk musafaha edeceği kimse Ömer’dir; Hakkın, elinden tutup Cennet’e koyduğu ilk kişi de O’dur.”

---

[465] Haydar Hatipoğlu “Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi” 4/629.
[466] “Mizan” 3/19.
[467] “Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi” 8/447.

Bu rivayet son derece münkerdir. Senedinde Dâvûd b. Atâ el-Medenî, Ebû Süleymân bulunmaktadır; Zübeyr'in mevlâlarındandır ve ona Dâvûd b. Ebî Atâ da denilir. Ahmed şöyle demiştir: "Bir şey değildir; onu gördüm." Buhârî ise: "Hadisi münkerdir" demiştir.[468]

Hadisi İbn Mâce "Sünen" (№104)'de aynı râvî vasıtasıyla rivayet etmiştir. Hadisin isnadındaki râvîlerden Dâvûd b. Atâ el-Medenî'nin zayıflığı üzerinde ittifak bulunduğundan, bu isnadın zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Diğer râvîler ise sika kabul edilmiştir. Ayrıca Hâfız İmâdüddîn İbn Kesîr, "Câmiu'l-Mesânîd" adlı eserinde bu hadisin cidden münker olduğunu, hatta mevzû olmaktan uzak olmadığını, bunun da tek sebebinin râvî Dâvûd b. Atâ olduğunu belirtmiş; bu değerlendirme "Zevâid"de de zikredilmiştir.[469]

Suyuti "el-Hâvî li'l-Fetâva"da şöyle demiştir: "Bunu İbn Mâce "Sünen"inde, Hâkim "Müstedrek"inde ve İbn Adî "el-Kâmil"inde rivayet etmiştir; isnadı zayıftır."[470]

1157) Dâvûd b. Affân — Enes b. Mâlik'ten rivayet eder: "Bir genci şehvetle öpen kimse, ateşte bin yıl azap görür."

Davud b. Affan kezzabdır.

1158) Dâvûd b. Affân — Enes b. Mâlik'ten rivayet eder: "Eminler yedidir: Levh, Kalem, İsrâfîl, Mîkâîl, Cebrâîl, Muhammed ﷺ ve Muâviye."

Bu rivayetlerin senedinde Dâvûd b. Affân bulunmaktadır ve Enes b. Mâlik'ten uydurma bir nüsha rivayet etmiştir. İbn Hibbân şöyle demiştir: "Horasan'da dolaşır ve Enes adına hadis uydururdu. Bu nüshayı biz Ammâr b. Abdülmecîd'den, o da ondan olmak üzere yazdık. Onun kitaplarda zikredilmesi ancak cerh maksadıyla caizdir."[471]

1159) Kuran mahluk değildir.

el-Muhâmilî şöyle demiştir: Dâvûd kelâm ilminde câhildi. Dâvûd'un verrâkı (yazıcısı) da şöyle nakletmiştir: "Dâvûd dedi ki: Levh-i mahfûzda olan mahlûk değildir; insanların elinde bulunan ise mahlûktur."

Ben (Zehebi) derim ki: Bu söz, onun kelâm ilmindeki cehaletinin en açık göstergesidir. Zira onların büyük çoğunluğu (kelam ehlinin), levh-i mahfûzda bulunan ile mushaflarda yer alan arasında bir ayrım yapmaz; çünkü onlara göre "hudûs" (sonradan olma) her ikisi için de geçerlidir. Bu yüzden onlar, yalnızca Zât-ı mukaddese ile kâim olanın mahlûk olmadığını söylerler; zira bu, Allah Teâlâ'nın ilmindendir. Bize

[468] "Mizan" 3/19.
[469] "Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi" 1/176.
[470] "el-Hâvî li'l-Fetâva" 2/50, thk Abdulletif Hasan Abdurrahman, DKİ.
[471] "Mizan" 3/20.

indirilen ise hâdistir (sonradan meydana gelmiştir) ve şu ayeti delil olarak okurlar: “Mâ ye'tîhim min zikrin min rabbihim muhdesin…” (Enbiya 2) **Kur’ân ise, nasıl okunursa okunsun, nasıl yazılırsa yazılsın, nasıl dinlenirse dinlensin, Allah’ın indirdiği vahyidir; mahlûk değildir**.[472]

1160) Dâvûd b. Ali — babasından, o da dedesi Abdullah b. Abbas’tan merfû olarak rivayet etmiştir: “Âşûrâ günü oruç tutun ve bu konuda Yahudilere muhalefet edin; ondan bir gün önce ve bir gün sonra da oruç tutun.”

Dâvûd b. Ali el-Hâşimî bulunmaktadır, hüccet değildir.[473]

Buhari ve Muslim rivayet ettikleri bir hadiste: Aişe -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Cahiliye döneminde Kureyşliler, Aşure günü oruç tutarlardı. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem Ramazan orucu farz kılınana kadar Aşu re orucunun tutulmasını emretti. Ramazan orucu farz kılındıktan sonra Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Artık dileyen aşure orucunu tutsun, dileyen ise tutmasın.”[474]

Abdullah İbnu Ömer -Allah ondan ve babasından razı olsun- şöyle dedi: Âşûrâ günü Câhiliyet ehli oruç tutarlardı. Ramazân orucu emri inince Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem: “Dileyen âşûrâ günü oruç tutar, dileyen de tutmaz” buyurdu.[475]

İbnu Abbas -Allah ondan ve babasından razı olsun- şöyle dedi: Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem, Medine’ye gelince Yahudilerin Aşure günü oruç tuttuğunu gördü. Onlara: “Bu ne orucudur?” diye sordu. Yahudiler: Bu güzel bir gündür. Bu gün Allah İsrailoğullarını düşmanlarından kurtardı, bu sebeple Musa, bugün oruç tuttu, dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem: “Ben Musa’ya, Musa’nın yaptığını yapmaya sizden daha çok hak sahibiyim” dedi. O gün oruç tuttu ve ashabına da Aşure gününde oruç tutmalarını emretti.[476]

Ebû Musa -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: Yahudiler, Aşure gününü bayram olarak kabul ederlerdi. Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem de ashabına: “Sizler de bugün oruç tutun” buyurdu.[477]

İmam Beyhakî “Şuabu’l-Îmân”da (4/343/№3509) rivayet ettiğine göre, İbn Abbâs şöyle demiştir: “(Âşûrâ orucu konusunda) Yahudilerden farklı davranın ve dokuzuncu ile onuncu günlerde oruç tutun.” Kitabın muhakkiki, râvîlerin güvenilir olduğunu belirtmiştir.

Beyhakî aynı kitapta (4/341/№3505) güvenilir râvîler zinciriyle rivayet etmiştir ki Esved b. Yezîd şöyle demiştir: “Kûfe’de bulunan Resulullah ﷺ ashabı arasında, Âşûrâ

[472] “Mizan” 3/21.
[473] “Mizan” 3/21.
[474] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 386, №688.
[475] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 386, №689.
[476] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 387, №692.
[477] “el-Lülüü vel Mercan fi ma ittafaka bihi şeyhan” sayfa 388, №693.

gününde oruç tutulmasını Ali b. Ebî Tâlib ve Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den daha çok teşvik eden kimseler görmedim."

Âşûrâ orucunun mendup olduğu konusunda ittifak edilmiştir. Nevevî şöyle demiştir: Peygamber ﷺ Mekke'de iken bu günü oruçlu geçirirdi; Medine'ye hicret edince Yahudilerin de bu günü oruç tuttuklarını gördü ve bunu ya vahiy ile ya da kendi içtihadıyla (onların haberine dayanarak değil) oruç tuttu. İbn Receb ise şöyle demiştir: Rivayetlerden anlaşıldığına göre Peygamber ﷺ'in bu konuda dört durumu olmuştur: Mekke'de iken oruç tutar fakat başkalarına bunu emretmezdi; Medine'ye gelince Ehl-i Kitab'ın bu günü oruç tuttuklarını ve önem verdiklerini gördü, kendisine bu konuda bir emir gelmemişken onlara muvafakat etmeyi severdi, bu yüzden o günü oruç tuttu ve başkalarına da emretti, hatta bunu kuvvetle teşvik etti; Ramazan farz kılınınca bu konudaki vurguyu bıraktı; hayatının sonuna doğru ise Ehl-i Kitab'a muhalefet etmek için ona bir gün daha eklemeye niyet etti. En doğru görüşe göre bu oruç hiçbir zaman farz olmamıştır.

Müellif (Suyuti), hadisi sahih olarak işaretlemiştir; ancak Hâfız el-Heysemî ve diğerlerinin şu değerlendirmesini gözden kaçırmıştır: "Bu isnadda Muhammed b. Ebî Leylâ bulunmaktadır ve onun hakkında çokça tenkit vardır." Ayrıca isnadda Dâvûd b. Ali el-Hâşimî de yer almaktadır. "el-Mîzân"da onun hakkında: "Hüccet değildir" denilmiş ve ardından bu rivayet, onun zayıflığına örnek olarak zikredilmiştir.[478]

1161) Kays b. er-Rabî', İbn Ebî Leylâ'dan, o da Dâvûd b. Ali'den, o da babasından, o da dedesinden rivayet etti. Dedi ki: Abbâs beni Resûlullah ﷺ'e gönderdi; o sırada teyzem Meymûne'nin evindeydi. Gece namazına kalktı; sabah namazından önceki iki rek'atı kıldıktan sonra şöyle dua etti: "Allah'ım senin katından öyle bir rahmet istiyorum ki o rahmet vasıtasıyla kalbimi doğru yoluna iletesin …".

Dâvûd b. Ali el-Hâşimî rivayetidir, hüccet değildir.

Hadisi İmam Taberânî "ed-Duâ" ve "el-Kebîr" kitaplarında, İbn Huzeyme "Sahîh"inde, Tirmizi "Sünen"de (№3419) ve başkaları rivayet etmiştir. Hepsi - Muhammed b. Ebi Leyla – Davud b. Ali yoluyla.

Tirmizî garib olduğunu söylemiştir. Ebu Nuaym "Hilliye"de şöyle demiştir: "Bu hadis, bu lafız ve bu dua ile Ali b. Abdullah'tan sadece oğlu Dâvûd tarafından rivayet edilmiştir; ondan da bu rivayette yalnızca Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Leylâ tek kalmıştır."[479]

Şeyh el-Mubarekpuri hadisin şerhinde, buyurmuştur: "Bu hadis ayrıca Muhammed b. Nasr el-Mervezî tarafından "Kıyâmü'l-Leyl"de, Taberânî tarafından "el-Mu'cemü'l-Kebîr"de ve Beyhakî tarafından "Kitâbü'd-Deavât"ta rivayet edilmiştir. Münâvî şöyle

[478] Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaġīr" №5068.
[479] 3/210, DKİ.

demiştir: “İsnadlarında tenkit vardır; ancak birbirlerini desteklemişlerdir. Bu hadisi bu şekilde uzun olarak bilmiyoruz.” Yani bu uzun lafızla bilinmemektedir. “Şu‘be ve Süfyân es-Sevrî, Seleme b. Küheyl’den, o da Küreyb’den, o da İbn Abbâs’tan, o da Peygamber ﷺ’den hadisin bir kısmını rivayet etmişlerdir.” Yani kısaltılmış şekilde. “Ancak bu uzun lafzı zikretmemişlerdir.” Şu‘be ve Sevrî’nin bu rivayetini Buhârî ve Müslim başta olmak üzere diğerleri de rivayet etmiştir.”[480]

1162) Hüseyn b. Muhammed el-Mueddib rivayet etti: Bize Süleymân b. Karm rivayet etti, o da Muhammed b. Şuayb’dan, o da Dâvûd b. Ali’den, o da babasından, o da İbn Abbâs’tan rivayet etti ki Peygamber ﷺ’e bir kuş getirildi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Allah’ım! Bana, Senin katında en sevgili olan kulunu getir ki benimle birlikte yesin.” Bunun üzerine Ali geldi ve onunla birlikte yedi.

Hadis uydurmadır. Zehebî şöyle demiştir: “Muhammed b. Şuayb tanınmamaktadır (meçhuldür).”[481] Dâvûd b. Ali hüccet değildir. Ben de derim ki: Süleymân b. Karm gerçekten zayıf bir şii ravidir. Onun hakkında ileride, inşallah, ayrıca konuşacağız.

1163) Abdullah b. Nümeyr rivayet etti: Bize Utbe b. Yakzân, o da Dâvûd b. Ali’den, o da babasından, o da İbn Abbâs’tan merfû olarak rivayet etti: “Mümin, fitneye düşmeye müsait, çok tövbe eden ve unutkan olarak yaratılmıştır. Kendisine (hatası) hatırlatıldığında (hatasının) farkına varır.”

Dâvûd b. Ali hüccet değildir.

Hadisi Taberani “el-Kebir”de ve “el-Evsat”ta muhtasaran rivayet etmiştir: “İbn Abbâs, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: “Her müminin ara sıra veya devamlı işlediği ya da ölene kadar bırakamadığı bir günahı vardır. Mümin, fitneye düşmeye müsait, çok tövbe eden ve unutkan olarak yaratılmıştır. Kendisine (hatası) hatırlatıldığında (hatasının) farkına varır.”

“el-Kebîr”in isnâdlarından birisinin ravileri güvenilirdir ve hadisin anlatımı ona aittir.[482]

1164) Ebu Süleyman Dadud b. Ali el-Asbehani ez-Zahiri el-Fakih.

Hatîb, kendi tarihinde şöyle dedi: O, imam, vera sahibi, zahid ve ibadete düşkün bir kimseydi; kitaplarında çok sayıda hadis bulunmakla birlikte, ondan rivayet oldukça nadirdir.

---

[480] Ebü’l-Ulâ Muhammed Abdurrahmân b. Abdirrahîm el-Mübârekpûrî “Tuḥfetü’l-aḥveẕî şerḥu Câmiʿi’t-Tirmiẕî” 9/228, DKİ.
[481] “Mizan” 3/22.
[482] “Mecmai Zevaid” 17/426/№17533.

Şâfiî'ye karşı güçlü bir bağlılık gösterenlerdendi; onun menkıbelerini kaleme almıştır. Ben (Zehebi) derim ki: Dâvûd, İmam Ahmed'in yanına girmek istemiş, fakat o bunu engellemiş ve şöyle demiştir: Onun hakkında Muhammed b. Yahyâ ez-Zühelî'ye yazılmıştır; onun Kur'an'ın mahlûk olduğunu iddia ettiğini söylemiştir, bu sebeple bana yaklaşmasın. Bunun üzerine denildi ki: Ey Ebû Abdullah, o bundan uzak olduğunu söylüyor ve bunu inkâr ediyor. O da şöyle dedi: Muhammed b. Yahyâ ondan daha doğrudur.

Mervezî dedi ki: Bize Muhammed b. İbrâhîm en-Nîsâbûrî rivayet etti ki, İshak b. Râhûye, Dâvûd b. Ali'nin evinde söylediği sözleri işittiğinde yerinden fırlamış, onu dövmüş ve buna şiddetle karşı çıkmıştır.

Muhammed b. Hüseyin b. Sabîh şöyle dedi: Dâvûd'un şöyle söylediğini işittim: "Kur'ân muhdesdir ve benim Kur'ân'ı telaffuz edişim mahlûktur." Mervezî dedi ki: Dâvûd, İbn Râhûye'nin yanına gitmişti ve orada öyle bir söz söyledi ki, iki kişi onun "Kur'ân muhdesdir" dediğine şahitlik etti.

Saîd b. Amr el-Berdî'î dedi ki: Ebû Zur'a'nın yanında idik; Abdurrahman b. Hiraş "Dâvûd kâfirdir" dedi. Bunun üzerine Ebû Zur'a onu azarladı. Sonra Ebû Zur'a şöyle dedi: Kimin elinde ilim bulunur da onu korumaz, onunla yetinmez ve kelâm ilmine yönelirse, artık elindeki ilimden bir şey kalmaz. İşte bu Şâfiî; onun kitaplarında onların sonradan ortaya çıkardığı bu tür fazlalıklardan hiçbir şey söylediğini bilmiyorum; bundan uzak durmasının sebebini ancak dinî hassasiyet olarak görürüm. Dâvûd'un da eğer ilim ehlinin yetindiğiyle yetinseydi, sahip olduğu beyan gücü ve ilmî donanım sayesinde bid'at ehline karşı üstün geleceğini zannederdim; fakat o sınırı aştı."

Hüseyin b. İsmâil el-Muhâmilî şöyle dedi: "Dâvûd kelâm ilminde cahildi." Dâvûd'un kâtibi şöyle nakletti: Dâvûd dedi ki: "Levh-i Mahfûz'da olan mahlûk değildir; insanların arasında bulunan ise mahlûktur." Ben (Zehebi) derim ki: Bu, onun kelâm ilmindeki cehaletine en açık delildir; zira onların çoğunluğu Levh-i Mahfûz'da olan ile mushaflarda bulunan arasında bir fark gözetmemiştir; çünkü onlara göre "hadis olma" her ikisi için de gereklidir. Onlar sadece zat-ı mukaddese ile kaim olanın mahlûk olmadığını söylerler; çünkü bu, Allah Teâlâ'nın ilmindendir. Bize indirilen ise muhdesdir; nitekim Allah Teâlâ'nın şu sözünü okurlar: "Rablerinden kendilerine gelen her yeni zikir…" (Diyorum ki) Kur'ân, nasıl okunursa okunsun, yazılsın ya da işitilsin, o Allah'ın vahyi ve indirmesidir; mahlûk değildir.

Kadı el-Muhâmilî şöyle dedi: Dâvûd'un namaz kıldığını gördüm; tevazuunun güzelliği bakımından ona benzeyen bir Müslüman görmedim.[483]

[483] "Mizan" 3/26, 27.

1165) Abdülhâlik bin Bedrân ve Yusuf bin Ahmed bize haber verdi; dediler ki: Musa bin Abdülkâdir bize haber verdi, o da Said bin el-Bennâ'dan, o da Ali bin el-Busrî'den, o da Ebû Tâhir el-Muhallis'ten, o da Ebû'l-Kâsım el-Begavî'den, o da Dâvud bin Amr el-Müseyyibî'den —ki bu rivayet hicrî 227 yılında olmuştur—, o da Yakub bin Muhammed bin Tahlâ'dan, o da Ebû'r-Ricâl'den, o da Amre'den, o da Âişe'den rivayet etti; Âişe dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "(Temel gıda maddelerimizden olan) Hurma bir evde bulunmazsa o evin halkı aç sayılır."

Bu hadisin senedinde Dâvud bin Amr ed-Dabbî el-Bağdâdî bulunmaktadır. O, doğru sözlü (sadûk) ve hadis ehli bir kimseydi; kendisinden Müslim bin el-Haccâc, İbn Nâciye, Begavî ve başkaları rivayette bulunmuştur. Nitekim Ahmed bin Hanbel bir defasında onun için rikâbı tutmuştur (bineğine yardımcı olmuştur); bunu Ebû'l-Hasan bin el-Attâr rivayet etmiş ve bizzat gördüğünü söylemiştir. Begavî şöyle demiştir: "Bize, güvenilir ve emin olan Dâvud bin Amr bin Züheyr rivayet etti." Abdülhâlik bin Mansûr'un İbn Muîn'den nakline göre: "Onda bir sakınca yoktur." Ben (Zehebi) derim ki: İbnü'l-Cevzî onu zikretmiş, ancak sadece Ahmed bin Hanbel'den "ondan rivayet edilmez, bir şey değildir" sözünü aktarmakla yetinmiştir. Ayrıca Ebû Zür'a ve Ebû Hâtim şöyle demişlerdir: "Onun hadisi münkerdir."[484]

Imam Tirmizi hadisi "Sünen"de (№1815) hasen garip hükümle rivayet etmiştir. Tirmizî demiştir ki: "Bu hadis hakkında Buhârî'ye sordum şöyle dedi: Yahya b. Hassân'dan başka bu hadisi rivâyet eden bir kimse tanımıyoruz."

İmam Müslim "Sahih"inde (№2046) hadisi farklı lafızlarla aktarmıştır:

Bana Abdullah b. Abdirrahmân ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) Bize Yahyâ b. Hassân haber verdi. (Dedi ki) Bize Süleymân b. Bilâl, Hişâm b. Ürve'den, o da babasından, o da Âişe'den naklen rivayet etti ki: Peygamber ﷺ "Evlerinde kuru hurma bulunan ev halkı aç kalmaz." buyurmuşlar.

(...) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) Bize Ya'kûb b. Muhammed b. Tahlâ, Ebu'r-Ricâl Muhammed b. Abdirrahmân'dan, o da annesinden, o da Aişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) Resûlullah "Ya Aişe! İçinde kuru hurma olmadyan evin halkı açtır. Ya Âişe! İçinde kuru hurma olmavan evin halkı açtır. - Yahut halk, aç kalmıştır." buyurdu. Bunu iki veya üç defa söyledi.

Hadis-i şerif kuru hurmanın, faziletine ve onu çoluk çocuk için biriktirmenin caiz olduğuna delil hatta bunu teşvik etmektedir. Seneddeki Ebu'r-Ricâl, Muhammed b. Abdirrahmân'ın künyesidir. "Adamlar babası" manasına gelen bu künye kendisine on erkek evlat babası olduğu için verilmiştir. Annesinin ismi Amra binti Abdirrahmân'dır. Medinelidirler.[485]

---

[484] "Mizan" 3/28-29.

[485] "Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi" 5/4085-4086.

Ebû'l-Abbâs Ziyâüddîn Ahmed bin Ömer el-Kurtubî "el-Müfhim limâ eşkele min telhîsi Kitâbi Müslim"[486] kitabında şöyle demiştir: ""Resûlullah ﷺ'in 'İçinde hurma bulunmayan bir evin halkı aç kalır' sözüne gelince; bu sözle Peygamber ﷺ aslında Medine'yi ve onların durumunda olan, temel gıdası çoğunlukla hurma olan kimseleri kastetmiştir. Çünkü bir yerde ev, o beldenin temel gıdasından mahrum kalırsa, diğer (daha az bulunan) şeylerden elbette daha da mahrum olur; bu sebeple ev halkı yiyecek bulamayarak aç kalır.

Bu anlam, yalnızca tek çeşit gıdanın bulunduğu ya da bir türün baskın olduğu her belde için geçerlidir. Mesela sadece buğday bulunan bir yer hakkında da şöyle denir: "İçinde buğday bulunmayan bir evin halkı aç kalır." Bu ifade aynı zamanda temel gıdayı temin etmenin ve onu depolamanın önemine işaret eder; zira bu, genellikle insanın içini rahatlatır ve zihni meşgul eden endişelerden daha uzak tutar."

1166) Hadis - "İsimlerinizi güzelleştirin."

Bu hadisin senedinde Dâvud bin Amr ed-Dımaşkî bulunmaktadır. Onu İbn Muîn güvenilir kabul etmiştir. el-İclî şöyle demiştir: "Güçlü değildir." Ahmed bin Hanbel ise: "Hadisi orta derecededir (yakındır)" demiştir. Ebû Zür'a: "Onda bir sakınca yoktur" demiştir. Ebû Hâtim: "Bir şeyhtir" demiştir. Ebû Dâvud ise: "Salihtir" demiştir.[487]

Hadisin tam metni şöyledir: "Kıyamet gününde siz, kendi isimleriniz ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız; öyleyse isimlerinizi güzelleştirin."

Bu hadisi İmam Dârimî (№ 2694) ve Ebû Dâvud "Sünen" (№ 4948) adlı eserlerinde, Dâvud bin Amr'ın, Abdullah bin Ebî Zekeriyyâ'dan, onun da Ebû'd-Derdâ'dan rivayet ettiği senedle nakletmişlerdir. İmam Ebû Dâvud şöyle demiştir: "İbn Ebî Zekeriyyâ, Ebû'd-Derdâ'ya yetişmemiştir."

Muhammed Şemsü'l-Hak el-Azîmâbâdî "Avnü'l-Ma'bûd" şöyle demiştir: "el-Münzirî şöyle demiştir: Abdullah bin Ebî Zekeriyyâ'nın künyesi Ebû Yahyâ'dır; Huzâa kabilesine mensup, Dımaşkî, güvenilir ve ibadete düşkün bir kimsedir; ancak Ebû'd-Derdâ'dan işitmemiştir. Bu sebeple hadis munkatı'dır. Babası Ebû Zekeriyyâ'nın adı ise İyâs bin Mersed'dir."

1167) "Eğer eğitilmiş köpeğini gönderir ve Allah'ın adını anarsan, ondan ye; köpek ondan yemiş olsa bile."

Bu hadisi Ebû Dâvud, Ebû Sa'lebe'den rivayet etmiştir, münker bir hadistir.[488]

---

[486] 5/320, Darul ibn Kesir ve Darul Kelamut-Tayib.
[487] "Mizan" 3/29.
[488] "Mizan" 3/29.

1168) Abdullah bin Numeyr bize rivayet etti; Âmir bin es-Simt, Ebû'l-Cahhâf'tan, o da (Ebû) Muâviye bin Sa'lebe'den, o da Ebû Zer'den —merfû olarak— şöyle rivayet etti: "Ey Ali! Benden uzaklaşan, Allah'tan uzaklaşmıştır. Ey Ali! Senden uzaklaşan benden uzaklaşmış olur."

Bu hadisi Bezzâr rivayet etmiştir ve ardından şöyle demiştir: "Bu sözün, bu senedle yalnızca Ebû Zer'den rivayet edildiğini biliyoruz." Zehebî demiştir: "Bu (rivayet) münkerdir."

Bu hadisin senedinde Dâvud bin Ebî Avf, Ebû'l-Cahhâf bulunmaktadır. Ahmed ve Yahyâ onu güvenilir kabul etmiştir. Nesâî: "Onda bir sakınca yoktur" demiştir. Ebû Hâtim ise: "Hadisi salihtir" demiştir."[489]

Ebû Ahmed bin Adî şöyle demiştir: "Onun hadisleri vardır; aşırı Şiîlerdendir, rivayetlerinin çoğu Ehl-i Beyt hakkındadır. Ricâl âlimlerinden onun hakkında konuşan kimselerin bir sözünü görmedim; bana göre güçlü değildir ve hadiste kendisiyle hüccet getirilecek kimselerden de değildir."

İbn Hibbân da onu "es-Sikât" adlı eserinde zikretmiş ve: "Hata yapar" demiştir.

Bir diğer sorun ise Muâviye bin Sa'lebe el-Hemânî'dir. İbn Hacer "el-İsâbe"de şöyle demiştir: "Tâbiîdir; mürsel bir hadis rivayet etmiştir. İsmâilî onu sahâbîler arasında zikretmiş ve: "Onun sahâbeliği olup olmadığını bilmiyorum' demiştir." Eğer sahâbî ise, hakkında herhangi bir sorun yoktur; eğer tâbiî ise, onun hakkında olumlu veya olumsuz görüş bildiren hiçbir âlim görmedim.

1169) "Sen ve şiilerin."

1) Telîd bin Süleymân, Ebû'l-Cuhhâf'tan, o da Muhammed bin Amr el-Hâşimî'den, o da Zeyneb bint Ali'den, o da Fâtıma'dan rivayet etmiştir ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur: "Ey Ebû Tâlib'in oğlu! Şüphesiz sen ve taraftarların (şiilerin) cennettesiniz. Bir de senin sevgini iddia eden bir topluluk gelecektir ki İslâm'dan çıkarlar; onlara Râfıza denir. Onlarla karşılaşırsan onları öldür; çünkü onlar müşriktir."

Bu rivayetin kusuru Telîd'dendir; zira o yalancılıkla itham edilmiştir.

Bu hadisi ayrıca Ebû'l-Cârûd Ziyâd bin el-Münzir (el-Ecurri "Şeria" #2006) de, o ise sakit (itibarsız) bir râvi olup, Ebû'l-Cuhhâf'tan rivayet etmiştir.[490]

2) Taberani "el-Mucem el-Evsat"ta hadisi farklı lafızla rivayet etmiştir: "Ebu Hureyre bildiriyor: Ali b. Ebi Talib, Resulullah'a ﷺ: "Ey Allah'ın Resulü! Ben mi, yoksa Fatima mı senin için daha sevgiliyiz?" diye sordu. Resulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)

[489] "Mizan" 3/30.
[490] "Mizan" 3/30.

buyurdu ki: "Fatıma benim için senden daha sevgilidir. Sen benim için ondan daha kıymetlisin. Seni, Havz'ımdan insanları kovuyorken görür gibiyim. Onda gökyüzü yıldızlan sayısınca bardaklar vardır. Ben, sen, Hasan, Hüseyin, Fahma, Akıl ve Cafer cennette karşılıklı koltuklara oturmuş kardeşleriz. Sen ve taraftarların (şiilerin) cennette benimle berabersiniz." Sonra Resülullah ﷺ şu ayeti okudu: "Artık onlar sedirler üzerinde karşılıklı oturan kardeşlerdir." (Hicr Sur. 47) "Hiç kimse arkadaşının arkasına bakmaz."

El-Heysemi "Mecmau Zevaid"te (15/261/№15016) demiştir: "Ravilerden Selma b. Ukbe'yi tanımıyorum diğer ravileri güvenilirdir."

Taberânî'nin senedi şöyledir: "Muhammed bin Musa bize rivayet etti; Hasan bin Kesîr, o da Seleme bin Ukbe el-Hanefî el-Yemâmî'den, o da İkrime bin Ammâr'dan, o da Yahyâ bin Ebî Kesîr'den, o da Ebû Seleme'den, o da Ebû Hüreyre'den rivayet etti; dedi ki: Ali bin Ebî Tâlib şöyle dedi..."

İkrime – Yahya b. Ebi Kesir zincirde sorun var.

Ali bin el-Medînî şöyle demiştir: "İkrime'nin Yahyâ bin Ebî Kesîr'den rivayet ettiği hadisler o kadar sağlam değildir; bunlar münker rivayetlerdir. Yahyâ bin Saîd onları zayıf kabul ederdi." Yine şöyle demiştir: "Yahyâ, Yemâme ehlinin rivayetlerini zayıf görürdü; İkrime bin Ammâr ve benzerleri gibi."

Abdullah bin Ahmed, babasından şöyle nakletmiştir: "İkrime bin Ammâr'ın Yahyâ bin Ebî Kesîr'den rivayet ettiği hadisler muzdaribtir; İyâs bin Seleme dışındaki rivayetlerinde de muzdariblik vardır; onun İyâs'tan rivayeti ise sağlamdır."

Ebû Zür'a ed-Dımaşkî şöyle demiştir: "Ahmed'in, Eyyûb bin Utbe ile İkrime bin Ammâr'ın Yahyâ bin Ebî Kesîr'den rivayetlerini zayıf gördüğünü işittim; ancak İkrime, bu ikisi arasında daha güvenilir olandır."

Buhârî şöyle demiştir: "Yahyâ bin Ebî Kesîr'den rivayetlerinde muzdaribtir; yanında kitap yoktu."

Ebû Dâvud şöyle demiştir: "O güvenilirdir; ancak Yahyâ'dan rivayet ettiği hadislerde bir muzdariblik vardır."

Nesâî şöyle demiştir: "Onda bir sakınca yoktur; ancak İbn Ebî Kesîr'den rivayet ettiği hadisler müstesnadır."

Ebû Hâtim şöyle demiştir: "Doğru sözlüdür; bazen rivayetlerinde yanılır, bazen tedlîs yapar; Yahyâ'dan rivayetlerinde ise bazı hatalar vardır."

İbn Hirrâş şöyle demiştir: "Doğru sözlüydü; ancak hadislerinde münker rivayetler bulunmaktadır."[491]

[491] Zehebi "Siyer".

3) el-Ecurri “Şeria”da şöyle rivayet etmiştir: “Ebû Abdullah Ahmed bin Muhammed bin Şâhîn bize rivayet etti; Ahmed bin İshak, o da el-Fadl bin Gânim’den, o da Sevâr bin Mus‘ab’dan, o da Atiyye’den, o da Ebû Saîd’den, o da Ümmü Seleme’den —Allah ondan razı olsun— rivayet etti; Ümmü Seleme dedi ki: “O gece Peygamber ﷺ’in benim yanımda bulunduğu geceydi ve yanımdaydı. Derken Fâtıma geldi, ardından Ali de onu takip etti —Allah ikisinden de razı olsun—. Bunun üzerine Peygamber ﷺ ona şöyle dedi: ‘Ey Ali! Sen ve ashabın cennettesiniz; senin taraftarların da cennettedir. Ancak seni sevdiğini iddia eden birtakım kimseler çıkacaktır; İslâm’dan çıkarlar sonra onu terk ederler; Kur’an okurlar fakat (okudukları) köprücük kemiklerini aşmaz. Onlara Râfıza denir. Eğer onlara yetişirsen onlarla savaş; çünkü onlar müşriktir.’ Ali dedi ki: ‘Ey Allah’ın Resûlü! Onların alameti nedir?’ Buyurdu ki: “Cuma’ya ve cemaatle namaza katılmazlar ve ilk selefe dil uzatırlar.”

El-Fadl b. Ğanim zayıftır, Sevâr bin Mus‘ab, hadisleri münker olan, metrûk bir râvidir; Atiyye el-Avfî ise cidden zayıf ve müdellis bir râvidir.

4) İmam Ahmed’in “Fedâilü’s-Sahâbe” adlı eserinde hadisi iki senetle, şöyle rivayet edilmiştir: “İbrahim bin Şerîk bize rivayet etti; Ukbe bin Mekrem ed-Dabbî, o da Yûnus bin Bekîr’den, o da Sevâr bin Mus‘ab’dan, o da Ebû’l-Cuhhâf’tan rivayet etti, ve Ebû Mekrem Ukbe dedi ki: ‘O Şiîlerdendi’—, o da Muhammed bin Amr’dan, o da Fâtıma el-Kübrâ’dan, o da Ümmü Seleme’den rivayet etti; Ümmü Seleme dedi ki: ‘Peygamber ﷺ o gece benim yanımdaydı. Fâtıma ve Ali onun yanına geldiler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: “Ey Ali! Müjde sana; sen, ashabın ve taraftarların cennettedir.”’ Hadisin geri kalan kısmını da zikretmiştir.”

Birinci senedde Sevâr bin Mus‘ab vardır ve o metrûk bir râvidir. İkinci senedde ise Fâtıma el-Kübrâ yer alır; o, Fâtıma bint el-Hüseyn bin Ali bin Ebî Tâlib el-Kureyşiyye el-Hâşimiyye el-Medeniyye’dir ve Ali bin el-Hüseyn Zeynelâbidîn’in kız kardeşidir. İbn Hibbân onu “es-Sikât” adlı eserinde zikretmiştir. Bunun dışında onun hakkında daha ileri bir cerh veya ta‘dîl bulamadım. Ondan Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî “Müsnedü Ali”de ve İbn Mâce rivayette bulunmuştur. Ondan rivayet eden râvi Muhammed bin Amr hakkında da herhangi bir bilgi bulamadım.

5) Ebû Nuaym “el-Hilye”de şöyle rivayet etmiştir: “Ebû Ahmed Muhammed bin Ahmed bize rivayet etti; Ali bin İsmail es-Saffâr el-Bağdâdî, o da Ebû Asıme İsâm bin el-Hakem el-Akberî’den, o da Cemî‘ bin Abdullah el-Basrî’den, o da Sevâr el-Hemdânî’den, o da Muhammed bin Cuhâde’den, o da eş-Şa‘bî’den, o da Ali’den rivayet etti; Ali dedi ki: Resûlullah ﷺ bana şöyle buyurdu: ‘Sen ve taraftarların cennettedir. Bir de kendilerine “Râfıza” denilen bir topluluk gelecektir; onlarla karşılaştığınızda onları öldürün, çünkü onlar müşriktir.’”

(Bu rivayet,) Muhammed ve eş-Şa'bî'nin hadislerinden garîbdir; onu sadece İsâm'ın rivayeti yoluyla yazdık."

Bu hadis sahih değildir. Sevâr güvenilir değildir. İbn Numeyr şöyle demiştir: "Cemî' insanların en yalancılarındandır." İbn Hibbân ise: "Hadis uydururdu" demiştir.

Böylece şu ortaya çıkmaktadır: Ali'nin taraftarlarını öven merfû hiçbir hadisin sahih bir senedi yoktur; aynı şekilde Râfıza'yı yeren merfû bir hadis de sahih olarak sabit değildir.

Bu konuda rivayet edilenler ancak münker ve muzdarib senedlerle gelmektedir. Daha önce bazı senedler hakkında muhaddislerin hükümlerini aktarmıştık.

Burada bazı başka hükümleri de ekleyelim:

İmam ed-Dârekutnî —birçok farklı tarik zikrettikten sonra— şöyle demiştir: "Bu hadis şiddetli derecede muzdaribtir." "el-İlel" (15/180).

Beyhakî şöyle demiştir: "Aynı anlamda başka yollarla da rivayet edilmiştir; ancak hepsi zayıftır." "Delâilü'n-Nübüvve" (8/24).

Bunlardan bazılarını eş-Şevkânî "el-Fevâidü'l-Mecmûa fi'l-Ehâdîsi'l-Mevdûa" (s. 380)'da zikretmiştir.

Ayrıca el-Elbânî de bunların tamamını "Zılâlü'l-Cenne" (2/191–194)'de zayıf saymıştır.

Mukbil el-Vâdiî şöyle demiştir: " 'Ey Ali! Sen ve taraftarların cennettedir' hadisine gelince; bu uydurma bir hadistir. İbnü'l-Cevzî onu 'el-Mevdû'ât'ta zikretmiştir." "Tuhfetü'l-Mucîb alâ Es'ileti'l-Hâdır ve'l-Garîb" (s. 17).

Allah en doğrusunu bilir.[492]

1170) Enes bin İyâd, Dâvud bin Ebî'l-Furât'tan, o da İbnü'l-Münkedir'den, o da Câbir'den rivayet etmiştir: "Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır."

Hadisi Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Tirmizî "Sünen" (№1865) adlı eserlerinde rivayet etmiştir. İmam Tirmizî şöyle demiştir: "Câbir'in rivayet ettiği bu hadis hasen garibtir. Bu konuda Sa'd, Âişe, Abdullah bin Amr, İbn Ömer ve Havvât bin Cübeyr'den de hadis rivayet edilmiştir."

[492] https://islamqa.info/ar/answers/260542/%D9%84%D9%85-%D9%8A%D8%B5%D8%AD-%D8%AD%D8%AF%D9%8A%D8%AB-%D9%81%D9%8A-%D9%85%D8%AF%D8%AD-%D8%B4%D9%8A%D8%B9%D8%A9-%D8%B9%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%88-%D8%B0%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%B1%D8%A7%D9%81%D8%B6%D8%A9

1171) Hişâm bin Ammâr bize rivayet etti; Abdullah bin Yezîd el-Bekrî ve Humeyd bin Dâvud, her ikisi de Sevâr bin Umâre'den, o da Ebû Gassân'dan, o da Dâvud bin Ferâhîc'den, o da Ebû Hüreyre'den —merfû olarak— rivayet etti: "Allah bir kimsenin yaratılışını (ahlâkını) ve sûretini güzel kılarsa, ateş ona dokunamaz."

Hadisi Beyhaki "Şuabul İman"da (7/546/№7678) rivayet etmiştir. Muhakik senedin zayıf olduğunu söylemiştir.

Senedinde Dâvud bin Ferâhîc bulunmaktadır. Abbâs'ın Yahyâ'dan nakline göre: "Şu'be ve Ebû Gassân Muhammed bin Mutarrif ondan rivayette bulunmuştur; ancak o zayıftır." Yahyâ el-Kattân şöyle demiştir: "Şu'be, Dâvud bin Ferâhîc'i zayıf kabul ederdi." Ya'kûb el-Hadramî şöyle demiştir: "Şu'be, Dâvud'dan rivayet etti; o sırada yaşlanmış ve fakirleşmişti." İbn Muîn'den de "onda bir sakınca yoktur" şeklinde bir görüş nakledilmiştir. İbnü'l-Medînî yoluyla Yahyâ el-Kattân'dan "güvenilirdir" sözü de rivayet edilmiştir. İbn Adî ise: "Rivayet ettiği miktar bakımından onda bir sakınca görmüyorum" demiştir. Bununla birlikte bazı rivayetlerinde münkerlik bulunmaktadır. Ebû Hâtim şöyle demiştir: "Yaşlandığında hâli değişmiştir; (aslında) güvenilir ve doğru sözlüdür."[493]

Muhammed Abdurrauf el-Munavi "Feyżü'l-ḳadîr şerḥu'l-Câmiʿi'ṣ-ṣaġīr" (№7892) kitabında söylemiştir: "Bu hadis birden fazla yoldan rivayet edilmiştir. Bazı rivayetlerde "Allah bir kulun ahlâkını ve yaratılışını güzel kılar ve onun etini ateşe yedirmez" lafzı geçer; bunu İbn Adî, İbn Ömer'den rivayet etmiştir. Bazı rivayetlerde ise "Allah bir Müslüman kimsenin yüzünü güzel kılarsa, ona azap etmeyi dilemez" lafzı vardır; bunu eş-Şîrâzî "el-Elkâb"ta Âişe'den rivayet etmiştir. Yine bazı rivayetlerde "Allah bir kulun ahlâkını ve yaratılışını güzel kılarsa, ateşin onun etini yemesinden haya eder" lafzı yer alır; bunu da Hatîb, Hasan bin Ali'den rivayet etmiştir. Bu yolların tamamı zayıftır; ancak çoklukları sebebiyle birbirini güçlendirir."

İbn Adî ve Taberânî "Mekârimü'l-Ahlâk"ta, ve Beyhakî hepsi Hişâm bin Ammâr'ın, Abdullah bin Yezîd el-Bekrî'den, onun da Ebû Gassân Muhammed bin Mutarrif el-Mesmî'î'den, onun da Dâvud bin Ferâhîc'den, onun da Ebû Hüreyre'den rivayet ettiği yoldan nakletmişlerdir. el-Münzirî onu zayıf saymış, el-Heysemî ise: "Bu senedde Yezîd el-Bekrî vardır ve o zayıftır" demiştir. Ayrıca Dâvud bin Ferâhîc de ravilerdendir. Zehebî de "el-Mîzân"da bazı kimselerden onun zayıf görüldüğünü nakletmiştir. İbn Adî ise: "Rivayet ettiği miktar bakımından onda bir sakınca görmüyorum; ancak bir hadisi vardır ki içinde münkerlik bulunmaktadır" demiş ve ardından bu haberi zikretmiştir. İbnü'l-Cevzî onu "el-Mevdû'ât"ta zikretmiş, müellif (Suyuti) ise buna itiraz ederek onun başka bir tarikinin de bulunduğunu söylemiştir. es-Silefî şöyle demiştir: "Ebû'l-Feth el-Gaznevî'den okudum —o da dayanarak—; o, Ali bin Muhammed'den —o da dayanarak—; o, Hamza bin Yûsuf'tan —o da dayanarak—; o, Ebû'l-Hasan İbnü'l-Haccâc et-Taberânî'den —o da dayanarak—; o, Ebû'l-Alâ el-Kûfî'den —o da dayanarak—; o, Âsım bin Ali'den —o da dayanarak—; o, Leys bin Sa'd'dan —o da

[493] "Mizan" 3/31-32.

dayanarak—; o, Bekr bin el-Furât'tan —o da dayanarak—; o da Enes bin Mâlik'ten —o da dayanarak— rivayet etti ki, Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: 'Allah bir kimsenin ne ahlâkını ne de yaratılışını güzel kılarsa, ateş onu yemez.' Bu, teselsül (ittikâ ile rivayet) bakımından garip bir hadistir ve râvileri güvenilirdir."[494]

1172) Abdülhâlik b. Saîd bize haber verdi; İbn Kudâme, o da Ebû Zür'a'dan, o da el-Mukavvimî'den, o da el-Kâsım b. Ebî'l-Münzir'den, o da Ebû'l-Hasan el-Kattân'dan, o da İbn Mâce'den rivayet etti; İbn Mâce dedi ki: İsmail b. el-Hâris bize rivayet etti; o da Dâvud b. el-Muhabber'den, o da er-Rabî' b. Subeyh'ten, o da Yezîd er-Rakkâşî'den, o da Enes'ten —merfû olarak— rivayet etti: "Kâzvîn denilen bir şehir fethedilecektir. Orada kırk gece ribat yapan kimseye cennette altından bir sütun verilir; üzerinde kırmızı yakut bulunan yeşil bir zümrüt vardır. Onun yetmiş altın kapısı vardır; her kapıda hûrilerden bir eş vardır."

Hadisin tam metni: "Dünyanın etrafını fethetmek siz (müslümanlara) nasib kılına cak ve Kazvln denilen belde siz (müslümanlar)a fethedilecektir. Kim o beldede kırk gün veyâ kırk gece ribât eder (yâni düşmana karşı bekler) ise o kimse için cennet'te, üstünde yeşil bir zeberced taşı bulunan altından mâmul bir sütun üzerine kurulu ve kırmızı yâkut taşlarından yapılan bir kubbe (köşk) vardır. O kubbenin altından mâmul yetmiş bin kapı kanadı bulunur. Beher kapı kanadının başında Hurü'l-İyn denilen bir zevce vardır."

İbn Mâce, bu uydurma hadisi eserine almakla Sünen'ini (№2780) lekelemiştir. Bu hadisin senedinde Dâvud b. el-Muhabber b. Kuhzem, Ebû Süleyman el-Basrî (Kitâbü'l-Akl'ın müellifi; keşke onu tasnif etmeseydi) bulunmaktadır. Ahmed şöyle demiştir: "Hadis nedir bilinmez (rivayetleri karışıktır)." İbnü'l-Medînî şöyle demiştir: "Onun hadisi yok olup gitmiştir." Ebû Zür'a ve başkaları şöyle demiştir: "Zayıftır." Ebû Hâtim şöyle demiştir: "Hadisi terk edilmiştir, güvenilir değildir." ed-Dârekutnî şöyle demiştir: "Metrûktur." Ebû Dâvud şöyle demiştir: "Güvenilir, fakat zayıfa yakın." Abdülganî b. Saîd, ed-Dârekutnî'den şöyle rivayet etmiştir: "Kitâbü'l-Akl'ı Meysere b. Abd Rabbih uydurdu; sonra Dâvud b. el-Muhabber onu ondan çaldı ve (farklı) isnadlarla yeniden tertip etti."[495]

Bu hadisin senedinde bulunan Yezîd bin Ebân er-Rakkâşî, Rebî' bin Sabîh ve Dâvûd bin el-Muhabber zayıf oldukları için bu sened, zayıf râvîlerden oluşan bir zincirdir. İbnü'l-Cevzî bu hadisi mevzû hadisler arasında zikretmiş ve şöyle demiştir: "Bu hadis şüphesiz mevzûdur. Yezîd bin Ebân'dan başkasının bu hadisi uydurduğunu sanmıyorum. İbn Mâce'nin, buna rağmen bu hadisi kendi Sünen'ine alıp hakkında bir şey söylememesine hayret ediyorum."

[494] 5/534, DKİ.
[495] "Mizan" 3/33.

Süyûtî de İbnü'l-Cevzî'den naklen şöyle demiştir: "Bu hadis mevzûdur. Çünkü râvî Dâvûd çok hadis uydurmuştur ve burada da kendisi itham altındadır. Râvî Rebî' de zayıftır. Yezîd ise terkedilmiş bir kimsedir." Süyûtî daha sonra şöyle der: "Râfiî bu hadisi kendi tarihinde zikrederek: 'Bu hadis meşhurdur; bir cemaat tarafından Dâvûd'dan rivayet edilmiştir' demiştir."[496]

[496] Haydar Hatipoğlu "Sünen-i ibni Mace tercemesi ve şerhi" 7/497.